J. STALİN

Marksizm ve Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu

SOL YAYINLARI

J. STALİN • MARKSİZM VE ULUSAL SORUN VE SÖMÜRGE SORUNU

DÖRDÜNCÜ BASKI

MARKSİZM VE ULUSAL SORUN VE SÖMÜRGE SORUNU

J. STALİN

ÇEVİREN
MUZAFFER ARDOS

J. Stalin'in *Le Marxisme et la Question Nationale et Colonialè* (Editions Sociales Internationales, 1937) ve *Le Marxisme et la Question Nationale et Coloniale* (Editions Sociales, Paris 1949) adlı iki derleme yapıtını, Fransızcasından Muzaffer Ardos dilimize çevirdi ve kitap, *Marksizm ve Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu* adı ile, *Sol Yayınları* tarafından, Mart 1990 (Birinci Baskı-*Ulusal Sorun ve Sömürgeler Sorunu*- : Mart 1976; İkinci Baskı: Ağustos 1976; Üçüncü Baskı: Kasım 1977) tarihinde, Ankara'da, *Volkan Matbaacılık*'ta dizdirilip, *Yiğit Ofset*'te bastırıldı.

İÇİNDEKİLER

7 Marksizm ve Ulusal Sorun — 1913
11 I. Ulus
20 II. Ulusal Hareket
27 III. Sorunun Konuşu
34 IV. Ulusal Özerklik
44 V. Bund, Milliyetçiliği Ayrılıkçılığı
57 VI. Kafkasyalılar, Tasfiyeciler Konferansı
68 VII. Rusya'da Ulusal Sorun
75 Ulusal Sorun Üzerine Rapor — 29 Nisan (12 Mayıs) 1917
81 Ekim Devrimi ve Ulusal Sorun — 1918
82 I. Şubat Devrimi ve Sömürge Sorunu
86 II. Ekim Devrimi ve Ulusal Sorun
90 III. Ekim Devriminin Dünya Ölçüsündeki Önemi
98 Rusya'da Ulusal Sorun Konusunda Sovyetler İktidarının Siyaseti — 1920
104 Ulusal Sorun Konusunda Partinin İvedi Görevleri Üzerine — 1921
104 I. Kapitalist Rejim ve Ulusal Baskı
107 II. Sovyetik Rejim ve Ulusal Özgürlük
110 III. RKP'nin İvedi Görevleri
115 Ulusal Sorun Konusunda Partinin İvedi Görevleri — 10 Mart 1921
123 Tartışmanın Kapanış Konuşması
128 Ulusal Sorunu Koyuş Biçimi Üzerine — 1921
135 Ekim Devrimi ve Rus Komünistlerinin Ulusal Politikası — 1921
139 Sovyet Cumhuriyetlerinin Birleşmesi Üzerine — 26 Aralık 1922
149 Sovyet Cumhuriyetlerinin Birleşmesi Üzerine — 30 Aralık 1922
151 Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin Kurulması Üzerine Bildirge
153 Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin Kuruluşu Üzerine Antlaşma
159 Parti ve Devlet Kuruluşunda Ulusal Etkenler — 1923
159 I
167 II
170 Parti ve Devlet Kuruluşunda Ulusal Etkenler — 23 Nisan 1923
192 Tartışmayı Kapama Konuşması
198 Ulusal Cumhuriyetler ve Bölgeler Sorumlu Militanlarıyla Genişletilmiş Rus Komünist Partisi Merkez Komitesi IV. Konferansında Verilen Söylev — 9-12 Haziran 1923
198 I. Ulusal Cumhuriyetler ve Bölgelerde Sağlar ve "Sollar" Üzerine

207 II. Cumhuriyetlerde ve Ulusal Bölgelerde Marksist Kadroların Oluşturulması ve Güçlendirilmesi Üzerine
212 Ekim Devrimi ve Orta Katmanlar Sorunu — 1923
217 Ulusal Sorun — Nisan 1924
217 1. Ulusal Sorunun Konuşu
222 2. Ezilen Halkların Kurtuluş Hareketi ve Proletarya Devrimi
227 Yugoslavya'da Ulusal Sorun Üzerine — 30 Mart 1925
233 Doğu Halkları Üniversitesinin Siyasal Görevleri — 18 Mayıs 1925
234 I. DEKÜ'nün Doğu Sovyet Cumhuriyetleri Karşısındaki Görevleri
241 II. DEKÜ'nün Sömürge ve Bağımlı Doğu Ülkeleri Karşısındaki Görevleri
248 Bir Kez Daha Ulusal Sorun Üzerine — 1925
257 Kaganoviç Yoldaşa ve Ukrayna Komünist Partisi Merkez Komitesinin Öbür Üyelerine Mektuptan — 1926
260 Çin Konusunda — 1 Ağustos 1927
283 Ulusal Sorunu Çözmenin Proleter Yöntemi Üzerine — 1927
286 Ulusal Sorun ve Leninizm — 18 Mart 1929
286 I. Ulusal Kavramı
288 II. Ulusların Doğuşu ve Gelişmesi
292 III. Ulusların ve Ulusal Dillerin Geleceği
299 IV. Ulusal Sorunda Partinin Siyaseti
305 Ulusal Sorunda Sapmalar Konusunda — 27 Haziran 1930
312 Tartışmanın Kapanış Konuşmasından Bir Parça
316 Milliyetçiliğe Doğru Sapmalar Konusunda — 26 Ocak 1934
318 SSCB Anayasa Tasarısı Üzerine — 25 Kasım 1936
325 Sovyet Yurtseverliği Üzerine — 6 Kasım 1944
327 Sovyet - Fin Antlaşması Üzerine — 7 Nisan 1948

EKLER

331

333 Ulusal Sorun Üzerine Karar — Nisan (Mayıs) 1917
334 Parti Programından Bir Parça — Mart 1919
334 Ulusal İlişkiler Alanında
336 Parti ve Devlet Kuruluşunda Ulusal Etkenler — Nisan 1923
336 I
342 II
344 Merkez Komitesi Raporu Üzerine Karardan — Temmuz 1930
345 Stalin Anayasasından Parçalar
345 Devlet Örgütü
347 Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin Yüksek Devlet İktidar Organları
349 Federe Cumhuriyetlerin Yüksek Devlet İktidar Organları
349 Özerk Sovyetik Sosyalist Cumhuriyetlerin Yüksek Devlet İktidar Organları
350 Yerel Devlet İktidar Organları

MARKSİZM VE ULUSAL SORUN[1]

(1913)

RUSYA'DA karşı-devrim dönemi yalnızca "yıldırım ve gökgürültüsü"nü değil, hareket karşısında düşkırıklığını, ortak güçlere inançsızlığı da getirdi. Önceleri "parlak bir geleceğe" inanılmıştı ve insanlar, milliyetlerinden bağımsız olarak, bir-

1 1912 sonuyla 1913 başlarında Viyana'da yazılmış olan "Marksizm ve Ulusal Sorun" ilk kez, 1913'te "K. Stalin" imzasıyla Prosveşçenye nº 3 ve 5'te "Ulusal Sorun ve Sosyal-Demokrasi" başlığı altında yayımlandı. 1914'te "Ulusal Sorun ve Marksizm" başlığı altında Petersburg'da Priboy Yayınları tarafından broşür olarak yayınlanan bu yazı, 1920'de, ulusal azınlıklar halk komiserliği tarafından Stalin'in ulusal sorun hakkındaki başka yazılarını da içeren bir kitapta yayımlandı. (Devlet Yayınları, Tula.) Bu son kitabın başında, "Yazarın Notu" başlıklı bir giriş vardır. Aşağıdaki pasaj bu yazıyla ilgili olan kısımdır:

"... Yazı, emperyalist savaşın başlamasından 1,5 yıl önce, çarlığın ve büyük toprak sahiplerinin gerici atılımları döneminde Rus sosyal-demokrasisinin saflarındaki ulusal sorunla ilgili ilke tartışmaları dönemini yansıtmaktadır ki, bu dönem, Rusya'da burjuva demokratik devrimin yükseliş

likte savaşıyorlardı: Her şeyden önce ortak sorunlar! Daha sonra içe bir kuşku girdi ve insanlar, herkes kendi ulusal yuvasına dönmek üzere, birbirlerinden ayrılmaya başladılar: kimse kendinden başka kimseye güvenmesin! Her şeyden önce "ulusal sorun"!

Aynı zamanda ülkede iktisadî yaşamın ciddî bir düzenlenmesi görülüyordu. 1905 yılı ülke için yitirilmiş bir yıl olmamıştı: Kırdaki serflik rejimi kalıntıları bir darbe daha yemişti. Kıtlıkların ardından gelen bir dizi iyi hasat ve onu izleyen sınaî gelişme, kapitalizmi ilerletti. Kırdaki farklılaşma ve kentlerin büyümesi, ticaret ve ulaştırma yollarının gelişmesi, ileriye doğru büyük bir adım attırdılar. Bu, özellikle çevre-bölgeler (*périphérie*) için doğrudur. Ne var ki, bu, Rusya'yı oluşturan milliyetlerin iktisadî bakımdan sağlamlaşma sürecini hızlandırmaktan geri kalamazdı. Bu milliyetler harekete geçeceklerdi...

Bu dönemde kurulan "anayasal rejim" de, milliyetlerin uyanışı doğrultusunda etkili oluyordu. Gazetelerin ve genel

dönemidir. O sıralarda iki ulus teorisi ve bundan doğan iki ulusal program çatışmaktaydı: Bundun ve menşeviklerin desteklediği Avusturya programı ve bolşeviklerin Rus programı; okur, yazıda bu iki akımın ayırıcı özelliklerini bulacaktır. Sonraki olaylar ve özellikle emperyalist savaş ve Avusturya-Macaristan'ın ayrı ayrı ulusal devletlere bölünmesi, gerçeğin hangi tarafta olduğunu açıkça göstermiştir. Springer'in ve Bauer'in ulusal programları fiyaskoyla sonuçlandığına göre, tarihin "Avusturya ekolünü" mahkûm ettiğinden kuşku duyulmaz. Bundun kendisi de, "kapitalist düzen çerçevesi içinde formülleştirilen kültürel-ulusal özerklik isteminin (yani Avusturyalıların ulusal programının), sosyalist devrim koşullarında anlamını yitirdiğini" kabul etmiştir (1920, XII. Bund Kongresi). Bund, bunu söylemekle, farkında olmadan, Avusturya ulusal programının teorik temellerinin doktrin bakımından tutarsızlığını, Avusturya ulus teorisinin doktrin bakımından tutarsızlığını kabul etmektedir."

Stalin'in bu yazısı dolayısıyla Lenin, 1913 Şubatının ikinci yarısında Gorki'ye şöyle yazıyordu: "Bizim burada üstün bir Gürcümüz var, *Avusturyalıların bütün malzemelerini* ve diğer malzemeleri topladıktan sonra *Prosveşçenye* için büyük bir yazı hazırlama işine girişti." Lenin, Sosyal-Demokrat, nº 32'de yayınlanan "RSDİP'nin Ulusal Programı" başlıklı yazısında (15 (28) Aralık 1913), sözkonusu incelemenin büyük değer taşıdığını belirtmiştir. Ulusal sorunun bu dönem içinde en ön plana geçmesini sağlayan nedenlere değinirken, Lenin, şöyle yazıyordu: "Marksist teorik yazında bu durum ve sosyal-demokratların ulusal programının temelleri, son dönemde aydınlığa kavuşturulmuştur (burada başta Stalin'in makalelerini belirtmek gerekir)." (Bkz: V. İ. Lenin, *Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı*, Sol Yayınları, Ankara 1978, s. 7-8.) —*Ed.*

olarak yazının gelişmesi, basının ve kültür kuruluşlarının belirli bir özgürlüğü, halk tiyatrolarının gelişmesi vb., kuşkusuz, "ulusal duygular"ın pekişmesine katkıda bulunmuşlardır. Seçim kampanyası ve siyasal gruplar ile birlikte Duma, ulusları canlandırmak için yeni olanaklar, onların harekete geçmesi için yeni ve geniş bir alan açmıştı.

Ve yukarıdan gelen kavgacı milliyetçilik dalgası, kendi "özgürlük aşkı" adına çevreden öcünü alan "iktidar sahipleri"nden gelen tüm bir baskılar dizisi, aşağıdan yükselen, ve bazan kaba bir şovenizme dönüşen bir milliyetçilik karşıdalgasına yolaçtı. Yahudiler arasında siyonizmin[2] güçlenmesi, Polonya'da artan şovenizm, Tatarlar arasındaki panislamizm,[3] Ermeniler, Gürcüler, Ukraynalılar arasında milliyetçiliğin pekişmesi, ortalama adamın genel Yahudi düşmanlığı (*anti-sémitisme*) eğilimi, bütün bunlar, herkesin bildiği olgulardır.

İşçi yığınlarını sürükleme tehlikesi gösteren milliyetçilik dalgası, durmadan güçlenerek, yükseliyordu. Ve kurtuluş hareketi ne kadar güçten düşüyorduysa, milliyetçilik çiçekleri de öylesine açıyordu.

Bu güç zamanda, sosyal-demokrasiye büyük bir görev düşüyordu: Milliyetçiliğe saldırmak, yığınları genel "salgın"dan korumak. Çünkü bunu, milliyetçiliğin karşısına enternasyonalizmin denenmiş silahını, sınıflar savaşımının birlik ve bölünemezliğini çıkartarak, sosyal-demokrasi ve yalnızca sosyal-demokrasi yapabilirdi. Ve milliyetçilik dalgası ne kadar yükselirse, sosyal-demokrasinin sesi de, Rusya'nın tüm milliyetleri proleterlerinin kardeşliği ve birliği yararına, o kadar

2 Siyonizm, Yahudi küçük ve orta burjuvazi içinde, tüccarlar, zanaatçılar arasında, aydınlar, ticarî memurlar, esnaf ve Yahudi işçilerinin en geri katmanları arasında yandaşları olan gerici-milliyetçi siyasal akım. Bu akım, amaç olarak, Filistin'de bir Yahudi burjuva devleti kurmayı benimsemişti. Ve Yahudi işçi yığınlarını, proleteryanın ortak savaşından tecrit etmeye çalışıyordu. —*Ed.*

3 Panislamizm, islâm dininden bütün halkları tek bir bütün içinde toplamayı amaç edinen (hanlar, mollalar, büyük toprak sahipleri, tüccarlar vb.) Türk, Tatar ve benzeri kavimlerin yukarı katmanlarının siyasal ideolojisi, Panislamizme yakın bir ikinci akım, turancılıktır. Bu akımın amacı bütün müslüman Türk halkları, Türk iktidarı altında toplamaktır. —*Ed.*

olmalıydı. Bu durumda, milliyetçi hareketle doğrudan çatışan çevre-bölge sosyal-demokratları, özel bir sarsılmazlık örneği göstermeliydiler.

Oysa, bütün sosyal-demokratlar ve her şeyden önce de çevre-bölge sosyal-demokratları, bu görev düzeyinde görünmediler. Daha önce ortak görevleri vurgulayan Bund,[4] şimdi ön plana salt milliyetçi ve nitelik taşıyan kendi özel ereklerini koymaya başlamıştı: Bund, kendi seçim kampanyasında,

4 Bund, Litvanya, Polonya ve Rusya Yahudi İşçileri Genel Birliği'nin kısa adı. 1897'de Vilna Kongresinde kurulan Bund, daha çok Yahudi zanaatçılar arasında büyük bir faaliyet gösterdi. Bund, RSDİP'nin 1898'deki I. Kongresinde bu partiye katıldı. Bu katılış "özerk bir örgüt olarak ve Yahudi proletaryasını özellikle ilgilendiren sorunlarda bağımsız kalmak koşuluyla" bir katılıştı. 1901'e kadar siyasal istemleri arasında Bund, partinin dışında ancak Yahudiler için medenî haklar eşitliği istemekteydi. RSDİP'nin 1903'teki II. Kongresinde Bund, kendisinin, Yahudi proleteryasının biricik temsilcisi olarak tanınması ve partide federatif temeller üzerinde bir kuruluş olarak kabul edilmesi yolundaki istemleri reddedilince, partiyi terketti. 1905'te yapılan VI. Kongresinde Bund, "eğitim vb. gibi bütün kültür sorunlarıyla ilgili görevlerin, devletin ve onun yerel ve bölgesel özerk organlarının elinden alınarak, ulusun bütün üyeleri tarafından eşit, doğrudan doğruya, gizli ve evrensel seçim yoluyla kurulmuş olan yerel ve merkezî özel kurumlar olarak, ulusun kendisine devri" biçiminde ifade edilen "kültürel-ulusal özerklik" istemini formülleştiriyor. Bund'un RSDİP'yle ikinci birleşmesi, 1906'da IV. Stokholm Kongresinden sonra oldu. Bu kongre, Bundun ulusal programı sorununu incelemedi, onu açık bıraktı. Parti-içi savaşımda Bund, çoğunlukla sağ bir tutumu benimsiyor ve menşevikleri destekliyordu; 1912'den başlayarak tasfiyecilerle sıkı örgüt teması kurdu. Savaş sırasında (küçük bir enternasyonalist grup dışında) Bund, ulusal savunmadan yana oldu ve Şubat Devriminden sonra da koalisyon hükümetini destekleyerek bolşeviklere karşı savaştı. 1918 sonlarında Bund'un içinde sol gruplar oluştu. Ve 1919 Mayısında Ukrayna muhaliflerinin "Komünist Bund"unun ilk Kiev Konferansı oldu. Burada, bu örgüt, 1919 Ağustosunda Rus Komünist Partisine kabul edilen "Yahudi Komünist Birliği" (*Komfarband*) kurmak üzere "Birleşmiş Yahudi Komünist Partisiyle" tek bir örgüt içinde kaynaştı: Beyaz-Rusya'da "Yahudi Komünist Partisi" biçiminde örgütlenen Bundun solkanadı da 1919 Martında Rus Komünist Partisine katıldı. Ve ensonu, 1921 Martında Minsk Konferansında Bundun geri kalan kısmı da, başında Abramoviç'in bulunduğu önemsiz bir kısmını dışta bırakarak, Rus Komünist Partisine katılma kararını resmen aldı. Daha 1920'de, XII. Konferansında, Sovyet iktidarına karşı muhalefet taktiğinden vazgeçmenin gereğine karar veren Bund, kendi başlıca milliyetçi isteminin, "kültürel-ulusal özerklik" isteminin gereksizliğini resmen teslim etmiş ve "kapitalist düzen çerçevesi içinde formüllendirilmiş olan kültürel-ulusal özerklik istemi, sosyalist devrim

"cumartesi tatili" ve "yidiş dilinin tanınması"nı,[5] savaşım istemi olarak açıklamaya kadar gitmişti.[6] Bund, Kafkasya'dan izlendi; daha önce, öbür Kafkas sosyal-demokratları ile birlikte, "ulusal-kültürel özerklik"i yadsıyan Kafkas sosyal-demokratlarının bir kesimi, şimdi bunu günün istemi durumuna getirdiler.[7] Milliyetçi dalgalanmaları diplomatik bir dille onaylayan likidatörler konferansından[8] söz bile etmiyoruz.[9]

Öyleyse bundan, Rus sosyal-demokrasisinin ulusal sorun üzerindeki görüşlerinin, henüz tüm sosyal-demokratlar için açık olmadıkları sonucu çıkar.

Ulusal sorunun bütün yönleri ile ciddi bir incelenmesinin zorunlu olduğu açıktır. Tutarlı sosyal-demokratların, nerden gelirse gelsin, ulusalcı sisi dağıtmak için eşgüdümlü ve yorulmaz bir çaba göstermeleri gerek.

I. ULUS

Ulus Nedir?

Ulus, her şeyden önce, bir topluluk, belirli bir bireyler topluluğudur. Bu topluluk, ne ırk topluluğudur, ne de aşiret topluluğu. Bugünkü İtalyan ulusu, Romalılardan, Cermenlerden,

koşulları içinde anlamını yitirmektedir" biçiminde açıklamada bulunmuştur. —*Ed.*

5 Bkz: *Bundun IX. Kongresi Üzerine Rapor.*

6 *Bundun IX. Kongresi* 1912'de Viyana'da toplandı. Bu kongre, imparatorluk IV. Dumasının seçimleriyle ilgili sorunları ve tasfiyecilerin Ağustosta Parti Kongresine davetleri (7 nolu nota bakınız) sorunlarını inceledi. Bilindiği gibi Bundcular, bu kongreyi kapamışlardı. Bundun X. Kongresinin kararları aşırı ölçüde oportünizm ve tasfiyecilik niteliği taşıyordu (cumhuriyet sloganından vazgeçilmesi, proleteryanın devrimci görevlerinin terkedilmesi). Bu kongre, Bund'un menşevik tasfiyecilerle ve Polonya Sosyalist Partisinin "solkanadı" ile resmen ilân edilmiş olan birliğini onayladı. —*Ed.*

7 Bkz: *Ağustos Konferansı Bildirisi.*

8 Sözkonusu olan 1912 Ağustosunda Viyana'da toplanan ve Ağustos Konferansı diye adlandırılan tasviyecilerin konferansıdır. Bu konferansın amacı anti-bolşevik bir blok kurmaktı. Tasfiyeciler konferansında Bund, Letonyalılar ve Kafkasya sosyal-demokratlarının bir kısmı yeraldı. Konferansın baş örgütlendirici ve esin perisi Leon Trotski oldu. —*Ed.*

9 Bkz: *Ağustos Konferansı Bildirisi.*

Etrüsklerden, Yunanlılardan, Araplardan vb. oluşmuştur. Fransız ulusu, Galyalılardan, Romalılardan, Brötonlardan, Cermenlerden vb. kurulmuştur. Çeşitli ırk ve aşiretlerden insanlarla uluslar biçiminde oluşmuş İngilizler, Almanlar ve başkaları için de aynı şey söylenebilir.

Demek ki, ulus bir ırk ya da aşiret topluluğu değil, ama tarihsel olarak oluşmuş bir insanlar topluluğudur.

Öte yandan, tarihsel olarak oluşmuş, çeşitli aşiret ve ırklardan oluşmuş olmalarına karşın, Keyhüsrev ya da İskender'in büyük devletlerinin ulus olarak adlandırılmayacakları da kuşkusuzdur. Bunlar ulus değil, ama şu ya da bu fatihin başarı ya da başarısızlıklarına göre birleşip ayrılan, raslansal ve kendi aralarında pek bağlı olmayan gruplar topluluğuydular.

Demek ki, ulus raslansal ve geçici bir topluluk değil, kararlı bir insanlar topluluğudur.

Ne var ki, her kararlı topluluk, ulusu oluşturmaz. Avusturya ve Rusya da kararlı topluluklardır, gene de kimse onları ulus olarak adlandırmaz. Ulusal topluluğu, devlet topluluğundan ne ayırır? Öteki şeyler yanında, ulusal topluluğun, ortak bir dil olmaksızın düşünülemeyeceği olgusu ayırır; oysa devlet için ortak bir dil zorunlu değildir. Avusturya'daki Çek ve Rusya' daki Polonya ulusları, herbirinin ortak bir dili olmaksızın varolamazlardı; gene de Rusya ve Avusturya içindeki bir dizi dillerin varlığı, bu devletlerin birliğini engellemez. Burada elbette konuşulan, halk dilleri sözkonusudur, yoksa yönetimlerin resmî dilleri değil.

Demek ki, *dil birliği*, ulusun ayırıcı özelliklerinden biridir.

Bu, elbette çeşitli ulusların her zaman ve her yerde ayrı diller konuştukları, ya da aynı dili konuşan insanların zorunlu olarak bir tek ulus oluşturdukları anlamına gelmez. Her ulus için *ortak* bir dil, ama çeşitli uluslar için zorunlu olarak ayrı diller değil! Aynı zamanda birkaç dili birden konuşan ulus olmaz, ama bu, aynı dili konuşan iki ulus olamaz anlamına da gelmez! İngilizler ile Kuzey Amerikalılar aynı dili konuşurlar, ama gene de aynı bir ulusu oluşturmazlar. Norveçliler ve Danimarkalılar, İngilizler ve İrlandalılar için de aynı şey söylenebilir.

Ama, örneğin İngilizler ile Kuzey Amerikalılar, ortak dillerine karşın, neden tek bir ulus oluşturmazlar?

Her şeyden önce yanyana değil, ama birbirinden ayrı topraklar üzerinde yaşadıkları için. Bir ulus, ancak sürekli ve düzenli ilişkiler sonucu, insanların, kuşaktan kuşağa ortak yaşamı sonucu oluşur. Ne var ki, ortak bir toprak olmadıkça, uzun bir ortaklaşa yaşam olanaksızdır. İngilizler ile Amerikalılar, vaktiyle bir tek toprak üzerinde, İngiltere'de yaşıyor ve tek bir ulus oluşturuyorlardı. Sonra, İngilizlerin bir bölümü, İngiltere'den, yeni bir toprağa, Amerika'ya doğru göçtü ve orada, bu yeni toprak üzerinde, zamanla, yeni bir ulus, Kuzey Amerikan ulusunu oluşturdu. Toprakların ayrılığı, birbirinden ayrı ulusların oluşmasına yolaçtı.

Demek ki, *toprak birliği*, ulusun ayırıcı özelliklerinden biridir.

Ama hepsi bu değil. Toprak birliği henüz kendi başına bir ulus oluşturmaz. Bunun için, ayrıca, ulusun çeşitli bölümlerini tek bir bütün biçiminde kaynaştıran içsel bir iktisadî bağın olması da gerekir. İngiltere ile Kuzey Amerika arasında böyle bir bağ yoktur ve bundan ötürü bunlar iki ayrı ulus oluştururlar. Ama Kuzey Amerikalılar da, eğer Kuzey Amerika'nın çeşitli noktaları, aralarındaki işbölümü, ulaştırma yollarının gelişmesi vb. sayesinde, kendi aralarında tek bir iktisadî bütün biçiminde birleşmiş olmasalardı, ulus olarak adlandırılamazlardı.

Örneğin, Gürcüleri alalım. Reform-öncesi Gürcüleri[10] ortak bir toprak üzerinde yaşıyor ve tek bir dil konuşuyorlardı; ama gene de, sözcüğün tam anlamıyla söylemek gerekirse, tek bir ulus oluşturmuyorlardı; çünkü, birbirinden kopuk bir dizi prenslikler biçiminde bölünmüş bulunduklarından, ortak bir iktisadî yaşam sürdüremiyorlar, yüzyıllar boyunca birbirleri ile savaşıyorlar, İranlılar ile Türkleri birbirine karşı kışkırtarak, birbirlerini yıkıma uğratıyorlardı. Bazan talihli bir çarın

10 Gürcistan'da serfliği kaldıran 1863-1867 reformu sözkonusudur. —*Ed.*

gerçekleştirme başarısı gösterdiği prensliklerin geçici ve raslansal birleşmesi de, en iyi durumda, prenslerin kaprisleri ve köylülerin kayıtsızlığı yüzünden hızla başarısızlığa uğramak üzere, ancak yüzeysel yönetim alanını kapsıyordu. Ayrıca, Gürcistan'ın iktisadî parçalanmışlığı karşısında, başka türlü de olamazdı. Gürcistan, ulus olarak ancak 19. yüzyılın ikinci yarısında serfliğin sonu ve ülkenin iktisadî yaşamının ilerlemesi, ulaştırma yollarının gelişmesi ve kapitalizmin doğuşu, Gürcistan'ın çeşitli bölgeleri arasında işbölümü kurduğu ve prenslikleri tek bir bütün içinde birleştirmek üzere, onların iktisadî yalıtıklığını kesin olarak sarstığı zaman ortaya çıktı.

Feodalizm aşamasını aşmış ve ülkelerinde kapitalizmi geliştirmiş bulunan öbür uluslar için de aynı şey söylenebilir.

Demek ki, *iktisadî yaşam birliği, iktisadî birlik,* ulusun ayırıcı özelliklerinden biridir.

Ama hepsi bu değil. Söylemiş bulunanlar dışında, ulus olarak birleşmiş insanların psikolojisinin özelliklerini de gözönünde tutmak gerekir. Uluslar birbirlerinden yalnızca yaşam koşulları bakımından değil, kendini ulusal kültürün özelliklerinde dile getiren zihniyetleri bakımından da ayrılırlar. Eğer tek bir dili konuştukları halde, İngiltere, Kuzey Amerika ve İrlanda, gene de üç ayrı ulus oluşturuyorlarsa, bunda, birbirinden farklı yaşam koşulları sonucu, bu ülkelerde kuşaktan kuşağa meydana gelmiş bulunan, o özgün ruhsal biçimleniş, oldukça önemli bir rol oynamıştır.

Elbette, ruhsal biçimlenişin kendisi, ya da başka biçimde adlandırıldığı gibi, "ulusal karakter", gözlemci için kavranılamaz bir şey olarak görünür; ama bu biçimleniş, kendini ulusa özgü kültürün özgünlüğünde dile getirdiğine göre, kavranılabilir ve bilmezlikten gelinemez. "Ulusal karakter"in değişmemek üzere saptanmış bir şey olmadığını, yaşam koşulları ile birlikte değiştiğini söylemek gereksiz; ama her belirli anda varolduğuna göre, ulusun çehresi üzerinde izini bırakır.

Demek ki, kendini kültür ortaklığında dile getiren *ruhsal biçimlenme birliği,* ulusun ayırıcı özelliklerinden biridir.

Böylece, ulusu belirleyen tüm niteliklerin sözünü etmiş bulunuyoruz.

Ulus, tarihsel olarak oluşmuş, kararlı bir dil, toprak, iktisadî yaşam ve kendini kültür ortaklığında dile getiren ruhsal biçimlenme birliğidir.

Ve ulusun, her tarihsel göründüğü gibi, değişim yasasına uyduğu, kendi tarihine, bir başlangıç ve bir sona sahip bulunduğu kendiliğinden anlaşılır. Sözü edilen göstergelerden hiç birinin, tek başına alındığında, ulusu belirlemeye yetmediğini belirtmek gerekir. Dahası: bu göstergelerden bir tekinin bile yokluğu, ulusun ulus olmaktan çıkması için yeter. Eğer iktisadî bakımdan ayrılmışlarsa, eğer başka başka topraklar üzerinde yaşıyorlarsa, eğer ayrı dilleri konuşuyorlarsa vb. gene de tek bir ulus oluşturduklarını söyleyememekle birlikte, ortak bir "ulusal karakter"e sahip bulunan insanlar düşünülebilir. Örneğin, bizce tek bir ulus oluşturmayan Rus, Galiçya, Amerikan, Gürcü Yahudileri, Kafkas dağlarındaki Yahudiler, işte böyledirler.

Eğer dil ve "ulusal karakter" birliği yoksa, iktisadî yaşamları ve toprakları bir olan, ama gene de bir ulus oluşturmayan insanlar düşünülebilir. Örneğin, Baltık ülkelerindeki Almanlar ve Letonlar gibi.

Son olarak, Norveçliler ve Danimarkalılar, öbür göstergelerin yokluğu gözönüne alınırsa, bu yüzden tek bir ulus oluşturmaksızın, tek bir dil konuşurlar.

Bize, ulusu, ancak ve ancak, topluca alınmış tüm göstergelerin biraraya gelmesi verebilir.

"Ulusal karakter"in ulusun niteliklerinden biri değil, *birtek* temel nitelik olduğu ve tüm öbür niteliklerin, açık olarak söylemek gerekirse, ulusun nitelikleri değil, onun gelişme *koşulları* olduğu düşünülebilir. Örneğin, Avusturya'daki ünlü sosyaldemokrat ulusal sorun teorisyenleri, R.Springer ve özellikle O.Bauer tarafından bu görüş paylaşılır.

Bunların ulus teorilerini inceleyelim.

Springer'e göre, "ulus, bir ve aynı biçimde düşünen ve aynı biçimde konuşan insanlar birliği ... *toprağa bağlı olmayan* bir

çağdaş insanlar grubunun kültürel topluluğu"dur[11] (italikler benim, —*J.S.*).

Demek ki, ulus, aralarında ne kadar ayrılmış olurlarsa olsunlar ve nerede yaşarlarsa yaşasınlar, aynı biçimde düşünen ve aynı biçimde konuşan insanlar "birliği"dir.

Bauer daha da ileri gider: "Toplum nedir?" diye sorar. "İnsanları ulus olarak birleştiren dil birliği midir? Ama, İngilizler ile İrlandalılar... gene de tek bir halk oluşturmaksızın, tek bir dil konuşurlar. Yahudilerin ortak bir dili yoktur ve gene de bir ulus oluştururlar."[12]

Peki, ulus nedir?

"Ulus karaktere ilişkin bir topluluktur."[13]

Peki karakter, yani bu durumda ulusal karakter nedir?

Ulusal karakter demek "bir milliyetten insanları bir başka milliyetten insanlardan ayırdeden nitelikler toplamı, bir ulusu öbüründen ayırdeden bir maddî ve manevî özellikler bütünü"[14] demektir.

Kuşkusuz, ulusal hareketin gökten düşmediğini Bauer de bilir, bu yüzden şöyle ekler: "İnsanların karakteri, yazgılarından başka hiç bir şey tarafından belirlenmez", ... "ulus bir yazgı birliğinden başka bir şey değildir", bu yazgı birliği de, "insanların, içlerinde, kendi yaşama araçlarını ürettikleri ve kendi emek ürünlerini üleştirdikleri koşullar" tarafından belirlenmiştir.[15]

Böylece, buradan, Bauer'in dediğine göre, ulusun en "eksiksiz" tanımına varmış bulunuyoruz.

"Ulus, yazgı birliği alanında, bir karakter birliği içinde birleşmiş tüm insanlar topluluğudur."[16]

Demek ki, ulus, toprak, dil ve iktisadî yaşam birliği ile zo-

11 R. Springer'in *Ulusal Problem*'ine bakınız, s. 43, Obsçestvennaya Polza Yayınları, 1909.

12 Bkz: O. Bauer, *Ulusal Sorun ve Sosyal-Demokrasi*, Serp Yayınları, s. 1-2, 1909.

13 Aynı yapıt, s. 6.

14 Bkz: Bauer, *Ulusal Sorun ve Sosyal-Demokrasi*, s. 2.

15 Aynı yapıt, s. 24-25.

16 Aynı yapıt, s. 139.

runlu bağlılık dışında alınmış, yazgı birliği alanında ulusal karakter topluluğudur.

Ama, bu durumda, ulustan ne kalır? İktisadî bakımdan birbirlerinden ayrılmış, başka başka topraklar üzerinde yaşayan ve kuşaktan kuşağa ayrı ayrı dilleri konuşan insanlar arasında hangi ulusal topluluktan sözedilebilir?

Bauer, "ortak dilleri olmadığı"[17] halde, Yahudilerden bir ulus olarak sözeder; ama, örneğin birbirlerinden adamakıllı kopmuş, başka başka topraklar üzerinde yaşayan ve ayrı ayrı diller konuşan Gürcü, Dağıstan, Rus ya da Amerikan Yahudileri arasında, hangi "yazgı birliği"nden, hangi ulusal birlikten sözedebilir? Sözkonusu Yahudiler, kuşkusuz, Gürcüler, Dağıstanlılar, Ruslar ve Amerikalılarla birlikte, bu halkların herbiri ile ortak bir kültürel atmosfer içinde, ortak bir iktisadî ve siyasal yaşam yaşarlar; bu da onların ulusal karakterleri üzerinde bir iz bırakmaktan geri kalamaz ve eğer onlara ortak bir şey kalmışsa, bu da, din, ortak köken ve ulusal karakterin bazı kalıntılarıdır. Bunlar yadsınamaz. Ama kemikleşmiş dinsel ayinler ile yitip giden ruhbilime ilişkin kalıntıların, sözü geçen Yahudilerin "yazgı"sı üzerinde, onları çevreleyen canlı toplumsal, iktisadî ve kültürel çevreden daha güçlü bir biçimde etkili oldukları ciddi olarak nasıl ileri sürülebilir? Oysa, genel olarak Yahudilerden tek bir ulus olarak, işte ancak bu varsayıma dayanarak sözedilebilir. O zaman Bauer'in ulusunu, tinselcilerin (*spiritualiste*) gizemli ve kendi kendine yeten "ulusal ruh"undan ne ayırır?

Bauer, ulusun "ayırıcı özelliği" (ulusal karakter) ile onun yaşam "koşulları" arasında, bunları birbirinden ayırarak, aşılmaz bir sınır çizer. Ama ulusal karakter, eğer yaşam koşullarının yansıması değilse, eğer çevreden edinilen izlenimlerin bir yoğunlaşması değilse nedir? Onu yalıtarak ve kendisini oluşturan alandan ayırarak, yalnızca ulusal karakterle nasıl yetinilebilir?

Ve sonra, 18. yüzyılın sonu ve 19. yüzyılın başlarında, Ku-

17 Aynı yapıt, s. 2.

zey Amerika henüz "Yeni-İngiltere" olarak adlandırılırken, İngiliz ulusunu, Kuzey Amerikan ulusundan ne ayırıyordu?

Elbette ulusal nitelik değil: çünkü Kuzey Amerikalılar İngiltere'den gelmişlerdi; onlar, kendileri ile birlikte, Amerika'ya İngiliz dilinden başka, her ne kadar yeni koşulların etkisi altında onlarda özel bir karakter oluşmaya başlamışsa da, elbette o kadar çabuk vazgeçemedikleri İngiliz ulusal karakterini de getirmişlerdi. Ama gene de, azçok büyük bir karakter ortaklığına karşın, onlar, daha o zamandan, İngiltere'den ayrı bir ulus oluşturuyorlardı! Ulus olarak "Yeni-İngiltere"nin, ulus olarak İngiltere'den, o zaman özel ulusal karakteri bakımından değil, ya da ulusal karakterden çok İngiltere'den ayrı olan çevre bakımından, yaşam koşulları bakımından ayrıldığı ortadadır. Böylece, gerçekte ulusun *birtek* ayırıcı özelliği olmadığı açıktır. Ancak ve ancak uluslar karşılaştırıldığı zaman, aralarından bazan birinin (ulusal karakter), bazan öbürünün (dil), bazan da bir üçüncüsünün (toprak, iktisadî koşullar) daha belirgin bir biçimde göründüğü bir nitelikler toplamı var. Ulus, birlikte alınmış tüm niteliklerin bir bileşimidir.

Bauer'in, ulusu, ulusal karakter ile özdeşleştiren görüşü, ulusu topraktan ayırır ve onu kendi kendine yeten, bir tür görünmez bir güç durumuna getirir. Bunun sonucu, bu, artık canlı ve etkin bir ulus değil, ama gizemli, kavranmaz ve mezar-ötesi bir şeydir. Çünkü, yineliyorum, örneğin Gürcü, Dağıstanlı, Rus, Amerikan ve başka uluslar Yahudileri tarafından oluşturulmuş, üyeleri birbirini anlamayan (çeşitli diller konuşan), yeryüzünün ayrı ayrı yerlerinde yaşayan, birbirini hiç görmeyecek, ne barış, ne de savaş zamanı, hiç bir zaman birlikte davranmayacak olan o Yahudi ulusu ne menem bir şeydir?! Hayır, sosyal-demokrasi, kendi ulusal programını, böyle yalnızca kâğıt üzerinde varolan "uluslar" için saptamaz. Sosyal-demokrasi, ancak ve ancak, davranan, hareket eden ve bu nedenle de, başka ulusları kendisini hesaba katmaya zorlayan gerçek ulusları gözönünde tutabilir.

Bauer, açıkça, tarihsel bir kategori olan *ulus*'u, etnografik bir kategori olan *aşiret* ile karıştırıyor.

Ayrıca, görünüşe göre, Bauer de, konumunun güçsüzlüğünü sezmektedir. Kitabının başında, Yahudileri korkusuzca bir ulus olarak ilân eden Bauer,[18] kitabının sonunda, "kapitalist toplumun genel olarak, onların [Yahudilerin] kendilerini ulus olarak korumalarına olanak vermediğini"[19] söyleyerek kendini düzeltir ve onları öbür ulusların özümlediğini kabul eder. Bunun nedeni, anlaşıldığına göre, "Yahudilerin, sınırları belirli bir yerleşme bölgelerinin olmayışı"dır,[20] oysa böyle bir bölge, örneğin, Bauer'e göre, kendilerini ulus olarak koruyacak olan Çeklerde vardır. Uzun sözün kısası, bunun nedeni, toprak yokluğundadır.

Böyle düşünürken, Bauer, ulusal özerkliğin, Yahudi işçilerin istemi olamayacağını tanıtlamak istiyordu,[21] ama bunu yapmakla, farkında olmaksızın, ulusun niteliklerinden biri olarak toprak birliğini yadsıyan kendi öz teorisini yıkmış bulunuyor.

Ama Bauer, daha ileri gider. Kitabının başında, gözünü kırpmadan "Yahudilerin *ortak* dili yoktur, ama gene de bir ulus oluşturmaktan geri kalmazlar" der.[22] Ama daha 130. sayfaya gelir gelmez, gene gözünü kırpmadan: *Ortak bir dil olmaksızın hiç bir ulusun varolamayacağından kuşku yok*"[23] (italikler benim, —*J.S.*) diyerek cephe değiştirir.

Bauer, burada, "dilin, insanlar arasındaki ilişkilerin en önemli aracı"[24] olduğunu tanıtlamak istiyordu; ama aynı zamanda, istemeksizin, tanıtlamak istemediği bir şeyi de, yani dilbirliğinin önemini yadsıyan kendi teorisinin eksikliğini de tanıtlamış bulunuyor. İdealist iplikten dikilmiş bu teori, kendi kendini işte böyle yalanlar.

18 Bkz: Otto Bauer, *Ulusal Sorun ve Sosyal-Demokrasi*, s. 2.
19 Aynı yapıt, s. 389.
20 Aynı yapıt, s. 388.
21 Aynı yapıt, s. 396.
22 Aynı yapıt, s. 2.
23 Aynı yapıt, s. 2.
24 Aynı yapıt, s. 130.

Ulus, yalnızca tarihsel bir kategori değil, ama belirli bir çağın, yükselen kapitalizm çağının tarihsel bir kategorisidir. Feodalizmin tasfiye ve kapitalizmin gelişme süreci, aynı zamanda insanların uluslar biçiminde kuruluşu sürecidir de. Örneğin, Batı Avrupa'da bu böyledir. İngilizler, Fransızlar, Almanlar, İtalyanlar vb., feodal parçalanmayı yenen kapitalizmin muzaffer yürüyüşü sırasında ulus olarak kurulmuşlardır.

Ama ulusların oluşması, orada, aynı zamanda onların bağımsız ulusal devletler durumuna dönüşmeleri anlamına da geliyordu. İngiliz, Fransız ulusları ve öbür uluslar, aynı zamanda, İngiliz vb. devletleridirler de. Bu sürecin dışında kalmış bulunan İrlanda, genel tabloda hiç bir şeyi değiştirmez.

Doğu Avrupa'da durum biraz başkadır. Batıda, uluslar, devletler biçiminde gelişirlerken, Doğuda, çokuluslu devletler, birçok milliyetlerden bileşik devletler kurulmuş bulunuyordu. Avusturya-Macaristan gibi, Rusya gibi. Avusturya'da, Almanlar, siyasal bakımdan en gelişmiş milliyet olarak göründüler; bunun sonucu Avusturya milliyetlerini bir devlet içinde birleştirme işini onlar yüklendiler. Macaristan'da, Macar milliyetlerinin çekirdeği olan Magyarlar, devlet biçiminde örgütlenmeye en yatkın milliyet olarak göründüler; ve Macaristan'ın birleştiricileri de onlardır. Rusya'da, milliyetlerin birleştiricileri olma rolü, başlarında örgütlü ve tarihsel olarak oluşmuş soyluluğun güçlü bir askerî bürokrasisi bulunan Büyük-Ruslar tarafından üstlenilmiştir.

Doğu Avrupa'da da böyle olmuştur.

Devletlerin bu özel kuruluş biçimi, ancak henüz tasfiye edilmemiş feodalizm koşullarında, belli belirsiz gelişmiş bir kapitalizm koşullarında, geri plana itilmiş bulunan milliyetler, uluslar biçiminde kurulmak üzere, henüz iktisadî bakımdan sağlamlaşmaya vakit bulamadıkları zaman görülebilirdi.

Ama kapitalizm, Doğu Avrupa devletlerinde de gelişmeye başlar. Ticaret ve ulaştırma yolları gelişir. Ortaya büyük kentler çıkar. Uluslar iktisadî bakımdan sağlamlaşır. Ezilmiş milli-

yetlerin dingin yaşamına birdenbire giren kapitalizm, onları etkiler ve harekete getirir. Basın ve tiyatronun gelişmesi,(Avusturya'da) Reichsrat ve (Rusya'da) Dumanın faaliyeti, "ulusal duygu"ları pekiştirmeye katkıda bulunurlar. Oluşmuş bulunan *intelligentsia*, "ulusal görüş"ü benimser ve o yönde davranır...

Ama kendilerine özgü bir yaşamın bilincine varmaya başlamış bulunan ezilmiş uluslar, henüz bağımsız ulusal devletler biçiminde örgütlenmezler: yolları üzerinde, egemen ulusların, artık uzun zamandan beri devletin başına geçmiş bulunan yönetici katmanlarının sert direnci ile karşılaşırlar. — Artık çok geç!...

Avusturya'da Çekler, Polonyalılar vb., Macaristan'da Hırvatlar vb.; Rusya'da Letonyalılar, Litvanyalılar, Ukraynalılar, Gürcüler, Ermeniler vb., ulus olarak işte böyle oluşurlar. Batı Avrupa'da bir istisna olan şey (İrlanda), Doğuda kurul durumuna gelmiştir.

Batıda, İrlanda, istisnaî rejime bir ulusal hareketle karşılık verdi. Doğuda, uyanmış bulunan uluslar da aynı biçimde karşılık vereceklerdi.

Doğu Avrupalı genç ulusları savaşıma iten koşullar, işte böyle oluşmuş bulunuyor.

Savaşım, uygunca söylemek gerekirse, ulusların tümü arasında değil, efendi uluslar ile ezilmiş ulusların egemen sınıfları arasında başladı ve alevlendi. Savaşım, genel olarak ya ezilen ulusun kentli küçük-burjuvazisi tarafından efendi ulusun büyük burjuvazisine karşı (Çekler ve Almanlar); ya ezilen ulusun kırsal burjuvazisi tarafından egemen ulusun büyük toprak sahiplerine karşı (Polonya'daki Ukraynalılar); ya da ezilen ulusların tüm "ulusal" burjuvazisi tarafından efendi ulusun hükmeden soyluluğuna karşı (Rusya'da Polonya, Litvanya, Ukrayna) yürütülmüştür.

Burjuvazi, başlıca rolü elinde tutar.

Pazar — işte, genç burjuvazi için ana sorun. Genç burjuvazinin ereği, metaını pazara sürmek ve bir başka milliyetin burjuvazisi ile rekabetten zafer kazanmış olarak çıkmaktır. Kendi "öz", "ulusal" pazarının sağlama bağlama isteğinin

nedeni budur. Pazar, burjuvazinin milliyetçiliği öğrendiği ilk okuldur.

Ama işler her zaman pazarla sınırlanmaz. Savaşıma, "bilek gücü ve salt savunma" yöntemleri ile, egemen sınıfın yarı-feodal, yarı-burjuva bürokrasisi de katılır. Efendi bir ulusun burjuvazisi, ister küçük, ister büyük olsun, önemli değil, rakibinin hakkından "daha çabuk" ve "daha korkusuzca" gelme olanağını kazanır. "Güçler" birleşir ve "başka ırktan" burjuvaziye karşı, baskı biçiminde yozlaşan, bir dizi kısıtlayıcı önlemler uygulanmaya başlanır. Savaşım, iktisadî alandan siyasal alana aktarılmıştır. Yer değiştirme özgürlüğünün kısıtlanması, dilin kullanılmasına karşı engeller, seçim haklarının kısıtlanması, okul sayısının azaltılması, dinsel inançlara karşı engeller vb. "rakip"in başına dolu gibi yağar. Kuşkusuz, bu türlü engeller yalnızca egemen ulusun burjuva sınıflarının çıkarına yaramakla kalmaz, ama egemen bürokrasinin özgül ereklerine, deyim yerindeyse kast ereklerine de yararlar. Ama sonuçlar bakımından, bunun hiç bir önemi yoktur; ister Avusturya-Macaristan, ister Rusya sözkonusu olsun, burjuva sınıflar ile bürokrasi, bu konuda elele yürürler.

Ezilen ulusun dörtbir yandan sıkıştırılan burjuvazisi, elbette harekete geçer. "Kendi halkı"na başvurur ve kendi sorununu tüm halkın sorunuymuş gibi göstererek, avaz avaz "vatan"ı yardıma çağırmaya başlar. Kendi "yurttaş"ları arasından, kendisi için... "vatan" yararına bir ordu toplar. Ve "halk", çağrılara her zaman kayıtsız kalmaz, onun bayrağı yöresinde toplanır: yukardan gelen baskı onu da ezer ve onda da hoşnutsuzluk uyandırır.

Ulusal hareket, işte böyle başlar.

Ulusal hareketin gücü, ulusun geniş katmanlarının, proletarya ile köylülüğün, bu harekete katılma derecesine bağlıdır.

Proletaryanın burjuva milliyetçiliği bayrağı altında saflara girip giremeyeceği, sınıf çelişkilerinin gelişme, proletaryanın bilinç ve örgütlenme derecesine bağlıdır. Bilinçli proletaryanın kendi denenmiş bayrağı vardır ve onun için burjuvazinin bayrağı altında saflara girmenin hiç bir gereği yoktur.

Köylülere gelince, onların ulusal harekete katılmaları, her şeyden önce baskının niteliğine bağlıdır. Eğer baskı, İrlanda'da olduğu gibi, "toprak" çıkarlarına zarar veriyorsa, büyük köylü yığınları hemen ulusal hareket bayrağı altında yer alırlar.

Öte yandan, eğer, örneğin Gürcistan'da, azbuçuk ciddi *Rus-düşmanı* bir milliyetçilik yoksa, bunun başta gelen nedeni, orada yığınlar içinde, böylesine bir milliyetçiliği besleyebilecek Rus büyük toprak sahipleri ya da Rus büyük burjuvazisinin bulunmayışıdır. Gürcistan'da *Ermeni-düşmanı* bir milliyetçilik vardır; ama bu da, orada hâlâ, henüz güçlenmemiş bulunan Gürcü küçük-burjuvazisini altederek, onu Ermeni-düşmanı milliyetçiliğe iten bir Ermeni büyük burjuvazisi bulunduğu içindir.

Bu etkenlere göre, ulusal hareket, ya durmadan genişleyerek, bir yığın niteliğine bürünür (İrlanda, Galiçya), ya da bir küçük çekişmeler dizisi durumuna dönüşür ve dükkân tabelaları uğruna utanç verici "savaşım" biçiminde yozlaşır (bazı küçük Bohemya kasabaları).

Ulusal hareketin içeriği, elbette her yerde aynı olamaz: Bu içerik, hareket tarafından formüllendirilen çeşitli istemlere bağlıdır. İrlanda'da, hareket, tarımsal bir niteliğe; Bohemya'da, bir "dil" sorunu niteliğine bürünür; şurada, yurttaş eşitliği ve din özgürlüğü; burada, "kendi" memurları ya da kendi diyeti istenir. Çeşitli istemler, çoğu kez, genel olarak ulusu nitelendiren çeşitli belirtileri (dil, toprak vb.) gösterir gibi olurlar. Akılda tutulacak şey, bauerci evrensel "ulusal karakter"e ilişkin bir istemin hiç bir yerde görülmemesidir. Ve bu da kolay anlaşılır: *Kendi başına alınmış* "ulusal karakter", kavranılamaz bir şeydir ve J. Strasser'in de haklı olarak belirttiği gibi, "siyaset yapmak için bundan yararlanılamaz."[25]

Ulusal hareketin biçimleri ve karakteri, özet olarak, budur.

Bu söylenenlerden, açıkça, *yükselen* kapitalizm koşullarındaki ulusal savaşımın, burjuva sınıfların kendi aralarındaki bir savaşım olduğu sonucu çıkar. Bazan, burjuvazi, proletaryayı

25 Bkz: Joseph Strasser, *Der Arbeiter und die Nation*, 1912, s. 33.

da ulusal hareket içine sürükleme başarısını gösterir, ve o zaman ulusal savaşım, *görünüşte*, ama ancak görünüşte, bir "genel halk hareketi" niteliğini kazanır. *Özünde*, ulusal savaşım, her zaman burjuva nitelikte, yalnızca burjuvazi için yararlı ve istenir olarak kalır.

Ama bundan, proletaryanın, milliyetlerin ezilmesi siyasetine karşı savaşmaması gerektiği sonucu çıkmaz.

Yer değiştirme özgürlüğüne getirilen kısıtlamalar, seçim haklarından yoksunluk, dilin kullanılmasına karşı çıkarılan engeller, okul sayısının azaltılması ve öbür önlemler, işçilere de burjuvazi kadar, hatta daha da çok zarar verir. Böyle bir durum, egemenlik altında yaşayan uluslar proletaryasının manevî güçlerinin özgürce, gelişmesini engellemekten başka bir sonuç veremez. Toplantı ve konferanslarda ana dilini konuşmasına izin verilmezken, okulları kapatılırken, Tatar ya da Yahudi işçinin manevî yeteneklerinin tam gelişmesinden ciddî olarak sözedilemez.

Ama milliyetçi baskı siyaseti, proletarya davası için bir başka yönden de tehlikelidir. Bu siyaset, nüfusun geniş katmanlarının dikkatini, toplumsal sorunlardan, sınıflar savaşımı sorunlarından, ulusal sorunlara, proletarya ile burjuvazinin "ortak" sorunlarına doğru çevirir. Ve bu da, "çıkarların uyumu" yalanını yaymak için, proletarya sınıf çıkarlarına gölge düşürmek için, işçileri manevî bakımdan köleleştirmek için, elverişli bir alan yaratır. Böylece, tüm milliyetler işçilerinin birleşme işinin önüne ciddî bir engel dikilmiş olur. Eğer Polonyalı işçilerin önemli bir kesimi, bugüne kadar, burjuva milliyetçileri tarafından manevî bakımdan köleleştirilmiş bulunuyorsa, eğer bu kesim bugüne kadar uluslararası işçi hareketinin uzağında kalmış bulunuyorsa, bu, özellikle, "iktidar sahipleri"nin geleneksel Polonya-düşmanı siyasetleri böyle bir köleliğe alan hazırladığı, işçilerin bu kölelikten kurtulmalarını güçleştirdiği içindir.

Ama baskı siyaseti bununla da yetinmez. Bu siyaset, *ezme* "sistem"inden çoğu kez, ulusları birbirine karşı *kışkırtma* "sistem"ine, insan kırımları ve pogromlar "sistem"ine geçer. Bu sonuncusu, elbette, ne her zaman, ne de her yerde olanaklıdır,

ama olanaklı olduğu yerde —temel özgürlüklerin yokluğunda—, çoğu kez, işçilerin birleşme işini kan ve gözyaşları içinde boğmakla tehdit eden, korkunç ölçülere varır. Kafkasya ve Güney Rusya, bunun çok sayıda örneklerini verirler. "Egemen olmak için bölmek" — kışkırtma siyasetinin amacı, işte budur. Ve böyle bir siyaset başarı kazandığı ölçüde, proletarya için en büyük kötülüğü, devleti birleştiren tüm milliyetler işçilerinin birleşme işi karşısındaki en ciddî engeli oluşturur.

Ne var ki, işçilerin çıkarı, bütün yoldaşlarının tek bir uluslararası ordu içinde iyiden iyiye kaynaşmalarında, burjuvazi karşısındaki manevî kölelikten bir an önce ve kesin olarak kurtulmalarında, hangi ulustan olursa olsun, yoldaşlarının manevî güçlerinin tam ve özgür gelişmesindedir.

Bundan ötürü, işçiler, en incesinden en kabasına kadar, bütün biçimleri altındaki baskı siyasetine karşı da bütün biçimleri altındaki kışkırtma siyasetine karşı da savaşırlar ve savaşacaklardır.

Bundan ötürü bütün ülkelerin sosyal-demokrasisi, ulusların kendi kaderlerini kendilerinin tayin etme hakkını ilân eder.

Kendi kaderini tayin etme hakkı, şu anlama gelir: Kaderini kararlaştırma hakkına, yalnızca, ulusun kendisi sahiptir, kimsenin, ulusun yaşamına *zorla* karışmak, okullarını ve öbür kurumlarını *yıkma*, alışkanlık ve geleneklerini *yoketme*, dilini kullanmasını *engelleme*, haklarını *kısıtlama* hakkı yoktur.

Elbette, bu, sosyal-demokrasinin, ulusun tüm olanaklı ve düsünülebilir alışkı ve kurumlarını destekleyeceği anlamına gelmez. Ulus üzerinde uygulanan zorbalıklara karşı savaşım veren sosyal-demokrasi, sözkonusu ulusun emekçi katmanlarının onun zararlı alışkı ve kurumlarından kurtulmasını sağlamak için bu alışkı ve kurumlara karşı ajitasyon yapmaktan hiç bir zaman geri kalmayarak, sadece ve sadece *ulusun* kendi kaderini tayin etme hakkını savunacaktır.

Kendi kaderini tayin etmesi demek, ulusun istediği biçimde örgütlenebilmesi demektir. O, kendi yaşamını özerklik ilkelerine göre örgütleme hakkına sahiptir. O, öbür uluslarla federatif bağlar kurma hakkına sahiptir. O, büsbütün ayrılma

hakkına sahiptir. Ulus egemendir, ve tüm uluslar eşit haklara sahiptirler.

Elbette bu, sosyal-demokrasinin, ulusun ne olursa olsun, bütün istemlerini savunacağı anlamına gelmez. Ulus, eski düzene dönme hakkına da sahiptir, ama bu, sosyal-demokrasinin, sözkonusu ulusun şu ya da bu kurumunun böyle bir kararını onaylayacağı anlamına gelmez. Proletaryanın çıkarlarını savunan sosyal-demokrasinin ödevleri ile, çeşitli sınıflar tarafından oluşturulmuş bulunan ulusun hakları, iki ayrı şeydir.

Ulusların kaderlerini kendilerinin tayin etme hakkı için savaşım veren sosyal-demokrasinin amacı, ulusun ezilmesi siyasetine bir son verme, bu siyaseti olanaksız kılma ve böylece ulusların savaşımını ortadan kaldırmaya, köreltmeye, en aza indirmeye çalışmadır.

Bilinçli proletaryanın siyasetini, burjuvazinin, ulusal savaşımını derinleştirmek ve genişletmek, ulusal hareketi izlemek ve güçlendirmek isteyen siyasetinden özünde ayıran şey de, işte budur.

Ve işte bundan ötürüdür ki, bilinçli proletarya, burjuvazinin "ulusal" bayrağı altında saflara giremez.

Ve işte bundan ötürüdür ki, Bauer tarafından öne sürülmüş bulunan "ulusal evrim" siyaseti denen siyaset, proletaryanın siyaseti olamaz. Bauer'in kendi "ulusal evrim" siyasetini "modern işçi sınıfı"[26] siyaseti ile özdeşleştirme girişimi, işçilerin sınıf savaşımını, ulusların savaşımına uyarlamayı gözeten bir girişimdir.

Özünde burjuva bir nitelik taşıyan ulusal hareketin yazgısı, elbette burjuvazinin yazgısına bağlıdır. Ulusal hareketin kesin çöküşü, ancak burjuvazinin çöküşü ile mümkündür. Tam bir barış, ancak sosyalizmin egemenliği altında kurulabilir. Ama ulusal savaşımı en aza indirmek, onun köklerine saldırmak, onu proletarya için iyice zararsız kılmak — bu, kapitalizm çerçevesinde de mümkündür. Sadece İsviçre ve Amerika örneği de olsa, buna tanıktır. Bunun için, ülkeyi demokratlaştırmak ve ulusların özgürce gelişmesini sağlamak gerekir.

26 Bkz: Bauer'in kitabı, s. 166.

Ulus, kaderini serbestçe kararlaştırma hakkına sahiptir. Onun, elbette öbür ulusların haklarını çiğnemeksizin, istediği gibi örgütlenme hakkı vardır. Bu, tartışma götürmez.

Ama, eğer ulus çoğunluğunun, ve her şeyden önce de proletaryanın çıkarları gözönünde tutulursa, *nasıl* örgütlenmeli, gelecekteki kuruluşu *hangi biçimleri* almalıdır?

Ulus, kendi özerkliğini kurma hakkına, hatta ayrılma hakkına sahiptir. Ama bu, koşullar ne olursa olsun bunu yapmalı; özerklik ya da ayrılma, ulus için, yani ulus çoğunluğu, yani emekçi katmanlar için her zaman ve her yerde elverişli olacaktır anlamına da gelmez. Kafkas-ötesi Tatarları, ulus olarak, diyelim ki kendi diyetlerinde toplanabilir ve kendi beyleri ve mollalarının etkisi altında, ülkelerinde eski düzeni yeniden kurabilir, devletten ayrılmalarını kararlaştırabilirler. Kendi kaderini kendisinin tayin etmesi maddesi uyarınca, buna yerden göğe kadar hakları vardır. Ama bu, Tatar ulusu emekçi katmanlarının çıkarına uygun düşecek mi? Sosyal-demokrasi, ulusal sorunun çözümünde, beylerin ve mollaların, yığınları kendi arkalarından sürüklemelerine kayıtsız kalabilir mi? Sosyal-demokrasi işe karışmamalı ve ulusun iradesi üzerinde belgin bir yönde etkide bulunmamalı mı? Sorunu çözmek için, somut Tatar yığınları için en elverişli bir plan formüle etmemeli mi?

Ama emekçi yığınların çıkarları ile en bağdaşır çözüm hangisidir? Özerklik mi, federasyon mu, yoksa ayrılma mı?

Çözümü, belli bir ulusu çevreleyen somut tarihsel koşullara bağlı bir sürü sorun.

Dahası var. Her şey gibi koşullar da değişir ve belli bir zaman içinde doğru bir çözüm, başka bir zaman için, hiç de kabul edilmez görünebilir.

19. yüzyıl ortalarında, Marx, Rus Polonyası'nın ayrılmasından yana çıktı ve o sıralarda, üstün bir kültürü, onu yıkan aşağı bir kültürden kurtarmak sözkonusu olduğu için, haklıydı da. Ve sorun, o sırada, yalnızca teoride, akademik bir biçimde değil, ama pratikte, yaşamın ta içinde ortaya çıkıyordu...

19. yüzyıl sonlarında, Polonyalı marksistler, daha o zamandan Polonya'nın ayrılmasına karşı çıktılar ve son elli yıl boyunca, Rusya ile Polonya'nın iktisadî ve kültürel bir yaklaşması yönünden derin değişiklikler ortaya çıkmış bulunduğuna göre, onlar da haklıydılar. Ayrıca, bu dönem boyunca, ayrılma sorunu, pratik bir konu olmaktan çıkmış, belki yalnızca yurtdışındaki aydınları heyecanlandıran akademik bir tartışma konusu durumuna gelmişti. Ama bu, Polonya'nın ayrılma sorununun yeniden gündeme girebileceği bazı iç ve dış konjonktürler olanağını elbette dıştalamaz.

Bundan şu sonuç çıkar ki, ulusal sorunun çözümü, ancak kendi gelişmeleri içinde gözönünde tutulmuş tarihsel koşullara göre mümkün olur.

Belli bir ulusu çevreleyen iktisadî, siyasal ve kültürel koşullar, — şu ya da bu ulusun *nasıl* örgütleneceğini, gelecekteki anayasasının *hangi biçimlere* bürüneceğini bilme sorununu çözmek için tek anahtar, işte budur. Her ulus için, sorunun özel bir çözümünün kendini zorla kabul ettirmesi mümkündür. Ulusal sorunda, sorunu diyalektik bir yönde koymanın zorunlu olduğu yer, işte burasıdır.

Bu böyle olduğuna göre, ulusal sorunu, kökeni Bunda kadar çıkan çok yaygın, ama çok da dar düşünceli bir "çözüm" yoluna kesinlikle karşı çıkmalıyız. Ulusal sorunu sözümona çözüme bağlamış bulunan ve Rus sosyal-demokratlarının onlardan bu çözümü almaktan başka yapacakları bir şey olmadığı söylenen Avusturya Sosyal-demokrasisi ile Güney Slavları[27] sosyal-demokrasisine başvurmaya dayanan o kolay yöntemden sözediyoruz. Bu yönteme göre, Avusturya için doğru olan her şey, diyelim, Rusya için de doğru sayılır. Bu durumda, en önemli ve kesin olan şey, gözden yitirilir: Genel olarak Rusya'da, özel olarak da Rusya içinde ayrı ayrı alınan her ulusun yaşamında varolan somut tarihsel koşullar.

Örneğin, ünlü bundcu V. Kossovski'yi dinleyin:

27 Güney Slavları sosyal-demokrasisi, Avusturya'nın güneyinde uğraş verir.

"IV. Bund Kongresinde[28] sorunun [yani ulusal sorunun —*J.S.*] ilke yönü tartışıldığı zaman, Güney Slavları Sosyal Demokrat Partisinin anlayışı içinde, delegelerden biri tarafından önerilmiş bulunan sorunun çözümü, herkesçe onaylandı."[29]

Sonuç: "Kongre, oybirliği ile..." ulusal özerkliği "kabul etti".

Hepsi bu! Ne rus gerçekliğinin çözümlenmesi, ne de Rusya'daki Yahudilerin yaşam koşullarının incelenmesi: önce Güney Slavları Sosyal-Demokrat Partisinden hazır çözüm alındı, sonra "onaylandı", en sonra da "oybirliği ile kabul edildi". Bundcular Rusya'da ulusal sorunu işte böyle koyar ve işte böyle "çözerler"...

Bununla birlikte, Avusturya ile Rusya birbirinden çok başka koşullar sunarlar. Brünn'de (1899),[30] Güney Slavları Sosyal-Demokrat Partisi anlayışı içinde, (gerçi önemsiz birkaç değişiklik ile) bir ulusal program kabul etmiş bulunan Avusturya sosyal-demokrasisinin, soruna, deyim yerindeyse, tamamen Rus-olmayan bir biçimde yanaşmasını ve onu, elbette, aynı biçimde çözmesini de, işte bu durum açıklar.

Her şeyden önce, sorunun konuş biçimi. Avusturyalı ulusal özerklik teorisyenleri, Brünn ulusal programı ve Güney Slavları Sosyal-Demokrat Partisi kararı yorumcuları, Springer ve Bauer, sorunu nasıl koyarlar?

"Burada —der Springer—, genel olarak bir milliyetler dev-

28 *Bundun IV. Kongresi*, 1901 Nisanı sonunda Biyelostok'ta toplandı. Kongre, "*milliyet* kavramının Yahudi halkına da uygulanabilir olduğu"nu; Rusya'nın, milliyetlerden herbiri için üzerinde yaşadıkları topraklardan bağımsız olarak, eksiksiz bir özerklik ile bir milliyetler federasyonu durumuna dönüşmesi gerektiğini ilân etti; eski yurttaşlık eşitliği yerine, ulusal eşitlik sloganını ileri sürdü ve RSDİP'nin federatif temeller üzerinde yeniden örgütlenmesini istedi. Bu kararlar olsun, "ulusal-kültürel özerklik" ile ilgili olarak bu kongrede formüllendirilmiş ve daha sonra da Bund basınında savunulmuş bulunan istem olsun, bilindiği gibi, Bunda karşı, eski-*İskra* ve özellikle de Lenin tarafından zorlu bir polemiğe yolaçtılar. (Lenin'in *Tüm Yapıtları*'nın V. ve VI. ciltlerindeki makalelerine bakınız.) —*Ed.*

29 Bkz: V. Kossovski, *Milliyet Sorunları*, s. 16-17, 1907.

30 Avusturya sosyal-demokrasisinin *Brünn Kongresi*, 24-29 Eylül 1899'da toplandı. En önemli tartışma konusu, ulusal sorun oldu. Kongre, toprak-dışı

letinin mümkün olup olmadığı ve özel olarak da Avusturya milliyetlerinin tek bir siyasal bütün oluşturma zorunluluğu içinde bulunup bulunmadıklarını bilme sorununu yanıtsız bırakıyoruz; bu sorunları çözülmüş sayalım. Sözü geçen olanak ve zorunluluk ile aynı düşüncede olmayan biri için, araştırmamız elbette temelsiz olacak. Bizim konumuz şu: Belirli uluslar ortak bir yaşam sürme *zorundadırlar*: Onların *daha iyi yaşa-mayarını hangi hukuksal biçimler sağlayacak*"[31] (İtalikler Springer'in, —*J.S.*).

Böylece, Avusturya devletinin birliği, çıkış noktasıdır.

Bauer de aynı kanıdadır:

"Avusturya uluslarının bugün oldukları gibi, şu anda yaşadıkları devlet içinde birleşik olarak kalacakları varsayımından hareket ediyor ve bu birlik çerçevesinde, ulusların kendi aralarındaki ilişkiler ile hepsinin devlete karşı ilişkilerinin ne olacağını soruyoruz."[32]

Burada da: her şeyden önce, Avusturya'nın birliği.

Rus sosyal-demokrasisi, sorunu böyle koyabilir mi? Hayır. Ve çünkü, daha baştan beri, ulusların kaderlerini kendilerinin tayin etmesi hakkı görüşünü, ulusun ayrılma hakkına sahip bulunduğu yolundaki görüşü benimsediği için bunu yapamaz. Hatta bundcu Goldblatt bile, Rus sosyal-demokrasisinin II. Kongresinde, Rus sosyal-demokrasisinin, ulusların kaderlerini serbestçe tayin etme görüşünden vazgeçmeyeceğini kabul etmişti. O zaman Goldblatt şöyle diyordu :

ulusal-kültürel özerklik düşüncesini savunan Güney Slavları sosyal-demokrasisi tarafından önerilmiş bulunan karar tasarısını kabul etmedi. Birleşik yürütme komisyonu (Merkez Komitesi) tarafından önerilmiş bulunan ve ulusal bakımdan sınırlandırılmış bölgelerin birliğini isteyen kararı kabul etti; bu karar, böylece, merkezileştirilmiş bir devlet düşüncesini savunan Avusturya-Alman sosyal-demokratları ile, milliyetçi bir tutumu savunan Güney Slavları, Çek ve öbür sosyal-demokratlar arasında bir uzlaşma (*compromis*) oldu. Örgüt sorununa ilişkin olarak, Brünn Kongresi, partinin merkez yönetimini de, ulusal (Alman, Çek, Polonyalı, Ruten [Ukraynalı], İtalyan ve Güney Slav) sosyal-demokrat örgütlerin yürütme komitelerinden bileşik federatif bir örgüt durumuna getirerek ulusal sosyal-demokrat grupların ayrılması yolunda, Wimberg Kongresinden de ileri gitti. —*Ed.*

31 Bkz: Springer, *Ulusal Problem*, s. 14.

32 Bkz: Bauer, *Ulusal Sorun ve Sosyal Demokrasi*, s. 399.

"Ulusların kaderlerini kendilerinin tayin etme hakkına karşı hiç bir şey söylenemez. Herhangi bir ulusun kendi bağımsızlığı için savaşım verdiği durumda, buna karşı çıkılamaz. Eğer Polonya, Rusya ile 'meşru nikâhlı' olarak evlenmek istemiyorsa, onu sıkıştırmak bize düşmez."

İyi. Ama o zaman, bundan, Avusturya ve Rus sosyal-demokratlarındaki çıkış noktalarının, özdeş olmak şöyle dursun, tersine, taban tabana karşıt oldukları sonucu çıkar. Bundan sonra da, Avusturyalılardan, onların ulusal programını alma olanağından sözedilebilir mi?

Devam edelim. Avusturyalılar, "milliyetlerin özgürlüğü" nü, küçük reformlar yoluyla, yavaş yavaş gerçekleştirmeyi düşünürler. Ulusal özerkliği pratik önlem olarak öneren Avusturyalılar köklü bir değişikliğe, ufukta görmedikleri demokratik bir kurtuluş hareketine hiç mi hiç belbağlamazlar. Ama reformlara belbağlamak için bir nedenleri bulunmayan Rus marksistleri ise, "milliyetlerin özgürlüğü" sorununu olası bir köklü değişikliğe, demokratik kurtuluş hareketine bağlarlar. Ve bu da, Rusya'daki ulusların olası kaderine ilişkin olarak, işleri temelden değiştirir.

"Elbette —der Bauer—, ulusal özerkliğin, büyük bir kararın, yürekli, gözüpek bir eylemin sonucu olması pek olası değildir. Avusturya, ulusal özerkliğe adım adım, yasama ve yönetimi süreğen bir kötürümlük durumuna düşürecek sert bir savaşım arasında, yavaş ve güç bir süreç aracıyla yürüyecektir. Hayır, yeni bir devletin hukuk düzeni, hiç bir zaman büyük bir yasama eylem aracıyla değil, ama ayrı ayrı bölgeler, ayrı ayrı topluluklar için çıkarılmış bulunan birçok ayrı ayrı yasalar aracıyla kurulacaktır."[33]

Springer de aynı şeyi doğrular:

"Çok iyi biliyorum ki —diye yazar—, bu tür kurumlar [ulusal özerklik örgütleri, —*J.S.*] ne bir, ne de on yıl içinde kurulurlar. Prusya yönetiminin yeniden örgütlenmesi, tek başına, uzun bir zaman dönemini zorunlu kılmıştır. ... Bellibaşlı yönetim

33 Bkz: Bauer, *Ulusal Sorun*, s. 422.

kurumlarını kesin olarak kurmak için, Prusya'ya bir yirmi yıl gerekti. Bundan ötürü, Avusturya'ya ne kadar zaman gerekeceğini ve ne güçlüklerle karşılaşacağını bilmediğim sanılmasın."[34]

Bütün bunlar çok açık. Ama Rus marksistleri, ulusal sorunu "yürekli ve gözüpek bir eylem"e bağlamazlık edebilirler mi? "Milliyetlerin özgürlüğü"nü elde etme aracı olarak, parça parça reformlara, "birçok ayrı ayrı yasalar"a belbağlayabilirler mi? Ve eğer bunu yapamazlarsa ve yapmamaları da gerekirse, bundan, açıkça Avusturyalılar ve Ruslarda savaşım yöntemleri ile perspektiflerin birbirinden tamamen başka olduğu sonucu çıkmaz mı? Bu durumda Avusturyalıların tek yönlü ve melez ulusal özerkliği ile nasıl yetinilebilir? İki şeyden biri: [Avusturya] programını almaktan yana olanlar, ya "yürekli ve gözüpek bir eylem"e belbağlamıyor, ya da belbağlıyor, ama "ne yaptıklarını bilmiyorlar".

Son olarak, Rusya ve Avusturya, birbirinden büsbütün başka yakın amaçlarla karşı karşıya bulunmaktadırlar ve bu da, ulusal sorunun çözümü için, gene başka başka yöntemlerin kendilerini zorla kabul ettirmeleri sonucunu vermektedir. Avusturya, parlamentarizm koşulları içinde yaşar; bugünkü koşullar içinde bu ülkede parlamentosuz bir gelişme olanaksızdır. Ama, ulusal partiler arasındaki zorlu çatışmalar nedeniyle, Avusturya'da parlamenter yaşam ve yasamanın iyiden iyiye durduğu sık sık görülür. Avusturya'nın uzun zamandan beri acı çektiği süreğen siyasal bunalımı da, işte bu açıklar. Bu böyle olduğundan, ulusal sorun, bu ülkede, siyasal yaşamın eksenini, bir ölüm-kalım sorununu oluşturur. Bundan ötürü, Avusturyalı sosyal-demokrat siyaset adamlarının, her şeyden önce, şu ya da bu biçimde, ulusal çatışmalar sorununu çözmeye, bu sorunu elbette varolan parlamentarizm alanında, parlamenter araçlarla çözmeye çalışmalarında şaşılacak bir şey yoktur...

Rusya'da durum başkadır. Rusya'da, ilkin, "Tanrıya şükür,

34 Bkz: Springer, *Ulusal Problem*, s. 281-282.

35 Çarcı maliye bakanı (daha sonra başbakan) V. Kokovtsev tarafından 24 Nisan 1908 günü, devlet dumasında söylenmiş bulunan sözler.

parlamento yoktur."[35] İkinci olarak —ve asıl önemlisi— Rusya siyasal yaşamının ekseni ulusal sorun değil, toprak sorunudur. Bu nedenle Rus sorununun ve dolayısıyla ulusların "kurtuluş" unun yazgısı, Rusya'da toprak sorununun çözümüne, yani feodal kalıntıların kaldırılmasına, yani ülkenin demokratlaştırılmasına bağlıdır. Rusya'da ulusal sorunun bağımsız ve kararlaştırıcı bir sorun olarak değil, ama ülkenin kurtuluşu genel ve en önemli sorununun bir parçası olarak görünmesini de, işte bu açıklar.

"Avusturya parlamentosunun kısırlığı —diye yazar Springer—, her reformun, ulusal partilerin içinde, onların birliğini bozan çelişkiler doğurmasından ileri gelir ve bundan ötürü de, parti önderleri, reform kokan her şeyden kaçınırlar. Avusturya'nın ilerlemesi, genel olarak, ancak ulusların kendilerine zamanaşımına uğramaz tüzel konumlar verildiğini görecekleri durumda düşünülebilir bir şeydir; bu, onları parlamentoda sürekli kavga birlikleri bulundurma zorunluğundan kurtaracak ve iktisadî ve toplumsal sorunların çözümüne girişmelerini sağlayacaktır."[36]

Bauer de aynı kanıdadır:

"Ulusal barış her şeyden önce devlet için zorunludur. Devlet, yasamanın, o son derece sersemce bir sorun olan dil sorunu için, ulusal sınırın herhangi bir noktasında kışkırtılmış insanların en küçük bir çekişmesi için, her yeni okul için askıya alınmasına hiç bir zaman hoşgörü gösteremez."[37]

Bunlar hep anlaşılır şeyler. Ama ulusal sorunun Rusya'da bambaşka bir planda konduğu da daha az anlaşılır bir şey değil. Rusya'da ilerlemenin yazgısını kararlaştıran şey, ulusal sorun değil, toprak sorunudur. Ulusal sorun, bu ülkede ikincil bir sorundur.

Böylece, sorunu koyma biçimi başka olduğuna göre, perspektifler ve savaşım yöntemleri de, ivedi görevler de başkadır. Bu durum karşısında, sadece ulusal sorunu yer ve zaman dışında "çözen" kırtasiyecilerin Avusturya'yı örnek alabilecekle-

36 Bkz: Springer, *Ulusal Problem*, s. 36.
37 Bkz: Bauer, *Ulusal Sorun*, s. 401.

ri ve program ithaline kalkışabilecekleri açık değil mi?

Bir kez daha; çıkış noktası olarak somut tarihsel koşullar, sorunu koymanın tek doğru biçimi olarak diyalektik biçim — ulusal sorunu çözmenin anahtarı işte budur.

IV. ULUSAL ÖZERKLİK

Yukarda Avusturya ulusal programının biçimsel yönünden, Rus marksistlerinin Avusturya sosyal-demokrasisini düpedüz örnek almalarını ve onların programlarını benimsemelerini yasaklayan yöntembilimsel ilkelerden sözettik.

Şimdi programın kendisinden, içeriğinden sözedelim.

Peki, Avusturya sosyal-demokratlarının ulusal programı nedir?

Bu program iki sözcükle anlatılabilir: Ulusal özerklik.

Bu, birinci olarak, özerkliğin, diyelim, her şeyden önce Çekler ve Polonyalıların yaşadıkları Bohemya ya da Polonya'ya değil, ama genel olarak, Avusturya'nın hangi bölgesinde yaşarlarsa yaşasınlar, topraktan bağımsız bir biçimde, Çekler ve Polonyalılara verilmiş bulunduğu anlamına gelir.

Bu özerkliğe, bölgesel (*territoriale*) değil, *ulusal* adı, işte bu nedenle verilmiştir.

Bu, ikinci olarak, Avusturya'nın çeşitli noktalarına dağılmış, bireysel olarak, ayrı kişiler olarak gözönünde tutulmuş Çeklerin, Polonyalıların, Almanların vb., uluslar olarak örgütlendikleri ve uluslar olarak, Avusturya devletinin bir parçasını oluşturdukları anlamına gelir. Avusturya, bu durumda, özerk bölgelerin bir birliğini değil, ama ülkeden (topraktan) bağımsız olarak kurulmuş özerk milliyetlerin bir birliğini oluşturacaktır.

Bu, üçüncü olarak, Polonyalılar, Çekler vb. için bu ereklerle kurulacak genel ulusal kurumların, "siyasal" sorunlarla değil, ama yalnızca "kültür" sorunları ile uğraşacakları anlamına gelir. Asıl siyasal sorunlar, tüm Avusturya parlamentosu (Reichsrat) elinde toplanacaklardır.

İşte bu nedenle, bu özerklik, *kültürel*, ulusal-kültürel olarak

da adlandırılmıştır.

Ve işte Avusturya sosyal-demokrasisi tarafından 1899 Brünn Kongresinde kabul edilmiş bulunan programın metni.[38]

Program, "Avusturya'daki ulusal anlaşmazlıkların siyasal gelişmeyi engellediği"ni, "ulusal sorunun kesin çözümünün ... her şeyden önce kültürel bir zorunluk olduğu"nu, "çözümün, ancak ve ancak, genel, tek dereceli ve eşit oy hakkına dayalı gerçekten demokratik bir toplumda olanaklı olduğu"nu belirttikten sonra, şöyle devam eder:

"Avusturya halklarının *ulusal özelliklerinin korunması ve gelişmesi*,[39] ancak tam bir hak eşitliği ve her çeşit baskının bulunmaması ile mümkündür. Bundan ötürü, her şeyden önce, tıpkı çeşitli bölgelerde feodal ayrıcalıkları olduğu gibi, bürokratik devlet merkeziyetçiliği sistemini kaldırmak gerekir.

"Avusturya"da ulusal uyuşmazlıkların yerine, ulusal düzen, bu koşullar içinde ve yalnızca bu koşullar içinde ve şu temeller üzerinde kurulabilecektir:

"1. Avusturya, milliyetlerin demokratik birliğini temsil eden bir devlet biçiminde yeniden örgütlendirilmelidir.

"2. Tacın tarihsel bölgeleri yerine, yasama ve yönetimin herbirinde genel, tek dereceli ve eşit oy hakkı ile seçilmiş ulusal meclislerin elinde bulunduğu, ulusal olarak sınırlandırılmış özerk korporasyonlar kurulmalıdır.

"3. Bir tek ve aynı ulusun özerk bölgeleri, birarada, tüm ulusal sorunlarını tamamen özerk bir biçimde düzenleyen tek bir ulusal birlik oluştururlar.

"4. Ulusal azınlıkların hakları, imparatorluk parlamentosu tarafından çıkarılmış bulunan özel bir yasayla güvence altına

38 Güney Slavları Sosyal-Demokrat Partisi temsilcileri de bu yolda oy vermişlerdir. Brünn Parti Kongresinde, ulusal sorun üzerinde tartışmalara bakınız, 1906, s. 72. —*Ed.*

39 Bay Panin'in Rusça çevirisinde (Bauer'in Panin çevirisine bakınız), "ulusal özellikler" yerine "ulusal bireylikler" denmektedir. Panin bu pasajı yanlış çevirmiştir. Almanca metinde "bireylik" sözcüğü yoktur, bunda "*nationalen Eilgenart*", *yani özelliklerden* sözedilmektedir ve bu iki şey aynı olmaktan çok uzaktır.

alınmışlardır."

Program, Avusturya'nın tüm ulusları için bir dayanışma çağrısı ile sona erer.[40]

Bu programın bazı "bölgecilik" izlerini korumuş bulunduğunu görmek güç değil, ama bütünü içinde, ulusal özerkliği formüllendirir. Ulusal özerkliğin baş savunucusu Springer'in, bu programı hayranlıkla karşılaması nedensiz değil.[41] Bauer de, bu programı ulusal özerkliğin "teorik zaferi"[42] olarak niteleyerek, onu onaylar; yalnızca, daha açık olması için, 4. noktanın, okul işlerini ve kültürle ilgili öbür sorunları yönetme bakımından, "her özerk bölgedeki ulusal azınlığın kamusal bir tüzel korporasyon biçiminde örgütlenme" zorunluluğunu doğrulayan daha belgin bir formül ile değiştirilmesini önerir.[43]

Avusturya sosyal-demokrasisinin ulusal programı böyle.

Bu programın bilimsel temellerini inceleyelim.

Avusturya sosyal-demokrasisinin, kendisi tarafından öğütlenen ulusal özerkliği nasıl savunduğunu görelim. Ulusal özerklik teorisyenlerine, Springer ile Bauer'e başvuralım.

Ulusal özerkliğin çıkış noktası, bireylerin, belli bir topraktan bağımsız birliği olarak ulus görüşüdür.

"Milliyet, Springer'e göre, toprakla hiç bir özel bağlılık içinde bulunmaz; uluslar, özerk kişiler birliğidirler."[44]

Bauer de, ulustan, "herhangi bir belirli bölge içinde istisnaî bir egemenlikten yararlanmayan" bir "kişiler topluluğu" olarak sözeder.[45]

Ama ulusu oluşturan bireyler, her zaman tek bir yığın biçiminde yanyana yaşamazlar; çoğu kez, ayrı ayrı, yabancı ulusal organizmalar içine postu seren gruplar biçiminde bölünürler. Onları, bir ekmek parası ardında, çeşitli bölge ve kentlere doğru iten, kapitalizmdir. Ama yabancı ulusal

40 Bkz: *Verhandlungen des Gesamtparteitages*, Brün 1899.
41 Bkz: Springer, *Ulusal Problem*, s. 286.
42 Bkz: Aynı yapıt, s. 549.
43 Bkz: Aynı yapıt, s. 555.
44 Bkz: Aynı yapıt, s. 19.
45 Bkz: Bauer, *Ulusal Sorun*, s. 286.

bölgelere girerek, orada azınlıklar oluşturduktan sonra, bu grupların, yerel ulusal çoğunluklar elinden, dillerinin kullanımı, okullar, vb. şeyler karşısına çıkarılacak engeller yüzünden, çekecekleri vardır. Ulusal çatışmaların nedeni budur. Bölgesel özerkliğin "elverişsiz" niteliğinin nedeni budur. Bu durumun tek çıkar yolu, Springer ve Bauer'e göre, böyle bir milliyetin, devletin çeşitli noktalarına dağılmış bulunan azınlıklarını, tüm sınıfları kapsayan tek bir ulusal birlik biçiminde örgütlemektir. Ulusal azınlıkların kültürel çıkarlarını, onlara göre, ancak böyle bir birlik savunabilir; ulusal anlaşmazlıklara son vermeye, ancak böyle bir birlik yeteneklidir.

"Milliyetlere —der Springer—, usa-uygun bir örgüt vermek, onları haklar ve ödevlerle donatmak zorunludur. ..."[46] Elbette, "yasa yapmak kolaydır, ama o yasa kendinden beklenen etkiyi yapar mı?..." "Eğer uluslar için bir yasa yapmak isteniyorsa, önemli olan, her şeyden önce, ulusların kendilerini yaratmaktır..."[47] "Milliyetleri oluşturmaksızın, ulusal hukuku yaratmak ve ulusal uzlaşmazlıkları durdurmak olanaksızdır."[48]

Bauer de, "azınlıkların kişisel ilke temeli üzerinde kamusal tüzel korporasyonlar biçiminde örgütlenmesi"ni "işçi sınıfının istemi" olarak formüle ederken, aynı yönde konuşur.[49]

Ama ulusları nasıl örgütlemeli? Bir bireyin şu ya da bu ulustan olduğunu nasıl belirlemeli? "Bu bağlılık —der Springer—, ulusal sicil kayıtları tarafından saptanmıştır; bölgede oturan her birey, herhangi bir ulusa bağlılığını bildirmelidir."[50]

"Kişisel ilke —der Bauer—, nüfusun ... ergin yurttaşlar tarafından özgürce yapılmış bildirimler temeli üzerinde, milliyetler bakımından bölüneceğini varsayar", işte bunun içindir ki, "ulusal kadastrolar düzenlenmelidir."[51]

46 Bkz: Springer, *Ulusal Problem*, s. 74.
47 Bkz: Aynı yapıt, s. 68-89.
48 Bkz: Aynı yapıt, s. 89.
49 Bkz: Bauer, *Ulusal Sorun*, s. 552.
50 Bkz: Springer, *Ulusal Problem*, s. 226.
51 Bkz: Bauer, *Ulusal Sorun*, s. 368.

Ve daha ilerde:

"Türdeş ulusal bölgelerdeki tüm Almanlar —der Bauer—, sonra da karma bölgeler ulusal kadastrolarına kayıtlı tüm Almanlar, Alman ulusunu oluşturur ve bir *ulusal meclis* seçerler."[52]

Çekler, Polonyalılar vb. için de aynı şey söylenebilir.

"*Ulusal meclis* —Springer'e göre—, temel yasaları yapmak ve ulusal öğretim işini, ulusal yazını, sanat ve bilimleri gereçlendirmek, akademiler, müzeler, galeriler, tiyatrolar vb. kurmak için zorunlu araçları onaylamakla görevli ulusal-kültürel bir parlamentodur."[53]

Ulusun örgütlenmesi ve onun merkez örgütleri de böyle.

Bütün sınıfları kapsayan bu tür kurumlar yaratarak, Avusturya Sosyal-Demokrat Partisi, Bauer'e göre, "ulusal kültürü ... tüm halkın ortak mirası durumuna getirmek ve olanaklı olan bu tek araç yoluyla, *ulusun tüm üyelerini ulusal kültürel bir topluluk biçiminde kaynaştırmak*"[54] ister (italikler benim. —*J.S.*).

Bütün bunların yalnızca Avusturya'yı ilgilendirdiği sanılabilir. Ama Bauer böyle düşünmez. O, gözünü kırpmadan ulusal özerkliğin, Avusturya gibi, birçok milliyetlerden oluşmuş öteki devletlerde de zorunlu olduğunu ileri sürer.

"Varlıklı sınıfların ulusal siyasetine karşı, milliyetler devleti içinde iktidarı ele geçirme siyasetine karşı, bütün bu ulusların proletaryası, Bauer'e göre, ulusal özerklik istemini çıkarır."[55]

Sonra, ulusal özerkliği, belli etmeden, ulusların kendi kaderlerini kendilerinin tayin etme hakkı yerine geçiren Bauer, şöyle devam eder:

"Ulusal özerklik, ulusların kendi kaderlerini kendilerinin tayin etme hakkı işte böylece, milliyetler devletinde yaşayan tüm uluslar proletaryasının anayasal programı durumuna gelir."[56]

52 Bkz: Aynı yapıt, s. 375.
53 Bkz: Springer, *Ulusal Problem*, s. 226.
54 Bkz: Bauer, *Ulusal Sorun*, s. 553.
55 Aynı yapıt, s. 337.
56 Aynı yapıt, s. 333.

Ama o daha da ileri gider. O, bütün sınıfları kapsayan, kendisi ve Springer tarafından kurulmuş "ulusal birlikler"in, gelecekteki sosyalist toplumun bir tür ilkörneği olacağına da sıkı sıkıya inanır. Çünkü o, "sosyalist toplumsal düzenin ... insanlığı ulusal bakımdan sınırlanmış topluluklar olarak parçalayacağı"nı;[57] sosyalist rejimin "insanlığı özerk ulusal topluluklar kümesi" durumuna getireceğini;[58] "bu biçimde, sosyalist toplumun, hiç kuşkusuz, alacalı bulacalı bir ulusal kişi birlikleri ve bölgesel korporasyonlar tablosu sunacağı"nı;[59] sonuç olarak, "milliyetin sosyalist ilkesinin, ulusal ilke ve ulusal özerkliğin en yüksek sentezi olduğu"nu[60] bilir.

Bu kadar yeter sanırım...

Bauer ve Springer'in yapıtlarında, ulusal özerkliğin temeli olarak ileri sürülen bunlardır.

Burada ilk olarak göze batan şey, ulusal özerkliğin, tamamen anlaşılmaz ve hiç bir şeyin de doğrulamadığı bir biçimde, ulusların kendi kaderlerini kendilerinin tayin etme hakkı yerine konmasıdır. İki şeyden biri; ya Bauer ulusların kendi kaderlerini kendilerinin tayin etme hakkının ne olduğunu anlamamıştır, ya da anladığı halde, bilinmez hangi erekle, onu, bile bile kısıtlamaktadır. Çünkü: *a*) ulusal özerklik, milliyetler devletinin birliğini içerdiği halde, ulusların kendi kaderlerini kendilerinin tayin etme hakkının bu birlik çerçevesinden çıktığına; *b*) kaderini serbestçe tayin etme, ulusa tüm haklarını kazandırdığı halde, ulusal özerkliğin, ona, sadece "kültürel" haklarını kazandırdığına kuşku yok. Birincisi bu.

İkinci olarak, milliyetler devletinin, örneğin Avusturya'yı, şu ya da bu milliyetin bırakmaya karar vereceği bir iç ve dış konjonktürler bileşimi gelecekte pekâlâ olanaklı görünür: Rutenya sosyal-demokratları, Brünn Parti Kongresinde, kendi halkının "iki parti"sini tek bir bütün biçiminde birleştirmeye

57 Aynı yapıt, s. 555.
58 Aynı yapıt, s. 551.
59 Aynı yapıt, s. 543.
60 Aynı yapıt, s. 542.

hazır olduklarını açıklamamışlar mıydı?[61] O zaman *"tüm ulusların proletaryası için kaçınılmaz"* ulusal özerklik ne oluyor?

Sorunun, ulusları zorla Proküst* yatağına yatırmayı gözeten bu "çözüm"ü, ne biçim bir çözümdür?

Dahası: Ulusal özerklik, ulusların tüm gelişmesine ters düşer. O, ulusların örgütlenmesi sloganını formüle eder, ama eğer yaşam, eğer iktisadî gelişme, çeşitli bölgelere savurduğu koca koca grupları onlardan ayırırsa, ulusları yapay olarak kaynaştırmak mümkün müdür? Kapitalizmin ilk aşamalarında, ulusların biraraya gelme eğilimi gösterdiklerinden kuşku yok. Ama kapitalizmin daha sonraki aşamalarında, ulusların dağılma sürecinin, bir ekmek parası peşinde çekip giden ve daha sonra devletin başka bölgelerine doğru göçen bir dizi grupların uluslardan ayrılma sürecinin başladığından da kuşku yok; böylece, göçmenler, eski ilişkilerini yitirir, yeni yerlerinde yeni ilişkiler kurar, kuşaktan kuşağa yeni töreler, yeni beğeniler ve belki de yeni bir dil edinirler.

Şu sorulabilir: Böyle birbirinden ayrılmış grupları, bir tek ulusal birlik içinde toplamak mümkün müdür? Birleştirilmeyeni birleştirmeyi mümkün kılacak o tılsımlı halkalar nerededir? Örneğin Baltık ülkeleri Almanlarıyla Kafkas ötesi Almanlarını "bir tek ulus biçiminde birleştirmek" olacak şey midir? Eğer bütün bunlar olağanüstü ve olanaksız şeyler ise, bu durumda ulusal özerkliği, geçmişin milliyetçilerinin, tarihin tekerleğini tersine çevirmeye kalkışan ütopyasından ne ayırır?

Ama ulusun birlik ve bütünlüğü yalnızca göç nedeniyle sarsılmaz. İçerden, sınıflar savaşımının kızışması sonucu da sarsılır. Kapitalizmin ilk evrelerinde, proletarya ile burjuvazinin "kültür birliği"nden henüz sözedilebilir. Ama büyük sanayiin gelişmesi ve sınıflar savaşımının kızışmasıyla birlikte, "topluluk" sarsılmaya başlar. Bir ve aynı ulusun işçileri ile patronları

61 *Brünn Parti Kongresinde Ulusal Sorun Üzerinde Tartışmalar*, s. 48.

* Eski çağda bir haydut. Yolcularını soyduktan sonra, onları bir demir yatağa yatırır ve ayakları yatağı aştığı zaman, fazla kısmını keserdi; boyu kısa geldiği zaman ise, iple ayaklarından bağlayarak yatağın boyuna kadar uzatırdı. Bu haydudu, Thesee aynı işkenceye tâbi tuttuktan sonra öldürdü. —ç.

birbirlerini karşılıklı olarak anlamaz duruma geldikleri zaman, bir ulusun "kültür birliği"nden ciddi olarak sözedilemez. Burjuvazi savaşa susamış, oysa proletarya "savaşa savaş" açmış iken, hangi "kader birliği" sözkonusu olabilir? Böyle karşıt öğelerle, tüm sınıfların tek bir ulusal birliği kurulabilir mi? Bundan sonra, "bir ulusun tüm üyelerinin kültürel bir ulusal topluluk içinde birleşmesi"nden[62] sözedilebilir mi? Bütün bunlardan, açıkça, ulusal özerkliğin, sınıflar savaşımının tüm gidişine ters düştüğü sonucu çıkmaz mı?

Ama bir an için, "Ulusu örgütlendirin" sloganının, gerçekleştirilebilir bir slogan olduğunu kabul edelim. Fazladan oy toplamak için ulusu "örgütleme" ye çalışan burjuva milliyetçi parlementerleri anlayabilmek mümkündür. Ama sosyal-demokratlar, ulusu "örgütleme", ulusları "kurma", uluslar "yaratma" işiyle ne zamandan beri uğraşıyorlar?

Sınıflar savaşımının son derece kızıştığı bir dönemde, tüm sınıfların ulusal birliklerini örgütleyen bu sosyal-demokratlar ne menem şeylerdir? Şimdiye kadar, Avusturya sosyal-demokrasisinin —tüm öbür sosyal-demokratlar gibi— bir tek görevi vardı; Proletaryayı örgütlemek. Ama anlaşılan bu görev "eskidi", bugün, Springer ve Bauer, daha ilginç, "yeni" bir görev koyuyorlar; ulusu "yaratmak", "örgütlemek".

Bununla birlikte, mantık şöyle der: Ulusal özerkliği kabul etmiş bulunan biri, bu "yeni" görevi de kabul etmek zorundadır; ama bu "yeni" görevi kabul etmek demek, sınıf konumunu bırakmak, milliyetçilik yoluna girmek demektir.

Springer ve Bauer'in ulusal özerkliği, milliyetçiliğin incelmiş bir türüdür.

Ve Avusturya sosyal-demokratları ulusal programının, "halkların ulusal özelliklerinin *korunup geliştirilmesi*" ni bir ödev durumuna getirmesi hiç de beklenmedik bir şey değil. Düşünün bir kez: Kafkas-ötesi Tatarlarının, Muharrem ayinlerine kendilerini kırbaçlama gibi "ulusal özellik"lerini "korumak"! Gürcülerin, "kana kan" gibi "ulusal özellik"lerini "geliştirmek"!...

62 Bkz: Bauer, *Ulusal Sorun*, s. 553.

Böyle bir madde, milliyetçi-burjuva bir propaganda da bulunabilir ve eğer Avusturya sosyal-demokratlarının programında da bulunuyorsa, bu, ulusal özerklik bu tür maddeleri hoşgördüğü ve onlarla ters düşmediği içindir.

Ama güncel ve topluma uymayan ulusal özerklik, gelecekteki sosyalist topluma hiç uymaz.

Bauer'in "insanlığın ulusal bakımdan sınırlandırılmış topluluklar olarak parçalanması"[63] üzerindeki kehaneti, çağdaş insanlığın tüm gelişmesi tarafından yalanlanmıştır. Ulusal duvarlar pekişmiyor, ama parçalanıp yıkılıyorlar.

Daha 1840-1850 yıllarında, Marx "halklar arasındaki ulusal farklılıklar ve uzlaşmaz karşıtlıklar"ın "her geçen gün biraz daha yokolduğunu", "proletaryanın egemenliği"nin "bunları daha da çabuk yokedeceğini" söylüyordu.[64] İnsanlığın, kapitalist üretimin devsel gelişmesi, milliyetlerin yer değiştirmesi ve bireylerin durmadan daha geniş topraklar üzerindeki toplanması ile birlikte daha sonraki ilerlemesi, Marx'ın düşüncesini açıkça doğrular.

Bauer'in, sosyalist toplumu "alacalı bulacalı bir ulusal kişi birlikleri ve bölgesel korporasyonlar tablosu" görünüşü altında sunma isteği, sosyalizmin marksist anlayışı yerine, Bakunin'in reformdan geçirilmiş anlayışını koyma yolunda çekingen bir girişiminden başka bir şey değildir. Sosyalizm tarihi, bu türlü tüm girişimlerin, kesin bir iflâsın öğelerini içerdiklerini gösterir.

Bauer tarafından göklere çıkarılmış, ve böylece, *sınıflar savaşımı* sosyalist ilkesi yerine, burjuva "*milliyet*" ilkesini geçiren o "milliyetin sosyalist ilkesi"nin sözünü bile etmiyoruz. Ulusal özerklik böyle kuşkulu bir ilkeden yola çıktığına göre, işçi hareketine ancak zararlı olabileceğini kabul etmek gerekir.

Bu milliyetçilik, gerçekte, o kadar açık değildir, çünkü

63 Bu bölümün başına bakınız.

64 Bu pasajlar, K. Marx ve F. Engels'in *Komünist Parti Manifestosu*'nun II. bölümünden ("*Proleterler ve Komünistler*") alınmadır. Bkz: Dirk J. Struik, "*Komünist Manifesto*"*nun Doğuşu*, Sol Yayınları, Ankara 1976, s. 134.

sosyalistçe tümceler arkasına ustaca gizlenmiştir; ama bu yüzden de proletarya için büsbütün zararlıdır. Açıkça söylenmiş milliyetçiliğin üstesinden her zaman gelinebilir; onu anlamak güç değildir. Gizlenmiş ve maskesi altında tanınmaz bir duruma gelmiş milliyetçiliğe karşı savaşım çok daha güçtür. Sosyalizm zırhına bürünmüş milliyetçilik, çeşitli milliyetten işçilerin karşılıklı güvensizlik düşüncesini ve kendi başlarına yaşama yolundaki zararlı düşünceleri yayarak, havayı zehirler.

Ama ulusal özerkliğin zararı bu kadarla da kalmaz. O, yalnızca ulusları birbirinden ayırmak için değil, ama tek işçi hareketini parçalamak için de alan hazırlar. Ulusal özerklik fikri, tek işçi partisini, milliyetlere göre kurulmuş ayrı ayrı partiler biçiminde bölmenin manevî öncüllerini yarattı. Partiden sonra, parçalanma sırası sendikalara gelir, ve ayrı küçük ulusal derecikler oluşturmak üzere, tek sınıf hareketi işte böyle parçalanır.

"Ulusal özerklik"in yurdu, Avusturya, bu olgunun en içler acısı örneklerini sunar. Eskiden tek bir parti olan Avusturya Sosyal-Demokrat Partisi, daha 1897'den sonra (Wimberg Parti Kongresi)[65] parçalanmaya başlamıştı. Ulusal özerkliği kabul eden Brünn Parti Kongresinden (1899) sonra, parçalanma daha da belirginleşti. Sonunda, işler o dereceye vardı ki, şimdi tek bir uluslararası parti yerine, içlerinde Alman sosyal-demokrasisi ile en küçük bir ilişkisi olmasını bile istemeyen Çek Sosyal-Demokrat Partisinin de bulunduğu altı ulusal parti var.

Ama sendikalar da partilere bağlanmışlardır. Avusturya'da parklarda olduğu gibi sendikalarda da, başlıca iş, aynı sosyal-demokrat işçiler tarafından görülür. Bundan ötürü,

65 Avusturya Sosyal-Demokrat Partisi'nin *Viyana Kongresi* (ya da kongrenin toplanmış olduğu otelin adını almıştır: *Wimberg Kongresi*) 1897 yılında 6 Hazirandan 12 Hazirana kadar sürmüştür. Bu kongrede o zamana kadar birlik halinde olan parti, bağımsız altı ulusal sosyal-demokrat gruba büründü (Alman, Çek, Polonyalı, Ukraynalı Ruten, İtalyan ve Güney Slav) bu gruplar ancak bir genel kongre ve bir ortak merkez komitesi ile birbirine bağlıydılar. —*Ed.*

parti içindeki ayrılıkçılığın, sendikaları da böleceğinden korkulabilirdi. Olan da bu oldu: sendikalar da milliyetlere göre bölündüler. Şimdi işler o dereceye gelmiştir ki, Çek işçilerinin Alman işçilerinin grevini kırdıkları, ya da belediye seçimlerine, Alman işçilere karşı, Çek burjuvaları ile birlikte katıldıkları sık görülür şeylerdendir.

Böylece, ulusal özerkliğin, ulusal sorunu çözmediği görülüyor. Dahası: ulusal özerklik, işçi hareketinin birliğinin yıkılmasına, işçilerin milliyetlere göre ayrılmasına, aralarındaki sürtüşmelerin pekişmesine uygun bir alan yaratarak, ulusal sorunu ağırlaştırıp karmakarışık bir duruma getiriyor.

Ulusal özerkliğin hasadı, işte bu.

V. BUND, MİLLİYETÇİLİĞİ, AYRILIKÇILIĞI

Çekler için, Polonyalılar vb. için ulusal özerkliğin gerekli olduğunu kabul eden Bauer'in, Yahudiler konusunda, böyle bir özerklikten yana olmadığını yukarda söyledik. "İşçi sınıfı, Yahudi halkı için özerklik istemeli midir?" sorusuna Bauer, "Ulusal özerklik, Yahudi işçilerin isteği olamaz."[66] yanıtını veriyor. Bunun nedeni, Bauer'e göre, "kapitalist toplumun, onların [Yahudilerin, —*J.S.*] ulus olmalarına izin vermemesidir."[67]

Kısacası, Yahudi ulusu yoktur. O halde, kim için ulusal özerklik istenecek? Yahudiler özümlenmişlerdir (*s'assimilent*).

Yahudilerin ulus olarak yazgısı konusundaki bu görüş, yeni değildir. Marx, bu görüşü, daha 1840-1850 yıllarında ileri sürmüştür.[68] O, daha çok, Alman Yahudilerini sözkonusu etmekteydi. Kautsky, aynı görüşü, 1903'te Rus Yahudileri ile ilgili olarak ele aldı.[69] Bugün ise Bauer, Avusturya Yahudileri

66 Bkz: Bauer, *Ulusal Sorun*, s. 381-396.

67 Bkz: Aynı yapıt, s. 389.

68 Bkz: *Yahudi Sorununa Katkı*, 1906 [Bu başlık, K. Marx'ın *Zur Judenfrage* ("Yahudi Sorununa Katkı") adlı 1844'te *Deutsch Fransösische Jahrbücher*'de ("Fransız-Alman Yıllıkları"nda) yayımlanan, Marx'ın Alman özgür düşünceli radikallerinin lideri Bruno Bauer ile polemiğe giriştiği makalesinin başlığına benzetilmiştir. —*Ed.*]

69 Bkz: [Kautsky], *Kişinev Katliamı ve Yahudi Sorunu*, 1906.

ile ilgili olarak aynı görüşü ele alıyor. Şu farkla ki, o, Yahudi ulusunun bugününü değil, geleceğini yadsıyor.

Yahudilerin ulus olarak kendilerini muhafaza etmelerinin olanaksızlığını Bauer "onların sınırları belli bir yerleşme bölgelerinin bulumamasıyla"[70] açıklıyor. Özünde doğru olan bu açıklama, gerçeğin tamamını ifade etmemektedir. Neden, her şeyden önce, Yahudiler arasında, yalnızca yapı olarak değil, daha çok, "ulusal" pazar olarak, ulusu doğal olarak kaynaştıracak olan toprağa bağlı, kararlı, geniş katmanların, Yahudiler arasında bulunmamasıdır. 5-6 milyon Rus Yahudisi arasında, ancak %3 ya da %4'ü şu ya da bu biçimde tarıma bağlıdır. Geri kalan %96'sı ticaret ile, sanayi ile, kentsel kurumlarda uğraşır ve genel olarak kentlerde yaşar; üstelik boydan boya Rusya'ya dağılmış olduklarından hiç bir eyalette çoğunlukta değildirler.

Böylece, başka milliyetlerin oturdukları bölgelere ulusal azınlık olarak yapışan Yahudiler, sanayici, tüccar, serbest meslek sahibi olarak "yabancı" uluslarla ilişki kurmakta ve doğal olarak "yabancı uluslara", dil vb. bakımından uyarlanmaktadırlar. Bütün bunlar, kapitalizmin gelişmiş biçimlerine özgü milliyetlerin artan yer değiştirme eğilimiyle birlikte Yahudilerin yabancı çevrelere uymalarını sağlamaktadır. "Yahudilere özgü bölgelerin" kaldırılmasıyla bu özümleme (*assimilation*) eğilimi daha da hızlanacaktır.

Bu durum, ulusal özerklik sorununun, Rus Yahudileri için öteki uluslardan ayrı bir nitelik edinmesini sağlamaktadır: geleceği yadsınan ve varlığı da tanıtlanması gereken bir ulus için özerklik önerilmektedir!

Ve bununla birlikte VI. Kongresinde (1905),[71] ulusal özerklik

70 Bkz: Bauer, *Ulusal Sorun*, s. 388.

71 *Bundun VI. Kongresi*, 1905 Ekiminde Zürih'te toplandı. Bu kongrede Bund "Ancak kültürel-ulusal özerklik biçiminde bölgeler-dışı bir özerklik sonucunu vermesi mümkün olan kamu tüzel kurumlarının yaratılması" isteminde bulunarak, ulusal programını kesin olarak formüllendirmiş oldu. Bund, bu amaçla, "1° (ulusal eğitim gibi) kültür sorunlarıyla ilgili bütün görevlerin, devletin ve yerel ve bölgesel özerk organların elinden alınmasını; 2° yerel olsun, mer-

zihniyeti içinde bir "ulusal program" kabul etmekle, böyle tuhaf ve çürük bir görüşü benimsemiştir.

Bundu böyle davranmaya iki koşul zorlamaktaydı.

Birincisi, Bundun Yahudi ve yalnız Yahudi sosyal-demokrat işçilerin örgütü olarak varlığı. Daha 1897'de Yahudi işçiler arasında eylemde bulunan sosyal-demokrat gruplar, "özel olarak Yahudi olan bir işçi örgütü" yaratma amacını benimsemişlerdi.[72] Aynı yıl, böyle bir örgütü kurdular ve Bund içinde toplandılar. O çağda, Rus sosyal-demokrasisi henüz tek bir bütün olarak ortaya çıkmamıştı. O zamandan bu yana Bund, Rus sosyal-demokrasisinden, ak ile kara gibi gittikçe ayrılarak büyüdü ve yayıldı. Derken 1900-1910 yılları gelip çatıyor. Rusya'da işçi *yığın* hareketi başlıyor. Polonya sosyal-demokrasisi, Yahudi işçileri de yığın hareketine sürükleyerek gelişiyor. Rus sosyal-demokrasisi de "bundcu" işçileri saflarına katarak gelişiyor. Bir toprak temelinden yoksun bulunan Bundun ulusal kadrosu daralıyor. Bund, bir sorun ile karşı karşıyadır: ya ortak uluslararası dalga içinde eriyecektir, ya da bölgeler-dışı bir örgüt olarak bağımsız varlığını savunacaktır. Bund, bu ikinci çözümü seçiyor.

Ve böylece Bundun "Yahudi proletaryasının biricik temsilcisi" olduğu yolundaki "teori" yaratılmış oluyor.

Ama bu tuhaf "teori"yi pek "basit" bir biçimde savunmak olanaksız hale geliyor. Buna bir "ilkeden" temel, "ilkeden" tanıt bulmak gerek. Ulusal özerklik, tam buna uygun bir temel olarak bulundu. Bund, Avusturya sosyal-demokrasisinden ödünç aldığı bu fikre sarıldı. Avusturyalıların programı olmasaydı, Bund, bağımsız varlığını "ilke olarak" savunabilmek için bunu yaratırdı.

Böylece, 1901'de (IV. Kongresinde) bu yoldaki çekingen girişiminden sonra Bund, 1905'te (VI. Kongresinde) "ulusal programı" kesin olarak kabul ediyor.

kezî olsun, ulusun bütün üyeleri tarafından evrensel, eşit, doğrudan ve gizli oyla seçilen özel kurumlar biçiminde ulusun kendisine devredilmesi" görüşünü savundu. —*Ed.*

72 Bkz: Kasteliyanski, *Ulusal Hareketin Biçimleri, vb., s. 772.*

İkinci durum, başka milliyetlerin çoğunluğu oluşturduğu bölgelerde, ayrı ulusal azınlık olarak, Yahudilerin özel durumudur.

Yukarda da belirttiğimiz gibi, böyle bir durum, Yahudilerin ulus olarak varlığını baltalamakta, onları özümlenme yoluna itmektedir. Ama bu, nesnel bir süreçtir. Öznel olarak bu durum, Yahudilerin zihniyetinde bir tepki yaratmakta ve ulusal azınlığın haklarının güvencesi, özümlenmeye karşı güvence sorunu önem kazanmaktadır.

Yahudi "ulusunun" canlılığını savunan Bund, bu "güvence" görüşüne katılmamazlık edemezdi. Ve bu görüşü benimseyince de, ulusal özerlikten yana çıkmak zorundaydı. Çünkü, Bundun sarılabileceği bir özerklik var idiyse, bu, ancak ulusal özerklik, yani *kültürel-ulusal* özerklik olabilirdi. Yahudilerin bölgesel siyasal özerkliği sözkonusu olamazdı, çünkü bunların, belirli bir bölgeleri yoktu.

Bundun daha başından beri, ulusal özerkliğin niteliğini, ulusal azınlıkların haklarının güvencesi olarak, ulusların "özgür gelişmelerinin" güvencesi olarak belirtmesi, karakteristiktir. Rus sosyal-demokrasisinin II. Kongresinde, Bundu temsil eden Goldblatt'ın, ulusal özerkliği, "uluslara tam bir kültürel gelişme özgürlüğünü *sağlayan* kurumlar"[73] olarak tanımlaması, bir rastlantı değildir. Aynı öneri, Bundun fikirlerinin yandaşları tarafından IV. Dumadaki sosyal-demokrat grubuna getirildi.

Ve işte böylece Bund, Yahudilerin ulusal özerkliği gibi tuhaf bir tutumu benimsedi.

Yukarda, ulusal özerkliği genel olarak tahlil ettik. Bu tahlil ulusal özerkliğin milliyetçiliğe götürdüğünü gösterir. Aşağıda Bundun da aynı sonuca vardığını göreceğiz. Ama Bund, ulusal özerkliği, bir başka özel açıdan da, ulusal azınlıkların haklarının *güvencesi* açısından da ele almaktadır. Sorunu bu özel açıdan da inceleyelim. Ulusal azınlıklar sorunu —yalnız Yahudiler değil, bütün azınlıklar— sosyal-demokrasi için önemli bir sorun olduğundan bunu yapmak gereklidir.

73 Bkz: *II. Kongre Tutanakları*, s. 176.

Demek ki, "tam kültürel gelişme özgürlüğü" uluslara "*güvence sağlayan kurumlar*"dır (italikler benim. —*J.S.*).

Ama, bu "güvence sağlayan" kurumlar vb. nasıl şeylermiş?

En önde gelen kurum, Springer ve Bauer'in "ulusal şûrası", kültürel sorunları için bir tür diyet meclisi.

Ama bu kurumlar, ulusun "kültürel gelişmesinin tam özgürlüğü"nü sağlayabilirler mi? Ne biçimde olursa olsun kültür sorunlarıyla uğraşan diyet meclisleri, ulusları, milliyetçi baskıya karşı güvence altına alabilir mi?

Bund, güvence altına alabileceğine inanıyor.

Oysa tarih, tam tersini gösteriyor.

Rus Polonyası'nda belirli bir anda, Polonyalıların "kültürel gelişmelerini" güvence altına alma yolunda çaba gösteren bir diyet meclisi, bir siyasal diyet meclisi vardı. Bu diyet meclisi, bu işte başarı elde edemediği gibi, tam tersine, kendisi de Rusya'nın genel siyasal koşullarına karşı giriştiği eşit olmayan savaşta yıkıldı gitti.

Finlandiya'da uzun süreden beri aynı biçimde Fin ulusunu "suikastlara" karşı koruma yolunda çaba gösteren bir diyet meclisi vardır. Ama bu meclis, bu doğrultuda fazla bir şey yapabiliyor mu? Ne yapabildiğini herkes görüyor.

Kuşkusuz ki, diyet vardır, diyetçik vardır. Ve demokratik biçimde örgütlenmiş olan Finlandiya diyetinin hakkından gelmek, aristokratik Polonya diyetinin hakkından gelmek kadar kolay değildir.

Bununla birlikte, *kesin* etken, diyetin kendisi değildir, Rusya'daki genel durumdur; eğer bugün Rusya'da, geçmişte Polonya diyetinin ilgası yıllarında olduğu kadar Asyasal bir şiddet düzeni hüküm sürseydi, Finlandiya diyeti de çok daha zor bir durumda olurdu. Öte yandan, Finlandiya'ya karşı "suikastlar" siyaseti belirgin hale gelmektedir ve bu siyasetin yenilgiye uğradığı da söylenemez...

Eğer, tarihsel olarak oluşmuş eski kurumların, siyasal diyetlerin durumu bu ise, ulusların özgürce gelişmesi, yeni kurulacak olan diyetler, yeni doğan ve henüz zayıf olan "kültürel" diyetler tarafından başarıyla savunulabilir mi?

Besbelli ki, önemli olan "kurumlar" değil, ülkenin içindeki durumdur. Ülkede demokratlaşma olmadıkça, milliyetlerin "tam kültürel gelişme özgürlüğü"nün de güvencesi olamaz. Kesinlikle söylenebilir ki, ülke ne kadar demokratik ise "ulusların özgürlüğü"ne karşı "suikastlar" o kadar az olacak, ve bu suikastlara karşı güvence de o kadar çok olacaktır.

Rusya, bir yarı-Asya ülkesidir, onun için bu ülkede "suikastlar" siyaseti çoğu kez en sert biçimlere, pogromlar biçimine bürünmektedir; söylemeye gerek yok ki, Rusya'da "güvenceler" en asgarî sınırda tutulmaktadır.

Almanya, artık Avrupa sayılır ve orada azçok siyasal özgürlük vardır; Almanya'da "suikastlar" siyasetinin hiç bir zaman pogrom biçimine bürünmemesine şaşmamak gerekir.

Fransa'da, besbelli ki, daha da çok "güvenceler" vardır. Çünkü Fransa, Almanya'dan daha demokratiktir.

Burada, burjuva da olsa, ileri demokrasi içinde yaşayan uluslara, azınlık olsunlar çoğunluk olsunlar, serbest yaşama olanağını sağlayan İsviçre'nin sözünü bile etmiyoruz.

Demek ki Bund, "kurumların" kendi başlarına ulusların kültürel gelişmesini güvence altına alabileceğini iddia etmekle yanılgıya düşmüştür.

Bu söylediklerimize karşı, Bundun kendisinin Rusya'da demokratlaşmayı "kurumların yaratılmasında" ve özgürlüklerin sağlanmasında *önkoşul* olarak kabul ettiği söylenebilir. Ama bu yanlıştır. *Bundun VIII. Konferans Tutanaklarından* da anlaşılacağı gibi[74] bu örgüt, Rusya'da güncel düzenin *temeli üzerinde* "kurumların" yaratılmasının, *Yahudi topluluğunu* (cemaatini) "ıslah ederek" elde edilebileceğini sanmaktadır.

Bundun liderlerinden biri, bu kongrede şöyle diyordu: "Topluluk (cemaat) geleceğin kültürel-ulusal özerkliğinin çekirdeği olabilir. Kültürel-ulusal özerklik, bir ulus için kendi kendine hizmet etme aracı, bir de kendi ulusal gereksinmelerini

74 *Bundun VIII. Konferansı*, 1910 Eylülünde Lvov'da (Galiçya) toplandı. Konferans, dikkatini daha çok Yahudi topluluğunun sorunları ve cumartesi tatili üzerinde topladı; bu sorunlarla ilgili olarak alınan kararlar Bunddaki burjuva milliyetçi eğilimin güçlendiğini gösterir. —*Ed.*

karşılama aracıdır. Topluluğun biçimi altında aynı içerik gizlenir. Bunlar, tek bir zincirin halkaları, tek bir evrimin aşamalarıdır."[75]

Bu görüşten hareket ederek kongre, "Yahudi topluluğunun *reformu ve yasama yoluyla*" demokratik olarak örgütlenmiş "laik bir kurum haline getirilmesi için"[76] (italikler benim. —*J.S.*) savaşım verme gerekliliğini ilân etti.

Açıktır ki, Bund, güvencenin koşulu olarak, Rusya'nın demokratlaşmasını değil, "Yahudi topluluğunun reformu" yoluyla, diyelim ki "yasama" yoluyla, Duma ile sağlanan geleceğin "laik kurumlarını" gözönünde tutmaktadır.

Ama yukarıda gördük ki, "kurumlar"ın kendisi, devletin tümünde demokratik bir düzen olmadıkça, özlenen "güvence"yi sağlayamazlar.

Geleceğin demokratik düzeninde durum nasıl olacaktır? Demokratik düzende bile özel kurumlara, "güvence altına alınan kültürel kurumlara" vb. gereksinme olmayacak mıdır? Örneğin, demokratik İsviçre'de işler bu bakımdan ne durumdadır? Orada, Springer "ulusal şûrası" türünden özel kültürel kurumlar var mıdır? *Hayır, yoktur.* Ama, İsviçre'de azınlıkta olan İtalyanların kültürel çıkarları, bu yüzden darbelenmemekte midir? Bu söylenemez. Zaten, bu, belli bir şey: demokrasi, İsviçre'de, kendisini "güvence sağlayan" vb. olarak ortaya koyan özel kültürel "kurumları" gereksiz kılmaktadır.

Şu anda güçsüz, gelecekte gereksiz, işte kültürel-ulusal özerklik *kurumları*, işte ulusal özerklik böyledir.

Ama bu, varlığı ve geleceği kuşkulu olan bir "ulus"a kabul ettirildiği zaman daha da zararlı olmaktadır. Bu durumda ulusal özerkliğin yandaşları yalnızca yararlı değil, zararlı da olsa, yalnızca özümlenmeden "ulusu kurtarmak", yalnızca "korumak" amacıyla "ulusun" bütün özelliklerini koruma ve muhafaza etme durumuna düşmektedirler.

Ve Bund da, kaçınılmaz olarak, bu tehlikeli yolu tutacaktı.

75 *Bundun VIII. Konferans Tutanakları*'na bakınız, 1911, s. 62.
76 Aynı yapıt, s. 83-84.

Ve nitekim tuttu. Biz, burada, Bundun son kongrelerinde "cumartesi" ve "yidiş dili" vb. konularında aldığı kararların sözünü etmek istiyoruz.

Sosyal-demokrasi, *bütün uluslar için*, ana dilini konuşma hakkını elde etmeye çalışıyor. Ama Bund, bununla yetinmemektedir —"*Yahudi* [italikler benim. —*J.S.*] dilinin hakları"nın[77] "özel bir direnme ile" savunulmasını istiyor; ve Bundun kendisi IV. Duma seçimleri sırasında "onlar arasından [yani ikinci dereceden seçmenler arasından] Yahudi dilinin haklarını savunanları yeğliyor."[78]

Ana dile *genel* hak değil, Yahudi diline, yidişe *özel* hak! Ayrı ayrı uluslardan işçiler, *her şeyden önce* kendi dilleri için savaşsınlar. Yahudiler, Yahudi dili için; Gürcüler gürcü dili için vb.. Bütün ulusların genel hakkı için savaşım, ikincil birşeydir. Giderek, başka ezilen ulusların ana dillerini konuşma hakkını tanımayabilirsiniz de, ama yidişi konuşma hakkını tanıyorsanız, Bund size oy verecektir. Bund sizi "üstün tutacak" tır.

Peki ama, Bundu burjuva milliyetçilerinden ayırdeden nedir?

Sosyal-demokrasi, zorunlu hafta tatil gününün kabul edilmesi uğruna savaşım vermektedir. Ama Bund, bununla yetinmiyor. O, "yasama yoluyla Yahudi proletaryasına cumartesi günü bayram hakkının sağlanmasını ve başka bir gün bayram yapma zorunluluğunun kaldırılmasını"[79] istiyor.

Bundun, "bir adım ileri" giderek, bütün Yahudi bayramlarının resmen bayram günü ilân edilmesini istemesi de beklenebilir. Ve eğer, Yahudi işçiler, eski boşinanlarını bırakınışlarsa ve cumartesi günü bayram etmek istemiyorlarsa, Bund, "cumartesi hakkı" uğruna ajitasyonuyla bunlara cumartesi geleneğini anımsatacak ve işçilerde bir bakıma "cumartesi ruhunu" geliştirecektir...

Bundun XVIII. Kongresinde, konuşmacıların "Yahudi hastaneleri" isteyen "ateşli söylevlerinin" ne anlam taşıdığını anla-

77 *Bundun VIII. Konferans Tutanakları*, s. 85.
78 *Bundun IX. Konferans Tutanakları*, 1912, s. 42.
79 *Bundun VIII. Konferans Tutanakları*, s. 83.

mak kolaydır. Bu istek, "hastanın, kendi insanları arasında kendini daha iyi hissedeceği", yani "Yahudi işçinin Polonyalı işçiler arasında kendisini rahat hissetmeyeceği, ama Yahudi dükkâncılar arasında rahatlık duyacağı"[80] iddiasına dayanmaktaydı.

Yahudi olan her şeyi muhafaza etmek, proletaryaya zararlı olanları dahil, Yahudilerin ulusal özelliklerinin tümünü muhafaza etmek, Yahudileri, Yahudi olmayan herşeyden tecrit etmek, işi özel hastaneler kurmaya kadar vardırmak — işte Bund buralara kadar düşmüştür.

Plehanov yoldaş, Bundun "sosyalizmi, milliyetçiliğe uyarlamaya çalıştığını"[81] söylerken bin kez haklıydı. Elbette V. Kossovski ve aynı soydan bundcular, Plehanov'u "demagog"[82] olarak nitelerken, Bundun eylemini bilen herkes, bu yürekli insanların kendileri hakkında gerçeği söylemekten korktuklarını ve "demagoji" üzerinde sözü dolandırarak korunmaya çalıştıklarını kolayca anlar...

Ulusal sorunda böyle bir tutumu benimsedikten sonra Bund, doğal olarak, örgütlenme sorununda da Yahudi işçilerin tecridi yolunu, sosyal-demokrasinin içinde ulusal kabileler kurma yolunu tutacaktı. Çünkü, ulusal özerkliğin usa-uygun sonucu budur.

Gerçekten Bund, "işçilerin tek elden temsili" teorisinden, "ulusal sınırlandırma" teorisine geçiyor. Bund, Rus sosyal-

80 *Bundun VIII. Konferans Tutanakları*, s. 68.

81 Plehanovcu menşeviklerin organı olan *Parti İçin* adlı gazetenin 15 Ekim 1912 tarihli üçüncü sayısında yayınlanan "Bir Bölücü Konferans Daha" başlıklı makalesinde, bundcuların ve Kafkasyalı sosyal-demokratların sözünü ederken "*sosyalizmin milliyetçiliğe uyarlanması*" deyimini kullanan Plehanov olmuştur. Sözkonusu gazete, 1912 ve 1914 arasında, bolşevik fraksiyonla menşevik franksiyon arasında bir uzlaşma sağlamak amacıyla yayınlanmıştır. Bu makalesinde, G. Plehanov, tasfiyecilerin Ağustos Konferansının hem toplanmasını, hem de kararlarını, sert bir dille eleştiriyordu. —*Ed.*

82 E.V. Kossovski'nin tasfiyecilerin *Naşa Zarya* adlı dergisinin yazıkuruluna gönderilen ve 1912'de derginin 9 ve 10. sayılarında yayınlanan "*Bağışlanmaz Bir Demogoji*" başlıklı mektubundan sözedilmektedir. Kossovski, bu mektubunda, yukarda sözü edilen G. Plehanov'un "Bir Bölücü Konferans Daha" başlıklı yazısına çatmaktaydı. —*Ed.*

demokrasisinden "organik yapısı içinde uluslara göre bölünmeyi"[83] istiyor. Ve "sınırlandırma"dan "bir adım ileri" atarak "tecrit" teorisine varıyor. Bundun VIII. Kongresinde, "ulusal varlığın tecritle mümkün olduğu" yolunda görüşlerin ileri sürülmesi nedensiz değildir.[84]

Örgütlenme konusunda federalizm, çözülme ve ayrılıkçılık unsurlarını bağrında taşır. Bund, ayrılıkçılığa doğru yürümektedir.

Zaten izleyecek başka yol da yoktur. Bölgeler-dışı örgüt olarak kendi varlığı, onu, ayrılıkçılık yoluna itmektedir. Bundun, sınırları belirli bir bölgesi yoktur; "başkalarının" toprağı üzerinde çalışmaktadır, oysa Polonyalı olsun, Letonyalı, ya da Rus olsun, öteki sosyal-demokratlar komşu olarak uluslararası kolektif bölgeler oluştururlar. Ama bunun sonucu olarak, bu kolektif bölgelerin yayılması demek, Bund için bir "kayıp", eylem alanının kısılması demektir. İki şeyden birini seçmek zorunludur: ya Rus sosyal-demokrasisini ulusal federalizm temelleri üzerinde yeniden örgütlendirmelidir, ki o zaman Bund, Yahudi proletaryasını "sağlama" olanağını elde edecektir: ya da bu kolektivitelerin uluslararası bölgesi ilkesi yürürlükte kalacak, ki o zaman da Bund, Polonyalı ve Letonyalı sosyal-demokrasinin yaptığı gibi, kendini enternasyonalizm temelleri üzerinde yeniden örgütlendirecektir.

İşte bunun içindir ki Bund, başından beri "Rus sosyal-demokrasisinin federatif temeller üzerinde yeniden örgütlenmesini"[85] istemektedir.

1906'da, alttan gelen birleştirici dalgaya boyun eğen Bund, Rus sosyal-demokrasisine katılarak bir orta yolu seçti. Ama bu

83 *Bundun VII. Konferansı* ile ilgili bildirinin 7. sayfasına bakınız. (1906'da Lvov'da (Galiçya) toplanan Bundun VII. Konferansında, Bundun RSDİP'ne (bu partinin Stokholm'deki IV. Kongresinde kabul edilen tüzük temeli üzerinde) katılması lehinde bir karar alındı. Ama şu ihtiraz kaydı da karara eklendi: "RSDİP'ye katılmakla, ve bu partinin programını kabul etmekle birlikte, Bund, Ulusal sorunda kendi sorununu muhafaza edecektir." VII. konferanstan sonra Bund, tamamen ve kesin olarak menşeviklerin yolunu seçti. —*Ed.*)

84 Bkz: *Bundun VII. Konferans Tutanakları*, s. 72.

85 Bkz: *Ulusal Özerklik Sorunu ve Rus Sosyal-Demokrasisinin Federatif Temeller Üzerinde Yeniden Örgütlenmesi Sorununa Katkı*, 1902 Bund yayını.

katılma, nasıl bir katılmaydı? Polonya ve Letonya sosyal-demokrasisi birlikte sükûn içinde çalışmak için Rus sosyal-demokrasisine katılırken, Bundun katılması Rus sosyal-demokrasisinin bağrında federasyon uğrunda savaşı yürütmek içindi. Bundcuların o zamanki önderi Medem de bunu söylüyordu:

"Biz oraya sevişmek için değil, savaşmak için geliyoruz. Sevişmek yok, sevişmeyi yakın bir gelecekte ancak Manilovlar bekleyebilir.[86] Bund, partiye tepeden tırnağa silahlı olarak girmelidir."[87]

Medem'in bu sözleri kötü niyetle söylediğini sanmak yanlıştır. Sözkonusu olan kötü niyet değil, Bundun özel tutumudur. Bund, bu tutumunun gereği, enternasyonalizm ilkelerine dayanan Rus sosyal-demokrasisine karşı savaşmadan edemez. Oysa bu savaşı yürüttüğü anda Bund, doğal olarak işçi sınıfının birliğine karşı gelmek zorundadır. Ve en sonunda işler öyle bir noktaya geldi ki, Bund, tüzükleri de çiğneyerek ve IV. Duma seçimleri sırasında, Polonyalı milliyetçilerle Polonya sosyal-demokratlarına karşı birleşerek Rus sosyal-demokrasisi ile bağlarını resmen kopardı.[88] Besbelli ki Bund, bu bağlarını koparma yoluyla bağımsız eylemini sağlayacağına inanmıştı.

86 Gogol'ün *Ölü Canlar*'ından bir kahraman. İnançları olmayan, karaktersiz, hayalci tip. —*Ed.*

87 Bkz: *Naşe Slovo*, nº 3, s. 24, Vilna 1906 [*Naşe Slovo* ("Bizim Sözümüz") 1906'da Vilna'da yayınlanan, bundcuların yasal haftalık dergisiydi. 9 sayı çıkmıştır. —*Ed.*]

88 İkinci seçmenler kolegyumunda çoğunluğu oluşturan Polonyalı sosyal-demokratlara karşı bundcuların ve PSP'nin Yahudi burjuva milliyetçileriyle kurdukları blokun listesinde seçilmiş olan Polonya Sosyalist Partisinin "sol" kanat üyesi, IV. Dumada Varşova milletvekili Jagello'dan sözedilmektedir. IV. Devlet Dumasında sosyal-demokrat grubu, içlerinde çoğunlukta olan tasfiyecilerin etkisiyle, sosyal-demokrat olmayan Jagello'yu içine kabul etti ve böylelikle Polonya işçileri arasındaki bölünmeyi daha da derinleştirerek Bundun bölücü eylemini onaylamış oldu. Bu konuyla ilgili olarak Stalin'in *Pravda*'nın 1 Aralık 1912 günlü 182. sayısında çıkan "Jagello, Sosyal-Demokrat Meclis Grubunun, Bütün Haklarından Yararlanamayan Üyesi" başlıklı yazısına bakınız. —*Ed.*

Ve böylece, örgütlendirme konusunda "sınırlandırma ilkesi" ayrılıkçılığa, bağların tam olarak kopmasına vardı.

Eski-*İskra*[89] ile federalizm konusunda polemiğe girişen Bund, eskiden şöyle yazıyordu:

"*İskra*, Bund ile Rus sosyal-demokrasisi arasındaki federatif ilişkilerin, aralarındaki bağları zayıflatacağına bizi inandırmak istiyor. Biz, bu görüşü, Rus deneyimine dayanarak çürütemeyiz ve bunun basit nedeni de Rus sosyal-demokrasisinin bir federatif gruplaşma olmamasıdır. Ama, tutumumuza destek olarak federatif ilke üzerine kurulmuş olan Avusturya sosyal-demokrasisinin 1897 Parti Kongresinde karara bağlanmış olan son derece eğitici deneyiminden yararlanabiliriz."[90]

Bu satırlar 1902'de yazılmıştır.

Şimdi biz 1913'teyiz. Şimdi yararlanabileceğimiz Rus "deneyimi" ve "Avusturya sosyal-demokrasisinin deneyimi" var.

Bunlar bize neyi gösteriyor?

"Son derece eğitici olan Avusturya sosyal-demokrasisinin deneyimi"yle başlayalım. Daha 1896'dan önce, Avusturya'da tek bir sosyal-demokrat parti vardı. O yıl, Çekler, ilk kez, Londra Enternasyonal Kongresinde, ayrı temsil hakkı istiyorlar ve bunu elde ediyorlar. 1897'de partinin Viyana (Wimberg) Kongresinde, tek parti resmen tasfiye ediliyor; onun yerine, altı ulusal "sosyal-demokrat grubun" federatif birliği kuruluyor. Daha sonra da, bu "gruplar", bağımsız partiler oluyorlar.[91] Bu partiler yavaş yavaş aralarındaki bağları koparıyorlar. Ardından da meclis grubu bölünüyor, ulusal "kulüpler" oluşuyor. Bunu, milliyetlere göre parçalanan sendikalar izliyor. Bu örneği kooperatifler bile izlemektedirler. Çek ayrılıkçılar,

89 Lenin'in yazıkurulunda daha etkin görev aldığı 1900-1903 arası döneminin (51. sayısına kadar) *İskra*'sını, daha sonraki menşevik tutumu benimseyen *İskra*'dan ayırdetmek için eski-*İskra* denmektedir. Eski-*İskra*, Bundun milliyetçiliğine karşı zorlu bir savaşım vermekteydi. *İskra*'daki birçok yazılar —ki bunlardan bir kısmı Lenin'in kaleminden çıkmıştır— Bundun ulusal sorun ve partinin yapısı konularındaki tutumunun eleştirisine ayrılmıştır. —*Ed.*

90 Bkz: *Ulusal Özerkliğe vb. Katkı*, 1902, s. 17.

91 65. nota bakınız. —*Ed.*

işçileri, kooperatifleri bile parçalamaya çağırmaktadırlar.[92] Ayrılıkçı propagandanın işçilerin dayanışma duygusunu baltaladığını ve grev bozuculuğuna sürüklediğini burada hesaba katmıyoruz.

Böylece "Avusturya sosyal-demokrasisinin son derece eğitici deneyimi", Bunda *karşı* eski-*İskra*'dan yana konuşur. Avusturya partisinin bağrında federalizm, en çirkin bir ayrılıkçılık, işçi hareketi birliğinin çözülmesi sonucunu verdi.

"Rus pratiği"nin de aynı anlamda konuştuğunu yukarda gördük. Bundcu ayrılıkçılar ve Çekler de, Rus sosyal-demokrasisi ile bağlarını kopardılar. Sendikalara gelince, bundcu sendikalar daha başından ulusal ilke üzerine örgütlenmişlerdi, yani öteki ulusların işçilerinden ayrılmışlardı.

Tam tecrit, tam kopma, işte federalizmin "Rus pratiği"nin gösterdiği bu.

Bu durumun, işçilerin dayanışma duygusunun zayıflamasında ve morallerinin bozulmasında etkilerine şaşmamak gerek. Bu etki, Bundun içine de girmiştir. İşsizlik alanında Yahudi ve Polonyalı işçiler arasında gittikçe sıklaşan çatışmaların sözünü etmek istiyoruz. Bakınız bu konuda Bundun IX. Kongresinde ne gibi görüşler ileri sürüldü:

"Kurnazlıkla yerlerimizi alan Polonyalı işçileri, biz, pogromcu sayıyoruz, sarı sendikacı sayıyoruz, onların grevlerini desteklemiyoruz, baltalıyoruz. Ve sonra da onların kurnazlığına karşı, kurnazlık ederek onları yerlerinden ediyoruz. Yahudi işçilerin fabrikalara alınmamasına karşılık olarak, biz de Polonyalı işçilerin el tezgâhlarında çalışmalarına izin vermiyoruz. ... *Eğer biz işi ele almazsak, işçiler ötekilerin peşine takılacaklardır.*"[93] (İtalikler benim. —*J.S.*)

92 *Dokumente des Seperatismus*'daki Vanek'in broşüründen alınma terimlere bakınız, s. 29 [Karl Vanek, Çek sosyal-demokratı, Avusturya parlamentosunda (Reichsrat'ta) ve Brünn bölge meclisinde parlamento üyesi, Brünn sigorta ve sağlık sandığı müdürü, Çek ayrılıkçılarından biri, 1910'da K. Vanek, *Rovnost* adlı dergide "Vesayet Altında mı Bulunmak İstiyorsunuz, Yoksa Özgür Olmak mı?" başlığı altında bir dizi makale yayımladı. Bu yazılarda, yazarın ulusal şovenizmi açıkça görülmekteydi. —*Ed.*]

93 Bkz: *Bundun IX. Konferans Tutanakları*, s. 19.

Bundcuların kongresinde, dayanışmadan işte böyle sözediliyor.

"Sınırlandırma" ve "tecrit", konusunda daha ileri gidilemez. Bund, amaçlarına ulaşmıştır: çeşitli milliyetlerin işçilerini, yumruk kavgasına kışkırtacak kadar, grev bozgunculuğuna itecek kadar birbirinden ayırmıştır. Başka türlü de yapamazdı:

"Eğer biz bu işi ele almazsak, *işçiler ötekilerin peşine takılacaklar...*"

İşçi hareketinin çözülmesi, sosyal-demokrasi saflarında moralin bozulması, — işte bundcu federalizmin verdiği sonuçlar bunlar.

Böylece ulusal özerklik fikri, bu fikrin yarattığı hava, Rusya'da Avusturya'dakinden daha da zararlı olmuştur.

VI. KAFKASYALILAR, TASFİYECİLER KONFERANSI

Yukarda, milliyetçilik "salgını"na dayanamamış olan bazı Kafkasyalı sosyal-demokratlarının dalgalanmalarından sözettik. Sözü geçen sosyal-demokratların, şaşılacak bir tutumu benimseyerek, Bundun izlerinden —garip de olsa— yürümeleri ve kültürel-ulusal özerklikten yana çıkmaları, bu dalgalanmaların ifadesi olmuştur.

Bütün Kafkasya için bölgesel özerklik ve Kafkasya'daki uluslar için de kültürel-ulusal özerklik — işte bu tutumu benimseyen ve sırası gelmişken söyleyelim, Rus tasfiyecilerine katılan sosyal-demokratlar, isteklerini böyle formüle ediyorlar.

Tanınmış önderleri ünlü N.'yi[94] dinleyelim.

"Herkesin bildiği gibi Kafkasya, nüfusunun ırksal bileşimi bakımından olsun, toprağı ve tarımı bakımından olsun, merkez eyaletlerinden derin farkları olan bir yerdir. Böyle bir ülkenin işletmelere açılması ve gelişmesi, bu ülkeden olan bölgesel özellikleri bile, buranın kültürüne ve iklimine alışık olan

94 Gürcü menşeviklerin önderi ve eski Gürcistan menşevik hükümetinin başkanı Noe Jordanya'nın takma adı. Bu kişi, SSCB'ne karşı bir silahlı müdahalenin en ateşli yandaşlarından olmuştur. —*Ed.*

emekçiler gerektirir..Bu ülkenin iktisadî gelişmesiyle ilgili bütün yasaların, bölgesel olarak hazırlanması ve burdaki insanlar tarafından uygulanması gerekir. Onun için bölgesel sorunlarla ilgili yasaları çıkarmak, Kafkasya yönetim özerkliğinin merkez organlarının yetkisine girecektir. ... Böylece Kafkasya merkezinin görevi, bölgesel toprakların iktisadî bakımdan işletilmeleri amacını güden, ülkenin maddî gönenci amacını güden yasalar kabul etmek olacaktır."[95]

Böylece Kafkasya için bölgesel özerklik istenmektedir.

Eğer birbiriyle çelişen ve birbiriyle bağlantısı kopuk olan N.'nin gerekçesini gözönünde tutmazsak, varılan sonucun doğru olduğunu kabul etmemiz gerekir. Ülkenin özellikleri, nüfus bakımından bileşimi ve yaşam koşulları bakımından devletin meşrutî çerçevesi içinde —N. de bunu reddetmiyor—, Kafkasya için bölgesel özerklik gerçekten gereklidir. Bu, Rus sosyal-demokrasisi tarafından da böyle kabul edilmiştir. Sosyal-Demokrat Partinin II. Kongresinde şu görüş kabul edilmişti:

"Yaşam koşulları ve nüfusun bileşimi bakımından Rusların yaşadıkları bölgelerden değişik olan dış bölgeler için bölgesel yönetim özerkliği."

Bu konuyu, II. Kongrenin araştırmasına sunan Martov, gerekçe olarak şöyle diyordu:

"Rusya'nın pek büyük bir ülke oluşu ve merkezî devlet yönetimimizin deneyimi, bizi, Finlandiya, Polonya, Litvanya ve Kafkasya gibi önemli birimler için bölgesel yönetim özerkliğinin gerekli ve yararlı olduğu sonucuna vardırmıştır."

Ama bölgesel *özerk yönetim*, bölgesel *özerklik* anlamına gelmektedir.

Oysa N., daha ileri gidiyor. Ona göre Kafkasya'nın bölgesel özerkliği, "sorunun yalnız bir yanını" kucaklamaktadır.

95 Bkz: *Çiveni Çovreba* adlı Gürcü gazetesi, n° 12, 1912. [*Çiveni Çovreba*, Gürcü menşeviklerin haftalığı olarak 1902'de Kutays'ta kuruldu. Bu gazete 19 sayı yayınlanmıştır. Burada anılan pasajlar N.'nin (Noe Jordanya'nın) *Çiveni Çovreba* 11 ilâ 14. sayılarında yayımlanan "Eski ve Yeni" başlıklı makalelerinden alınmadır. —*Ed.*]

"Şimdiye kadar bölgesel yaşamın ancak maddî gelişmesinden sözettik. Ama bir ülkenin iktisadî gelişmesine katkıda bulunan şeyler yalnızca iktisadî faaliyet değildir. Manevî ve kültürel faaliyettir de. ... Kültür bakımından güçlü olan bir ulus, iktisadî alanda da güçlüdür. ... Ama ulusların kültürel gelişmesi, ancak kendi ulusal dilleriyle mümkündür. ... Bu bakımdan ana dil ile ilgili bütün sorunlar aynı zamanda kültürel-ulusal sorunlardır. Eğer ülkenin maddî gelişmesi ulusları birleştiriyorsa, eğitim, adliye, kilise, edebiyat, sanatlar, bilimler, tiyatro vb. sorunlar, kültürel-ulusal eylem onların herbirini ayrı bir alana yerleştirdiği için, bu birliği bozuyor. Birinci tür faaliyetin sınırları belirli bir bölgeyle ilgilidir. ... Kültürel-ulusal şeyler için durum bambaşkadır. Bunlar sınırları belli bir toprağa bağlı şeyler değildir, belli bir ulusun varlığına bağlı şeylerdir. Gürcü dilinin yazgısı, nerede yaşarsa yaşasın, Gürcüyü aynı ölçüde ilgilendirir. Gürcü kültürünün ancak Hindistan'da oturan Gürcüleri ilgilendirdiğini söylemek büyük bilisizlik olur. Örnek olarak Ermeni kilisesini ele alalım. Bu kilisenin işlerinin yönetimine ayrı ayrı bölgelerde ve devletlerde oturan Ermeniler katılmaktadırlar. Burada bölgenin hiç bir rolü yoktur. Örneğin: bir Gürcü müzesinin kurulması işiyle, Tiflis'te oturan Gürcü kadar, Bakû'da, Kutays'te ya da Petersburg'da oturan Gürcü de ilgilenir. Bu demektir ki, bütün kültürel-ulusal işlerin yönetimi, ilgili ulusların kendilerine teslim edilmelidir. Biz Kafkasya'daki milliyetlerin kültürel-ulusal özerkliğinden yanayız."[96]

Kısaca kültür toprak olmadığına göre ve toprak da kültür olmadığına göre, kültürel-ulusal özerklik gereklidir. N.'nin bu konuda söyleyebildiği bu kadar.

Biz, burada, genel olarak, kültürel-ulusal özerklik konusunu bir kez daha ele almayacağız: yukarda bunun olumsuz niteliğini belirttik. Yalnız şunun üzerinde durmak isteriz ki, genel olarak uygulanması olanaksız olan kültürel-ulusal özerklik, Kafkasya koşulları bakımından daha da anlamsız ve saçmadır.

Nedeni de şu:

96 Bkz: *Çiveni Çovreba*, n° 21. 1912.

Kültürel-ulusal özerklik, azçok gelişmiş ulusların, kültürleri, edebiyatları gelişmiş ulusların mevcut olduğunu kabul eder. Bu koşullar olmayınca, bu özerklik, varlık nedenini yitirmiş olur. Oysa Kafkasya'da ilkel kültüre sahip, edebiyatı bulunmayan, ilkel bir dil konuşan ve üstelik bir geçiş halinde olan, ve kısmen özümlenen, kısmen de kendileri gelişen bir sürü halk yaşamaktadır. Bunlara kültürel-ulusal özerklik nasıl uygulanabilir? Bu uluslara karşı nasıl davranılacaktır? Kültürel-ulusal özerklik ilkesi gereğince, bunları ayrı ayrı kültürel-ulusal birlikler içinde nasıl örgütlendireceğiz?

Mingrellere, Abazalara, Acarlara, Slavlara, Lezgilere ve benzerlerine karşı, ayrı ayrı diller konuşan, ama kendilerine özgü edebiyatları olmayan bu halklara karşı nasıl davranılacaktır? Onları hangi ulusun içinde sınıflandıracağız? Onları ulusal birlikler olarak "örgütlendirmek" mümkün mü? Onları hangi "kültürel sorunlar" çevresinde "örgütlendireceğiz"?

Kafkas-ötesi'nde oturan ve Gürcüler tarafından özümlenmekte olan (ama henüz özümlenmiş olmaktan uzak bulunan) Osetlere karşı, ve aynı zamanda kısmen Ruslar tarafından özümlenmiş bulunan, ama kısmen de kendi öz edebiyatlarını yaratarak gelişmekte olan Çerkez Osetlere karşı tutumumuz ne olacaktır? Onları tek bir ulusal birlik içinde nasıl "örgütlendireceğiz"?

Gürcü dilini konuşan, ama Türk kültürüne göre yaşayan ve müslüman olan Acarları hangi ulusal birliğin içine koyacağız? Acarları *din bakımından* Gürcülerden ayrı olarak "örgütlendirmek", ama *öteki kültürel sorunlar bakımından* Gürcülerle birlikte örgütlendirmek gerekmez mi? Ya Kobuletzler? Ya İnguşlar? Ya İngiloidler?

Bir dizi halkı liste dışında bırakmak — bu özerklik, ne biçim bir özerkliktir?

Hayır, bu ulusal sorunun bir çözümü değildir. Aylakların fantezisinin bir ürünüdür.

Ama bir an için mümkün olmayanı mümkün sayalım ve bizim N.'nin kültürel-ulusal özerkliğinin gerçekleştiğini varsayalım. Böyle bir sonuç bizi nereye götürür? Örneğin: pek azı

okuma-yazma bilen Kafkas-ötesi Tatarlarını, güçlü mollalar tarafından yönetilen okullarıyla, dinin derinliğine girdiği kültürleriyle ele alalım... Bu Tatarları ulusal-kültürel bir birlik içinde örgütlendirmenin, onların başına mollaları geçirmek ve bu halkı gerici mollalara peşkeş çekmek olacağını anlamak zor değildir: böylelikle Tatar yığınlarının başdüşmanları tarafından köleleştirilmesi için bir yeni kale yaratmış oluruz.

Ama ne zamandan beri sosyal-demokratlar gericilerin değirmenine su taşımaktadırlar?

Halk yığınlarını en berbat gericilerin kölesi durumuna getiren bir kültürel-ulusal birlikte Kafkas-ötesi Tatarlarını tecrit etmek! Kafkasyalı tasfiyeciler bundan daha iyi bir çözüm bulamamışlar mı?...

Hayır, bu, ulusal sorunun bir çözümü değildir.

Kafkasya'da ulusal sorun ancak *geri kalmış ulusların daha yüksek genel bir kültür yoluna yöneltilmeleri koşuluyla* çözülebilir. Ancak böyle bir çözüm, bir ilerleme etkeni olabilir ve sosyal-demokrasi tarafından kabul edilebilir. Kafkasya'nın bölgesel özerkliği geri kalmış ulusları genel kültürel gelişmeye doğru sürüklediği için, onları tecrit eden küçük milliyetler kabuğundan çıkmalarına yardım ettiği için, daha yüksek bir kültürün nimetlerinden yararlanmaya onları ittiği için, bir çözüm olarak kabul edilebilir. Oysa kültürel-ulusal özerklik, tam ters bir yönde etki yapmaktadır, çünkü bu, ulusları eski kabuklarının içine hapsetmekte, onları kültürel gelişmenin alt derecelerinde tutmakta ve kültürün daha yukarı derecelerine tırmanmalarına engel olmaktadır.

Bu bakımdan ulusal özerklik, bölgesel özerkliğin olumlu yanlarını kötürüm etmekte ve onu sıfıra indirmektedir.

İşte bunun içindir ki, ulusal-kültürel özerklikle bölgesel özerkliği birbiriyle birleştiren N.'nin karma tipteki özerkliği kabul edilemez. Doğaya karşı olan bu birleştirme, durumu iyileştirmez, daha da kötü yapar; çünkü geri kalmış ulusların gelişmesini dizginlediği gibi, bölgesel özerkliği de ulusal birlikler halinde örgütlenmiş olan ulusların çatışma alanı haline getirir.

İşte böylece genel olarak kabul edilmesi mümkün olmayan

kültürel-ulusal özerklik, Kafkasya'da saçma bir gerici girişim biçimine bürünürdü.

İşte N.'nin ve Kafkasyalı yandaşlarının kültürel-ulusal özerkliği böyle bir şeydir.

Kafkasyalı tasfiyeciler "bir adım ileri" atarak, örgüt sorununda da, Bundun izinden yürüyecekler midir? Bunu gelecekte göreceğiz. Sosyal-demokrasi tarihi bize göstermiştir ki, örgütte federalizm, programda, her zaman ulusal özerklikten önce gelmiştir. Daha 1897'de Avusturyalı sosyal-demokratlar örgütlenmede federalizmi uyguluyorlardı. Ve yalnızca iki yıl sonra (1899'da) ulusal özerkliği kabul ettiler. Bundcular ulusal özerklikten ilk kez açık olarak 1901'de sözettiler. Oysa onlar örgütlenmede federalizmi 1897'den beri uygulamaktaydılar.

Kafkasyalı tasfiyeciler işe sondan başladılar, ulusal özerklik konusunda eğer Bundun izlerinden yürümeye devam ederlerse, daha 19. yüzyılın son yıllarında enternasyonalizm temelleri üzerinde kurulmuş olan bugünkü örgüt yapısının hepsini önceden yıkmak zorundadırlar.

Ama henüz işçilerin gerçek anlamını kavrayamadıkları ulusal özerkliği kabul etmek ne kadar kolay olmuşsa, Kafkasya'nın bütün milliyetlerinden gelme işçilerin yıllar boyunca kurdukları, yükselttikleri ve sevgiyle baktıkları o yapıyı yıkmak aynı ölçüde zor olacaktır: Erostrat'a lâyık böyle bir gidişte atılacak ilk adım, işçilerin gözlerini açmasını ve kültürel-ulusal özerkliğin milliyetçi özünü anlamalarını sağlayacaktır.

KAFKASYALILARIN ulusal sorunu, sözlü tartışmalar ve edebiyat polemikleri gibi, alışılan yöntemlerle çözmelerine karşılık, Rusya tasfiyecilerinin konferansı tamamen olağanüstü bir yola başvurmuştur. Hem kolay, hem basit bir yol.

Dinleyiniz:

"Kültürel-ulusal özerklik isteminin formüllendirilmesi gereği üzerinde ... Kafkasya delegasyonunun görüşünü dinleyen konferans, bu istemin özü hakkında tutumunu bildirmemekle birlikte, programın her milliyete kendi kaderini tayin etme hakkını tanıyan maddesinin bu biçimde yorumlanmasının, programın gerçek anlamı ile bağdaştığı kanısındadır".

Böylece, bu sorunun "özü hakkında tutumunu bildirmemekle" işe başlanıyor ve sonra da "kanısını" belirtiyor. Özgün bir yöntem.

Bu özgün konferans hangi "kanıya" varmıştır?

Kültürel-ulusal özerklik "istemi", ulusların kendi kaderlerini tayin etmeleri hakkını tanıyan programın "asıl anlamının karşıtı değildir" kanısına.

Bu tezi inceleyelim:

Serbestçe tayin etme ile ilgili madde, ulusların haklarından sözeder.[97] Bu maddeye göre, ulusların yalnız özerklik hakkı değil, ayrılma hakkı da vardır. Sözkonusu olan, *siyasal* bakımdan serbestçe kaderini tayin etmedir. Dünyanın bütün sosyal-demokrasilerinde uzun zamandan beri saptanmış olan ulusların kendi kaderlerini siyasal bakımdan tayin etmeleri hakkını, böyle yanlış biçimde yorumlamaya kalkan tasfiyeciler, acaba kimi aldatmak istiyorlar?

Yoksa tasfiyeciler şu bilgiçliğin ardına saklanarak mı kendilerini koruyacaklar: görüyorsunuz ya kültürel-ulusal özerklik ulusların haklarının "karşıtı değildir". Yani eğer bir devletin içindeki bütün uluslar, kültürel-ulusal özerklik temelleri üzerinde örgütlenmek isterlerse, bunlar, —bu ulusların belli toplamı— bu hakka sahiptirler, hiç kimse onlara başka bir siyasal yaşam biçimini *zorla kabul ettiremez.* Bu, yeni bir şey ve iyi bir buluş. Buna, genel olarak konuşuyorsak, ulusların kendi anayasalarını ortadan kaldırmaya, yerine keyfî düzen koymaya, eski düzeni ihya etmeye hakları yok mudur? diye bir soru da eklemek mümkündür; çünkü uluslar ve yalnızca ulusların kendileri, kendi öz kaderlerini tayin etme hakkına sahiptir. Yineleyelim: Konuyu böyle koyarsak, ne kültürel-ulusal özerklik, ne ulusal-gerici zihniyet, ne de hiç bir şey, *ulusların haklarının* "karşıtı değildir".

97 1903'te RSDİP'nin II. Kongresinde kabul edilen programda ulusların kendi kaderlerini serbestçe tayin etmeleri ilkesi, şöyle ifade edilmiştir: "9. — Devletin bölümlerini teşkil eden bütün ulusların kaderlerini serbestçe tayin etme hakkı".

Saygı değer konferansın söylemek istediği bu değil miydi?

Hayır, bu değil. Konferans, açıkça diyor ki, kültürel-ulusal özerklik, ulusların haklarının değil, *programın "asıl anlamının"* "karşıtı değildir". Burada sözkonusu olan programdır, ulusların hakları değil.

Zaten bunu anlamak da mümkün. Eğer herhangi bir ulus, tasfiyeciler konferansına başvurmuşsa, bu konferans, açıkça ulusun kültürel-ulusal özerklik hakkı olduğunu ifade edebilirdi. Oysa, konferansa başvuran bir ulus değil, Kafkasyalı sosyal-demokratlardan —pek matah sosyal-demokrat değil, ama gene de sosyal-demokrat olan— bir "delegasyon" dur. Ve bunlar, ulusların hakları sorununu kurcalamıyorlar, yalnız kültürel-ulusal özerkliğin *sosyal-demokrasinin ilkeleriyle* bağdaşmazlık edip etmediğini, *sosyal-demokrasinin programının "asıl anlamının"* "karşıtı" olup olmadığını soruyorlar.

Demek ki, *ulusların hakları ve sosyal-demokrasinin* programının *"asıl anlamı"* aynı şeyler değildir.

Besbelli ki, ulusların haklarıyla çelişmemekle birlikte, öyle istemler var ki, programın "asıl anlamı" ile çelişebilir.

Örnek: Sosyal-demokratların programında, vicdan özgürlüğüyle ilgili bir madde vardır. Bu maddeye göre, bireylerden her grubun herhangi bir dine girmeye *hakkı* vardır: Katoliklik gibi, ortodoksluk gibi vb.. Sosyal-demokrasi, ortodoksları, katolikleri, protestanları hedef tutan her türlü dinsel baskıya karşı savaşım verecektir. Bu, katolikliğin, protestanlığın vb. parti programının "asıl anlamı"na "karşıt" şeyler olmadığı anlamına mı gelmektedir? Hayır. Sosyal-demokrasi, katolikleri, protestanları hedef tutan baskıya karşı her zaman savaşım verecektir; ulusların, istedikleri dine girmeleri hakkını savunacaktır. Ama, aynı zamanda, proletaryanın çıkarlarını doğru değerlendirerek ve bu değerlendirmeye dayanarak, katolikliğe karşı, protestanlığa karşı, ortodoksluğa karşı bilinçlendirici eyleme geçecek ve sosyalist kavramların bunların üstesinden gelmesi için çaba gösterecektir.

Ve bunu, kuşkusuz, protestanlığın, katolikliğin, ortodoksluğun vb., programın "asıl anlamının karşıtı" şeyler olduğu için, yani bu dinlerin, proletaryanın iyice kavranmış çıkarlarıyla bağdaşmadığı için yapacaktır.

Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı için de aynı şeyi söyleyebiliriz. Ulusların istedikleri gibi örgütlenme hakları vardır; zararlı olsun yararlı olsun, hangisi olursa olsun, kendi ulusal kurumlarını muhafaza etmeye hakları vardır, kimse *zorla* ulusların yaşamına müdahale edemez (kimsenin buna hakkı yoktur!). Ama bu, sosyal-demokrasi, ulusların zararlı kurumlarına karşı ulusların usa-uygun olmayan istemlerine karşı savaşmayacak demek değildir. Tam tersine, bunu yapmak, ulusların iradesini, proletaryanın çıkarlarına en uygun biçimde örgütlenmelerini sağlayacak biçimde etkilemek, sosyal-demokrasinin görevidir. Ve işte bunun içindirki, sosyal-demokrasi, bir yandan ulusların kendi kaderlerini tayin etme hakları uğruna savaşım verirken, öte yandan, örneğin, Tatarların ayrılmalarına karşı ve Kafkas uluslarının kültürel-ulusal özerkliğine karşı bir tutum benimseyecek ve bu yolda uyarıcı eyleme geçecektir; çünkü bunlardan birincisi olsun, ikincisi olsun, bu ulusların *hakları* ile çelişmemekle birlikte, *programın "asıl anlamına"*, yani Kafkasya proletaryasının çıkarlarına karşıttır.

Besbelli ki, "ulusların hakları" ile programın "asıl anlamı" birbirinden tamamen ayrı iki şeydir. Programın "asıl anlamı", proletaryanın programında bilimsel biçimde formüllendirilmiş olan bu sınıfın çıkarlarını dile getirirken, ulusların hakları, güçlerine ve etkilerine göre burjuvaziyi de, aristokrasiyi de, ruhban sınıfını da, ya da herhangi bir başka sınıfın çıkarlarını da ifade edebilir. Birincisinde marksistin *görevleri*, ikincisinde çeşitli sınıflardan oluşan ulusların *hakları*. Ulusların hakları ile sosyal-demokrasinin ilkeleri bağdaşabilir de, bağdaşamaz da. Örneğin Keops'un piramidi ile tasfiyecilerin ünlü konferansı. Bu ikisini karşılaştırmak hiç de mümkün değil.

Ama öyle anlaşılıyor ki, saygıdeğer kongre, tamamen ayrı bu iki şeyi, bağışlanmaz bir biçimde birbirine karıştırmıştır.

Çıkan sonuç, ulusal sorunun bir çözümü değil, saçma bir şeydir, ulusların hakları ile sosyal-demokrasinin ilkelerinin birbiriyle bağdaştığı; ve bunun sonucu olarak, ulusların her isteminin proletaryanın çıkarlarıyla bağdaştığı ve kendi kaderlerini tayin etmek isteyen ulusların hiç bir isteminin programın "asıl anlamına karşıt olmayacağı"!

Mantığı bu kadar zorlamak olmaz...

İşte bu saçmalık temeli üzerindedir ki, tasfiyeciler konferansının artık ünlü olan kararı, ulusal-kültürel özerklik isteminin, programın "asıl anlamına karşıt olmadığı" istemi ortaya çıkabilmiştir.

Ama tasfiyeciler konferansı, yalnızca mantık yasalarına karşı gelmekle kalmıyor.

Bu konferans, aynı zamanda, kültürel-ulusal özerkliği benimseyerek, Rus sosyal-demokrasisine karşı görevini de ihlâl ediyor. En açık biçimde programın "asıl anlamını" ihlâl ediyor, çünkü bilinmektedir ki, programı kabul etmiş olan II. Kongre, kültürel-ulusal özerkliği *kesin olarak reddetmiştir.* Bu konferansta sözkonusu sorunla ilgili olarak söylenenler şunlardır.

"*Goldblatt* [bundcu]: Milliyetlerin kültürel gelişme özgürlüğünü güvence altına alabilecek özel kurumların yaratılmasını gerekli sayıyorum ve bunun için 8. paragrafa şunun eklenmesini öneriyorum: 'Tam kültürel gelişme özgürlüğünün güvence altına alınması için kurumların kurulması' [Bilindiği gibi, bundcuların kültürel-ulusal özerklik için kullandıkları formül budur. —*J.S.*].

"*Martinov,* genel kurumların, özel çıkarları sağlayacak biçimde örgütlenmesi gerektiğini ileri sürüyor. Milliyetin kültürel gelişme özgürlüğünü güvence altına alacak *özel* kurumların kurulmasının olanaksız olduğunu söylüyor.

"*Egorov:* Milliyetler sorununda biz ancak olumsuz önerileri kabul edebiliriz, yani biz, milliyetlerin sınırlandırmasına karşıyız. Şu ya da bu ulusun olduğu biçimde gelişip gelişmeyeceği, biz sosyal-demokratları uzunboylu ilgilendirmez. Bu, kendiliğinden oluşan bir süreçtir.

"*Koltsov:* Ne zaman milliyetçilikleri sözkonusu olsa Bund delegeleri kızıyorlar. Oysa Bund delegesinin ileri sürdüğü değişiklik, salt milliyetçi bir nitelik taşımıştır. Bizden, yok olmakta olan ulusların bile desteklenmesi için, saldırı önlemleri istenmektedir.

"...Ve sonuç olarak, *'Goldblatt'ın değişiklik önerisi üç oya karşı çoğunlukla reddedilir.'*"

Böylece açıkça görülmektedir ki, tasfiyeciler konferansı, programın "asıl anlamına karşıt" bir tutumu benimsemiştir. Bu konferans, programı ihlâl etmiştir.

Şimdi de, tasfiyeciler, sözümona kültürel-ulusal özerkliği onayladığını iddia ettikleri Stokholm Kongresini ileri sürerek kendilerini haklı göstermeye çalışmaktadırlar. Bu konuda Vladimir Kossovski şöyle yazıyor:

"Bilindiği gibi Stokholm Kongresinde varılan anlaşmaya göre Bundun (partinin genel kongresinde ulusal sorun çözümlenene kadar) ulusal programını muhafaza etmesine izin verilmişti. Bu kongre, ulusal-kültürel özerkliğin her ne olursa olsun partinin genel programıyla çelişmediğini kabul etmiştir."[98]

Ama tasfiyecilerin çabaları boşunadır. Stokholm Kongresi, Bundun programını onaylamayı aklından bile geçirmemiştir — bu kongre yalnızca geçici olarak sorunu açık bırakmayı kabul etmiştir. Kossovski, bütün gerçeği söylemek için gerekli cesareti gösterememiştir. Ama bizzat olaylar konuşmaktadır. İşte:

"*Galine*, şu değişikliği öneriyor: 'Ulusal program sorunu, kongre tarafından incelenmemiş bir konu gibi açık bırakılmıştır.' (*Kabul edenler:* 50 oy; *kabul etmeyenler:* 32 oy)

"*Bir ses* : 'Açık ne demektir?'

"*Başkan* : 'Ulusal sorun açık kalıyor derken, biz, Bundun gelecek kongreye kadar bu sorun üzerindeki kararlarını muhafaza edebileceğini söylemek istiyoruz.' "[99]

98 Bkz: *Naşa Zarya*, nº 9-10, 1912, s. 120.
99 Bkz: *Naşa Slovo*, nº 6, 1906, s. 53.

Gördüğünüz gibi, kongre, Bundun ulusal programı sorununu "ele almamıştır" bile, onu, yalnızca "açık" bırakmış ve böylelikle, bizzat Bunda, gelecek genel kongreye kadar programının ne olacağını saptama fırsatını tanımıştır. Bir başka deyişle: Stokholm Kongresi, kültürel-ulusal özerkliği olumlu ya da olumsuz olarak değerlendirmeden bu soruna atlamıştır.

Oysa tasfiyeciler konferansı, en açık biçimde sorunu değerlendiriyor, kültürel-ulusal özerkliği geçerli sayıyor ve bunu parti programı adına onaylıyor.

Aradaki fark göze batmaktadır. Böylece tasfiyeciler konferansı, türlü taktiklere karşın, ulusal sorunu bir adım bile ileri attırmamıştır.

Bundun ve Kafkasyalı ulusal tasfiyecilerin karşısında tasfiyeciler konferansı, sözü geveleyip durmaktan başka bir şey yapamadığını göstermiştir.

VII. RUSYA'DA ULUSAL SORUN

Geriye ulusal sorunun olumlu çözümünü anlatmak kalıyor.

Biz, sorunun, ancak Rusya'nın içinden geçtiği durum ile sıkı bağlılık içinde çözülebileceği olgusundan yola çıkıyoruz.

Rusya, "normal", "anayasal" yaşamın henüz kurulmamış, siyasal bunalımın henüz çözülmemiş bulunduğu bir geçiş dönemi yaşıyor. Henüz önümüzde fırtınalar ve "karışıklık" günleri var. Şimdiki ve gelecekteki hareket, erek olarak tam demokratlaştırmayı alan hareket buradan gelmektedir.

Ulusal sorun, işte bu hareket ile bağlılık içinde ele alınmalıdır. Demek ki, ülkenin tam demokratlaştırılması, ulusal sorunun çözümünün *temeli* ve koşuludur.

Çözüm sırasında, yalnızca iç durumu değil, ama dış durumu da gözönünde tutmak gerekir. Rusya, Avrupa ile Asya arasında, Avusturya ile Çin arasında yerleşmiştir. Asya'da demokratizmin ilerlemesi kaçınılmaz bir şeydir.

Avrupa'da emperyalizmin gelişmesi bir raslantı sonucu değildir. Sermaye, Avrupa'da kendini sıkıntıda duymaya başlıyor

ve yeni sürüm yerleri, ucuz bir emek-gücü, yeni etkinlik alanları ardında, başka ülkelere doğru saldırıyor. Ama bu, dış karışıklıklara ve savaşa yolaçıyor. Balkan Savaşının[100] bu karışıklıkların başlangıcı değil de sonu olduğunu kimse söyleyemez. Rusya'da şu ya da bu milliyetin kendi bağımsızlığı sorununu koymayı ve çözmeyi zorunlu bulacağı bir iç ve dış konjonktürler bağdaşımının ortaya çıkması elbette mümkündür. Ve bu durumda da, engeller çıkarmak elbette marksistlere düşmez.

Öyleyse Rus marksistlerinin ulusların kendi kaderlerini tayin etme hakkından vazgeçemeyecekleri sonucu çıkar.

Demek ki, *kendi kaderini tayin etme hakkı*, ulusal sorunun çözümünde *zorunlu dayanak noktasıdır*.

Devam edelim. Şu ya da bu nedenle, bir bütün çerçevesinde kalmayı yeğ tutacak uluslara karşı nasıl davranmalı?

Kültürel-ulusal özerkliğin işe yarar olmadığını gördük.

Birincisi, yapay ve yürümez bir özerkliktir bu, çünkü yaşamın, gerçek yaşamın ayırdığı ve devletin çeşitli noktalarına savurduğu bireylerin, bir tek ulus içinde yapay olarak toplanmasına dayanır.

İkincisi, milliyetçiliğe götürür bu özerklik, çünkü sosyal-demokrasiye hiç de yaraşmayan bir şeye, bireylerin ulusal boylar bakımından "sınırlanması" görüşüne, ulusların "örgütlenmesi" görüşüne, "ulusal özellikler"in "korunması" ve işlenmesi görüşüne yolaçar.

Reichsrat'daki Moravyalı ayrılıkçıların, Alman sosyal-demokrat milletvekillerinden ayrıldıktan sonra Moravyalı burjuva milletvekilleri ile, deyim yerindeyse bir tek "*kolo*"[101] için-

100 Ekim 1912'de bir yandan Bulgaristan, Sırbistan, Yunanistan ve Karadağ ile, öte yanda Türkiye arasında başlamış bulunan Birinci Balkan Savaşına anıştırma. Bu savaş, Antant devletleri (Fransa, İngiltere, Rusya) ile üçlü İttifak devletlerinin (Almanya, Avusturya-Macaristan, İtalya) Balkan yarımadasındaki çıkarları arasındaki çatışmanın sonucu oldu. Bu savaş olsun, ganimeti paylaşmasını bilemeyen dünün müttefikleri arasında patlak vermiş ve Bulgaristan'ın ezilmesi ile sona ermiş bulunan İkinci Balkan Savaşı (1913) olsun, Balkanlardaki emperyalist çelişkileri kızıştırmaktan başka bir sonuç vermediler; emperyalist dünya savaşının peşrevi oldular. —*Ed.*

101 Dernek, küme, topluluk. Burada parlamento içindeki partiler birliği için kullanılıyor. —*Ed.*

de birleşmiş bulunmaları raslantı değildir. Bundun Rus ayrılıkçılarının, "cumartesi" ile "yidiş"i göklere çıkararak, milliyetçilik batağına saplanmış bulunmaları da raslantı değildir. Dumada henüz bundcu milletvekilleri yok, ama Bundun etkinlik alanında, dinci-gerici Yahudi topluluğu (cemaati) var ve Bund, bu arada, bu topluluğun "yönetici kurumları" içinde, Yahudi işçileri ile Yahudi burjuvaları arasındaki "birlik"i örgütlüyor.[102] Kültürel-ulusal özerkliğin mantığı işte budur.

Demek ki, *ulusal* özerklik, sorunu çözmez.

Öyleyse çıkış nerede?

Tek doğru çözüm, *bölgesel* özerklik, Polonya, Litvanya, Ukrayna, Kafkasya vb. gibi daha şimdiden billurlaşmış bulunan birimlerin özerkliğidir.

Bölgesel özerkliğin üstünlüğü ilkin şuna dayanır: Bu özerklik ile uğraşılan şey, topraksız bir düş değil, ama belirli bir toprak üzerinde yaşayan belirli bir nüfustur.

Sonra, bu özerklik, bireyleri uluslar bakımından sınırlamaz, ulusal engelleri pekiştirmez: tersine, bu engelleri yıkmak ve yolu bir başka türden bir sınırlamaya, sınıflar bakımından sınırlamaya açmak üzere, nüfusu biraraya toplamaktan başka bir şey yapmaz.

Son olarak, bu özerklik, orta merkezin kararlarını beklemeksizin, bölgenin doğal zenginliklerini en iyi biçimde kullanmayı ve üretici güçleri geliştirmeyi sağlar — kültürel-ulusal özerklik içinde bulunmayan işlevler.

Demek ki, *bölgesel özerklik,* ulusal sorunun çözümünde *zorunlu dayanak* noktasıdır.

Bölgelerden hiç birinin tam bir ulusal türdeşlik sunmadığından kuşku yok, çünkü onlardan herbirinde bir ulusal azınlıklar mozayiği vardır. Polonya'daki Yahudiler, Litvanya'daki Letonlar, Kafkasya'daki Ruslar, Ukrayna'daki Polonyalılar vb. gibi. Bunun sonucu, azınlıkların ulusal çoğunluklar tarafından ezilmesinden kaygılanılabilir. Ama bu kaygılar, eğer ülke eski

102 *Bundun VIII. Konferans Tutanakları,* topluluk (cemaat) üzerine kararın sonu.

düzeni koruyorsa gerçek bir temele dayanıyor demektir. Ülkede tam demokrasiyi sağlayan, kaygılar ortadan kalkacaktır.

Dağınık azınlıkları bir tek ulusal birlik içinde birleştirmek önerilir. Ama azınlıkların yapay bir birliğe değil, yaşamakta bulundukları yerler üzerinde gerçek haklara gereksinmeleri var. Tam bir demokratlaşma *olmaksızın* böyle bir birlik onlara ne verebilir? Ya da; tam demokratlaşma *olunca, bir ulusal birlik zorunluğu nedir?*

Ulusal azınlığı özellikle kaygılandıran şey nedir?

Azınlık, bir ulusal birliğin yokluğundan değil, onun kendi ana dilini kullanma hakkının yokluğundan hoşnutsuzdur. Ona kendi ana dilinin kullanımını bırakın, hoşnutsuzluk kendiliğinden geçecektir.

Azınlık, yapay bir birliğin yokluğundan değil, ama yaşadığı yerde ana dilde bir okul yokluğundan hoşnutsuzdur. Ona bu okulu verin, hoşnutsuzluk ortadan kalkacaktır.

Azınlık, bir ulusal birliğin yokluğundan değil, ama vicdan, gezi, vb. özgürlüğünün yokluğundan hoşnutsuzdur. Ona bu özgürlükleri verin, o, hoşnutsuz olmaktan çıkacaktır.

Demek ki, *(dil, okullar, vb.) bütün biçimleri altında ulusal eşitlik,* ulusal sorunun çözümünde *zorunlu dayanak noktasıdır.* Ülkenin tam demokratlaşması temeli üzerinde kurulmuş ve istisnasız her türlü ulusal ayrıcalıkları ve ne olursa olsun ulusal azınlıkların haklarına her türlü engel ya da kısıtlamayı yasaklayan, tüm devlete yaygın bir yasa.

Azınlık haklarının, düşsel değil ama gerçek güvencesi işte bunda ve ancak bunda bulunabilir.

Örgütlenmede federalizm ile kültürel-ulusal özerklik arasında mantıksal bir bağın varoluşu yadsınabilir ya da yadsınmayabilir. Ama kültürel-ulusal özerkliğin, tam bir kopuşa, ayrılıkçılığa dönüşen sınırsız bir federalizme elverişli bir ortam yarattığı yadsınamaz. Eğer Avusturya'da Çekler ve Rusya'da da bundcular, özerklikten başlayarak federasyona geçtiler, en sonunda da ayrılıkçılık ile bitirdilerse, bu işte ulusal-özerkliğin doğal olarak yarattığı milliyetçi hava kuşkusuz büyük bir rol oynamıştır. Ulusal özerklik ile örgütlenmede fede-

ratif ilkenin birlikte gitmeleri raslantı değildir. Bunun anlaşılması da güç değildir. Çünkü her ikisi de milliyetlerin sınırlandırılmasını isterler. Her ikisi de milliyetler bakımından örgütlenmeye dayanırlar. Benzerlik yadsınamaz. Tek ayrım, birinde genel olarak nüfusun, öbüründe sosyal-demokrat işçilerin sınırlanmasıdır.

İşçilerin milliyetler bakımından sınırlandırılmasının neye yolaçtığını biliyoruz. Tek işçi partisinin parçalanması, sendikaların milliyetler bakımından bölünmesi, ulusal sürtüşmelerin kızışması, öteki milliyetler işçileri karşısında ihanet, sosyal-demokrasi saflarında tam bir çöküntü — örgütlenmede federalizmin sonuçları işte bunlardır. Avusturya'da sosyal-demokrasinin tarihi ve Rusya'da Bundun etkinliği buna açıkça tanıklık ederler.

Böyle bir duruma karşı tek çıkar yol, enternasyonalizm ilkelerine dayanan örgütlenmedir.

Rusya'nın bütün milliyetler işçilerinin, hemen *tek* ve *birleşmiş* topluluklar içinde toplanması, bu toplulukların *tek* bir parti içinde birleştirilmesi — görev işte budur.

Partinin bu kuruluş biçiminin, *bölgelerin* tek bir bütün içindeki, parti içindeki geniş bir özerkliği dıştalamadığı, ama içtelediği kolay anlaşılır.

Kafkasya deneyimi, bu tür bir örgütlenmenin tüm yararlılığını gösterir. Eğer Kafkasyalılar, Ermeni ve Tatar işçiler arasındaki ulusal çatışmaların üstesinden gelme başarısını gösterebildilerse; eğer halkı toplu kıyım ve kurşunlanma olasılıklarına karşı koruma başarısını gösterebildilerse; eğer Bakû'da, ulusal grupların bu çiçek dürbününde *(kaléidoscope)*, ulusal çatışmalar bundan böyle artık olası değillerse, eğer orada işçileri tek bir güçlü hareket içine çekmek başarısı gösterilmişse, — son rolünü oynamamış olan Kafkas sosyal-demokrasisinin uluslararası yapısındandır.

Örgütlenme tipi yalnızca pratik çalışma üzerinde etkili olmakla kalmaz. İşçinin tüm manevî yaşamı üzerinde de silinmez bir iz bırakır. İşçi kendi örgütünün yaşamını yaşar, manevî bakımından orada gelişir ve eğitimini orada yapar. Böylece,

kendi örgütü içinde gelişen ve her kez orada öteki milliyetlerden yoldaşlarına raslayan, onlarla birlikte ortak topluluğun yönetimi altında ortak savaşımı yürüten işçi, işçilerin *her şeyden önce* tek bir sınıf ailesinin üyeleri, tek bir sosyalizm ordusunun üyeleri oldukları fikrini iyiden iyiye özümler. Ve bu da işçi sınıfının büyük katmanları bakımından büyük bir eğitici önem taşımaktan geri kalamaz.

Bu nedenle, uluslararası örgütlenme tipi, enternasyonalizm yararına en etkili ajitasyon olan yoldaşlık duygularının okuludur.

Milliyetler bakımından örgütlenmede ise durum başkadır. Milliyet temeli üzerinde örgütlenen işçiler, örgüt engelleri ile birbirlerinden ayrılarak, kendilerini kendi ulusal kabukları içine kapatırlar. Vurgulanmış bulunan şey, işçiler arasında *ortak* olan şey değil, ama onları birbirlerinden ayıran şeydir. Burada işçi *her şeyden önce* kendi ulusunun üyesidir: Yahudi, Polonyalı, vb... Eğer örgütlenmede *ulusal* federalizm, işçilerde ulusal tecrit zihniyetini geliştirirse, bunda şaşılacak hiç bir şey yoktur.

Bu nedenle ulusal örgütlenme tipi ulusal dargörüşlülük ve ulusal görenek okuludur.

Böylece önümüzde *ilke bakımından* ayrı iki örgütlenme tipi vardır; uluslararası birlik tipi ile, işçilerin milliyetler bakımından örgütlenmesinde "sınırlama" tipi.

Bu iki tipi uzlaştırma çabaları şimdiye değin başarı kazanamamıştır.

Avusturya sosyal-demokrasisinin, 1897 yılında Wimberg'de hazırlanmış bulunan uzlaştırıcı tüzüğü, havada kalmıştır. Avusturya Partisi, ardında sendikaları da sürükleyerek, parçalanmıştır. "Uzlaşma"nın yalnızca ütopyacı değil, ama zararlı da olduğu görülmüştür. Strasser, "ayrılıkçılık, ilk zaferini, parti kongresinde, Wimberg'de kazandı"[103] demekte haklıdır.

Bu, Rusya'da da böyledir. Stokholm Kongresinde, Bund federalizmi ile varılan "uzlaşma" tam bir iflâsla sonuçlanmıştır.

103 Bkz: *Der Arbeiter und die Nation*, 1912.

Bund, Stokholm uzlaşmasını başarısızlığa uğratmıştır.Daha Stokholm Kongresinin ertesi günü, Bund, işçilerin çalıştıkları yerlerde bütün milliyetlerden işçileri kapsayan *tek* bir örgüt içinde kaynaşması yolunda bir engel durumuna gelmiştir. Ve Bund, 1907 ve 1908'de Rus sosyal-demokrasisinin birçok kez bütün milliyetler işçileri arasındaki temel birliğin artık gerçekleşmesini istemesine karşın,[104] ayrılıkçı taktiğini dikkafalılıkla sürdürmüştür. Örgütlenmede, işe, ulusal özerklikle başlamış bulunan Bund, gerçekte, sonunda tam bir kopuşa, ayrılıkçılığa varmak üzere, federasyona geçmiştir. Oysa, Rus sosyal-demokrasisinden koparken, oraya kargaşalık ve düzensizlik getirmiştir. Jagello olayını anımsatmak yeter.[105]

Bundan ötürü, "uzlaşma" yolu, ütopyacı ve zararlı bir yol olarak bırakılmalıdır.

İki şeyden biri: *ya* Bund federalizmi ve o zaman Rus sosyal-demokrasisi, işçilerin milliyetler bakımından "sınırlandırılması" temelleri üzerinde yeniden kurulur: *ya da* uluslararası örgütlenme tipi ve o zaman da Bund, Yahudi işçilerin, Rusya'nın öteki milliyetler işçileri ile doğrudan doğruya birleşmesi sonucuna yolu açarak, Kafkasya, Letonya ve Polonya sosyal-demokrasisi örneğine göre, bölgesel özerklik temelleri üzerinde yeniden kurulur.

Orta yol yoktur: İlkeler yenerler, ama "uzlaşmazlar".

Demek ki, *işçilerin uluslararası birleşme ilkesi*, ulusal sorunun çözümünde *zorunlu dayanak noktasıdır*.

Prosveşçenye, nº 3-5, Mart-Mayıs 1913. *Viyana*, Ocak 1913

104 Burada RSDİP'nin 5 (18) —12 (25) Kasım 1907'de toplanan ("*III. Rusya Konferansı*" denilen) IV. Konferans kararları ile, 3-9 Ocak 1909'da (eski takvimle 21-27 Aralık 1908'de) toplanan RSDİP V. Konferansı ("Aralık" konferansı) kararları anıştırılıyor. Bkz: *Le Parti communiste de L'URSS, dans les resolutions, et decisions de ses congres, conferences et assembees plenieres du Comitée central*, 1. Kısım, Marx-Engels-Lenin Enstitüsü yayını, 1932. —*Ed.*

105 Bkz: Dipnot 88, —*Ed.*

ULUSAL SORUN ÜZERİNE RAPOR

RSDİP VII. KONFERANSINA SUNULMUŞTUR*

(29 NİSAN (12 MAYIS) 1917)

ULUSAL sorun üzerine geniş bir rapor sunmak iyi olurdu, ama zaman az olduğundan, kendimi, raporumu kısa tutma zorunda görüyorum.

Karar tasarısına gelmeden önce, bazı öncülleri saptamak zorunlu. Nedir ulusal baskı? Ulusal baskı, ezilen halkların sömürü ve soygun sistemi, ezilen halkların devlet kurma hakkının emperyalist çevrelerce uygulanan zor yoluyla

* 7-12 Mayıs (25-29 Nisan) 1917 günleri, Petrograd'da toplanmış bulunan VII. bolşevik konferansı (Nisan Konferansı), ulusal sorunun incelenmesine büyük bir önem verdi. Stalin'in, komisyon adına, ulusal sorun konusunda, Lenin tarafından yazılmış bulunan karar tasarısını savunan raporuna karşı, Y. Pyatakov'un, anti-leninist bir açıda yer aldığından, "ulusların kendi kaderlerini tayin etme hakkı" sloganını yadsıyan karşı-raporu okundu. Lenin, bu sorun üzerine önemli bir konuşma yaptı. Kongre Y.Pyatakov tarafından önerilen karar tasarısını reddetti ve ezici bir çoğunlukta, Stalin tarafından savunulan kararı benimsedi.

kısıtlama önlemleridir. Bütün bunlar, bütünlüğü içinde gözönünde tutulduğu zaman, ulusal baskı siyaseti olarak adlandırılması uygun olan siyasetin bir imgesini verirler.

Birinci sorun, şu ya da bu iktidarın, kendi ulusal baskı siyasetini uygulamak için üzerlerine yaslandığı sınıflar hangileridir? Bu sorunu çözmek için, çeşitli devletlerde neden çeşitli ulusal baskı biçimleri bulunduğunu; ulusal baskının neden bir devlette, bir başka devlettekinden daha ağır ve daha hoyrat olduğunu anlamak gerekir. Örneğin, İngiltere'de, Avusturya-Macaristan'da, ulusal baskı hiç bir zaman pogromlar biçimine bürünmemiş, ama ezilen halkların ulusal haklarının kısıtlanması biçiminde varolmuştur, oysa Rusya'da çoğu kez pogromlar ve kıyımlar biçimini alır. Buna karşılık, bazı devletlerde, ulusal azınlıklara karşı hiç bir özel önlem alınmamıştır. Örneğin, Fransız, İtalyan ve Almanların özgürce yaşadıkları İsviçre'de ulusal baskı yoktur.

O zaman milliyetlere karşı çeşitli devletlerde görülen farklı davranışı nasıl açıklamalı?

Demokratizmin bu devletlerdeki farklı derecesi ile, Rusya'da devlet iktidarının başında, eskiden, eski toprak soyluluğu bulunduğu zaman, ulusal baskı, iğrenç kıyımlar ve pogromlar biçimlerine bürünebilirdi ve gerçekten de bürünüyordu. Demokratizm ve siyasal özgürlüğün bir dereceye kadar varolduğu İngiltere'de ulusal baskı daha yumuşak bir nitelik taşır. İsviçre'ye gelince, bu ülke, demokratik topluma yaklaşır ve küçük uluslar, orada, azçok tam bir özgürlükten yararlanırlar. Kısacası, ülke ne kadar demokratikse, ulusal baskı o kadar güçsüz, ülke demokrasiden ne kadar uzaksa, ulusal baskı da o kadar güçlüdür. Ve demokratlaştırma sözcüğünden, iktidarda belirli sınıfların varlığını anladığımıza göre, bu bakımdan, eski toprak soyluluğu iktidara ne kadar yakınsa —eski çarlık Rusyasında olduğu gibi—, baskının o kadar güçlü ve baskı biçimlerinin de o kadar tiksinç olduğu söylenebilir.

Bununla birlikte, ulusal baskı, yalnızca toprak soyluluğu tarafından desteklenmez. Onun yanında bir başka güç, sömürgelerde edinilen, halkları köleleştirme yöntemlerini, kendi

ülkelerinin içine aktaran ve böylece toprak soyluluğunun doğal müttefiki durumuna gelen, emperyalist gruplar da vardır. Daha sonra küçük-burjuvazi, aydınların bir bölümü, işçi sınıfının yağma meyvelerinden kendileri de yararlanan bu sınıfın yukarı katmanlarının bir bölümü gelir. Bu biçimde, ulusal baskıyı destekleyen ve başında toprak ve para soyluluğu bulunan tüm bir toplumsal güçler korosu görülür. Gerçek bir demokratik düzen kurmak için, önemli olan, her şeyden önce alan hazırlamak ve bu koroyu siyasal sahneden uzaklaştırmaktır.

(*Konuşmacı, karar metnini okur.*)

Birinci sorun: Ezilen ulusların siyasal yaşamını nasıl örgütlemeli? Bu soru, Rusya'ya katılmış bulunan ezilen halklara, Rus devletinin içinde mi kalmak, yoksa bağımsız devletler kurmak üzere ondan ayrılmak mı istedikleri sorununu kendi başlarına kararlaştırma hakkının verilmesi gerektiği biçiminde yanıtlanmalıdır. Biz, şu anda, Finlandiya halkı ile Geçici Hükümet arasında somut bir çatışma karşısında bulunuyoruz. Finlandiya halkının temsilcileri, sosyal-demokrasinin temsilcileri, Geçici Hükümetten, halka, Rusya'ya, katılmadan önce yararlandığı hakların geri verilmesini istiyorlar. Fin halkının egemenliğini tanımayan Geçici Hükümet, bunu kabul etmiyor. Biz hangi yanı tutmalıyız? Elbette Fin halkının yanını, çünkü herhangi bir halkın zorla bir devlet çerçevesinde tutulmasının kabul edilmesi akılalmaz bir şeydir. Halkların kendi kaderlerini kendilerinin tayin etme hakkını formüllendirerek, biz, böylece ulusal baskıya karşı savaşımı, ortak düşmanımız emperyalizme karşı bir savaşım düzeyine yükseltiyoruz. Eğer bunu yapamazsak, kendimizi emperyalistlerin değirmenine su taşıyan kimselerin durumunda bulabiliriz. Eğer biz sosyal-demokratlar, Fin halkının kendi ayrılma isteğini dile getirme ve bu isteği gerçekleştirme hakkını reddedersek, bunun sonucu, kendimizi çarcı siyasetin sürdürücüleri durumunda buluruz.

Ulusların ayrılma özgürlüğü *hakkı* sorunu ile, ulusun şu ya da bu anda ayrılma *zorunluluğu* sorununu birbirine karıştırmamak gerek. Proletarya partisi, bu sorunu, duruma göre, her özel durum içinde, tamamen tek başına bir sorun olarak

çözümlemelidir. Ezilen halklara ayrılma hakkını, kendi siyasal kaderini tayin etme hakkını tanımakla, bundan ötürü, bu durumdaki ulusların, belli bir zamanda, Rus devletinden ayrılıp ayrılmamaları *gerektiği* sorununu çözmüş olmuyoruz. Ben bir ulusa ayrılma hakkını tanıyabilirim, ama bu, onu bunu yapmaya zorluyorum anlamına da gelmez. Ulus ayrılma hakkına sahiptir, ama koşullara göre, bu hakkı kullanmayabilir de. Böylece, kendi payımıza, proletaryanın, proleter devrimin çıkarlarına göre, biz, ayrılığın yararına ya da ona karşı ajitasyon yapmakta özgür kalıyoruz demektir. Böylece, ayrılma sorunu, duruma göre, her özel durum içinde, tamamen tek başına bir sorun olarak çözümlenmelidir ve işte tam bu nedenledir ki, ayrılma hakkının tanınması sorununun, şu ya da bu koşullar içinde ayrılmanın yararlılığı ile karıştırılmaması gerekir. Kendi payıma, örneğin ben, Kafkas-ötesi ile Rusya'nın ortak gelişmesini, proletaryanın bazı savaşım koşullarını vb. gözönünde tutarak, Kafkas-ötesi ülkelerinin ayrılmasına karşı çıkabilirim. Ama eğer Kafkas-ötesi halkları gene de ayrılmak isterlerse, bizden yana hiç bir muhalefete raslamaksızın, elbette ayrılacaklardır.

(*Konuşmacı, karar metnini okumayı sürdürür.*)

Devam edelim. Rus devleti çerçevesinde kalmak isteyecek halklara karşı nasıl davranmalı? Eğer halklar arasında Rusya'ya karşı bir güvensizlik uyanmışsa, bu güvensizlik her şeyden önce çarlık siyaseti tarafından uyandırılmıştır. Çarlığın, onun baskı siyasetinin ortadan kalktığı andan itibaren, güvensizlik azalmış, Rusya'ya doğru çekim artmış olsa gerek. Ben çarlığın devrilmesinden sonra halkların onda-dokuzunun ayrılmak istemeyeceklerini sanıyorum. Bundan ötürü, parti, ayrılmak istemeyecek ve örneğin Kafkas-ötesi, Türkistan, Ukrayna gibi, yaşam koşullarının, dillerinin özellikleri bakımından ayrılan bölgeler için, bölgesel özerkliklerin örgütlenmesini öneriyor. Bu türlü bölgelerin coğrafî sınırları, iktisadî koşulları, yaşam koşullarına vb. uygun olarak, halkın kendisi tarafından belirleneceklerdir.

Bölgesel özerkliğin tersine, uzun bir zamandan beri Bund ve ulusal-kültürel özerklik ilkesini formüllendiren Springer ile

Bauer tarafından örgütlenmiş bulunan bir başka plan daha var. Ben bunun sosyal-demokrasi bakımından kabul edilmez bir plan olduğu kanısındayım. Bu plan, sonunda şuna dayanır: Rusya bir uluslar birliği ve uluslar da, bireyler, devletin hangi bölgesinde yaşarlarsa yaşasınlar, tek bir toplum içinde toplanmış bireyler birlikleri durumuna dönüşmeli. Bütün Ruslar, bütün Ermeniler vb., daha sonra tüm Rusya uluslar birliğine girmek üzere, topraktan bağımsız olarak, kendi özel ulusal birlikleri içinde örgütlenmeliler. Bu plan son derece kullanışsız ve usa-aykırıdır. Gerçek şudur ki, kapitalizmin gelişmesi, uluslardan kopmuş dağınık birey topluluklarını, Rusya'nın çeşitli noktaları üzerine saçıp savurmuştur. İktisadî koşullara bağlı ulusal dağılım nedeniyle, sözü geçen ulusların böyle bireylerini biraraya toplamak demek, ulusu yapay olarak örgütlemekle, ulusu kurmakla uğraşmak demektir. Oysa, bireyleri, uluslar biçiminde yapay olarak biraraya toplamakla uğraşmak demek, milliyetçilik açısında yer almak demektir. Bund tarafından formüllendirilmiş bulunan bu plan, sosyal-demokrasi tarafından onaylanamaz. Bu plan, partimizin 1912'deki konferansında* geri çevrilmişti ve genel olarak, Bund dışında, sosyal-demokrat çevrelerin gözünde saygınlık taşımaz. Bu plan, ayrıca, kültürel özerklik olarak da adlandırılır, çünkü ulusu ilgilendiren birçok sorundan, salt kültürel bir nitelik taşıyan bir dizi sorunu ayırır ve bu sorunları ulusal birliklerin ellerine verir. Bu ayırışın çıkış noktası, kültürün, ulusları tek bir bütün içinde birleştirdiği tezidir. Ulusun içinde, bir yanda ulusu bölen

* Yazar, Merkez Komitesinin, 28 Aralık 1912 ve 1 Ocak 1913 (eski takvim) arasında toplanan, parti militanları ile genişletilmiş, "Şubat" konferansı denilen konferansına anıştırmada bulunuyor. Konferans, ulusal-kültürel özerklik sorunu üzerine aşağıdaki kararı kabul etti:

"Ulusal-kültürel özerkliğin, 'her milliyetin gelişmesi için zorunlu kurumların kurulması' biçimi altında, Chenkeli yoldaş tarafından, (Dumadaki) bölüntü adına üstlenilmiş bulunan savunması, parti programının dolaysız bir çiğnenişi anlamını taşır. İçerik bakımından tıpatıp özdeş bir formül, parti programını onaylayan II. Parti Kongresinde özel bir oylama aracıyla geri çevrilmişti. Ulusal eğilimlere bir ödün, hatta bu maskelenmiş biçim altında bile, proleter bir parti için kabul edilmez bir şeydir."

çıkarların, örneğin iktisadî çıkarların ve bir yanda da, onu tek bir bütün biçiminde birleştiren çıkarların olduğu varsayılır; kültürel sorun işte tastamam böyledir.

Son olarak, ulusal azınlıklar sorunu kalıyor. Bunların hakları da özellikle korunmalıdır. Bundan ötürü, parti, okul, din, vb. sorunlarında tam bir eşitlik ve ulusal azınlık için tüm kısıtlamaların kaldırılmasını ister.

9. madde ulusların eşitliğini saptar. Bu eşitliğin gerçekleşmesi için zorunlu koşullar, ancak tüm toplumun tam bir demokratlaştırılması ile sağlanabilir.

Çeşitli uluslar proletaryasını tek bir ortak parti içinde nasıl örgütleyebileceğimiz sorununu da çözmeliyiz. Bu plana göre, işçiler milliyetlere göre örgütlensin — ne kadar ulus varsa, o kadar parti olsun. Bu plan, sosyal-demokrasi tarafından kabul edilmemiştir. Pratik, belli bir devlet proletaryasının milliyetler bakımından örgütlenmesinin, sınıf dayanışması düşüncesinin yıkılmasından başka bir yere götürmediğini göstermiştir. Sözü geçen devleti birleştiren tüm ulusların tüm proleterleri, tek bir bölünmez proleter topluluk olarak örgütlenmelidirler.

Buna göre, bizim ulusal sorun üzerindeki görüşümüz, şu tezlerde özetlenir: *a*) halklar için ayrılma hakkının tanınması; *b*) belli bir devlet çerçevesinde kalan halklar için — bölgesel özerklik; *c*) ulusal azınlıklar için — özgür gelişmelerini güvence altına alan özel yasalar; *d*) belli bir devletin tüm milliyetlerinin proleterleri için — bir ve bölünmez proleter topluluk, tek parti.

EKİM DEVRİMİ VE ULUSAL SORUN*

(1918)

ULUSAL sorun, hiç de, kesin olarak mutlak, değişmez bir şey değildir. Mevcut rejimin dönüşümü genel sorununun bir parçası olduğu için, ulusal sorun, tamamen toplumsal koşullar, ülkede kurulmuş olan iktidarın niteliği ve genel olarak, toplumsal gelişmenin tüm seyri tarafından belirlenir. Bu özellikle çevre-bölgelerde ulusal sorunun ve ulusal hareketin, devrimin

* Ulusal Azınlıklar Halk Komiserliği tarafından, ulusal sorun üzerine, 1920'de yayınlanmış bulunan Stalin *Derleme*'sinden "Yazarın Notu" başlıklı önsözden alınan aşağıdaki pasaj "Ekim Devrimi ve Ulusal Sorun" başlıklı yazıyla ilgilidir.

"... Yazı, merkezî Rusya'da karşı-devrimi yenen Sovyetler iktidarının Rusya'nın çevre-bölgelerinde, herbiri karşı-devrim ocakları haline gelmiş olan burjuva-milliyetçi hükümetlere gelip çarptığı; Sovyet iktidarının kendi sömürgeleri (Antant sömürgeleri) üzerindeki etkisi karşısında telâşlanan Antantın, Sovyet Rusya'yı boğmak için burjuva milliyetçi hükümetleri açıkça tutmaya başladığı; burjuva milliyetçi hükümetlere karşı yürütülen başarılı savaşım

seyrini izleyerek hızla içerik değiştirmekte olduğu Rusya'da, devrim dönemi sırasında, herkesin gözü önünde, açık bir biçimde, kendini göstermektedir.

I. ŞUBAT DEVRİMİ VE SÖMÜRGE SORUNU

Rusya'da burjuva devrim döneminde (Şubat 1917'den itibaren), çevre-bölgelerde ulusal hareket, bir burjuva kurtuluş hareketi niteliği taşıyordu. Yüzyıllar boyunca "eski rejim" tarafından ezilen ve sömürülen Rusya'nın ulusları ilk kez olarak güçlerinin bilincine vardılar ve ezenlere karşı savaşa atıldılar. Hareketin sloganı "ulusal baskının ortadan kaldırılması" idi. Rusya'nın çevre-bölgeleri, göz açıp kapayana kadar, "bütün ulusu" temsil eden kurumlarla doldu. Ulusal aydınlar, burjuva demokratlar hareketin başında yürüyorlardı. Letonya'da, Estonya'da, Litvanya'da, Gürcistan'da, Ermenistan'da, Azerbaycan'da, Kafkasya'da, Kırgızistan'da ve Orta Volga bölgesinde "ulusal şûralar"; Ukrayna'da ve Beyaz-Rusya'da "Rada"; Besarabya'da "Sfatul-Çeri"; Kırım'da ve Başkıristan'da "Kurultay"; Türkistan'da "özerk Hükümet",* işte ulusal burjuvazinin güçlerini çevresinde topladığı "bütün ulusu" temsil eden kurumlar bunlardı. Sözkonusu olan, ulusal baskının "temel nedeni" olan çarlıktan kurtulmak ve ulusal burjuva devletleri kurmaktı. Ulusların kendi kaderlerini tayin etme hakkı, çevre-bölgelerin ulusal burjuvazilerinin

sırasında Sovyet bölgesel özerkliğinin, çevre bölgelerde özerk Sovyet Cumhuriyetlerinin örgütlenmesinin, Rusya'nın Doğu çevre-bölgelerinden geçerek, Sovyet Rusya'nın Doğunun ezilen ülkelerine yayılması ve Batının ve Doğunun dünya emperyalizmine karşı tek bir devrimci cephe kurması gibi pratik sorunlarını konulduğu Ekim Devrimini hemen izleyen dönemi yansıtmaktadır. Bu yazı, ulusal sorunun iktidar sorunuyla çözülmez bağını belirtiyor ve ulusal sorunu, sömürgelerin ve ezilen milliyetlerin genel sorununun bir parçası olarak ele alıyor, yani "Avusturya ekolünün", menşeviklerin, reformistlerin, II. Enternasyonalin karşısına dikildikleri, ama olayların doğruladığı şeyi yapıyor."

* *Ukarya* Merkez Radası, 1917 Nisanında Kiev'de toplanan Ukrayna küçük-burjuva partileri ve milliyetçi örgütleri kongresinde kuruldu. Kurulan Rada, ulusal hareketleri ezmek için önlemler alan Geçici Hükümetle çok sert çatışmalara girişti Ekim Devriminden sonra (Stalin'in dediği gibi) Rada, "ulusal demokratik biçime bürünen burjuva karşı-devrimin" kalesi haline geldi.

iktidarı ele almaları ve "kendi öz" ulusal devletlerini kurmak için Şubat Devriminden yararlanmaları biçiminde yorumlanıyordu. Devrimin daha sonraki gelişmesi, yukarda belirtilen burjuva kurumlarının hesaplarına girmiyordu ve giremezdi de. Ve maskesini atıp gerçek yüzüyle beliren bir emperyalizmin çarlığın yerine geçtiği ve bu emperyalizmin milliyetler için daha güçlü ve daha tehlikeli bir düşman olduğu, yeni bir ulusal baskının temeli olduğu gözden kaçırılıyordu.

Nitekim çarlığın yıkılması ve burjuvazinin iktidara geçmesi, ulusal baskının ortadan kaldırılması sonucunu vermedi. Bu baskının eski kaba biçimi yerine, daha ince, ama daha da

1918 Ocağında toplanan Sovyetlerin III. kongresine verdiği raporda Stalin Radayı yöneten kulak küçük-burjuva "sosyalistler" (Vinniçenko ve ötekileri) şöyle nitelendirdi:

"*Evrensel*'lerinde, [bildirilerinde] sözleriyle toprağın halka verilmesinden yana gözüktüler; ama arkasından büyük toprak sahiplerinin topraklarından bir kısmına dokunulmayacağını ve halka dağıtılmayacağını kabul ederek, bu toprak dağıtımını iyice sınırladılar.

"Sözleriyle Sovyetlere bağlı olduklarını ilân ettiler, ama gerçekte Sovyet askerî birliklerini silahsızlandırarak, Sovyet memurlarını tutuklayarak ve Sovyetlerin daha sonraki varlığını olanaksız hale getirerek, sovyetlere karşı zorlu bir savaşıma girişmişlerdir.

"Sözleriyle devrime bağlı olduklarını bildiriyorlar, ama gerçekte devrimin en kötü düşmanları olduklarını göstermişlerdir. Don'daki savaşta tarafsızlıktan sözediyorlar, ama gerçekte Sovyet birliklerinin kurşunlanmasına yardım ederek ve Kuzeye buğday sevkini engelleyerek General Kaledin'e doğrudan doğruya ve açık olarak yardım etmişlerdir."

1918 şubatında Rada, ayaklanan Ukraynalı işçi ve köylüler tarafından devrildi, ama az sonra Ukrayna'yı işgal eden Avusturyalı ve Alman askerî birlikleri tarafından yeniden iktidara getirildi. 1918 nisanında Rada'nın temsilcileriyle Stalin'in başında bulunduğu bir Halk Komiserleri Şûrası delegasyonu arasında barış görüşmeleri yapılacaktı; ama Skoropadski tarafından yayılan bir hükümet darbesi ile, merkezî Rada kesin olarak ortadan kalktı.

Beyaz-Rusya Radası, 1917 temmuzunda Minsk'te toplanan Beyaz-Rusya ulusal örgütleri kongresinde kurulmuş bir küçük-burjuva milliyetçi örgütüdür. Şoven-milliyetçi unsurların yönettiği Rada, Ekim Devriminin zaferinden sonra Sovyet iktidarının düşmanları saflarında yer alıyor, yerel Sovyetleri dağıtıyor. Beyaz-Rusya Halk Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını ilân ederek ve Alman İmparatoru Wilhelm II'ye Beyaz-Rusya'yı Alman askerî birliklerine işgal ettirmiş olma minnettarlığını bildiriyor. 1 Ocak 1919'da Beyaz-Rusya İşçi ve Köylü Geçici Hükümeti, Radayı yasadışı ilân ediyor. Ve Beyaz-Rusya'yı Sovyet Cumhuriyeti yapıyor.

tehlikeli, yeni biçimde bir ulusal baskı kondu. Lvov —Milyukov— Kerenski hükümeti, ulusal baskı siyasetini terkedeceğine, Finlandiya'ya karşı (1917 yazında diyetin ilgası) ve Ukrayna'ya karşı (Ukrayna'da kültürel kurumların tahribi) yeni bir kampanya örgütlendirdi. Üstelik niteliği bakımından emperyalist

Sfatul-Çeri (Bölgesel Şûra), Romanya Genelkurmayı ajanları tarafından Besarabya'nın işgal altındaki bölgesinde (Kişinev) kurulan bölgesel "parlamento", 1917 kasımından, 1918 kasımının sonuna kadar faaliyet göstermiştir. Moldav "Ulusal Partisi" ve bir sürü uydurma örgüt, seçilmeyip tayin edilen temsilcilerinden oluşmuştur; örgüt, birçok bölgeler ve örgütler tarafından boykot edildi. 1918 martında üyelerin önemli bir kısmının aleyhte tutumlarına karşın, Besarabya'nın özerklik temeli üzerinde Romanya'ya ilhakı kararını aldı. Ve 1918 kasımında Besarabya'yı işgal eden Romen istilâcılar, Sfatul-Çeri'ye, bu ilhakı herhangi bir özerklik olmaksızın kesin ilhak haline getirecek kararı aldırdılar. Besarabya'nın ilhakı, bilindiği gibi, o sıra ve sonraları da çok kez kan içinde boğulan halk ayaklanmaları olarak beliren istilâcıya karşı, halkın sert savaşımlarını körükledi. (Hotin, Tatarpınar vb. ayaklanmaları gibi.)

Kırım Kurultayı, 10 Aralık 1917'de Bahçesaray kentinde toplandı (daha sonraları Sinferopol'a nakledilmiştir); çoğunluğu, içinde Tatar milliyetçi "Halk Partisi"ni izleyen Tatar küçük-burjuva eğilimlerini ve özlemlerini temsil ediyordu. Kurultay, bir Kırım Tatar "Ulusal Hükümeti" kurdu; başında, Ç. Çelebiyev ve D. Sayid Ahmet vardı. Bu hükümet Rus karşı-devrimci subayların kumanda ettiği birliklerden kuvvet almaktaydı. 1918 ocağında, Kurultay, Sivastopol'daki devrimci askerî komitenin silahlı kuvvetlerine karşı askerî gücünü çıkarmaya kalkışınca *ulusal* hükümetle *birlikte* dağıtıldı. Ve Almanların Kırım'ı işgalleri sırasında kısa bir süre yeniden ortalıkta görüldü.

Başkıristan Kutultayı, 1917 kasımında Orenburg kentinde toplandı. Bunda baş rolü Zeki Validov'un (Zeki Velidi'nin) başında bulunduğu burjuva milliyetçi unsurlar oynuyordu. Ve bunlar, burjuvazinin ve Başkır kulaklarının çıkarlarını temsil ediyorlardı. Kurultayın oluşturduğu Başkır Hükümeti, Validov'un başkanlığında Sovyetlere karşı faaliyete girişti ve General Dutov ve Kolçak ile bağ kurdu. Ama Başkır özerkliğinin ortadan kaldırılması emri gibi emirnameler yayınlayan Kolçak'ın siyasetinin emperyalist niteliği, Validov hükümetini, halk yığınlarının zorlamasıyla, Sovyet iktidarı tarafına geçtiğini ilân etmeye zorladı. Başkır Sovyet Cumhuriyetinin oluşumundan az sonra, burjuva milliyetçi unsurlar, başlarında Validov olmak üzere Sovyet iktidarına karşı bir ayaklanmayı yürüttüler, ama bu ayaklanma Başkır emekçi yığınları tarafından desteklenmedi.

Özerk Türkistan hükümeti, başında Tanuşbayev, Şahi-Ahmedov ve Çokayev bulunmaktaydı. Kokanda'da 1917 kasımında burjuva milliyetçi örgütlerin panislamcı adı verilen kongresinde, Taşkent'teki Halk Komiserliği Şûrasına karşı bir örgüt olarak kuruldu ("Kokanda özerkliği" adı buradan gelmedir). Beyaz-Rus muhafızları tarafından desteklenen bu hükümet, Türkistan'da iç savaşı çıkardı, ama Taşkent ve Semerkant kızıl birlikleri tarafından 1918 şubatında tasfiye edildi.

olan bu hükümet, yeni toprakları, yeni sömürgeleri ve ulusları boyunduruk altına alabilmek için, halkı, savaşı sürdürmeye kışkırttı. Hükümeti buna iten, yalnızca, emperyalizmin kendi niteliği değildi, aynı zamanda, yeni topraklar ve yeni ulusları boyunduruk altına almaya dayanılmaz bir eğilim duyan ve onun etki alanlarını kısmakla tehdit eden Batının eski emperyalist devletlerinin varlığı idi. Emperyalist devletlerin varlığının koşulu olarak bu devletler arasında küçük ulusları boyunduruk altına almak için savaş, işte Emperyalist Savaş sırasında görülen manzara buydu. Çarlığın yıkılması ve sahneye Milyukov-Kerenski hükümetinin çıkması bu acıklı tabloda hiç bir şey değiştirmiyordu. Elbette bu çevre-bölgelerde "bütün ulusu" temsil eden kurumlar, devletin bağımsızlığına bir eğilim gösterdikleri sürece, Rus emperyalist hükümetinin sert muhalefetiyle karşılaşıyordu. Ama ulusal burjuvazinin iktidarını savundukları için de "kendi" işçi ve köylülerinin temel çıkarlarına kulaklarını tıkıyorlar ve bunların itirazları ve hoşnutsuzluklarını kışkırtıyorlardı. "Ulusal alaylar" diye adlandırılan askerî birlikler, ateşi körüklemekten başka bir şey yapmıyorlardı; yukarıdan gelen tehlike karşısında güçsüz olduklarından, alttan gelen tehlikeyi artırmaktan ve derinleştirmekten başka bir şey yapmıyorlardı. "Bütün ulusu" temsil eden kurumlar, dıştan gelen darbeler karşısında olduğu gibi, iç patlamalar karşısında da savunmasız kalıyorlardı. Yeni doğan burjuva ulusal devletler, daha çiçek açmadan solup kuruyorlardı.

Bu durumda ulusların kendi kaderlerini tayin etme haklarının eski burjuva demokratik yorumu bir düş oluyor, devrimci anlamını yitiriyordu. Besbelli ki, bu koşullarda, ulusal baskının ortadan kaldırılması ve küçük ulusal devletlerin bağımsız duruma getirilmesi sözkonusu bile olamaz. Ezilen milliyetlerin emekçi yığınlarının kurtuluşunun ve ulusal baskının ortadan kaldırılmasının, emperyalizm ile bağları koparmadan, "kendi" ulusal burjuvazisini devirmeden ve emekçi yığınların kendilerinin iktidarını gerçekleştirmeden düşünülemeyeceği açık-seçik belli oluyordu.

Bu, Ekim Devriminden sonra, daha da açık olarak anlaşıldı.

II. EKİM DEVRİMİ VE ULUSAL SORUN

Şubat Devrimi, bağrında birbiriyle uzlaşmaz iç çelişkiler taşıyordu. Bu devrim, işçilerin ve köylülerin (askerler) çabasıyla gerçekleşti; ama sonuç öyle oldu ki, iktidar, işçilerin ve köylülerin değil, burjuvazinin eline geçti. Devrimi yaparken işçiler ve köylüler savaşa son vermek, barışı elde etmek istiyorlardı; oysa iktidara gelen burjuvazi, devrimci coşkudan yararlanarak savaşı sürdürmek, bu coşkuyu barışa karşı kullanmak istiyordu. Ülkedeki iktisadî yıkım ve yiyecek yokluğu, sermayelerin ve sınaî işletmelerin işçilerin yararına olarak kamulaştırılmasını, büyük toprak sahipleri topraklarının köylülerin yararına olarak kamulaştırılmasını gerektiriyordu: oysa Milyukov-Kerenski burjuva hükümeti, büyük toprak sahiplerinin ve kapitalistlerin çıkarlarına göz-kulak oluyordu. Bunları, işçilerin ve köylülerin saldırılarına karşı kararlı bir biçimde koruyordu. Yapılan bir burjuva devrimiydi, bu devrimi, işçiler ve köylüler, sömürücüler hesabına yapmışlardı.

Oysa ülke, emperyalist savaşın, iktisadî çöküşün ve yiyecek kıtlığının yükü altında inlemeye devam ediyordu. Cephe çözülüyor ve eriyordu. Fabrikalar çarklarını durduruyordu. Ülkede açlık artıyordu. Şubat Devriminin iç çelişkileri yüzünden "ülkeyi kurtarma" işinde aczi açıkça ortaya çıkmıştı. Milyukov-Kerenski hükümetinin, devrimin temel sorunlarını çözmede yeteneksiz oldukları açıkça anlaşılmaktaydı.

Ülkeyi emperyalist savaş çıkmazından, iktisadî çöküntüden kurtarmak için yeni bir devrim gerekti, bu kez *sosyalist* olan bir devrim.

Bu devrimin sonucu, Ekim ayaklanması oldu.

Toprak ağalarının ve burjuvazinin iktidarını deviren ve yerine bir işçi-köylü hükümeti yerleştiren Ekim Devrimi, Şubat Devriminin çelişkilerini bir atılımda çözümledi. Büyük toprak sahiplerinin ve kulakların mutlak egemenliğini kırmak ve

toprakları, kır emekçi yığınlarının emrine vermek, fabrikaları ve işletmeleri kamulaştırmak ve onları işçilerin yönetimi altına koymak; emperyalizm ile bağları koparmak ve soygun savaşına son vermek, gizli anlaşmaları ilân etmek ve yabancı toprakların fethi siyasetinin maskesini düşürmek, ve ensonu, ezilen halkların emekçi yığınlarının kendi kaderlerini tayin etme hakkını kabul etmek ve Finlandiya'nın bağımsızlığını tanımak, işte bu devrim sırasında Sovyetler iktidarı tarafından alınan temel önlemler bunlardır.

Bu, gerçekten *sosyalist* bir devrim oldu.

Merkezde başlayan devrim, uzun süre bu dar alan içinde kalamazdı. Merkezde muzaffer olan devrim, zorunlu olarak ülkenin en ücra köşelerine kadar yayılacaktı. Ve gerçekten de Kuzeyden gelen devrim dalgası, daha ilk günlerinde çevre-bölgeleri birbiri ardından kaplayarak bütün Rusya'yı sardı. Ama oralarda Ekim Devriminden önce kurulmuş olan "ulusal şûralar" ve (Don, Kuban, Sibirya'da olduğu gibi) bölgesel "hükümetler" barajına çarptı. Gerçek şu ki, bu "ulusal hükümetler", sosyalist devrimin lafını bile duymak istemiyorlardı. Burjuva nitelik taşıdıkları için eski burjuva dünyayı yıkmayı hiç de istemiyorlardı; tam tersine, eski burjuva düzeni korumak ve sağlamlaştırmak için bütün güçlerini harcamayı görev sayıyorlardı. Emperyalist nitelik taşıdıkları için, bu hükümetler, emperyalizm ile bağlarını koparmak istemiyorlardı: tam tersine, fırsat düştükçe "öteki" ulusların topraklarından parçalar kapmaya, "öteki" ulusları boyunduruk altına almaya her zaman hazırdılar. Onun için, ülkenin çevre-bölgelerindeki "ulusal hükümetlerin", merkezin sosyalist hükümetine savaş ilân etmiş olmaları şaşılacak bir şey değildir. Ama bunu yapmakla, bu hükümetler, Rusya'da devrim düşmanı ne varsa çevrelerine toplayarak gericilik ocakları haline geldiler. Rusya'dan kovulan karşı-devrimcilerin bu ocaklara üşüştükleri ve orada bu ocakların çevresinde "ulusal" beyaz muhafız alayları teşkil ettikleri, kimse için bir giz değildir.

Ama ülkenin bu çevre-bölgelerinde "ulusal" hükümetlerden başka, gerçekten ulusal işçiler ve köylüler de var. Ekim

Devriminden önce, merkezî Rusya örneğine göre kurulmuş olan devrimci milletvekilleri Sovyetleri içinde örgütlenmiş olan bu işçiler ve köylüler, Kuzeyli kardeşleriyle bağlarını hiç bir zaman koparmamışlardı. Onlar da burjuvaziyi yenmeye uğraşıyorlardı, onlar da sosyalizmin zaferi için savaşıyorladı. İşçi ve köylülerin bu "kendi" ulusal hükümetleriyle aralarındaki çatışmanın gün geçtikçe vahimleşmesine şaşmamak gerekir. Ekim Devrimi, Rusya'nın çevre-bölgelerindeki işçiler ve köylülerin, Rusya'daki işçiler ve köylüler ile ittifakını güçlendirmiş; onların sosyalizmin başarısına inançlarını canlandırmıştı. Ve "ulusal hükümetler"in sovyet iktidarına karşı savaşı, bu "hükümetler"le çelişkilerini tam bir kopuşa kadar götürdü, onlara karşı açık ayaklanmaya kadar götürdü.

Ve işte böylece çevre-bölgelerin burjuva-milliyetçi karşı-devrimci "hükümetler" ittifakına karşı, bütün Rusya'nın işçileri ve köylülerinin sosyalist ittifakı meydana gelmiş oldu.

Bazıları, çevre-bölgedeki "hükümetler"in savaşımının, sovyet iktidarının "aşırı merkeziyetçiliğine" karşı bir ulusal kurtuluş savaşı olduğunu sanırlar. Ama bu yanlıştır. Dünyada hiç bir iktidar, Rusya'daki sovyet iktidarı kadar büyük bir merkezsizleşme kabul etmemiştir, dünyada hiç bir iktidar, halklara bu kadar tam bir ulusal özgürlük tanımamıştır. Ülkenin çevre-bölgelerindeki "hükümetler"in savaşı, burjuva karşı-devriminin sosyalizme karşı savaşıydı ve şu anda da öyledir. Halkın bağlı bulunduğu ulusal bayrağın kullanılması, halk yığınlarını aldatmak, ulusal burjuvazinin karşı-devrimci planlarını maskelemek içindir.

Ama ulusal ve bölgesel "hükümetler"in giriştikleri savaş, eşit olmayan bir savaştır. İki yandan saldırıya uğrayan, dıştan Sovyet iktidarı tarafından ve içten "kendi öz" işçi ve köylüleri tarafından saldırıya uğrayan "ulusal hükümetler", daha ilk çatışmalarda bozgun halinde geriledilerler. Finlandiyalı işçilerin ve *Torpari*'lerin* ayaklaması ve burjuva "senatosu"nun kaçışı, Ukraynalı işçi ve köylülerin ayaklanması ve burjuva "Rada'nın

* O dönemde tıpkı ortaçağdaki Fransız serfleri gibi hâlâ angaryaya zorlanan Finlandiya küçük köylüleri.

kaçışı; Don, Kuban ve Sibirya bölgelerinin işçi ve köylülerin ayaklanması ve Kaledin'in, Kornilov'un ve Sibirya "hükümeti" nin yıkılışı; Türkistan'da yoksul köylülerin ayaklanışı ve "özerk hükümet"in kaçışı; Kafkasya'da tarım devrimi ve Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan "ulusal şûra"larının tam aczi. İşte bu çevre-bölgeler "hükümetleri"nin "kendi" halk yığınlarından tam kopuşunu tanıtlayan ve herkesin bildiği gerçekler. Tam bir yenilgiye uğrayan "ulusal hükümetler", "kendi" işçi ve köylülerine karşı, Batının emperyalistlerini, bütün dünyada küçük ulusların kıdemli sömürücülerini, ve zalimlerini yardıma çağırmak "zorunda" kaldılar.

Ve böylece, yabancı müdahale ve çevre-bölgeler topraklarının işgali dönemi başladı. Bu dönem, bir kere daha "ulusal" ve bölgesel hükümetlerin karşı-devrimci niteliğini ortaya çıkarmıştır.

O zaman herkes için açık-seçik belli oldu ki, ulusal burjuvazi, "kendi halkını" ulusal baskıdan kurtarma peşinde değildi, o, halkın alınterinden kârlar elde etme özgürlüğü ayrıcalıklarını ve sermayelerini koruma özgürlüğü peşindeydi.

O zaman bütün açıklığıyla anlaşıldı ki, emperyalizm ile bağları koparmadan, ezilen ulusların burjuvazisi devrilmeden ve iktidar, bu ulusların emekçi yığınlarının eline geçmeden, ezilen ulusların kurtuluşu düşünülemez.

Ve böylece "bütün iktidar ulusal burjuvaziye" sloganıyla ulusların kendi kaderlerini serbestçe tayin etme hakkı konusundaki eski burjuva kavramının maskesini, devrimin bizzat seyri düşürdü ve bu kavram bir kenara atıldı. "Bütün iktidar, ezilen ulusların emekçi yığınlarına" sloganıyla ulusların kendi kaderlerini serbestçe tayin etme hakkı konusundaki sosyalist kavram, tüm uygulanma haklarını ve olanaklarını kazanmış oldu.

Böylece Ekim Devrimi, eski burjuva ulusal kurtuluş hareketine son vererek, ezilen ulusların işçi ve köylülerinin her türlü baskıya karşı, ve bu arada ulusal baskıya karşı, "kendi" burjuvazilerinin iktidarına karşı ve yabancı burjuvaziye, genel olarak emperyalizme karşı yeni sosyalist bir hareketin çağını açmış oldu.

III. EKİM DEVRİMİNİN DÜNYA ÖLÇÜSÜNDEKİ ÖNEMİ

Rusya'nın merkezinde başarı kazanan ve çevre-bölgeler topraklarının bir kısmını da ele geçiren Ekim Devrimi, Rusya toprakları sınırları içinde hapsedilemezdi. Dünya emperyalist savaşı ve halkların aşağı tabakalarının genel hoşnutsuzluğu atmosferi içinde bu devrim, komşu ülkelere sıçramadan yapamazdı. Emperyalizm ile bağların koparılması ve Rusya'nın soygun savaşından çıkması, gizli anlaşmaların yayınlanması ve başka ülkelerin topraklarını işgal etme siyasetinin reddedildiğinin resmen ilânı; ulusal özgürlüğün ilânı ve Finlandiya'nın bağımsızlığının tanınması; Rusya'nın "Ulusal Sovyet Cumhuriyetleri Federasyonu" olarak ilânı, ve bütün dünyaya sovyet iktidarı tarafından ulaştırılan emperyalizme karşı savaşa çağrı — bütün bunların, köleleştirilmiş Doğu ve kana bulanmış Batı üzerinde önemli etkisi olmaması mümkün değildi.

Gerçekten Doğunun ezilen halklarının, emekçi yığınlarının yüzyıllar boyu süren uyuşukluğuna son veren ve onları dünya emperyalizmine karşı savaşa sürükleyen, dünyada ilk devrim, Ekim Devrimi olmuştur. İran'da, Çin'de, Hindistan'da Rus sovyetleri örneğine uygun işçi ve köylü sovyetlerinin kuruluşu bunun inandırıcı kanıtıdır.

Ekim Devrimi, Batının işçi ve askerlerine canlı ve sağlam bir örnek olabilen ve onları savaş ve emperyalizm boyunduruğundan gerçekten kurtulma yoluna yönelten ilk devrimdir. Avusturya-Macaristan ve Almanya'da işçilerin ve askerlerin ayaklanması; işçi ve asker vekilleri sovyetlerinin kurulması; tüm haklarından yoksun tutulan Avusturya-Macaristan halklarının ulusal boyunduruktan kurtulmak için devrimci savaşı. Hepsi bunu tanıtlayan kanıtlardır.

Önemli olan, Doğudaki, hatta Batıdaki savaşın henüz burjuva milliyetçi etkilerden kurtulmaya zaman bulup bulmaması değildir; önemli olan, emperyalizme karşı savaşın *başlamış olmasıdır*, devam etmesidir, ve bu savaşın ergeç mantıkî sonucuna varacağıdır.

Yabancı müdahale ve emperyalistlerin "dışardan" işgal siyaseti, ancak devrimci bunalımı şiddetlendirmekte, yeni halkları savaşa sürüklemekte ve emperyalizme karşı, devrimci savaş alanını yaymaktadır.

Böylece geri kalmış Doğu halkları ile ileri Batı halkları arasında bağlar kurarak Ekim Devrimi bu halkları emperyalizme karşı ortak bir savaş kampında birleştiriyor.

Böylece ulusal sorun, ulusal boyunduruğa karşı savaş gibi özel bir sorun olmaktan çıkıyor, ulusların, sömürgelerin ve yarı-sömürgelerin emperyalizmden kurtuluşu genel sorunu haline geliyor.

II. Enternasyonalin ve onun önderi Kautsky'nin en büyük günahı, durmadan ulusların kendi kaderlerini tayin etme hakkı konusunda burjuva kavramına doğru sapmaları, bu hakkın devrimci anlamını kavramamaları, ulusal sorunu, emperyalizme karşı açık savaşımın devrimci alanına koymayı bilmemeleri ya da istememeleri, ulusal sorunu sömürgelerin kurtuluşu sorunuyla bağlamayı bilmemeleri ya da istememeleridir.

Bauer ve Venner tipinde Avusturyalı sosyal-demokratların anlayış kısırlığı, ulusal sorun ile iktidar sorunu arasındaki çözülmez bağı anlamamış olmalarındadır; ulusal sorunu siyasetten ayırma ve onu, emperyalizm ve köleleştirdiği sömürgeler gibi "önemsiz şeyler"in varlığını unutarak kültür ve eğitim sorunları çerçevesi içine kapama yolunda çaba göstermelerindedir.

Ulusların kendi kaderlerini serbestçe tayin etme ve "yurdun savunulması" ilkelerinin, yükselen sosyalist devrim koşulları içinde olayların gelişmesi sonucu, ortadan kalktığı söyleniyor. Gerçekte ortadan kalkan ne ulusların kaderlerini serbestçe tayin etme hakkıdır, ne de "yurdun savunulması" ilkesi; ortadan kalkan bunların burjuva yorumlarıdır. Emperyalizmin boyunduruğu altında inleyen ve kurtuluşlarını özleyen işgal altındaki bölgelere bir gözatmak yeter; sosyalist yurdu, emperyalizmin açgözlü yırtıcılarına karşı savunmak için devrimci bir savaş vermekte olan Rusya'ya bir gözatmak yeter; şu anda Avusturya-Macaristan'da gelişmekte olan olaylar üzerinde biraz

düşünmek yeter; (Hindistan, İran, Çin gibi) şimdiden sovyetler kurmuş olan köleleştirilmiş sömürgelere ve yarı-sömürgelere bir gözatmak yeter; ulusların kendi kaderlerini serbestçe tayin etme ilkesinin sosyalist yorumla ulaştığı devrimci azameti anlayabilmek için bütün bunlara bir gözatmak yeter.

Ekim Devriminin dünya ölçüsünde önemi, özellikle şunlardan ötürüdür:

1° Ulusal sorunu, ulusal boyunduruğa karşı savaş gibi özel bir sorun olmaktan çıkararak, ezilen halkların, sömürgelerin ve yarı-sömürgelerin emperyalist sömürüden kurtuluşu genel sorunu haline getirerek bunun alanını genişletmiştir.

2° Bu kurtuluşun gerçekleşebilmesi için büyük olanaklar yaratmış ve gerçek yolları açmıştır. Ve böylelikle Batının ve Doğunun ezilen halklarının kurtuluşunu geniş ölçüde kolaylaştırmıştır; onları, emperyalizme karşı utkun savaşın ortak yoluna getirmiştir.

3° Batının proleterlerinden Rusya devrimi aracılığıyla Doğunun ezilen halklarına kadar varan dünya emperyalizmine *karşı* yeni bir devrimler cephesi kurarak, *sosyalist Batıyla köleleştirilmiş Doğu arasına köprü kurmuştur.*

Doğunun ve Batının emekçi ve sömürülen yığınlarının bugün Rus proletaryasına karşı göstermekte olduğu büyük ilginin açıklaması bundadır.

Bütün dünyanın emperyalist saldırganlarının kudurgan bir öfkeyle bugün Sovyet Rusya'ya çullanmalarının açıklaması bundadır.

Pravda n° 241-250,
6 ve 19 Kasım 1918.

RUSYA'DA ULUSAL SORUN KONUSUNDA SOVYETLER İKTİDARININ SİYASETİ*

(1920)

RUSYA'DAKİ üç devrim ve iç savaş yılı, merkezî Rusya ile Rusya'nın çevre-bölgelerinin karşılıklı dayanışması olmaksızın, devrimin zaferinin olanaksız olduğunu, Rusya'nın emperyalizmin pençesinden kurtulmasının olanaksız olduğunu göstermiş bulunuyor. Merkezî Rusya, bu dünya devrimi ocağı, hammadde, yakıt, yiyecek ürünleri ile dolup taşan çevre-bölgelerin yardımı olmaksızın, uzun süre dayanamaz. Rusya'nın çevre-bölgeleri de, daha gelişmiş bir durumda bulunan merkezî Rus-

* Ulusal Azınlıklar Halk Komiserliği tarafından, ulusal sorun üzerine, 1920'de yayınlanmış bulunan Stalin *Derleme*'sine önsöz olarak yazılan "Yazarın Notu"nun aşağıdaki parçası, "Rusya'da Ulusal Sorun Konusunda Sovyetler İktidarının Siyaseti" makalesine ayrılmıştı :

"... Makale, Rusya'nın bölgesel özerklik temeli üzerinde, henüz tamamlanmamış bulunan güncel yönetimsel düzeltme dönemi ile; çevrede, RSSFC'nin yapıcı parçaları olarak, yönetimsel komünler ve özerk Sovyet cumhuriyetleri örgütlenmesi dönemi ile ilgili, Makalenin canalıcı noktası, Sovyetlik özerkliğin

ya'nın siyasal, askerî ve örgütleme yardımı olmaksızın, kendilerini emperyalist egemenlikten kurtaramazlar. Eğer daha gelişmiş bir durumda bulunan proleter Batının, daha az gelişmiş bir durumda bulunan, ama hammadde ve yakıt bakımından zengin köylü Doğunun desteği olmaksızın, dünya burjuvazisini gideremeyeceğini ileri süren tez doğru ise, daha az gelişmiş, ama zorunlu kaynaklar bakımından zengin çevre-bölgelerin yardımı olmaksızın, devrim işini başaramayacağını söyleyen bu öbür tez de bir o kadar doğrudur.

Antantın, daha sovyet hükümetinin ortaya çıktığı ilk günlerden beri, en önemli çevre-bölgelerini ondan koparark, merkezî Rusya'nın iktisadî bakımdan kuşatılması planını gerçekleştirdiği sırada, bu durumu gözönünde tuttuğu kesin. Daha sonra, Rusya'nın iktisadî bakımdan kuşatılması planı, Ukrayna, Azerbaycan ve Türkistan'da bugün oynadığı oyunlarla birlikte, 1918'den 1920'ye kadar, Antantın, Rusya'ya karşı tüm girişimlerinin değişmez temeli olarak kalır.

Rusya'nın merkezi ile çevre-bölgeleri arasında sağlam bir ittifak kurulmasında çok büyük bir yarar vardır.

Rusya'nın merkezi ile çevre-bölgeleri arasında, sıkı, bozulmaz bir ittifakı güvence altına alacak belirli ilişkiler, belirli

pratik uygulanması, yani emperyalizmin müdahaleci girişimlerine karşı güvence olarak, merkez ile çevre-bölgeler arasındaki devrimci birliğin güvence altına alınması sorunudur. Makalenin, çevre-bölgelerin Rusya'dan ayrılma istemini, karşı-devrimci bir girişim olarak, gözünü kırpmadan yadsıması garip görünebilir. Hindistan'ın, Arabistan'ın, Mısır'ın, Fas ve öbür sömürgelerin Antanttan ayrılmasından *yanayız*, çünkü bu durumda ayrılma, bu ezilmiş ülkelerin emperyalizmden kurtulması, emperyalizmin konumlarının sarsılması, devrim konumlarının pekişmesi anlamına gelir. Çevre-bölgelerin Rusya'dan ayrılmasına karşıyız, çünkü bu durumda ayrılma, bu çevre-bölgelerin emperyalizm tarafından egemenlik altına alınması, Rusya'nın devrimci gücünün sarsılması, emperyalizmin konumlarının pekişmesi anlamına gelir. Hindistan'ın, Mısır'ın, Arabistan ve öbür sömürgelerin ayrılmasına karşı savaşım veren Antant, işte tastamam bu nedenledir ki, aynı zamanda, çevre-bölgelerin Rusya'dan ayrılması için de savaşım verir. Sömürgelerin Antanttan ayrılması için savaşım veren komünistler, işte tastamam bu nedenledir ki, aynı zamanda çevre-bölgelerin Rusya'dan ayrılmasına karşı da savaşımdan geri kalamazlar. Ayrılma sorununun, somut uluslararası koşullara göre, devrimin çıkarlarına göre çözümlendiği açıktır."

bağlar kurma zorunluluğunun nedeni budur.

Buna göre, bu ilişkiler neler olmalı ve hangi biçimlere bürünmeli?

Bir başka deyişle: sovyetler iktidarının, Rusya'da ulusal sorunla ilgili siyaseti neye dayanır?

Çevre-bölgelerin Rusya'dan ayrılma istemi, yalnızca merkez ile çevre-bölgeler arasında kurulacak ittifak sorununun konuluş biçimi ile ters düştüğü için değil, ama her şeyden önce, merkezin olduğu kadar çevre-bölgelerin halk yığınlarının da çıkarları ile temelden ters düştüğü için de, merkez ile çevre-bölgeler arasındaki ilişkiler biçimi olarak dıştalanmalıdır. Çevre-bölgelerin ayrılmasının, Batı ve Doğudaki kurtuluş hareketini uyaran merkezî Rusya'nın devrimci gücünü sarsacağını hesaba katmasak bile, çevre-bölgeler, bir kez ayrıldıktan sonra uluslararası emperyalizm tarafından kaçınılmaz bir biçimde egemenlik altına alınacaklardır. Bugünkü uluslararası koşullar içinde, çevre-bölgelerin ayrılmasını istemekte karşı-devrimci olarak ne varsa hepsini anlamak için, Rusya'dan ayrıldıktan sonra, sözde bir bağımsızlıktan başka bir şeyleri kalmayan Gürcistan'a, Ermenistan'a, Polonya'ya, Finlandiya'ya vb. bir gözatmak yeter; bu ülkeler, aslında, Antanta gerçek bağımlı ülkeler durumuna gelmiş bulunuyorlar; son olarak, birincisi Alman sermayesi, ve ikincisi de Antant tarafından kırılıp geçirildikten sonra, Ukrayna ile Azerbaycan'ın son serüvenlerini anımsamak yeter. Proleter Rusya ile emperyalist Antant arasında gemi azıya alan ölüm-kalım savaşımı karşısında, çevre-bölgeler için yalnızca iki yol mümkün:

ya Rusya ile, ve o zaman bu, çevre-bölgeler emekçi yığınlarının emperyalist baskıdan kurtuluşu demektir;

ya da Antant ile, ve o zaman bu, kaçınılmaz olarak emperyalist boyunduruk anlamına gelir.

Üçüncü yol yoktur. Sözde bağımsız Gürcistan'ın, Ermenistan'ın, Polonya'nın, Finlandiya'nın vb. sözde bağımsızlığı, eğer deyim yerindeyse, bu devletlerin, şu ya da bu emperyalist grup karşısındaki tam bağımlılığını maskeleyen aldatıcı bir görünüşten başka bir şey değildir.

Elbette, Rusya'nın çevre-bölgeleri, bu çevre-bölgelerde yaşayan uluslar ve aşiretler, tüm öbür uluslar gibi, Rusya'dan ayrılma hakkına sahiptirler, bu hakkı onların elinden kimse alamaz; ve eğer bu uluslardan herhangi biri, 1917'de Finlandiya örneğinde olduğu gibi, Rusya'dan ayrılmayı çoğunlukla kararlaştırsaydı, Rusya, kendini, herhalde bu olguyu saptama ve ayrılığı onaylama zorunda görürdü. Ama burada, ulusların sözgötürmez hakları değil, merkezin olduğu kadar çevrenin halk yığınlarının da çıkarları sözkonusudur; ajitasyonun niteliği, bu çıkarlar tarafından belirlenmiş nitelik, ve partimizin, eğer kendi kendini yadsımak istemiyor, eğer milliyetlerin emekçi yığınlarının isteği üzerinde belli bir yönde etkili olmak istiyorsa, yapma zorunda olduğu ajitasyon sözkonusudur. Oysa, halk yığınlarının çıkarları, devrimin güncel aşamasında çevrenin ayrılmasını istemenin, derinden derine karşı-devrimci bir istek olduğunu söylemektedir.

Aynı biçimde, Rusya'nın merkezi ile çevre-bölgeleri arasındaki ittifak biçimi olarak kültürel-ulusal denilen özerklik de dıştalanmalıdır. Avusturya-Macaristan'ın (kültürel-ulusal özerkliğin yurdu), son on yıllık pratiği, çok uluslu bir devlet milliyetlerinin emekçi yığınları arasındaki ittifak biçimi olarak, kültürel-ulusal özerklikte geçici ve süresiz ne varsa hepsini göstermiş bulunuyor. Springer ile Bauer, kültürel-ulusal özerkliğin, ince ulusal programlar ile birlikte şimdi ayakları suya ermiş bulunan bu yaratıcıları, bunun canlı kanıtlarıdırlar. Son olarak, kültürel-ulusal özerkliğin Rusya'daki sözcüsü, bir zamanların o ünlü Bundu, daha geçenlerde, açıkça: "Kapitalist rejim çerçevesinde formüllendirilmiş bulunan kültürel-ulusal özerklik istemi, sosyalist devrim koşulları içinde anlamını yitirir"* diyerek, kültürel-ulusal özerkliğin yararsızlığını resmen kabul etme zorunda kaldı.

Merkez ile çevre-bölgeler arasında usa-uygun tek ittifak biçimi olarak, geriye, yaşam koşulları ve özel ulusal bileşimleri ile ayrılan çevre-bölgelerin *bölgesel* özerkliği, Rusya'nın çevre-

* Bkz: *Bundun XII. Konferansı*, s. 21 (Rusça).

bölgelerini, merkeze, federatif bağlarla bağlayacak özerklik, yani sovyetler iktidarı tarafından daha dünyaya gelişinin ilk günlerinde ilân edilmiş, ve günümüzde de, ortak yönetim ve özerk sovyet cumhuriyetleri biçimi altında çevre-bölgelerde uygulanmış bulunan o aynı sovyetik özerklik kalır.

Sovyetik özerklik, donmuş ve hiç değişmez bir şey değildir; gelişmesi içinde çok çeşitli biçimler ve dereceler kabul eder. Bu özerklik, dar yönetim özerkliğinden (Volga Almanları, Çuvaşlar, Kareliyenler), daha geniş, siyasal bir özerkliğe (Başkırlar, Volga Tatarları, Kırgızlar); geniş, siyasal özerklikten, daha da genişlemiş biçimine (Ukrayna, Türkistan); son olarak, Ukrayna tipi özerklikten, özerkliğin en yüksek biçimine, sözleşmeye dayanan ilişkilere (Azerbaycan) geçer. Sovyetik özerkliğin bu esnekliği, onun ilk değerlerinden birini oluşturur; çünkü bu esneklik, Rusya'nın, kültürel ve iktisadî gelişmenin çok çeşitli derecelerinde bulunan çevre-bölgelerinin tüm çeşitliliğinin kavranmasını sağlar. Sovyetik siyasetin ulusal sorundaki üç yılı, Rusya'da, sovyetik özerkliği değişik biçimler altında gerçekleştirerek, sovyetler iktidarının iyi yolda olduğunu göstermiştir; çünkü yalnızca bu siyaset sayesindedir ki, sovyetler iktidarı, çevre-bölgelerin gözden en uzak köşelerine doğru kendine bir yol açma, ulusal bakımdan en geri ve en çeşitli yığınları siyasal yaşama yükseltme, bu yığınları, en çeşitli bağlarla, merkeze bağlama başarısını göstermiştir — dünyanın hiç bir hükümetinin yalnızca çözmediği değil, ama hatta koymadığı (koymaktan korktuğu) sorun, Rusya'nın sovyetik özerklik ilkelerine göre yeni yönetimsel bölünmesi, henüz tamamlanmamıştır; Kuzey Kafkaslar, Kalmuklar, Çeremisler, Votyaklar, Buryatlar vb., henüz sorunun çözülmesini bekliyorlar. Ama gelecekteki Rusya'nın yönetimsel haritası hangi görünüme bürünürse bürünsün ve bu alandaki eksiklikler ne olursa olsun —ve gerçekten de olmuştur—, bölgesel özerklik ilkelerine göre, yeni yönetimsel bölünmeye girişerek, Rusya'nın, çevre-bölgelerin proleter merkez yöresinde toplanması yolunda iktidar ile çevre-bölgelerin büyük halk yığınlarının yakınlaşması yolunda, ileriye doğru çok büyük bir adım attığını kabul etmek gerek.

Bununla birlikte, sovyetik özerkliğin şu ya da bu biçiminin ilânı, gerekli kararname ve buyrukların yayınlanması, hatta özerk cumhuriyetlerde halk komiserleri bölgesel şûraları biçiminde çevre-bölge hükümetlerinin kuruluşu, çevre-bölgeler ile merkez arasındaki birliği pekiştirmek için, yeterli olmaktan uzak şeylerdir. Bu birliği pekiştirmek için, her şeyden önce, çarlığın yırtıcı siyasetinin mirası olarak çevre-bölgelerde varlığını sürdüren, çevre-bölgelerin yalıtık ve kapanık durumuna, ataerkil yaşam ve kültürsüzlüğe, merkeze karşı güvensizliğe bir son vermek gerekir. Çarlık, yığınları kölelik ve bilgisizlik içinde tutmak için, ataerkil-feodal baskıyı, çevrede bilerek geliştiriyordu. Çarlık, yerlileri en verimsiz bölgelere doğru itmek ve ulusal düşmanlığı pekiştirmek için, çevrenin en iyi yerlerine, sömürgeci öğeleri bilerek yerleştirmişti. Çarlık, yığınları bilgisizlik içinde tutmak için, yerel okulu, tiyatroyu, eğitici kurumları engelliyor ve bazan düpedüz ortadan kaldırıyordu. Çarlık, yerel nüfusun seçkin bölümünün her türlü girişimini kötürümleştiriyordu. Son olarak, çarlık, çevre-bölgelerdeki halk yığınlarının tüm faaliyetini kırıyordu. Çarlığın tüm bu önlemleri, yerliler arasında, bazan Rus olan her şeye karşı düşmanca bir davranışa dönüşen çok derin bir güvensizlik doğurmuştu. Merkezî Rusya ile çevre-bölgeler arasındaki birliği pekiştirmek için, bu güvensizliği yoketmek, karşılıklı bir anlayış ve kardeşçe bir güven havası yaratmak gerek. Nedir ki, güvensizliği yoketmek için, herşeyden önce çevredeki halk yığınlarının kendilerini feodal-ataerkil boyunduruk kalıntılarından kurtarmalarına yardım etmek gerek; sömürgeci öğelerin yararlandıkları her tür ve her düzeydeki ayrıcalıkları ortadan kaldırmak —yalnızca sözde değil, ama gerçekten ortadan kaldırmak— gerek; halk yığınlarına devrimin maddî iyiliklerini tattırmak gerek. Uzun sözün kısası: merkezî proleter Rusya'nın, yalnızca onların çıkarlarını savunduğunu yığınlara tanıtlamak gerek; ve bunu, yalnızca sömürgecilere ve burjuva milliyetçilere karşı, çoğu kez yığınlar için hiç mi hiç anlaşılmaz şeyler olan bastırıcı önlemler aracıyla değil, ama her şeyden önce tutarlı ve iyi düşünülmüş bir iktisat siyaseti aracıyla

tanıtlamak gerek.

Liberallerin, zorunlu genel öğretimle ilgili istemlerini herkes bilir. Çevre-bölgelerdeki komünistler, liberallerden daha sağda olamazlar; eğer halkın bilgisizliğini yoketmek, eğer Rusya'nın merkezi ile çevre-bölgelerini manevî bakımdan yaklaştırmak istiyorlarsa, oralarda genel eğitimi gerçekleştirmelidirler. Ama bunun için de, yerel ulusal okulu, ulusal tiyatroyu, ulusal halk eğitim kurumlarını geliştirmek, çevre-bölgelerdeki halk yığınlarının kültür düzeyini yükseltmek zorunludur. Çünkü kültürsüzlük ve bilgisizliğin, sovyetler iktidarının en tehlikeli düşmanları olduklarını tanıtlamaya pek de gerek yok. Çalışmalarımızın bu yönde ne derecede ileriye gittiğini bilmiyoruz; ama en önemli çevre-bölgelerden birinde, ulusal eğitim halk komiserliğinin, yerel okullar için, ödeneğinin topu topu %10 kadarını harcadığını duyuyoruz. Bu doğruysa, bu alanda, "eski rejim"i, ne yazık ki pek o kadar geçmemiş olduğumuzu kabul etmemiz gerek.

Sovyetler iktidarı halktan kopuk bir iktidar değildir; tersine, o, kendi türünde, Rus halk yığınlarından çıkmış onların sevdiği, ona yakın tek iktidardır. Sovyetler iktidarının tehlikeli zamanlarda daima gösterdiği o görülmemiş direnme gücünü de işte bu durumu açıklar. Sovyetler iktidarının, Rusya'nın çevre-bölgelerinde de, sevilir ve halk yığınlarına yakın olması gerek. Ama bunun için, sovyetik iktidar, her şeyden önce, bu yığınlar için anlaşılır bir iktidar olmalı. Bundan ötürü, çevre-bölgelerin tüm sovyet organlarının, mahkemelerin, yönetim aygıtlarının, iktisadî organların, dolaysız iktidar organlarının (parti organlarının da), elden geldiğince, yerel nüfusun yaşam koşullarını, törelerini, alışkılarını, dilini bilen ülke insanlarından oluşmuş olmaları; yerli halk yığınlarının tüm seçkinlerinin bu kurumlara çağrılmış bulunmaları; yerel emekçi yığınların, askeri kuruluşlar alanı da dahil, tüm alanlarda ülke yönetimine katılmaları; yığınların, sovyetler iktidarı ile onun organlarının, kendi öz çabalarının eseri, umutlarının etekemiğe bürünmesi olduklarını anlamaları zorunludur. Yığınlar ile iktidar arasında yıkılmaz bir manevî bağ işte ancak böyle ku-

rulabilir; sovyet iktidarı, çevre-bölgeler emekçi yığınları için işte ancak bu yoldan anlaşılır ve emekçi yığınlara yakın olabilir.

Bazı yoldaşlar, Rusya'nın özerk cumhuriyetlerini ve, genel olarak, sovyetik özerkliği, bazı koşullar karşısında hoşgörüyle karşılanmaması olanaksız, zorunlu, ama gene de zamanla ortadan kaldırılması için savaşılması gereken, geçici bir kötülük olarak görürler. Bu görüşün temelden yanlış olduğunu, ve herhalde sovyetler iktidarının ulusal sorun siyaseti ile ortak hiç bir yanı bulunmadığını tanıtlamaya pek gerek yok. Sovyetik özerklik soyut ve yapmacık bir şey değildir, hele hele boş bir söz olarak görülemez. Sovyetik özerklik, çevre-bölgelerin merkezî Rusya'ya bağlanmasının en gerçek, en somut biçimidir. Ukrayna, Azerbaycan, Türkistan, Kırgızistan, Başkıristan, Tataristan ve öteki çevre-bölgelerin, halk yığınlarının kültürel ve maddî gönencinin özledikleri kadarıyla, kendi ulusal dillerindeki okullardan, her şeyden önce ülke insanlarından oluşan mahkemelerden, yönetim aygıtlarından, iktidar organlarından vazgeçemeyeceklerini kimse yadsıyamaz. Dahası, bu bölgelerin gerçekten sovyetleştirilmesi, merkezî Rusya'ya sıkı sıkıya bağlı ve onunla birlikte tek bir devlet oluşturan sovyetik bölgeler durumuna dönüştürülmesi, geniş bir yerel okullar örgütü olmaksızın, halkın yaşam koşullarını ve dilini bilen insanlardan oluşan mahkemeler, yönetim aygıtları, iktidar organları vb. kurulmaksızın, *olanaksızdır*. Nedir ki, okullara, mahkemelere, yönetim aygıtlarına, iktidar organlarına ulusal dili somak demek, sovyetik özerklik, bütün bu kurumların Ukraynalı, Türkistanlı, Kırgız vb. biçimlere bürünmesinden başka bir şey olmadığına göre, aslında sovyetik özerkliği gerçekleştirmenin ta kendisi demektir.

Bundan sonra, sovyetik özerkliğin geçici niteliğinden, ona karşı savaşım verme zorunluluğundan vb., ciddî ciddî nasıl sözedilebilir?

İki şeyden biri:

Ya Ukrayna, Azerbaycan, Kırgız, Özbek, Başkır vb. dilleri fiilî bir gerçektir ve bunun sonucu, bu bölgelerde ulusal dilde eğitim yapan okulu, mahkemeleri, yönetim aygıtlarını, ülke in-

sanlarından oluşan iktidar organlarını geliştirmek kesenkes zorunludur, ve o zaman sovyetik özerkliğin bu bölgelerde sonuna kadar, hiç bir kısıtlama olmaksızın gerçekleştirilmesi gerekir;

Ya da Ukrayna, Azerbaycan vb. dilleri salt bir uydurmacadır: bunun sonucu, ana dildeki okullar ve öbür kurumlar yararsız şeylerdir, ve o zaman da sovyetik özerkliğin, yararsız bir şey olarak, reddedilmesi gerekir.

Üçüncü bir yol aramak, bu konuda bir yeteneksizliğin ya da acınası bir düşünce eksikliğinin ortaya konması demektir.

Sovyetik özerkliğin gerçekleştirilmesi yolundaki ciddi engellerden biri de, çevre-bölgelerdeki yerel kökenli aydın güçlerin büyük kıtlığı, sovyetlerin ve partinin faaliyeti dahil, tüm faaliyet kolları için öğretici eksikliğidir. Bu kıtlık, çevre-bölgelerdeki devrimci kuruluş çalışması olarak, eğitim çalışmasını engellemekten geri kalamaz. Ama işte ancak bu nedenledir ki, belki halk yığınlarına yararlı olmak isteyen, nedir ki, komünist olmadıklarından, belki de bir güvensizlik havası ile çevrildiklerine inandıkları, başlarına gelecek baskı önlemlerinden korktukları için bunu yapamayan bu zaten sayısı çok az yerel aydın gruplarını geri çevirmek, usa-uygun olmayacak, davaya zarar verecektir. Yavaş yavaş sovyeleştirilmeleri ereğiyle, onları, sovyetik çalışmalarla ilgilendirmeye, iktisadî, tarımsal görevlere, azık ve gereç sağlama ve başka hizmetlere ça-ğırmaya dayanan siyaset, bu gruplara başarıyla uygulanabilir. Çünkü bu aydın grupların, örneğin, karşı-devrimci düşüncelerine karşın, gene de en önemli görevlere çağrılmış, ve sonra da sovyetleştirilmiş bulunan karşı-devrimci askerî uzmanlardan daha az olgun oldukları da pek ileri sürülemez.

Ama küçük ulusal aydın gruplarından yararlanılması, öğretici gereksinmesini karşılama bakımından yeterli olmaktan uzaktır. Ülke insanlarından oluşan öğretici kadrolar yetiştirmek için, çevrede, yönetimin tüm kollarında, aynı zamanda sıkı bir öğretim ve okullar şebekesini geliştirmek de zorunlu bir şeydir. Çünkü bu türlü kadroların yokluğunda, ulusal dildeki okul, mahkeme, yönetim aygıtı ve öbür kurumların örgütlenmesinin son derece güçleşeceği açıktır.

Bazı yoldaşların çevre-bölgelerin sovyetleştirilmesi konusunda gösterdikleri, bazan kaba bir esneklik yokluğuna dönen o aşırı ivedenlik, sovyetik özerkliğin gerçekleştirilmesi yolunda daha önemsiz bir engel değildir.

Merkezî Rusya'dan bütün bir tarihsel dönem ölçüsünde geri kalmış, ortaçağ düzeninin henüz büsbütün kaldırılmamış bulunduğu bölgelerde, bu yoldaşlar "katıksız komünizm"i gerçekleştirmek için, "kahramanca çabalar"a girişmeyi kararlaştırdıkları zaman, böyle bir süvari akınından, böyle bir "komünizm"den, iyi hiç bir şeyin çıkmayacağı büyük bir güvenle söylenebilir. Bu arkadaşlara, programımızın şu maddesini anımsatmak isteriz:

"RKP, ortaçağdan burjuva demorasisine, ya da burjuva demokrasisinden sovyetik ya da proleter demorasiye vb. giden yolda, belli bir ulusun bulunduğu tarihsel gelişme derecesini gözönünde tutarak, olaylara tarihsel sınıf açısından bakar."

Ve daha ilerde:

"Her durumda, bir zamanlar başka ulusları ezmiş bulunan uluslar proletaryasının, ezilmiş ya da tüm haklarından yararlanamayan ulusların emekçi yığınları arasındaki ulusal duyguların kalıntıları karşısında bir ihtiyat ve özel bir dikkat belirtisi göstermesi gerekir." (Bkz: *RKP Programı.*)

Yani, örneğin eğer Azerbaycan'daki evlere doğrudan doğruya ek kiracılar yerleştirme yolu, oturduğu evi, aile ocağını, dokunulmaz, kutsal bir yer olarak gören Azerî yığınlarını bizden ayırıyorsa, aynı ereğe varmak için, bu dolaysız yolun, dolaylı, örtülü bir başka yolla değiştirilmesi gerektiği açıktır. Ya da; örneğin eğer dinsel önyargıların güçlü etkisi altında bulunan Dağıstanlı yığınlar, komünistleri "şeriata göre" izliyorlarsa, bu ülkedeki dinsel önyargılara karşı dolaysız savaşım yolunun, daha ihtiyatlı, dolaylı yollarla değiştirilmesi gerektiği açıktır, vb., vb..

Kısacası: geri halk yığınlarının "hemen komünistleştirilmesi"ni gözeten süvari akınlarından, bu yığınları sovyetik gelişmenin büyük yoluna sürükleme biçimindeki ihtiyatlı, iyi düşünülmüş siyasete geçmek zorunlu bir şeydir.

Uygulanması, Rusya'nın merkezi ile çevre-bölgeleri arasındaki manevî yaklaşma ve sürekli devrimci birliği güvence altına alan sovyetik özerkliği gerçekleştirmek için zorunlu koşullar, özet olarak, işte bunlardır.

Sovyetler Rusyası, dünyada benzeri olmayan bir deneyime, tüm bir dizi milliyet ve aşiretin, tek bir proleter devlet çerçevesinde, karşılıklı bir güven, özgürce varılmış, kardeşçe bir anlaşma temeli üzerinde, birarada yaşaması deneyimine girişiyor. Üç devrim yılı, bu deneyimin tüm başarı olanaklarına sahip olduğunu göstermiştir. Ama bu deneyim, ancak çevre-bölgelerde ulusal sorun konusunda uyguladığımız siyaset, birçok biçim ve dereceleri içinde alınmış sovyetik özerklik ilkeleri ile uyuşmazlık durumunda değilse: ancak tabanda attığımız her pratik adım, çevrenin halk yığınlarının bu yığınların yaşam koşulları ve ulusal yapısına uygun düşen biçimler altında, manevî ve maddî, yüksek proleter kültürüne katılmalarına katkıda bulunursa, tam bir başarı umulabilir.

Merkezî Rusya ile çevre-bölgeler arasındaki, Antantın olanaklı ve düşünülebilir bütün oyunlarının başarısızlığa uğrayacağı devrimci birliğin pekişmesinin güvencesi, işte buradadır.

Pravda nº 226,
10 Ekim 1920.

ULUSAL SORUN KONUSUNDA PARTİNİN İVEDİ GÖREVLERİ ÜZERİNE

RUS KOMÜNİST PARTİSİ X. KONGRESİNE SUNULMUŞ VE PARTİ MERKEZ KOMİTESİ TARAFINDAN ONANMIŞ BULUNAN TEZLER

(1921)

1. KAPİTALİST REJİM VE ULUSAL BASKI

1. Modern uluslar, belirli bir çağın, yükselen kapitalizm çağının ürünleridirler. Feodalizmin ortadan kalkma ve kapitalizmin gelişme süreci, aynı zamanda bireylerin uluslar biçiminde kümelenmesi sürecidir de. İngilizler, Fransızlar, Almanlar, İtalyanlar, feodal bölünmenin üstesinden gelen kapitalizmin utkun gelişmesi sırasında uluslar biçiminde örgütlenmişlerdir.

2. Ulusların biçimlenmesinin, genel bir biçimde merkezî devletlerin oluşması ile aynı zamana rastladığı yerlerde, uluslar, doğal olarak devletsel bir kılığa bürünmüş, bağımsız ulusal burjuva devletleri biçiminde gelişmişlerdir. İngiltere'de (İrlanda dışında), Fransa'da, İtalya'da bu böyle olmuştur. Avrupa'nın doğusunda, tersine, merkezî devletlerin, savunma ge-

reksinmeleri (Türklerin, Moğolların, vb. akınları) yüzünden hızlandırılmış bulunan oluşması, feodalizmin ortadan kaldırılmasına, dolayısıyla, ulusların biçimlenmesine öngelmiştir. İşte bunun sonucu, uluslar, bu bölgede ulusal devletler biçiminde gelişmemişlerdir ve gelişemezlerdi de ama, genel olarak, güçlü bir egemen ulus ile, birkaç güçsüz, bağımlı ulustan oluşan, birçok karma, çok uluslu burjuva devletler oluşturmuşlardır. Avusturya, Macaristan, Rusya gibi.

3. Başlangıçta esas olarak kendi öz ulusal güçlerine dayanan Fransa ve İtalya gibi ulusal devletler, genel olarak söylemek gerekirse, ulusal baskı nedir bilmiyorlardı. Buna karşı, bir tek ulusun —daha doğrusu onun egemen sınıfının— öbür uluslar üzerindeki egemenliği üzerine kurulu çokuluslu devletler, ulusal baskı ve ulusal hareketlerin ilk yurdu ve başlıca alanını oluştururlar. Egemen ulusun çıkarları ile bağımlı ulusların çıkarları arasındaki çelişkiler, öyle çelişkilerdir ki, bunlar çözümlenmedikçe çokuluslu bir devletin kararlı var oluşu olanaksızdır. Çokuluslu burjuva devletin trajedisi şudur ki, o, bu çelişkileri çözebilecek durumda değildir, özel mülkiyeti ve sınıf eşitsizliğini sürdürerek ulusları "eşitleştirmek" ve ulusal azınlıkları "korumak" için yaptığı girişimlerin hepsi, genel olarak yeni bir başarısızlığa, ulusal çatışmaların yeni bir kızışmasına yol açar.

4. Avrupa'da kapitalizmin daha sonraki büyümesi, yeni sürüm alanları gereksinmesi, hammaddeler ve yakıt ardına düşülmesi, son olarak da emperyalizmin gelişmesi, sermaye ihracı ve büyük deniz ve demiryolları sağlama zorunluluğu, bir yandan eski ulusal devletler tarafından kendine yeni topraklar katılmasına ve bu toprakların, ulusal baskı ve kendilerine özgü ulusal çatışmaları ile birlikte çokuluslu devletler biçimine dönüşmesine yolaçmış (İngiltere, Fransa, Almanya, İtalya); öte yandan, eski çokuluslu devletlerin egemen ulusları arasında, yalnızca eski devlet sınırlarını olduğu gibi tutma değil, ama komşu devletler zararına onları genişletme, yeni (güçsüz) milliyetleri bağımlılaştırma eğilimini de pekiştirmişlerdir. Ulusal sorun işte böyle genişlemiş ve, sonunda, olayların akışı sonucu,

genel sömürgeler sorunu ile kaynaşmıştır; ve devletin iç sorunu olmaktan çıkan ulusal baskı, birçok devleti ilgilendiren bir sorun, "büyük" emperyalist güçlerin, bütün haklarından yararlanamayan güçsüz milliyetleri kendilerine bağımlı kılma savaşımı (ve savaşı) sorunu durumuna dönüşmüştür.

5. Bağdaşmaz ulusal çelişkileri ve çokuluslu burjuva devletlerin iç başarısızlığını olduğu gibi ortaya çıkaran emperyalist savaş, galip sömürgeci devletler (İngiltere, Fransa, İtalya) içindeki ulusal çatışmaların aşırı bir kızışmasına, yenik eski çokuluslu devletlerin (Avusturya, Macaristan, 1917 Rusyası) tam bir dağılmasına ve son olarak da, ulusal sorunun burjuvazi tarafından en "radikal" çözümü olarak, yeni burjuva ulusal devletlerin (Polonya, Çekoslavakya, Yugoslavya, Finlandiya, Gürcistan, Ermenistan, vb.) kurulmasına yolaçmıştır. Ama yeni bağımsız ulusal devletlerin kuruluşu milliyetlerin bir barış içinde birlikte yaşamasını sağlamadı ve sağlayamazdı da; ulusal eşitsizliği de, ulusal baskıyı da ortadan kaldıramadı ve kaldıramazdı da, çünkü özel mülkiyet ve sınıf eşitsizliğine dayanan yeni ulusal devletler: *a*) Ulusal azınlıklarını baskı altında tutmaksızın (Beyaz-Rusları, Yahudileri, Litvanyalıları, Ukraynalıları ezen Polonya; Osetleri, Abazaları, Ermenileri ezen Gürcistan; Hırvatları, Bosnalıları ezen Yugoslavya, vb.); *b*) topraklarını komşuları zararına genişletmeksizin —ki bu da çatışma ve savaşlara yolaçar— (Litvanya, Ukrayna, Rusya'ya karşı Polonya; Bulgaristan'a karşı Yugoslavya; Ermenistan'a, Türkiye'ye karşı Gürcistan, vb.); *c*) malî, iktisadî ve askerî bakımdan "büyük" emperyalist güçlere boyun eğmeden, yaşayamazlar.

6. Böylece savaş-sonrası dönem, uygar ülkeler uluslarının, birliklerine karşı olduğu kadar, bütün haklarından yararlanamayan halklara karşı da, ulusal düşmanlık, eşitsizlik, baskı, çatışmalar, savaşlar, emperyalist canavarlıklar üzücü tablosunu açıklar: bir yanda, tüm bağımlı ve "bağımsız" (gerçekte kesenkes bağımlı) ulusal devletler yığınını ezen ve sömüren birkaç "büyük" devlet ve bu devletlerin ulusal devletleri sömürme tekeli için kendi aralarındaki savaşım; öte yanda, bağımlı ve

"bağımsız" ulusal devletlerin, "büyük" güçlerin dayanılmaz baskısına karşı savaşımı; ulusal devletlerin kendi ulusal topraklarının genişlemesi için kendi aralarındaki savaşım; herbiri ayrı ayrı alınmış ulusal devletlerin, kendi ezilmiş ulusal azınlıklarına karşı savaşımı; son olarak da sömürgelerin "büyük" güçlere karşı kurtuluş hareketinin pekişmesi ve, bu güçlerin içinde olduğu kadar, genel kural olarak içlerinde bir dizi ulusal azınlıklar bulunan ulusal devletlerin içinde de, ulusal çatışmaların kızışması, Emperyalist savaş tarafından bırakılmış bulunan "dünya tablosu" işte böyledir.

Burjuva toplum, ulusal sorunun çözümünde tamamen hileli müflis çıkmıştır.

II. SOVYET REJİMİ VE ULUSAL ÖZGÜRLÜK

1. Eğer özel mülkiyet ve sermaye, insanları kesenkes böler, ulusal düşmanlığı körükler ve ulusal baskıyı pekiştirirse, — kolektif mülkiyet ve emek de insanları bir o kadar kesenkes yaklaştırır, ulusal baskıyı baltalar. Ulusal baskısız kapitalizmin varoluşu, sosyalizmin ezilen ulusların kurtuluşu olmaksızın, ulusal özgürlük olmaksızın varoluşu kadar akılalmaz bir şeydir. Milliyetçi önyargılarla dolu köylülük (ve genel olarak küçükburjuvazi) burjuvaziyi izlediği sürece, şovenlik ve ulusal savaşım kaçınılmaz şeylerdir; tersine, eğer köylülük proletaryayı izlerse, yani eğer proletarya diktatörlüğü güvenlik altındaysa, ulusal savaş ve ulusal özgürlük güvenlik altına alınmış sayılabilir. Bundan ötürü Sovyetlerin zaferi ve proletarya diktatörlüğünün kuruluşu, ulusal baskının kaldırılışı, ulusal eşitliğin sağlanması ve ulusal azınlıkların haklarının güvence altına alınmasının özsel koşuludur.

2. Sovyetik devrim deneyimi, bu tezi tamamen doğrular. Rusya'da sovyet düzeninin kuruluşu ve ulusların devletler biçiminde örgütlenmek üzere ayrılma hakkının ilânı, Rusya'da yaşayan milliyetlerin emekçi yığınları arasındaki ilişkileri temelden değiştirmiş, eski ulusal düşmanlığı baltalamış, ulusal baskının kökünü kazımış ve Rus işçilerine, yalnızca Rusya'da

değil, ama Avrupa ve Asya'da da, öbür milliyetlerden kardeşlerinin güvenini kazandırmışlardır; bunlar bu güveni, esrimeye dek, ortak dava uğruna savaşma isteğine dek götürmüşlerdir. Azerbaycan'da, Ermenistan'da sovyet cumhuriyetlerinin kurulması, ulusal çatışmaları yokederek, Türk ve Ermeni, Ermeni ve Azerî emekçi yığınlar arasındaki "yüzyıllık" düşmanlığı ortadan kaldırarak, aynı sonuçlara yolaçmıştır. Sovyetlerin Macaristan, Bavyera, Finlandiya ve Letonya'daki geçici zaferi için de aynı şeyi söylemek gerekir. Öte yandan, ülkelerinde ulusal düşmanlık ve ulusal baskıyı yok etmeksizin, Batı ve Doğu milliyetleri emekçi yığınlarının onlara karşı göstermiş bulundukları güven ve esrime olmaksızın, Rus işçilerinin Kolçak ve Denikin'i yenemeyecek, ve Azerbaycan ve Ermenistan cumhuriyetlerinin kurulamayacak oldukları da kesinlikle söylenebilir. Sovyetik cumhuriyetlerin pekişmesi ve ulusal baskının ortadan kaldırılması, emekçilerin emperyalist kölelikten kurtulmaları sürecinin iki yanıdır.

3. Oysa sovyet cumhuriyetlerinin varlığı, genişlikleri bakımından çok küçük de olsalar, emperyalizm için ölümcül bir tehdit oluşturur. Bu tehdit, yalnızca emperyalizmden kopmuş bulunan sovyet cumhuriyetlerinin, sömürge ve yarı-sömürgeler olmaktan çıkarak, ve böylece emperyalistleri ek bir toprak parçası ile ek bir gelirden yoksun bırakarak, gerçek bağımsız devletler durumuna dönüşmüş bulunmalarına dayanmaz; bu tehdit her şeyden önce sovyet cumhuriyetlerinin varlığının ta kendisinin, bu cumhuriyetler tarafından burjuvazinin ezilmesi ve proletarya diktatörlüğünün pekişmesi yolunda atılmış bulunan her adımın, kapitalizme ve emperyalizme karşı en etkili ajitasyonu, bağımlı ülkeleri emperyalist kölelikten kurtarmak için bir ajitasyon, kapitalizmin bütün yönleri altında yenilmez bir dağılma ve bozulma etkeni oluşturmalarına dayanır. "Büyük" emperyalist güçlerin sovyet cumhuriyetlerine karşı kaçınılmaz savaşımının, "büyük" güçlerin bu cumhuriyetleri yoketme çabalarının nedeni budur. Sovyetler Rusyasına karşı bir çevre-bölge burjuva hükümetinden sonra bir başkasını, bir karşı-devrimci genareller topluluğundan sonra bir başkasını diken,

onu özenle abluka altına alan, ve genel olarak onu iktisadî bakımdan yalnız bırakmaya çalışan "büyük" güçlerin Sovyetler Rusyasına karşı savaşımı tarihi, bugünkü uluslararası ilişkiler çerçevesinde, kapitalist kuşatma koşulları içinde, dünya emperyalizmi tarafından iktisadî tükenme ve askerî ezilmeye karşı kendini güven altına alınmış sayabilecek, tek başına alınmış bir tek sovyetik cumhuriyet olmadığına parlak bir biçimde tanıklık eder.

4. Bundan ötürü, çeşitli sovyet cumhuriyetlerinin tecrit edilmiş varlığı, bu varlık kapitalist devletler tarafından tehdit altında olduğundan, kararsızdır, çürüktür. Bir yandan sovyet cumhuriyetleri savunmasının ortak çıkarları, öte yandan savaş tarafından yıkıma uğramış üretici güçlerin yenilenmesi, ve üçüncü olarak da, buğday üretmeyen sovyet cumhuriyetlerine, buğday üreten sovyet cumhuriyetleri tarafından zorunlu beslenme yardımı, çeşitli sovyet cumhuriyetlerinin tek bir devlet biçiminde birleşmesini, emperyalist kölelik ve ulusal baskıdan kurtulmanın tek yolu olarak dayatmaktadırlar. Kendi "öz" burjuvazisi ile "yabancı" burjuvaziden kurtulmuş bulunun ulusal sovyet cumhuriyetleri, ancak sıkı sıkıya tek bir devlet biçiminde birleşerek varlıklarını kurtarabilir ve emperyalizmin birleşik güçlerini yenebilirler; yoksa hiç yenemeyeceklerdir.

5. Sovyet cumhuriyetlerinin, askerî ve iktisadî işlerin ortaklığına dayanan federasyonu, tek devlet içindeki birliğin genel biçimidir ve şunları sağlar: *a)* çeşitli cumhuriyetlerin olduğu kadar tüm federasyonun da bütünlük ve iktisadî gelişmesi; *b)* çeşitli gelişme derecelerinde bulunan çeşitli halk ve ulusların yaşam, kültür ve iktisadî durumlarının tüm çeşitliliğinin kavranması ve bunun sonucu şu ya da bu federasyon biçiminin uygulanması; *c)* kendi kaderini şu ya da bu biçimde federasyonun kaderine bağlamış bulunan halk ve ulusların barış içinde birarada yaşamaları ve kardeşçe işbirliklerinin örgütlenmesi. Sovyetik özerklik üzerine kurulu federasyondan (Kırgızistan, Başkıristan, Tataristan, Dağlılar, Dağıstan), bağımsız sovyetik cumhuriyetler ile sözleşmeye dayanan ilişkiler üzerine kurulu federasyona dek (Ukrayna, Azerbaycan), bunlar arasında ara

dereceler de kabul edilmek üzere (Türkistan, Beyaz-Rusya), Rusya'nın çeşitli federasyon biçimlerinin uygulanması ile ilgili deneyimi, sovyetik cumhuriyetlerin tek bir devlet biçimindeki birliğinin genel biçimi olarak federasyonun tüm yararlılık ve esnekliğini tamamıyla doğrulamıştır.

6. Ama, ancak onu oluşturan ülkelerin karşılıklı güven ve özgür katılmasına dayandığı durumdadır ki, federasyon sağlam ve federasyon sonuçları gerçek olabilirler. Eğer RSSFC, dünyada, tüm bir halklar ve uluslar topluluğunun barış içinde birarada yaşama ve kardeşçe bir işbirliği deneyiminde başarı kazanmış tek ülke ise, bunun nedeni orada ne egemen, ne bağımlı, ne metropol, ne sömürge, ne emperyalizm, ne de ulusal baskı bulunmasıdır; orada federasyon, karşılıklı güven ve çeşitli uluslar emekçi yığınlarının birleşme isteklerine dayanır. Federasyonun bu gönüllü niteliği gelecekte kesenkes korunmalıdır, çünkü ancak böyle bir federasyon, bütün ülkeler emekçilerinin, zorunluluğu giderek daha gözle görülür bir duruma gelen tek bir dünya ekonomisi içindeki, yüksek birliğine doğru geçiş biçimi alabilir.

III. RKP'NİN İVEDİ GÖREVLERİ

1. RSSFC ve onunla birleşmiş bulunan sovyet cumhuriyetleri 140 milyona yakın bir nüfusu temsil ederler. Bu sayı üzerinden, 65 milyon kadarı Büyük-Rus değildir (Ukraynalı, Beyaz-Rus, Kırgız, Özbek, Türkmen, Tacik, Azerî, Volga Tatarı, Kırım Tatarı, Buharalı, Kivinli, Başkır, Ermeni, Çeçen, Kabard, Oset, Çerkez, İnguş, Karaçay, Balkar* Kalmuk, Kareli, Avar, Darghin, Kazikumuk, Kurin, Kumik,** Mari, Çuvaş, Votyak, Volga Almanı, Buryat, Yakut ve öbürleri). Çarlığın, büyük toprak sahipleri ve burjuvazinin bu halklar karşısındaki siyaseti, onlardaki her türlü devletçilik tohumlarını öldürmeye, kültürlerini bozmaya, dillerinin kullanılmasını engellemeye, onları

* Son yedi halk, "Dağlılar" grubunu oluştururlar.
** Son beş halk, "Dağıstanlılar" grubunu oluştururlar.

bilgisizlik içinde tutmaya ve ensonu, elden geldiğince rus-laştırmaya dayanıyordu. Böyle bir siyasetin sonuçları; bu halkların kültür eksikliği ve siyasal geri kalmalarıdır.

Bu ülkelerde de büyük toprak sahipleri ve burjuvazinin devrilmiş ve halk yığınları tarafından sovyetik iktidarın ilân edilmiş bulunduğu şu sırada, partinin görevi, Büyük-Rus olmayan bu halklar emekçi yığınlarının, onları geride bırakmış bulunan merkezî Rusya'ya yetişmelerine yardım etmeye, onların; *a)* ülkelerinde bu halkların ulusal çehresine uygun düşen biçimler altında sovyetik devletçiliği geliştirip pekiştirmelerine; *b)* ulusal dili kullanan ve yerel nüfusun yaşam koşullarını ve psikolojisini tanıyan ülke insanlarından oluşmuş mahkemeler, yönetim aygıtları, iktisadî organizmaları, iktidar organları örgütlemelerine; *c)* ülkelerinde, kendi ulusal dillerindeki basını, okulu, tiyatroyu, kulüpleri ve genel olarak, kültür ve eğitim kurumlarını geliştirmelerine yardımcı olmaya dayanır.

2. Eğer bu Büyük-Rus olmayan 65 milyondan, sınaî kapitalizm döneminin şu ya da bu derecesine geçmiş bulunan Ukrayna, Beyaz-Rusya, Azerbaycan'ın, Ermenistan'ın küçük bir bölümü bir yana bırakılırsa, geriye kapitalist gelişmeden geçme zamanı bulamamış, kendi sanayi proletaryasına hemen hemen sahip olmayan, çoğu durumda henüz hayvancılık durumunda bulunan ve ataerkil ve klan törelerini korumuş (Kırgızistan, Başkıristan, Kuzey Kafkasya) ya da yarı-ataerkil, yarı-feodal yaşamın ilkel biçimlerini bırakmamış (Azerbaycan, Kırım, vb.), ama daha şimdiden genel sovyetik gelişme yoluna sürüklenmiş bulunan esas olarak Türk, 30 milyon dolaylarında bir nüfus kalır (Türkistan, Azerbaycan'ın çok büyük bir bölümü, Dağıstan, Dağlılar, Tatarlar, Başkırlar, Kırgızlar, vb.).

Partinin bu halkların emekçi yığınları karşısındaki görevi (1. noktada belirtilmiş bulunan göreve ek olarak) bu halklar arasında, Rus işçi ve köylülerinin sovyet devleti ve ekonomisinin kuruluşundaki deneyiminden yararlanmaya yetenekli, aynı zamanda, kuruluş çalışmalarında, merkezî Rusya'nın, yalnızca bir başka derece için, iktisadî gelişmenin daha üstün bir derecesi için iyi olan iktisadî önlemlerini mekanik olarak aktarmaksızın,

somut iktisadî durumunun bütün özelliklerini, her halkın sınıf yapısını, kültür ve yaşam koşullarını hesaba katmasını bilen güçlü komünist örgütler kurarak, emekçi köylüler sovyetleri temeli üzerinde, ataerkil-feodal ilişkiler kalıntılarını kaldırmak ve sovyet ekonomisinin kurulmasına katılmakta onlara yardımcı olmaktır.

3. Eğer esas olarak 30 milyon Türk nüfustan, Azerbaycan, Türkistan'ın çok büyük bir bölümü, Volga ve Kırım Tatarları, Buhara, Kiva, Dağlılar'ın bir bölümü (Kabardiyalılar, Çerkezler, Balkarlar) ve yerleşik duruma gelmiş ve belli bir toprak üzerine iyice yerleşmiş bulunan bazı öteki halklar ayrık tutulursa, geriye, şu son zamanlara değin, en iyi topraklarını onların ellerinden almış ve onları sistemli olarak verimsiz çöllere doğru püskürten Rus göçmenler için yerleşip işleme *(colonisation)* konusu hizmeti görmüş bulunan 10 milyon kadar Kırgız, Başkır, Çeçen, Oset ve İnguş kalır. Çarlığın siyaseti, büyük toprak sahipleri ile burjuvazinin siyaseti, Rus ve Kazak köylüleri arasında seçilmi; kulak unsurları, emperyalist erekler için güvenilir bir destek durumuna getirerek, elden geldiğince bu bölgelere yerleştirmeye dayanıyordu. Bu siyaset, işlenmemiş bölgelere doğru püskürtülen yerlilerin giderek yokolması sonucunu veriyordu (Kırgızlar, Başkırlar).

Partinin bu halkların emekçi yığınları karşısındaki görevi (1. ve 2. noktalarda sözkonusu edilen görevlerden ayrı olarak), kendini genel olarak kulaklar sınıfı, özel olarak soyguncu Büyük-Rus kulaklarından kurtarma savaşımında, çabalarını yerel Rus nüfusu emekçilerinin çabaları ile birleştirmeye; bütün güçleri ve bütün olanakları ile sömürgeci kulakları defedip, böylece onlara insanca yaşanabilecek gerekli ekilir toprakları sağlamak için yardımcı olmaya dayanır.

4. Yukarda şözü geçen, belirli bir sınıf yapısına sahip ve belirli bir toprak üzerinde yaşayan halklar ve uluslardan başka, RSSFC sınırları içinde kararsız ulusal topluluklar, öteki milliyetlerin yoğun çoğunluğu arasında dağılmış ve çoğu durumda ne belirli bir sınıf yapıları, ne de belirli bir toprakları olan ulusal azınlıklar da vardır (Letonyalılar, Estonyalılar, Polonyalılar,

Yahudiler, vb.). Çarlığın siyaseti, bu azınlıkları, pogromlara kadar ve pogromlar dahil (Yahudi pogromları), bütün araçlarla yoketmeye dayanıyordu.

Ulusal ayrıcalıkların kaldırılmış, milliyetler arasındaki eşitliğin sağlanmış, ulusal azınlıkların özgür ulusal gelişme hakkının sovyet rejiminin kendi niteliği tarafından güvence altına alınmış bulunduğu şu anda, partinin, bu ulusal grupların emekçi yığınları karısındaki görevi, kendilerine sağlanmış bulunan bu özgür gelişme hakkından sonuna kadar yararlanmalarında onlara yardımcı olmaktır.

5. Çevredeki komünist örgütlerin gelişmesi, partinin bu bölgelerdeki normal büyümesini engelleyen biraz özel koşullar için olmaktadır. Bir yandan, çevrede çalışan, "egemen" bir ulusun varoluş çerçevesinde yetişmiş ve ulusal baskıyı bilmeyen Büyük-Rus komünistler, parti çalışmasında ulusal özelliklerin önemini çoğu kez küçümser, ya da belli bir halkın sınıf yapısına, kültürüne, yaşam koşullarına, tarihsel geçmiş özelliklerine hiç bir önem vermez, bunları çalışmalarında gözönünde tutmaz ve böylece partinin ulusal sorundaki siyasetini gözden düşürüp bozarlar. Bu durum, komünizmi, Büyük-Rus egemenliği ve sömürgecilik anlayışına doğru, Büyük-Rus şovenliğine doğru saptırmaya yolaçar. Öte yandan, sert bir ulusal baskı döneminden geçmiş ve bu dönemin anısından henüz büsbütün kurtulmamış bulunan yerli komünistler de emekçi sınıfların çıkarlarını karanlıkta bıraktıklarından, parti çalışmasında ulusal özelliklerin önemini çoğu kez abartır, ya da bir ulus emekçilerinin çıkarları ile aynı ulusun "egemen ulusal" çıkarlarını birbirinden ayırmayı ve parti çalışmasında emekçilerin çıkarlarına dayanmayı bilmediklerinden bu ikisini düpedüz birbirine karıştırırlar. Bu durum da, komünizmi, bazan (Doğuda) panislamizm, pantürkizm biçimine bürünen burjuva demokratik milliyetçiliğe doğru saptırmaya yolaçar.

Bu iki sapmayı da komünizm davası için kesinlikle zararlı ve tehlikeli olarak mahkûm eden kongre, birinci sapmanın, Büyük-Rus egemenliği anlayışına sapmanın özel tehlikesini ve özel kötülüğünü belirtmek ister. Kongre, parti safları içinde

sömürgeci ve milliyetçi kalıntıları yenmeksizin, çevrede gerçekten komünist, enternasyonalizm temeli üzerinde, yerli ve Rus nüfusun proleter öğelerini safları içinde toplayan, sağlam ve yığınlara bağlı örgütler kurmanın olanaksız olduğunu anımsatır. Sonuç olarak kongre, komünizm içindeki milliyetçi ve en başta da sömürgeci dalgalanmaları yoketmeyi çevre-bölgelerde, partinin en önemli görevlerinden biri sayar.

6. Savaş cephelerinde kazanılmış bulunan başarılar ile birlikte, özellikle Vrangel'in safdışı edilmesinden sonra, sanayi proletaryası hemen hemen olmayan bazı geri çevre-bölgelerde bir eğilim, milliyetçi küçük-burjuva unsurların kendilerine bir kariyer yapmak için partiye girmeleri eğilimi belirmiştir. Bu unsurlar, partinin durumunu gerçek bir yönetici gücün durumu olarak gördüklerinden, genel olarak kendilerine komünist süsü veriyor ve oraya kötü gizlenmiş bir şovenlik ve bozulma anlayışı taşıyarak, topluluklar biçiminde partiye üşüşüyorlar; ve çevre-bölgelerde genellikle güçsüz olan parti örgütleri de, her zaman yeni üyeler alınması ile partiyi "genişletme" girişimine dönebilecek bir durumda değildirler.

Proletarya partisi içine sızan her türlü sözde-komünist unsurlara karşı amansız bir savaşıma çağıran kongre, partiyi, milliyetçi küçük-burjuva aydın unsurların kabulü ile "genişleme"ye karşı uyarır. Kongre, partinin çevre-bölgelerde, en başta bu çevre-bölgelerin proleterlerinin, yoksul köylülerinin ve emekçi köylülerinin kabulüyle saflarını tamamlamasını gerekli görür. Bu iş, çevre-bölgelerde kendi üyelerinin niteliğinin iyileştirilmesi yoluyla, parti örgütlerini güçlendirmeye büyük önem verilerek yapılmalıdır.

ULUSAL SORUN KONUSUNDA PARTİNİN İVEDİ GÖREVLERİ

RUS KOMÜNİST PARTİSİNİN X. KONGRESİNE SUNULAN RAPOR

(10 MART 1921)

PARTİNİN, ulusal sorun konusundaki, ivedi, somut görevlerine doğrudan doğruya geçmeden önce, bu sorunun çözümünün, kendileri olmaksızın mümkün olmayan bazı öncüllerini saptamak gerekir. Bu öncüller, ulusların oluşması, ulusal baskının doğuşu sorunu ile, tarihsel gelişme boyunca ulusal baskı biçimleri ve daha sonra, ulusal sorunun çözümünün çeşitli gelişme dönemlerinde büründüğü biçimler sorunu ile ilgilidir.

Bu dönemlerin sayısı üçtür.

Birinci dönem, Batıda feodalizmin tasfiyesi, kapitalizmin zaferi dönemidir. Bireylerin uluslar biçiminde örgütlenmesi bu dönemde yer alır. İngiltere (İrlanda hariç), Fransa, İtalya gibi ülkelerden söz etmek istiyorum. Batıda —İngiltere'de, Fransa'da, İtalya ve kısmen de Almanya'da—, feodalizmin tasfiyesi ve bireylerin uluslar biçiminde örgütlenmesi dönemi, zaman

içinde, genel olarak, merkezî devletlerin ortaya çıktıkları dönem ile raslaşmış ve bu raslaşma, ulusların, gelişmeleri içinde, bu ülkelerde devlet biçimlerine bürünmeleri sonucunu vermiştir. Ve bu devletlerin içinde azbuçuk önemli başka ulusal gruplar bulunmadığı kadarıyla, bu ülkelerde ulusal baskı da bulunmuyordu. Avrupa'nın doğusunda, tersine, milliyetlerin örgütlenmesi ve feodal parçalanmanın tasfiyesi süreci, zaman içinde, merkezî devletlerin kuruluş süreci ile raslaşmadı. Macaristan'dan, Avusturya'dan, Rusya'dan sözediyorum. Bu ülkelerde, henüz kapitalist gelişme de yoktu: belki ancak doğuş durumundaydı; gene de, Türk, Moğol ve öbür Doğu halklarının akınına karşı ortak savunma gereği, akınları durdurmaya yetenekli merkezî devletlerin hemen kurulmasını zorunlu kılıyordu. Ve Avrupa'nın doğusunda merkezî devletlerin kuruluş süreci, bireylerin uluslar biçiminde örgütlenme sürecinden daha hızlı olduğu için, orada henüz uluslar biçiminde örgütlenmemiş, ama daha şimdiden tek bir devlet içinde toplanmış birçok halklardan oluşan karma devletlerin kurulduğu görülmüştür.

Demek ki, birinci dönem, böylece, kapitalizmin şafağında milliyetlerin ortaya çıkması ile belirlenmiştir ve Batı Avrupa'da salt ulusal, ulusal baskısız devletler doğarken, Doğu Avrupa'da, başta daha gelişmiş bir tek ulus ve egemen ulusa önce siyasal, sonra da iktisadî bakımdan bağımlı, daha az gelişmiş başka uluslar ile birlikte, çokuluslu devletlerin doğmaları da dikkat edilecek noktadır. Doğunun bu çokuluslu devletleri, ulusal çatışmaları, ulusal hareketleri, ulusal sorunu ve bu sorunun çeşitli çözüm biçimlerini ortaya çıkarmış bulunan ulusal baskının yurdu olmuşlardır.

Ulusal baskının gelişmesinin ve ona karşı savaşım araçlarının ikinci dönemi, kapitalizmin, pazar, hammadde, yakıt ve ucuz bir emek-gücü peşinde, sermaye ihracı ve büyük demir ve deniz yollarını güvenlik altına alma savaşımı içinde, ulusal devlet çerçevesinden taştığı ve yakın ve uzak komşular zararına, kendi ülkesini genişlettiği emperyalizmin belirme dönemine bağlanır. Bu ikinci dönemde, Batının eski ulusal devletleri —İngiltere, İtalya, Fransa—, ulusal devletler olmaktan

çıkarlar, yani ellerine yeni topraklar geçirip böylece daha önce Avrupa'nın doğusunda varolan o aynı ulusal ve sömürgesel baskı için bir alan oluşturarak, çokuluslu devletler durumuna dönüşürler. Bu dönem, Avrupa'nın doğusunda, egemenlik altındaki ulusların (Çekler, Polonyalılar, Ukraynalılar), emperyalist savaştan sonra, eski çokuluslu burjuva devletlerin dağılması ve büyük güçler denilen devletlerce egemenlik altına alınmış yeni ulusal devletlerin kurulmasına yolaçan uyanış ve pekişmeleri ile belirlenmiştir.

Üçüncü dönem, egemen ve egemenlik altındaki uluslar, sömürgeler ve anayurt sorununun tarih arşivlerine atıldığı, RSSFC toprağı üzerinde, eşit haklardan, eşit gelişme olanağından yararlanan, ama iktisadî, siyasal ve kültürel gerilikleri nedeniyle, tarihten gelme belli bir eşitsizliği de koruyan milliyetlerin ortaya çıktıklarını gördüğümüz sovyetik dönem, kapitalizmin yıkılışı ve ulusal baskının ortadan kaldırılışı dönemidir. Milliyetlerin bu eşitsizliğinin özünü oluşturan şey, tarihsel gelişme sonucu, geçmişten, siyasal ve sınaî bakımdan öbür milliyetlerden daha gelişmiş bir durumda bulunan bir milliyet, yani Büyük-Rus milliyetini devralmış olmamızdır. Bir tek yıl içinde yok edilemeyecek, ama geri kalmış milliyetlere, iktisadî, siyasal ve kültürel bir yardım bulunarak ortadan kaldırılacak olan fiilî eşitsizliğin nedeni, işte budur.

Ulusal sorunun gelişmesinin, tarihsel olarak gözlerimiz önünde oluşmuş bulunan üç dönemi işte bunlardır.

İlk iki dönemin ortak bir özelliği var. Bu özellik de şu: Bu iki dönemde, milliyetler, baskı ve sömürgeye uğramışlardır; bunun sonucu, ulusal savaşım yürürlükte ve ulusal sorun da çözülmemiş olarak kalır. Ama aralarında bir de ayrım var. O da şudur ki, birinci dönemde, ulusal sorun ayrı ayrı alınmış çokuluslu devletler çerçevesinden çıkmaz ve yalnızca az sayıdaki Avrupalı milliyetleri kapsar; oysa ikinci dönemde, ulusal sorun, devletin iç sorunu olmaktan, birçok devleti ilgilendiren sorun durumuna, tüm haklarından yararlanamayan milliyetleri boyunduruk altında tutmak, Avrupa dışındaki yeni

halklar ve aşiretleri kendi etkileri altına almak isteyen emperyalist devletler arasındaki savaş sorunu durumuna dönüşür. Böylece, eskiden yalnızca kültürlü ülkelerde bir önem taşıyan ulusal sorun, bu dönemde yalıtık niteliğini yitirir ve genel sömürgeler sorunu ile kaynaşır.

Ulusal sorunun genel sömürgesel sorun durumuna gelişmesi, tarihsel bir raslantı değildir. Bu gelişme, ilk olarak, emperyalist savaş sırasında, savaşçı güçlerin emperyalist gruplarının, ordu birliklerini oluşturmak için gerekli insanları sağladıkları sömürgelere başvurma zorunda kalmaları gerçeği ile açıklanır. Bu sürecin, emperyalistlerin, bu geri kalmış sömürge halklarına kaçınılmaz çağrıda bulunmaları sürecinin, bu halkları ve bu aşiretleri kurtuluş savaşının yoluna sokmaktan geri kalamayacağına kuşku yok. Sonra ulusal sorunun genişlemesi, tüm yeryüzünü önce küçük kıvılcımlar, daha sonra kurtuluş hareketi aleviyle tutuşturan genel sömürge sorunu durumuna geliştiren ikinci etken de, emperyalist grupların Türkiye'yi paylaşma ve devlet olarak varlığına son verme girişimleridir. Müslüman halklar arasında, en gelişmiş devlet olan Türkiye, buna katlanamazdı; savaşım bayrağını kaldırdı ve emperyalizme karşı Doğu halklarını kendi yöresinde topladı. Üçüncü etken, emperyalizme karşı savaşımı bir dizi başarı kazanan ve doğal olarak, Doğunun ezilen halklarını esinleyen, onları savaşıma yönelten, böylece onların, İrlanda'dan Hindistan'a kadar, ezilen halkların ortak cephesini kurmalarını sağlayan Sovyet Rusya'nın ortaya çıkışıdır.

Ulusal baskının gelişmesinin ikinci aşamasında, burjuva toplumun, ulusal sorunu çözmek, halklar arasına barış getirmek şöyle dursun, tersine, ulusal savaşım kıvılcımını, ondan ezilen halkların, sömürge ve yarı-sömürgelerin, dünya emperyalizmine karşı savaşım alevini harlandırana kadar körüklemiş bulunması sonucu veren tüm etkenler, işte bunlardır.

Kuşkusuz, ulusal sorunu çözmeye, yani çeşitli halklar ve aşiretlerin barış içinde birarada yaşama ve kardeşçe işbirliğini sağlayan koşulları yaratmaya yetenekli tek rejim, sovyet iktidarı rejimidir.

Sermayenin, üretim araçlarının özel mülkiyetinin egemenliği altında ve sınıfların varlığı ile birlikte, milliyetlerin eşitliğinin güvence altına alınamayacağının; sermaye iktidarı varolduğu sürece, üretim araçlarının sahipliği için savaşım sürdüğü sürece milliyetler arasında hiç bir eşitlik olamayacağının, bunun gibi, ulusların emekçi yığınları arasında da, hiç bir işbirliği kurulamayacağının tanıtlanmasına pek gerek yok. Tarih, bize, ulusal eşitsizliği yoketmenin tek yolunun, ezilen ve ezilmeyen halkların emekçi yığınları arasında kardeşçe bir işbirliği rejimi tek aracının, kapitalizmi kaldırmak ve sovyet düzenini kurmak olduğunu söylüyor.

Sonra, tarih, bu türlü halkların "yabancı" burjuvaziden olduğu kadar kendi ulusal burjuvazilerinden de kurtulma başarısı gösterdikleri ölçüde, yani ülkelerinde sovyet düzenini kurmuş bulundukları ölçüde, emperyalizm varlığını sürdürdükçe, komşu sovyet cumhuriyetlerinin desteği olmaksızın, tek başlarına yaşamaya ve varlıklarını başarı ile kurtarmaya yetenekli olmadıklarını da göstermiştir. Macaristan örneği, sovyet cumhuriyetlerinin tek bir devlet içinde birleşmesi olmaksızın, tek bir askerî ve iktisadî güç olarak toplanmaksızın, dünya emperyalizminin birleşik güçleri karşısında, askerî cephelerde de, iktisadî cephelerde de direnemeyeceklerini açıkça gösterir.

Sovyet cumhuriyetleri federasyonu, bir devlet içinde birleşmenin aranan biçimi, RSSFC bunun canlı somutlaşmasıdır.

Daha sonra partimiz için, ulusal sorunu RSSFC çerçevesinde çözmek ereğiyle bazı önlemler alma zorunluluğunu gerekçelendirmek üzere, burada başlangıçta, size sözünü etmek istediğim öncüller, işte bunlardır yoldaşlar.

Sovyet rejimi altında, Rusya'da ve ona bağlı cumhuriyetlerde, egemen milliyetler de, haklardan yoksun milliyetler de, metropol de, sömürgeler de, sömürülenler de, sömürücüler de bulunmadığı halde, Rusya'da ulusal sorun gene de vardır. Gerçekte, RSSFC'nde ulusal sorun, geri halklara devletsel, kültürel ve iktisadî bakımdan merkezî Rusya'ya yetişme olanağını sağlamak için, milliyetlerin, geçmişten devralmış bulun-

duğumuz (iktisadî, siyasal, kültürel) geriliğini ortadan kaldırmaya dayanır. Eski rejim altında, çarlık iktidarı, Ukrayna, Azerbaycan, Türkistan ve öbür çevre-bölgelerde devletçiliği geliştirmeye çalışmıyordu ve çalışamazdı da; yerli nüfusu zorla özümlemeyi gözeten çarlık iktidarı, tıpkı kültürel gelişmelerine karşı olduğu gibi, bu bölgelerde devletçiliğin gelişmesine karşı da savaşım veriyordu. Sonra, eski devlet büyük toprak sahipleri ve kapitalistler, bize, miras olarak, toprakları Rusya'nın kazak ve kulak öğeleri için bir sömürgeleştirme konusu olan Kırgızlar, Çeçenler, Osetler gibi iyiden iyiye çökmüş halklar bırakmışlardır. Bu halklar akılalmaz acılar içinde kıvranıyor ve cançekişiyordu. Öte yandan, egemen milliyeti oluşturan Büyük-Rus milliyetinin durumu, yerli emekçi yığınlara daha yakın olmasını, gereksinmelerini anlamasını ve geri durumlarından ve kültürsüzlüklerinden çıkmaları için onlara yardım etmesini bilmeyen ya da istemeyen Rus komünistleri üzerinde bile etkisinin izlerini bırakmıştır. Çevre-bölgelerdeki yaşam ve kültür özelliklerini horgördüklerinden, bazan Rus egemen şovenliğinden yana bir konum alan az sayıdaki Rus komünistleri gruplarından sözediyorum. Sonra, ulusal baskıya uğramış, Rus-olmayan milliyetlerin durumu da, bazan halklarının emekçi yığınlarının çıkarlarını "tüm halkın" çıkarları denilen çıkarlardan ayırdetmesini bilmeyen yerli komünistler üzerinde etkisini göstermekten geri kalmamıştır. Bazan yerli komünistlerin saflarında görülen ve Doğuda kendini panislamizm, turancılık gibi akımlarla deyimleyen o yerel yerli milliyetçilik sapmasından sözediyorum. Son olarak, Kırgızları, Başkırları ve bazı Dağlı aşiretleri yıkılıştan kurtarmak, sömürgeci kulaklar zararına onlara gerekli toprakları sağlamak da zorunludur.

Partinin bu ivedi görevlerini belirledikten sonra, bizim komünist siyasetimizi, çevre-bölgelerde, özellikle Doğuda gördüğümüz iktisadî durumun özelliklerine uyarlamaya dayanan genel düzeydeki göreve gelmek isterim.

Gerçek şu ki, her şeyden önce Türklerden oluşan bütün bir halklar topluluğu —ki sayıları 30 milyon dolaylarındadır—, sanayi kapitalizmi dönemine geçmemiş, bu döneme geçecek za-

man bulamamışlardır; bu nedenle, bu halkların sanayi proletaryası hemen hemen yoktur ve bunun sonucu bu halklar, sanayi kapitalizminden geçmeden, ilkel ekonomi biçimlerinden sovyet ekonomisi aşamasına geçmek zorundadırlar. Bu, güç ama hiç de olanaksız olmayan işi gerçekleştirmek için, bu halkların iktisadî durumunun, hatta tarihsel geçmişinin, yaşam ve kültür koşullarının tüm özelliklerini gözönünde tutmak gerekir. Bu halkların toprağına, bu konuda, Rusya'nın merkezi için geçerli ve bir anlam taşıyan önlemleri dikmeye kalkmak, anlaşılmaz ve tehlikeli bir şeydir. RSSFC'nin iktisat siyasetini gerçekleştirirken, çevrede gördüğümüz iktisadî durumun, sınıf yapısının, tarihsel geçmişin tüm özelliklerini gözönünde tutmanın kesenkes zorunlu olduğu açıktır. Örneğin, Narkomprod (Azıklandırma Halk Komiserliği) tarafından yayınlanan ve müslüman nüfusun hiç bir zaman domuz yetiştirmediği Kırgızistan'da, halkın devlete belli sayıda domuz vermesini isteyen buyruk gibi saçmalıkların yadsınmasının sözünü bile etmiyorum. Bu örnek, herhangi bir yolcunun gözüne çarpan özel yaşam koşullarının, ne derecede gözönünde tutulmaması istendiğini gösterir.

Az önce, bana Çiçerin yoldaşın makalelerini* yanıtlamamı isteyen kısa bir yazı verildi. Yoldaşlar, bana kalırsa, Çiçerin'in büyük bir dikkatle okuduğum makalelerinde edebiyattan başka bir şey yok. Bu makalelerde dört yanlış ya da yanlış anlaşılma var. İlk olarak Çiçerin yoldaş emperyalist devletarasındaki çelişkileri yadsımaya yatkın; emperyalistlerin uluslararası birliğini büyütüyor ve emperyalist gruplar ve emperyalist devletler (Fransa, Amerika, İngiltere, Japonya, vb.) arasındaki iç çelişkileri, varolan ve savaşa yolaçan çelişkileri, gözden yitiriyor, küçümsüyor. O, emperyalist yönetici grupların birliği etkenini büyümsemiş ve bu tröst içinde varolan çelişkileri

* O sıralarda Dışişleri Halk Komiseri olan G. Çiçerin'in, "Stalin Yoldaşın Tezlerine Karşı" başlığı altında, *Pravda*'nın 6, 7 ve 9 Mart 1921 günlü 50, 51 ve 52. sayılarında yayımlanmış bulunan makalelerine anıştırma. —*Ed.*

küçümsemiştir. Oysa, bu çelişkiler var ve Dışişleri Halk Komiserliğinin faaliyeti bu çelişkiler üzerine kurulu. Sonra Çiçerin yoldaş bir ikinci yanlış yapıyor. Büyük egemen devletler ile, daha yeni kurulmuş ulusal devletler (Çekoslovakya, Polonya, Finlandiya vb.), malî ve askerî bakımdan, bu büyük devletlerin eline bırakılmış devletler arasında varolan çelişkileri küçümsüyor. Çiçerin yoldaş, bu ulusal devletlerin büyük devletlere bağımlılığına karşın, ya da daha doğrusu bu bağımlılık sonucu, büyük devletler ile bu devletler arasında, örneğin Polonya, Estonya, vb. ile yapılan görüşmeler üzerine yansıyan çelişkiler bulunduğunu gözden tamamen yitirmiş. Dışişleri Halk Komiserliğinin varlık nedeni de, bütün bu çelişkileri gözönünde tutmak, onlara dayanmak, bu çelişkiler çerçevesinde dolambaçlı çarelere başvurarak ereğine ulaşmaktan başka bir şey değildir. Çiçerin yoldaş bu etkeni çok şaşırtıcı bir biçimde küçümsemiş. Çiçerin yoldaşın üçüncü yanlışı, ulusal kaderin serbestçe tayin edilmesinden, gerçeklikte, emperyalistlerin rahatça, kullandıkları soyut bir slogana dönüşmüş bulunan bu slogandan gereğinden çok sözetmesidir. Çiçerin yoldaş, bizim bu slogana iki yıldan beri veda etmiş bulunduğumuzu tuhaf bir biçimde unutmuş. Bu slogan artık programımızda yer almıyor. Programımızda, pek belirsiz bir slogan olan ulusal kaderin serbestçe tayin edilmesinden değil, ama daha belgin bir vurguya sahip ve açıkça belirlenmiş bir slogandan, halkların devlet biçiminde örgütlenmek üzere ayrılma hakkı sloganından sözedilmiştir. Bunlar ayrı iki şeydir. Çiçerin yoldaşın bu olguyu makalelerinde hesaba katmaması çok tuhaf, bundan ötürü, belirsiz bir duruma gelmiş bulunan slogana karşı tüm itirazları kuru sıkı bir atış gibidir; çünkü ne benim sunduğum tezlerde, ne de parti programında "serbestçe tayin etme" sözü yoktur. Yalnızca halkların devlet biçiminde örgütlemek üzere ayrılma hakkından sözedilmiştir. Ama bu slogan, sömürgelerde kurtuluş hareketinin alevlendiği şu anda, bizim için devrimci bir slogandır. Sovyetik devletler, özgürce onaylanmış bir katılma temeli üzerinde, federasyon olarak biraraya geldikleri için, ayrılma hakkı RSSFC'ni oluşturan halkların kendi isteğiyle kul-

lanılmamış olarak kalır. Ama, İngiltere'nin, Fransa'nın, Amerika'nın, Japonya'nın mengenesine sıkıştırılmış sömürgeler sözkonusu olduğu zaman; Arabistan, Mezopotamya, Türkiye, Hindistan gibi uyruklaştırılmış ülkeler, yani Antantın sömürgesi olan ülkeler sözkonusu olduğu zaman, halkların ayrılma hakkı sloganı, devrimci bir slogandır. Bundan vazgeçmek demek, Antanta yardım etmek demektir. Dördüncü yanlış anlaşılına da, Çiçerin yoldaşın makalelerindeki pratik bilgi yokluğudur. Makale yazmak elbette kolaydır, ama onları; "Stalin Yoldaşın Tezlerine Karşı" diye adlandırmak için, pratik karşı-önerilerden başka bir şey olmasa bile, ciddî bir şeyler formüllendirmek gerekir. Nedir ki, ben, onun makalelerinde, sözünü etme zahmetine değen hiç bir pratik öneri görmedim.

Bitiriyorum yoldaşlar. Şu sonuçlara varıyoruz: Burjuva toplum, yalnızca ulusal sorunu çözmekte yeteneksiz çıkmakla kalmadı, ama tersine, onu "çözme" girişimlerinde, ulusal sorunu, onu sömürgesel bir sorun durumuna getirecek kadar genişletti ve kendisine karşı, İrlanda'dan Hindistan'a kadar yapılan yeni bir cephe oluşturdu. Ulusal sorunu koymaya ve çözmeye yetenekli tek devlet, üretim araç ve aletlerinin ortaklaşa mülkiyetine dayanan devlet, yani sovyetik devlettir. Sovyetik federatif devlet ile birlikte, artık ne ezilen, ne de ezen milliyetler vardır, ulusal baskı kaldırılmıştır. Ama, eski burjuva rejimden devralınmış daha kültürlü ve daha kültürsüz milliyetler arasındaki eşitsizlik, (kültürel, iktisadî, siyasal) fiilî eşitsizlik nedeniyle, ulusal sorun, geri halkların emekçi yığınlarının iktisadî, siyasal ve kültürel gelişmesini kolaylaştırmayı, daha önce davranmış bulunan, proleter, merkez Rusya'ya yetişmelerini sağlamayı gözeten önlemlerin hazırlanmasını isteyen bir biçim alır. Ulusal sorun üzerine tarafımdan önerilen tezlerin üçüncü bölümünün konusunu oluşturan pratik önerilerin nedeni de işte budur.

TARTIŞMANIN KAPANIŞ KONUŞMASI

Yoldaşlar, bu kongre bakımından ulusal sorun üzerindeki

tartışmada en ilginç olan şey, ulusal soruna ilişkin açıklamalardan, Rusya'nın yeni yönetimsel bölünüşü tarafından zorlanarak, sorunu pratik olarak koymaya geçmiş bulunmamızdır. Ekim Devriminin başlarında halkların ayrılma hakkını ilân etmekle yetiniyorduk. 1918 ve 1920 yıllarında, geri halkların emekçi yığınları ile Rusya proletaryası arasında bir yakınlaşma ereğiyle, Rusya'nın, ulusal göstergeye göre yeni yönetimsel bölünüşüne çalıştık. Oysa bugün, bu kongrede, sorunu salt pratik bir alan üzerine, yani Rusya'ya bağlı özerk bölgeler ve bağımsız cumhuriyetler içindeki emekçi yığınlar ve küçük-burjuva öğeler karşısında parti siyasetinin ne olması gerektiği üzerine koyuyoruz. Böyle olduğu içindir ki, Zatonski yoldaşın, size önerilen tezlerin soyut bir nitelik taşıdıklarını söyleyen konuşması, beni şaşırttı. Elimde, onun, neden bilinmez, kongrenin dikkatine sunmamış bulunduğu kendi tezleri var; ben, bu tezlerde "RSSFC" adının "Doğu Avrupa" sözcükleri, "Rusya" sözcüğünün de "Rus" ya da "Büyük-Rus" sözcüğü ile değiştirilmesini isteyen bir tek dışında, pratik nitelikte hiç bir öneri, ama gerçekten hiç bir öneri bulamadım. Ben, bu tezlerde başka pratik öneriler bulamadım.

Şimdi ikinci soruna geçiyorum. Burada, komşulardan daha çok delege beklediğimi söylemeliyim. Rusya, bazıları sanayi bakımından iyici gelişmiş ve bu açıdan Rusya'dan pek ayırdedilemeyen, bazıları henüz kapitalizm aşamasına geçmemiş ve merkezî Rusya'dan adamakıllı ayırdedilebilirler, başka bazıları da tamamen geri kalmış yirmiiki çevre-bölgeye sahip. Tezlerde, çevre-bölgelerin tüm çeşitliliğini, tamamen somut bir biçimde kavramak olanaksız. Tüm parti için bir değer taşıyan tezlerden, yalnızca Türkistan, yalnızca Azerbaycan ya da yalnızca Ukrayna ile ilgili bir nitelik taşımaları istenemez. Tüm çevre-bölgeler için ortak olan ayırıcı özellikleri almak ve özellikler üzerinde durmaksızın, onları tezler içine sokmak zorunludur; gerçeklikte, tezler hazırlamak için başka bir yöntem yoktur. Büyük-Rus olmayan milliyetleri birçok gruplara bölmek gerekir, tezlerde yapılan da budur. Rus-olmayan milliyetlerin nüfusu 65 milyona yakındır. Bütün bu Rus-olmayan milliyetle-

rin ortak ayırıcı özellikleri, devletçiliklerinin gelişmesi bakımından, merkezî Rusya'dan geride kalmış olmalarıdır. Görevimiz, bu milliyetlere, onların proleter, emekçi öğelerine yardım etmek için, tüm gücümüzle ülkelerinde sovyetik devletçiliği kendi öz dilleri içinde geliştirmeye çalışmaktır. Bu ortak özellik, tezlerde, tezlerin pratik bölümünde sözkonusu edilmiştir. Sonra, eğer çevre-bölgelerin özelliklerinin somutlaştırılması yolunda yürümeye devam edilirse, Rus-olmayan 65 milyon dolaylarındaki nüfusun bütünü içinde, kapitalizmden geçmemiş bulunan 30 milyon kadar Türkten ayrıca sözetmek gerekecek. Azerbaycan'ın, bazı bakımlardan, Rus eyaletlerinden üstün olduğunu söyleyen Mikoyan haksız. Anlaşılan o, Bakû'yu Azerbaycan ile karıştırıyor. Bakû, Azerbaycan'ın derinliklerinden doğmadı; yukardan, Nobel'in, Rothschild'in, Vishau'nun vb. çabaları ile kuruldu. Bizzat Azerbaycan'a gelince, bu ülke, ataerkil-feodal ilişkilerin en geri durumda bulunduğu ülkedir. Bu nedenle, ben, Azerbaycan'ı, bütünüyle, kapitalizmden geçmemiş ve onları sovyet ekonomisi yoluna sürüklemeye yetenekli özel yöntemlerin uygulanması gereken, çevre-bölgeler grubu içine sokuyorum. Bu, tezlerde söylendi. Sonra, 8-10 milyondan çok nüfusu olmayan bir üçüncü grup var; her şeyden önce, henüz klan rejiminin varlığını sürdürdüğü ve henüz tarımsal ekonomiye geçmemiş bulunan hayvan yetiştirici aşiretlerdir bunlar. Kırgızlar, Türkistan'ın kuzey bölümü, Başkırlar, Çeçenler, Osetler, İnguşlar gibi. Bu milliyetler grubu ile ilgili olarak, onlara gereksinme duydukları toprağın sağlanması zorunludur. Burada, Kırgızlara söz verilmedi, tartışmalar kapatıldı. Onlar, toprak yokluğundan yıkılmaya yüztutan Yukarı-Başkıristan'ın, Kırgızistan'ın ve Dağlıların çektikleri acılar üzerine daha çok şeyler söyleyebilirlerdi. Ama Safarov'un bu konuda söyledikleri, ancak 8-10 milyon kişiyi ilgilendirir. Bundan ötürü, Safarov yoldaşın pratik önerileri bütün çevre-bölgeler için genelleştirilemez, çünkü Rus-olmayan milliyetlerin geri kalan bölümü için —ve bunların nüfusu 55 milyona yakındır—, bu düzeltmelerin hiç bir önemi yoktur. İşte bu nedenle, bu türlü milliyetler grupları ile ilgili olarak, Safarov

tarafından önerilmiş bulunan bazı noktaların somutlaştırılması, düzeltilme ve iyileştirilmesine karşı çıkmaksızın, bu düzeltmelerin genelleştirilemeyeceğini söylemek zorundayım. Sonra, Safarov yoldaşın bir düzeltmesi konusunda da bir eleştiride bulunacağım. Düzeltmelerinden birinin içine, "ulusal-kültürel kendi kendini yönetim" üzerine bir tümce kayıvermiş:

"Ekim Devriminden önce —deniyor bu tümcede—, Rusya'nın doğu çevresinin sömürge ve yarı-sömürge halkları, emperyalist siyaset sonucu, kendi öz ulusal-kültürel kendi kendini yönetimleri ile kendi öz dillerinde verilmiş bulunan eğitim ile vb., kapitalist uygarlığın fetihlerine katılma olanaklarından yoksun kalmışlardı."

Ben, bu düzeltmeyi, bundculuk koktuğu için kabul edemeyeceğimi söylemeliyim. Ulusal-kültürel kendi kendini yönetim formülü, bundcu bir formüldür. Hanidir, o belirsiz kendi kendini yönetim sloganlarına veda etmiş bulunuyoruz, onları yeniden canlandırmanın yeri yok. Üstüne üstlük, bütün bu tümce hiç de doğal olmayan bir sözcükler topluluğundan başka bir şey değil.

Burada elimizde, biz komünistlerin, Beyaz-Rus milliyetini yapay bir biçimde türettiğimizi ileri süren bir pusula var. Rusçadan farklı, kendi diline sahip bir Beyaz-Rus milliyeti olduğu ve bunun sonucu, Beyaz-Rus halkının kültürü ancak kendi ulusal dilinde yükseltilebileceği için, bu, doğru değil. Bundan beş yıl için, Ukrayna, Ukrayna milliyeti konusunda da benzer sözler duyuluyordu. Ve daha yakın zamanlarda, Ukrayna Cumhuriyeti ile Ukrayna milliyetinin, Almanların bir icadından başka bir şey olmadıkları söyleniyordu. Gene de, Ukrayna milliyetinin varlığı ve bu milliyetin kültürünü geliştirmenin, komünistler için bir ödev olduğu açık. Tarihe karşı çıkılamaz. Eğer Ukrayna kentlerinde, bugüne kadar Rus unsurlar, hâlâ ağır basıyorsa, bu kentlerin zamanla kaçınılmaz bir biçimde ukraynalılaşacakları da açık. Kırk yıl kadar önce, Riga bir Alman kenti idi; ama kentler, kırlar nüfusunun akını ile geliştikleri ve kırlar, milliyetin koruyucuları oldukları için, Riga, bugün salt Leton bir kenttir. Elli yıl kadar önce Macaristan'ın tüm kentleri Alman bir nitelik taşıyordu; şu anda, bu kentler macar-

laştırılmışlardır. Kentlerde, bugüne kadar hâlâ Beyaz-Rus olmayanların ağır bastıkları Beyaz-Rusya bakımından da aynı şey olacaktır.

Kapanış konuşmamı bitirirken, kongreye, tüm çevre-bölgelerimizi ilgilendiren tezlerin pratik önerilerini daha da somutlaştırma ereğiyle, içine bölgeler temsilcilerinin de gireceği bir komisyon seçilmesini öneriyorum.

Stenografik Tutanak,
Devlet Yayınları, 1921.

ULUSAL SORUNU KOYUŞ BİÇİMİ ÜZERİNE

(1921)

KOMÜNİSTLERİN ulusal sorunu koyuş biçimleri, II. Enternasyonal ve $2^1/_2$'uncu Enternasyonal* militanlarının, her türlü "sosyalist", "sosyal-demokrat", menşevik, sosyalist-devrimci vb. partilerin koyuş biçiminden, iyiden iyiye ayrılır.

* $2^1/_2$ *'uncu Enternasyonal* - Şubat 1921'de Viyana'da kurulmuş ve devrimci yükselme döneminde, II. Enternasyonalden geçici olarak çıkan bir dizi partiden (Rus menşevikleri dahil) bileşmiş bulunan Uluslararası Sosyalist Partiler Birliği işte böyle adlandırılmıştı. Birliğin başında F. Adler, O. Bauer, L. Martov vb. bulunuyordu. $2^1/_2$'uncu Enternasyonalin amacı, saygınlığını yitirmiş, II. Enternasyonalden yüzçevirmiş bulunan işçi yığınları arasında durmadan III. Enternasyonalin büyüyen etkinliğine karşı savaşmaktı. 1923 yılından $2^1/_2$'uncu Enternasyonal, II. Enternasyonal ile yeniden birleşti. —*Ed.*

Ulusal sorunu koymanın yeni biçiminin en karakteristik ve ulusal sorunu eski ve yeni kavrama biçimleri arasında bir sınır çizgisi çeken ayırdedici göstergeleri olarak başlıca dört noktayı belirlemek özel bir önem taşır.

Birinci nokta, parça olarak ulusal sorunun, bütün olarak sömürgelerin kurtuluşu genel sorunu ile kaynaşmasıdır. II. Enternasyonal çağında, ulusal sorun, her zaman salt "uygar uluslar"a ilişkin dar bir sorunlar çerçevesi ile sınırlanıyordu. İrlandalılar, Çekler, Polonyalılar, Finliler, Sırplar, Ermeniler, Yahudiler ve öbür bazı Avrupa milliyetleri — II. Enternasyonalin, yazgıları ile ilgilendiği, tüm haklardan yararlanamayan milliyetler alanı işte budur. Asya ve Afrika halklarının, en hoyrat ve kandökücü biçim altında ulusal baskıya uğrayan onlarca ve yüzlerce milyon bireyi, çoğu kez "sosyalist"lerin görüş alanı dışında kalıyorlardı. Aklar ile karalar, "kültürsüz" zenciler ile "uygar" İrlandalılar, "geri" Hindular ile "aydınlanmış" Polonyalılar bir türlü aynı plana konulamıyordu. Tüm haklarından yararlanamayan Avrupa milliyetlerinin kurtuluşu için savaşım verme gereği her ne kadar kendiliğinden kabul ediliyorduysa da, "uygarlık"ın "korunması" için "zorunlu" olan sömürgelerin kurtuluşundan ciddî ciddî sözetmek, "vakarlı sosyalistler"e hiç de hoş gelmiyordu. Bu sosyalistler, eğer onlara sosyalist denebilirse, Avrupa'da ulusal boyunduruğun kaldırılmasının, Asya ve Afrika sömürge halkları emperyalizm boyunduruğundan kurtulmadıkça, olanaksız olduğunu, birincinin ikinciye organik olarak bağlı bulunduğunu akıllarından bile geçirmiyorlardı. Ulusal sorunun sömürgeler sorunu ile bağlılığını ortaya ilk koyanlar komünistler oldu; onlar bu soruna teorik bir dayanak verip, onu pratik devrimci eylemlerinin temeline koydular. Bunun sonucu, aklar ile karalar arasındaki, emperyalizmin "kültürlü" ve "kültürsüz" köleleri arasındaki duvar yıkıldı. Bu durum, geri kalmış sömürgeler ile ilerici proletaryanın ortak düşmana, emperyalizme karşı savaşımlarını düzene koyma işini büyük ölçüde kolaylaştırmıştır.

İkinci nokta, ulusların kendi kaderlerini kendilerinin tayin etme hakkı belirsiz sloganının, uluslar ve sömürgelerin ayrılma,

bağımsız devletler kurma hakkı belgin sloganı ile değiştirilmesidir. II. Enternasyonal militanları, kaderini serbestçe tayin etme hakkından sözederken, çoğu kez, ayrılma hakkı üzerine tek sözcük söylemiyorlardı — kaderini serbestçe tayin etme hakkı, en iyi durumda, özerklik hakkı olarak yorumlanıyordu. Ulusal sorun "uzman"ları, Springer ve Bauer, kaderini serbestçe tayin etme hakkını, ezilmiş Avrupa uluslarının kültürel özerklik hakkı yapacak, yani tüm *siyasal* (ve iktisadî) iktidarı egemen ulusun eline *bırakarak*, kültürel kurumlara sahip olma hakkı yapacak kadar ileri gitmişlerdi. Başka bir deyişle, tüm haklarından yararlanamayan uluslar için kaderini serbestçe tayin etme hakkı, ayrılmaya ilişkin sorun dıştalanmış olarak, egemen uluslara siyasal iktidarı kullanma ayrıcalığı biçimine dönüşmüş bulunuyordu. II. Enternasyonalin ideolojik önderi Kautsky, kaderini serbestçe tayin etme hakkının, Springer-Bauer tarafından örgütlenmiş, emperyalist bir niteliğe sahip bu yorumuna, eninde sonunda katılmıştı. Kaderini serbestçe tayin etme sloganının kendileri bakımından elverişli bu özelliğini gören emperyalistlerin, bu sloganı kendi öz sloganları ilân etmiş bulunmalarında şaşılacak bir şey yok. Halkları köleleştirme ereğini izleyen emperyalist savaşın, kaderini serbestçe tayin etme bayrağı altında sürdürüldüğü bilinir. Kaderini serbestçe tayin etme-belirsiz sloganı, ulusların kurtuluş aleti, ulusların eşitliği durumundan, ulusların evcilleştirilmesi aleti durumuna, ulusların emperyalizme bağımlılığını sürdürme aleti durumuna işte böyle dönüştürüldü. Tüm dünyadaki olayların, şu son yıllar içindeki akışı, Avrupa devriminin mantığı, son olarak sömürgelerdeki kurtuluş hareketinin büyümesi, gerici bir nitelik kazanmış bulunan bu sloganının reddedilmesini ve bir başkası ile, tüm haklarından yararlanamayan ulusların emekçi yığınları arasında, egemen uluslar proleterlerine karşı duyulan güvensizlik havasını dağıtmaya, ulusların eşitliğine ve bu uluslar emekçilerinin birliğine götüren yolu açmaya elverişli devrimci bir slogan ile değiştirilmesini gerektiriyorlardı. Bu slogan, komünistler tarafından, tüm hak-

larından yararlanamayan uluslar ve sömürgeler için, devlet olarak örgütlenme bakımından ayrılma hakkına ilişkin olarak formüllendirilmiş bulunan slogandır. Bu sloganın değeri şunlara dayanır:

1° Bu slogan, bir ulus emekçilerinin, bir başka ulus emekçileri karşısındaki ilhakçı amaçlar konusunda her türlü kuşku nedenini ortadan kaldırır ve bunun sonucu, karşılıklı güven ve özgürce onaylanmış birlik alanını hazırlar.

2° Kaderini serbestçe tayin etme hakkı üzerine ikiyüzlüce lafazanlık eden ama tüm haklarından yararlanamayan halklar ile sömürgeleri, uyrukluk içinde, kendi emperyalist devletleri çerçevesi içinde tutmaya çalışan ve böylece bu hakların ve sömürgelerin emperyalizme karşı kurtuluş savaşımını büsbütün yoğunlaştıran emperyalistlerin yüzlerindeki maskeyi çekip çıkarır.

Tanıtlamaya pek gerek yoktur ki, Rus işçileri, iktidarı ellerine geçirdikten sonra, eğer halkların devlet olarak örgütlenmek üzere ayrılma hakkını ilân etmemiş, eğer halkların bu zamanaşımına uğramaz hakkını pratiğe geçirme isteklerini gerçekte göstermemiş, eğer, diyelim Finlandiya üzerindeki "hak"tan vazgeçmemiş (1917), eğer İran'ın kuzeyindeki askerleri geri çekmemiş (1917), eğer Moğolistan, Çin vb., vb. ülkelerin belli bir bölümü üzerindeki isteklerden vazgeçmemiş olsalardı, Batı ve Doğu milliyetlerindeki yoldaşlarının yakınlığını kazanamazlardı.

Eğer emperyalistlerin, kaderini serbestçe tayin etme bayrağı altında ustaca gizlenmiş bulunan siyasetleri, şu son zamanlarda Doğuda başarısızlık üzerine başarısızlığa uğruyorsa, bunun bir nedeninin de, bu siyasetin, halkların devlet olarak örgütlenmek üzere ayrılma hakkı sloganı anlayışı içindeki ajitasyon alanı üzerinde boy vermiş, büyüyen bir kurtuluş hareketi ile karşılaşması olduğu daha az kesin değil. II. Enternasyonal ve $2^1/_2$'uncu Enternasyonal kahramanları bunu anlamaz; onlar, var güçleriyle yapmış bulunduğu önemsiz bazı yanlışlıklar için, Bakû "propaganda ve eylem komitesi"ni* kınarlar. Ama, sözü geçen "şûra"nın kendi varlık

yılı boyuncaki faaliyeti ile, Asya ve Afrika sömürgelerinin son iki-üç yıl içindeki kurtuluş hareketini öğrenme zahmetine katlanacak herkes, bunu anlayacaktır.

Üçüncü nokta, ulusal-sömürgesel sorun ile, Sermaye iktidarı, kapitalizmin yıkılışı, proletarya diktatörlüğü sorunu arasındaki bağın, organik bağın ortaya konmasıdır. II. Enternasyonal çağında, boyutları son derece küçültülmüş bulunan ulusal sorun, her zaman kendi başına, gelecekteki proleter devrim ile bağlantısı dışında ele alınıyordu. Ulusal sorunun, proleter devrimden önce, kapitalizm çerçevesindeki bir dizi reform aracıyla "kendiliğinden" çözüleceği; proleter devrimin, ulusal sorun kökten çözülmeksizin gerçekleşebileceği ve tersine, ulusal sorunun da, Sermaye iktidarı giderilmeksizin, proleter devrimin zaferi olmaksızın ve bu zaferden önce çözülebileceği düşünülüyordu. Aslında emperyalist bir nitelik taşıyan bu görüş biçimi, Springer ve Bauer'in ulusal sorun üzerindeki bilinen çalışmalarında, kendini kırmızı bir çizgi gibi belli ediyordu.

Ama son on yıl, ulusal sorunun bu kavrayış biçimi içinde yanlış olan, çürümüş olan ne varsa hepsini gösterdi. Emperyalist savaş ve şu son yılların devrimci pratiği bir kez daha gösterdi ki:

1° Ulusal sorun ile sömürge sorunu, Sermaye iktidarından kurtuluş sorunundan ayrılmaz sorunlardır.

2° Emperyalizm (kapitalizmin en yüksek biçimi), tüm haklarından yararlanamayan ulusların ve sömürgelerin siyasal ve iktisadî uyruklaştırılması olmaksızın varolamaz.

3° Tüm haklarından yararlanamayan uluslar ile sömürgeler, Sermaye iktidarı yıkılmadıkça kurtulamazlar.

4° Tüm haklarından yararlanamayan uluslar ile sömürgeler, emperyalizm boyunduruğundan kurtulmadıkça, prole-

* "Doğu Halkları Propaganda ve Eylem Komiteşi", 1920 eylülünde Bakû Doğu Halkları Kurultayında kuruldu. Görevi, dünya proleter devrimi soganı üzerine emperyalizme karşı bir savaşım ereğiyle, propagandayı örgütlemek, Doğudaki kurtuluş hareketini destekleyip birleştirmek idi. Bir yıl kadar yaşadı. Rus, Türk, İran ve Arap dilleri'nde, *Doğu Halkları* adlı organını yayınlıyordu. —*Ed.*

taryanın zaferi sağlam olamaz.

Eğer Avrupa ile Amerika'ya, sosyalizm ile emperyalizm arasındaki başlıca çatışmaların cephesi, alanı adı verilebilirse, hammaddeleri, yakıtları, yiyecek ürünleri, engin insan yedekleri ile birlikte, tüm haklarından yararlanamayan uluslar ile sömürgelere de, emperyalizmin gerisi, yedekliği olarak bakmak gerekir. Bir savaşı kazanmak için, yalnızca cephede yenmek değil, ama düşmanın gerisini, yedekliklerini de altüst etmek gerekir. Bu nedenle, dünya proleter devriminin zaferi, ancak proletarya, emperyalistlerin iktidarına karşı, proletarya diktatörlüğü için kendi öz devrimci savaşımını, tüm haklarından yararlanamayan uluslar ile sömürgeler emekçi yığınlarının kurtuluş hareketi ile düzenleştirmesini bildiği zaman sağlama bağlanmış sayılabilir. II. Enternasyonal $2^1/_2$'uncu Enternasyonal adamlarının, Batıda büyüyen proleter devrim çağında, ulusal sorun ile sömürge sorununu, iktidar sorunundan ayırarak, gözden yitirmiş bulundukları şey, işte bu "küçük şey"dir.

Dördüncü nokta, çeşitli milliyetlerin emekçi yığınları arasında kardeşçe bir işbirliği kurmak için zorunlu koşullardan biri olarak, milliyetler sorununa yeni bir öğenin. milliyetlerin (yalnızca hakta değil) gerçekte eşitleştirilmesi öğesinin getirilmesidir (geri kalmış milliyetlere, onları geçmiş bulunan milliyetlerin kültürel ve iktisadî düzeyine yükselebilmeleri için yardım etmek). II. Enternasyonal çağında, her zaman "ulusal eşitlik" istemekle yetiniliyordu: en iyi durumda, bu eşitliğin gerçekleşmesini isteyen istemden öteye gidilemiyordu. Ama, eğer bu son derece önemli haktan yararlanmak için yeterli kaynak ve olanaklar yoksa, kendi başına çok önemli bir siyasal kazanım olan ulusal eşitlik, boş bir söz olarak kalma durumuna düşer. Geri kalmış halkların emekçi yığınlarının, "ulusal eşitlik"in kendilerine verdiği haklardan, ileri milliyetler emekçi yığınlarının bu haklardan yararlanabildikleri ölçüde yararlanabilecek durumda bulunmadıkları kuşkusuz: milliyetler arasında, geçmişten devralınmış bulunan ve bir-iki yıl içinde ortadan kaldırılamayacak fiilî (kültürel, iktisadî) eşitsizlik, kendini duyurur. Tüm bir milliyetler topluluğunun kapitalizm aşamasını görüp

geçirecek zaman bulamadığı ve kendi proletaryası hemen hemen olmayan başka milliyetlerin kapitalizm aşamasına hiç girmediği; gerçekleştirilmiş bulunan tam bir ulusal eşitliğe karşın, bu milliyetlerin emekçi yığınlarının, kültürel ve iktisadî gerilikleri nedeniyle, kazanılmış haklardan yeterli bir ölçüde yararlanacak durumda bulunmadıkları Rusya'da bu eşitsizlik kendini büsbütün duyurur. Bu eşitsizlik, proletaryanın Batıdaki zaferi "ertesinde", çok çeşitli gelişme derecelerinde bulunan birçok geri kalmış sömürge ve yarı-sömürge kaçınılmaz bir biçimde sahneye girecekleri zaman, kendini daha da güçlü olarak duyuracaktır. İleri ulusların muzaffer proletaryasının, geri milliyetler emekçi yığınlarına, kültürel ve iktisadî gelişmelerinde gerçek ve sürekli bir yardımda bulunması, gelişmenin üstün derecesine yükselmeleri, onları geride bırakan milliyetlere yetişmeleri için onlara yardım etmesi, işte tastamam bu nedenle zorunludur. Böyle bir yardım olmaksızın, çeşitli halklar ve uluslar emekçilerinin, tek bir dünya ekonomisi içinde, barış içinde birarada yaşamalarını ve kardeşçe işbirliklerini, sosyalizmin kesin zaferinin o öylesine zorunlu koşulunu örgütlemek, olanaksızdır.

Öyleyse, bundan yalnızca "ulusal eşitlik" ile yetinilemeyeceği ve:

1° Geri halklar ve ulusların iktisadî durumunu, varlık koşullarını, kültürünü irdelemek;

2° Bu halk ve ulusların kültürlerini geliştirmek;

3° Onlara siyasal eğitim vermek;

4° Kerteli ve ağrısız bir biçimde onları iktisadın yüksek biçimlerine katmak;

5° Geri ve ileri milliyetlerin emekçileri arasında iktisadî işbirliği kurmak için, "ulusal eşitlik"ten, milliyetlerin fiilî eşitleştirilme önlemlerine, pratik düzenlemelerin hazırlanma ve uygulanmalarına geçmenin zorunlu olduğu sonucu çıkar.

Komünistlerin ulusal sorunu yeni koyuş biçimlerini belirleyen başlıca dört etken, işte bunlardır.

Pravda, n° 98,
8 Mayıs 1921.

EKİM DEVRİMİ VE RUS KOMÜNİSTLERİNİN ULUSAL POLİTİKASI

(1921)

EKİM Devriminin gücünü meydana getiren şey, başka öğelerin yanısıra, Batıdaki devrimlerden farklı olarak, milyonlarca insanı bulan küçük-burjuvaziyi ve, her şeyden önce onun en güçlü ve en kalabalık katmanlarını, yani köylülüğü, Rus proletaryasının çevresinde toplamasıdır. Böylece Rus burjuvazisi tecrit edildi, ordusuz kaldı, ve Rus proletaryası ülkenin kaderini eline aldı. Böyle olmasaydı, Rus işçileri iktidarı ellerinde tutamazlardı.

Barış, tarım devrimi ve ulusların özgürlüğü, büyük Rusya'nın yirmiden fazla ulusuna ait köylüleri, Rus proletaryasının bayrağı altında birleştiren üç temel etkendir.

Burada ilk iki etkenden sözetmeye hiç gerek yok; onlar hakkında şimdiye dek çok yazıldı, hem zaten onlar kendiliklerinden belli olan şeyler. Üçüncü etkene, Rus komünistlerinin ulusal politikasına gelince, onun öneminin tam anlaşılmadığı

görülüyor. Bunun için bu konuda bir-iki söz söylemek gereksiz olmayacaktır.

Şöyle başlayalım. (Finlandiya, Estonya, Letonya, Litvanya, Polonya dışındaki) RSSFC'nin 140 milyon nüfusu içinde, Büyük-Rusların sayısı 75 milyondan çok değil; geri kalan 65 milyon ise Büyük-Rusların dışındaki uluslar tarafından oluşuyor.

Sonra, bu uluslar, daha çok, askerî açıdan en zayıf yerler olan çevre-bölgelerde barınmaktadırlar; ayrıca bu çevre-bölgeler, hammaddeler, yakacak ve besin maddeleri açısından zengindirler.

Ensonu, bu çevre-bölgeler sınaî ve askerî açılardan merkezi Rusya'dan daha az gelişmişlerdir (ya da hiç gelişmemişlerdir). Bu yüzden, bu bölgeler, merkezî Rusya'nın askerî ve iktisadî yardımı olmadan bağımsız varlıklarını koruyamazlar; aynı şekilde, merkezî Rusya'da çevre-bölgelerin yakıt, hammadde ve besin maddeleri yardımı olmadan, askerî ve iktisadî gücünü koruyabilecek durumda değildir.

Bu koşullar, komünizmin ulusal programının bilinen ilkeleriyle birleşerek Rus komünistlerinin ulusal politikasının niteliğini belirlediler.

Bu politikanın özü birkaç sözcükle özetlenebilir: Rus-olmayan ulusların yaşadığı bölgeler üzerindeki bütün "istekler"den, bütün "haklar"dan vazgeçilmesi; bu uluslara bağımsız devlet olarak varolma hakkının (sözle değil, davranışla) tanınması; bu ulusların özgür iradeyle kabul edecekleri merkezî Rusya ile askerî ve iktisadî ittifak; geri uluslara kültürel ve iktisadî gelişmelerinde yardım, ki bu yardım olmadan "ulusal eşitlik" denen şey boş bir laf haline gelir; bütün bunlar köylülerin tam kurtuluşu, tüm iktidarın çevre-bölgelerin emekçi öğelerinin ellerinde yoğunlaşması temeli üzerinde oturtulmuştur; Rus komünistlerinin ulusal politikası böyledir.

İktidarı ellerine geçiren Rus işçileri, bu ulusal politikayı gerçekleştirmek isteklerini davranışlarıyla göstermiş olmasalardı, Finlandiya üzerindeki "hak"tan vazgeçmeselerdi. İran'ın kuzeyindeki askerleri geri çekmeselerdi, Rus emperyalistlerinin

Moğolistan ve Çin'in bazı bölgeleri üzerindeki isteklerini ortadan kaldırmamış olsalardı, eski Rus imparatorluğunun geri uluslarına ulusal dilde devlet kurumlarını ve kültürlerini geliştirmelerine yardım etmemiş olsalardı, başka ülkelerdeki yoldaşlarının ve, her şeyden önce, haklarına tam sahip olmayan ezilmiş ulusların yığınlarının sempatisini ve güvenini kazanamazlardı.

RSSFC'nin halkları arasındaki çözülmez ittifak, ancak bu güven temeli üzerinde kurulabilmiştir. Bu ittifaka karşı girişilen her türlü "diplomatik" oyunlar ve büyük bir özenle kurulmuş "ablukalar" güçsüz kalmışlardır.

Dahası var. Eski Rusya'nın çevre-bölgelerinin ezilmiş yığınlarının Rus işçilerine gösterdikleri bu sempati ve bu güven olmasaydı, onlar, Kolçak'ı, Denikin'i, Vrangel'i yenemezlerdi. Bu asi generallerin harekât alanının daha çok Rus-olmayan ulusların bulunduğu çevre-bölgelerle sınırlı olduğunu unutmamak gerek; oysa, bu bölgeler, emperyalist ve ruslaştırma siyasetleri yüzünden Kolçak, Denikin ve Vrangel'i mutlaka lânetleyeceklerdi. Savaşıma karışan ve bu generalleri destekleyen Antant, yalnızca çevre-bölgelerdeki ruslaştırma yandaşlarına dayanabilirdi. Böylelikle çevre-bölgeler halkının asi generallere olan kinini körüklemekten ve sovyet iktidarına duyulan sempatiyi derinleştirmekten başka bir şey yapmadı.

Bu durum, Kolçak, Denikin ve Vrangel'in gerilerinin iç zayıflığını, ve bundan dolayı cephelerinin zayıflığını, yani en sonunda bozgunlarını belirledi.

Ama Rus komünistlerinin ulusal politikasının yararlı sonuçları RSSFC'nin ve ona bağlı sovyet cumhuriyetlerinin sınırlarında kalmıyor. Bunun, dolaylı olarak, komşu ülkelerin RSSFC'ye karşı tutumlarında da bir etkisi var. Türkiye'nin, İran'ın, Afganistan'ın, Hindistan ve başka Doğu ülkelerinin eskiden bir korkuluk olarak kabul ettikleri Rusya'ya karşı tutumlarının kökten değişmesi, Lord Curzon gibi gözüpek bir politikacının bile yadsıyamayacağı bir *olgudur*. Sovyet iktidarının dört yıllık ömrü süresince, yukarda ana çizgileri belirtilen ulusal politika, RSSFC içinde sistemli bir biçimde uygulanmasaydı,

Rusya'ya karşı komşu ülkelerin tutumunda köklü değişikliğin meydana gelmeyeceğini göstermeye pek gerek yoktur.

Komünistlerin ulusal politikasının sonuçları özet olarak böyledir. Bu sonuçlar, özellikle bugün, çetin savaşın sona erdiği, büyük bir kuruluş işinin başladığı bugün, sovyet iktidarının dördüncü yıldönümünde, ve alınan yolu bir bakışta kavrayabilmek için geriye bakıldığında, bambaşka bir parlaklıkla beliriyor.

Pravda, nº 251,
6-7 Kasım 1921.

SOVYET CUMHURİYETLERİNİN BİRLEŞMESİ ÜZERİNE

RSSFC X. SOVYETLER KONGRESİNE SUNULAN RAPOR

(26 ARALIK 1922)

YOLDAŞLAR, bu kongrenin açılışından birkaç gün önce, Tüm Rusya Merkez Yürütme Komitesi Başkanlığının eline, Kafkas-ötesi, Ukrayna ve Beyaz-Rusya cumhuriyetleri sovyetler kongreleri tarafından alınmış, bu cumhuriyetlerin tek bir federal devlet biçiminde birleşmelerinin istenir ve zorunlu bir şey olduğunu söyleyen bir dizi karar geçti. RSSFC Merkez Yürütme Komitesi Başkanlığı, bu sorunu tartıştı ve bu birleşmenin uygun olduğu sonucuna vardı. Cumhuriyetlerin birleşmesine ilişkin sorun, bu kongrenin gündeminde, işte bu kararla ilişkili olarak yer alıyor.

Sovyet sosyalist cumhuriyelerinin birleşmesi yönündeki kampanya, bundan üç-dört ay önce başladı. Girişimin sahibi, Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan cumhuriyetleri; sonra Ukrayna ve Beyaz-Rusya cumhuriyetleri de onlara katıldılar. Bu kampanyanın anlamı RSSFC ve öbür sovyet cumhuriyetle-

rinin arasında bir anlaşma ile saptanmış olan eski sözleşme ilişkilerinin, olanaklarını yitirmiş, yetersizliklerinin ortaya çıkmış bulunmalarıdır. Bu kampanyanın anlamı eski sözleşme ilişkilerinden daha sıkı birlik ilişkilerine, yürütme ve yasama düzeyinde gerekli federal organlarla, Birliğin bir merkez yürütme komitesi ve bir Halk Komiserleri Kurulu ile donatılmış, tek bir federal devletin kurulmasını içeren ilişkilere geçilmesi gerektiğidir; kısacası, eskiden sözleşme ilişkileri çerçevesinde, geçici biçimde çözülmüş bulunan şeyin, şimdi, bu kampanya içinde, sürekli bir şey olarak saptanması önerilmektedir.

Cumhuriyetleri birleşme yoluna götüren nedenler nelerdir? Bu birleşmeyi zorunlu kılan koşullar nelerdir?

Üç koşullar grubu, sovyetik cumhuriyetlerin tek bir federal devlet biçiminde birleşmesini kaçınılmaz kılmışlardır.

Birinci koşullar grubu, iç iktisadî durumumuza değgin olgulardır. İlk olarak, yedi savaş yılının sonucu olarak, cumhuriyetlerin elinde kalmış, ve daha usa-uygun bir biçimde kullanılmaları ve bellibaşlı iktisadî kolların geliştirilmesi bakımından bizi biraraya getirilmelerine zorlayan iktisadî kaynaklarımızın darlığı, tüm cumhuriyetlerdeki sovyetler iktisadının omurgası. İkinci olarak, tarihsel bakımdan oluşmuş bulunan doğal işbölümü, federasyonumuzun çeşitli bölgeleri ve cumhuriyetleri arasındaki iktisadî işbölümü. Örneğin, Kuzey, Güneye ve Doğuya dokuma, Güney ve Doğuda, Kuzeye pamuk, yakut vb. sağlar. Bölgeler arasında kurulmuş bulunan bu işbölümü, bir kalemde çizilemez: federasyonun iktisadî gelişmesi içinde tarihsel olarak kurulmuştur. Nedir ki, cumhuriyetlerin ayrı varlığı ile birlikte çeşitli bölgelerin tam gelişmesini olanaksız kılan bu işbölümü, tek bir iktisadî bütün içinde birleşmeyi, bu cumhuriyetler için bir ödev durumuna getirir. Üçüncü olarak, federasyonun tümü içinde, tüm olanaklı birleşmenin başlıca etken ve tabanını oluşturan bellibaşlı ulaştırma araçlarının birliği. Ulaştırma araçlarının, ayrı ayrı alınmış çeşitli cumhuriyetler elinde ve onların çıkarları çerçevesindeki ayrı varlığının kabul edilemeyeceği kendiliğinden anlaşılır; çünkü bu durum, iktisadî yaşamın ana etkeni-

ni —ulaştırma araçlarını— plansız olarak kullanılacak, birbirlerinden ayrı parçalar yığınına dönüştürür. Cumhuriyetleri bir tek devlet biçiminde birleştirmeye, bu durum da etkili olur. Son olarak, malî kaynaklarımızın darlığı. Yoldaşlar, malî durumumuzun, şimdi, sovyet iktidarının altıncı yılında, büyük bir ölçek üzerinde gelişme bakımından, örneğin, ona, yılda beşyüz milyon getiren içki —bu, bizde olmayacak—; yabancı ülkelerde bizde gene olmayan yüzlerce milyon krediye sahip eski rejimin malî durumundan çok daha az olanaklara sahip olduğumuzu da açıkça söylemek gerek. Dar malî gelişme olanaklarımız nedeniyle, güçlerimizi birleştirmedikçe, çeşitli cumhuriyetlerin malî araçlarını biraraya getirmedikçe, cumhuriyetlerimiz malî ekonomisinin temel ve ivedi sorunlarını çözemeyeceğimizi bütün bunlar gösterir.

Cumhuriyetlerimizi birleşme yoluna getiren ilk koşullar grubu işte budur.

Cumhuriyetlerin birliğini belirleyen ikinci koşullar grubu, dış durumumuza bağlı olgulardır. Askerî durumumuzdan sözediyorum. Dış Ticaret Halk Komiserliği aracılığıyla yabancı sermaye ile ilişkilerimizden sözediyorum. Son olarak, burjuva devletlerle diplomatik ilişkilerimizden sözediyorum. İç savaş durumunun cumhuriyetlerimiz için mutlu sonucuna karşın, yoldaşlar, dışardan bir saldırı tehlikesinin dıştalanmış olmaktan uzak bulunduğunu da unutmamak gerekir. Bu tehlike özellikle, elbette manevî silahsızlanma yoluna değil, ama silahlanmamızın gerçek bir maddî azaltılması yoluna girmiş bulunduğumuz şu anda, savaş cephemizin kesenkes birleşik olması, ordumuzun kesenkes birleşik olması gerekir. Birliklerimizin asker sayısını 600.000 kişiye indirdikten sonra, özellikle şimdi, ara vermeksizin, cumhuriyetin dış güvenliğini korumaya yetenekli, bileşik bir askerî cepheye sahip bulunmamız zorunludur. Sonra, askerî nitelikteki tehlikeden başka, federasyonumuzun iktisadî tecridi tehlikesi de var. Cenova ve La Haye'den sonra*

* *Cenova* ve *La Haye*, 1922'de Cenova (İtalya) ve La Haye'de (Hollanda) toplanmış bulunan uluslararası iktisadi, konferanslar. Bu konferansların, bir yandan kapitalist ülkeler (İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya ve birçok başka

Urquhart'tan sonra* cumhuriyetimizin iktisadî bakımdan boykot edilmesi başarılı olmadığı halde, ekonomimizin gereksinmeleri bakımından büyük bir sermaye akımı görülmediğini biliyorsunuz. Cumhuriyetlerimiz iktisadî tecrit tehlikesi ile tehdit edilmektedirler. Askerî müdahaleden daha az tehlikeli olmayan bu yeni müdahale biçimi, ancak ve ancak, kapitalist kuşatma karşısında, sovyet cumhuriyetlerimizin birleşik bir iktisadî cephesinin kurulması ile ortadan kaldırılabilir. Son olarak, diplomatik durumumuz. Daha kısa bir süre önce, Lozan Konferansının** açılması öngününde, Antant devletlerinin, bütün araçlarla federasyonumuzu nasıl tecrit etmeye çalıştıklarının tanıkları oldunuz. Diplomatik bakımdan, bu işte başarılı olamadılar. Federasyonumuza karşı örgütlenmiş, federasyonumuza karşı yöneltilmiş bulunan diplomatik boykot sökmedi. Antant, federasyonumuzu hesaba katma, gerileme, geri çekilme zorunda kaldı.

ülke), öte yandan da Sovyet Rusya katıldı. Bu konferansların ereği, "merkezî ve Doğu Avrupa'nın iktisadî kalkınması" için önlemler aramaktı. Gerçekte, "Rus" sorununu, çözme, yani Sovyet Rusya ile kapitalist dünya arasındaki ilişkileri belirleme durumundaydılar. Cenova'ya, "ticaretini genişletme ve ona içinde en geniş ve en başarılı bir biçimde gelişebileceği koşulları yaratma pratik ereği ile" (Lenin) giden Sovyet Rusya, bu konferansta, ondan tüm savaş ve savaş-öncesi borçlarının ödenmesini, yabancı mülk sahiplerine ulusallaştırılmış mülklerinin geri verilmesini, Rusya'da, sovyet ülkesini sonunda Batı Avrupa sermayesinin bir sömürgesi durumuna dönüştürecek bir hukukî ve malî rejimin kurulmasını isteyen yabancı sermayeye sert bir yanıt verdi. —*Ed.*

* *Urquhart*, devrimden önce, Rusya'da engin topraklara ve ormanlara, maden ocak ve yataklarına vb. sahip bulunan İngiliz sanayicisi; daha sonra, sovyetler iktidarına karşı savaşımın örgütleyicilerinden biri, Kolçak'ın danışmanı oldu. Eylül 1922'de, Urquhart, Dış Ticaret Halk Komiseri L.Kranssin ile, Sovyet hükümetinden imtiyaz olarak, Ural ve Kazakistan'daki eski mülklerinin büyük bölümünü aldığı bir ön sözleşme imzaladı. Bununla birlikte bu sözleşmenin ağır koşulları ve başında Lord Curzon'un bulunduğu İngiliz hükümetinin, Sovyetler Rusyası temsilcilerinin Lozan Konferansına (bir sonraki nota bakınız) katılmasını engellemeye yönelen, sovyetler iktidarına adamakıllı düşman siyaseti, Sovyet hükümetini Urquhart ile yapılan sözleşmenin onaylanmasını geri çevirme zorunda bıraktı. —*Ed.*

** Lozan Konferansı, Türk Ulusal Kurtuluşu Savaşından sonra bir barış antlaşması yapma ereğiyle, 1922 kasımında toplandı. Bu konferansa: Türkiye ve Yunanistan, Birleşik-Devletler, İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya, Romanya, Yugoslavya katıldı. Sovyet Rusya'ya gelince, müttefik devletlerin ve

Federasyonumuzun diplomatik tecridi yolundaki bu ve benzeri örneklerin yenilenmeyeceklerine inanmanın yeri yok. Bundan da, bu kez diplomatik alandaki birleşik cephe zorunluluğu çıkar.

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetlerini birlik yoluna götüren ikinci koşullar grubu işte budur.

Birincisi gibi ikinci koşullar grubu da, sovyet iktidarının tüm varlık dönemi boyunca, şimdiye dek etkilerini göstermiş ve geçerli kalmışlardır. Sözünü etmiş bulunduğumuz iktisadî gereksinmelerimiz, tıpkı siyaset konusundaki askerî ve diplomatik gereksinmelerimiz gibi, etkilerini kuşkusuz daha önce de gösteriyorlardı. Ama bu koşullar, iç savaş bir kez bittikten sonra, cumhuriyetler, ilk kez olarak iktisadî kuruluş işine girişme olanağına sahip bulundukları, ilk kez olarak iktisadî araçlarının tüm darlığını ve dış alanda olduğu kadar iç iktisadî alanda da tüm birleşme zorunluluğunu gördükleri zaman, ancak bugün olağanüstü bir güç kazanmışlardır. İşte bu nedenledir ki, şimdi sovyet iktidarının altıncı yılında, bağımsız Sovyet Sosyalist Cumhuriyetlerinin birleşme sorunu, gündeme yazılmış bulunmaktadır.

Son olarak, birleşme zorunluluğunu ortaya koyan, ve sovyetler iktidarının yapısına, sovyet iktidarının sınıf niteliğine bağlı bulunan bir üçüncü olgular grubu. Niteliği bakımından uluslararası bir nitelik taşıyan sovyetler iktidarı öyle bir tarzda kurulmuştur ki yığınlar arasında, bütün araçlarla, birlik düşüncesini geliştirir, yığınları birleşme yoluna götürür.

özellikle İngiltere'nin karşı koymaları üzerine, yalnızca Boğazlar sorununun konuşulduğu toplantılara kabul edildi. Sovyet hükümeti, konferans sırasında, barış zamanında olduğu gibi savaş sırasında da boğazların savaş gemilerine tamamen açık tutulmasını isteyen emperyalist görüşe karşı (her şeyden önce Sovyet Rusya'yı hedef alan önlem), Türkiye dışında, hangi devletin olursa olsun, savaş gemilerine boğazların tamamen kapatılması yolundaki kendi görüşünü çıkardı. Sonradan, müttefik devletler, Sovyet delegasyonunu konferanstan tamamen çıkartmaya çalıştılar ve 10 Mayıs 1923 günü, Sovyet temsilcisi V. Vorovski, Lozan'da, beyaz muhafız Konradi tarafından öldürüldü. —*Ed.*

Eğer, Büyük-Britanya, Fransa ve hatta bu devletlerin temelini kemiren içsel, bağdaştırılamaz ulusal çelişkileri ile, Polonya ve Yugoslavya gibi çokuluslu küçük devletlerde bile olduğu gibi, sermaye, özel mülkiyet ve sömürü, insanları böler ve onları birbirine düşman kamplara ayırırsa; eğer, diyorum, orada, kapitalist demokrasinin egemen olduğu ve devletlerin özel mülkiyete dayandıkları Batıda devletin temeli, karşılıklı ulusal çekişmelere, çatışma ve savaşıma elverişliyse, —burada, iktidarın sermaye üzerine değil, emek üzerine; özel mülkiyet üzerine değil, kollektif mülkiyet üzerine; insanın insan tarafından sömürüsü üzerine değil, bu sömürüye karşı savaşım üzerine dayandığı sovyetler dünyasında— burada, tersine, iktidarın niteliği sonucu, emekçi yığınlar, kendiliklerinden, tek bir sosyalist aile biçiminde birleşmeye yönelirler. Orada, Batıda, burjuva demokrasisi dünyasında, çokuluslu devletlerin çöküşünü ve yavaş yavaş yapıcı öğelerine dağılışlarını görmemiz (Hindistan, Mısır, İrlanda ile nasıl uyuşacağını bilmediğim Büyük-Britanya, ya da kendi Beyaz-Rusları, Ukraynalıları, Almanları, Yahudileri ile nasıl uyuşacağını gene bilmediğim Polonya gibi); oysa bizim en azından otuz milliyeti birleştiren federasyonumuzda, burada, tersine, bağımsız cumhuriyetler arasındaki devlet bağlarının bir pekişme süreci ile bağımsız milliyetlerin tek bir bağımsız devlet biçiminde durmadan daha sıkı bir yaklaşmasına götüren bir süreç ile karşı karşıya bulunmamız şaşırtıcı değil mi? Burada, birincisi, devletin yapıcı öğelerinin dağılmasına götüren, kapitalist tip, ve ikincisi, tersine, bir zamanlar bağımsız olan milliyetlerin, tek bir bağımsız devlet biçiminde, kerteli, ama sağlam bir yakınlaşmasına götüren, sovyetik tip olmak üzere, iki devletsel birlik tipi görüyorsunuz.

Çeşitli cumhuriyetleri birleştirme yoluna götüren üçüncü olgular grubu, işte budur.

Peki cumhuriyetlerin birleşme biçimi ne olmalı? Birleşme ilkeleri, RSSFC Merkez Yürütme Komitesi Başkanlığının, Ukrayna, Beyaz-Rusya ve Kafkas-ötesi sovyet cumhuriyetlerinden almış bulunduğu kararlarda yazılmışlardır.

Dört cumhuriyet birleşirler: Federal kuruluş olarak

RSSFC, gene federal kuruluş olarak Kafkasya-ötesi Cumhuriyeti, Ukrayna ve Beyaz-Rusya. Sosyalist cumhuriyet olmayan, ama sovyetik halk cumhuriyeti olan iki bağımsız sovyet cumhuriyeti, Horezm ve Buhara, yalnızca ve sırf henüz sosyalist cumhuriyetler olmadıkları için, şimdilik bu birleşme çerçevesi dışında kalırlar. Bu cumhuriyetlerin de, sosyalizme doğru içsel gelişmeleri ilerledikçe, bugün biçimlenen federal devlet bileşimine gireceklerinden benim kuşkum yok, yoldaşlar, umarım ki sizin de kuşkunuz yoktur.

Cumhuriyetler birliğine, federal kuruluş olarak RSSFC'nin değil, ama bu federal kuruluş önce kendi temel öğelerine ayrıldıktan sonra, RSSFC'yi oluşturan çeşitli cumhuriyetlerin girmesi daha usa-uygun gibi görünebilir. Bu yolun usa-aykırı, yararsız olduğunu, ve kampanyanın kendi gidişi tarafından dıştalanmış bulunduğunu sanıyorum. Birinci olarak, bu, cumhuriyetlerin birliğine götüren sürecin yanısıra, daha önce varolan federal kuruluşların ayrışması yönünde, cumhuriyetlerin, daha önce başlamış bulunan, ve gerçekten devrimci bir nitelik taşıyan birleşme sürecini tepeden tırnağa altüst eden bir başka sürecin ortaya çıkmasına yol açar.

İkinci olarak, bu yanlış yolu izleyerek, sekiz özerk cumhuriyetin yanısıra, bizi, bir de ayrıca bir Rus Merkez Yürütme Komitesi ile bir Rus Halk Komiserleri Kurulu kurma zorunda bırakacak bir duruma varırız ki, bu durum, örgütlenme alanında, şimdi kesenkes yararsız ve zararlı, ve ne iç, ne de dış durumun zorunlu kıldığı geniş bir kargaşalığa yolaçar. Bu nedenle, birleşen öğelerin dört cumhuriyet olması gerektiğini düşünüyorum: RSSFC, Kafkas-ötesi Federasyonu, Ukrayna ve Beyaz Rusya.

Birleşme antlaşmasının temeline konması gereken ilkeler şunlardır: Dış Ticaret, Ordu ve Bahriye, Dışişleri, Ulaştırma ve Posta ve Telgraf komiserlikleri, yalnızca Birlik Halk Komiserleri Kurulu içinde kurulmuşlardır. Maliye, İktisat, Azıklandırma, Çalışma ve Denetim komiserlikleri, sözleşmeci cumhuriyetlerdedirler, ama Birlik merkezinin ilgili komiserliklerinin yönergelerine göre çalışabilmeleri koşuluyla. Bu, cumhuriyetlerin

emekçi yığınlarının güçlerinin, Azıklandırma (İaşe), Ulusal Ekonomi Yüksek Kurulu, Maliye ya da Çalışma Halk Komiserliği ile ilgili alanlarda, Birlik merkezinin yönetimi altında birleşmeleri için zorunludur. Son olarak, cumhuriyetleri birleştiren halkların yaşam koşulları, töreleri, özel yargılama biçimleri ile, dil ve kültürleri ile, dolaysız bir ilişkisi bulunan öbür komiserlikler: İçişleri, Adalet, Ulusal Eğitim, Tarım vb. —hepsi altı—, bu komiserlikler, bağımsız kalmalı, sözleşmeci cumhuriyetlerin merkez yürütme komiteleri ve Halk Komiserleri Kurulları tarafından yönetilmelidirler. Bu, sovyetik cumhuriyetleri bileştiren halkların ulusal gelişme özgürlüğünü sağlayan gerçek koşul olarak zorunludur.

Kısa bir süre sonra cumhuriyetlerimiz arasında imzalanacak antlaşmanın temeline konması gereken ilkeler, benim görüşümce, işte bunlardır. Buna göre, RSSFC Merkez Yürütme Komitesi Başkanlığı tarafından onaylanmış bir karar tasarısı önereceğim:

1. Rusya Sovyet Sosyalist Federatif Cumhuriyeti, Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti, Kafkas-ötesi Sovyet Sosyalist Federatif Cumhuriyeti ve Beyaz-Rus Sovyet Sosyalist Cumhuriyetinin, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği biçiminde birleşmesini uygun bulmak.

2. Birleşmenin temeline, cumhuriyetlerden herbiri için, Cumhuriyetler Birliğinden serbestçe çıkma hakkının korunması ile birlikte, Birliğe serbestçe girme ve cumhuriyetlerin hak eşitliği ilkesini koymak.

3. Cumhuriyetler Birliğinin kuruluşu üzerine, cumhuriyelerin bir tek federal devlet biçiminde birleştirilme zorunluluğunu dayatan koşulların açıklanması ile birlikte, Ukrayna, Kafkas-ötesi Cumhuriyeti ve Beyaz-Rusya delegasyonları ile ortaklaşa bir bildirge tasarısı hazırlamak üzere, Kalinin, Trotski, Stalin, Rikov, Kamenev, Çiyurupa, Molotov, Sokolnikov, Sapronov, Pyatakov, Rudzutak, Say-Galiyev, Muhtarov, Halikov, Janson, Mansurov, Rahimbayev yoldaşlardan kurulu bir delegasyona vekâlet vermek.

4. Delegasyonu, RSSFC'nin, Cumhuriyetler Birliğine giriş koşullarını hazırlamak, ve birlik antlaşmasının incelenmesi sırasında, şu ilkeleri savunmakla görevlendirmek:

a) Tüm Birlik için, elverişli yasama ve yürütme organları kurmak;

b) Ordu ve Bahriye, Ulaştırma, Dışişleri, Dış Ticaret ve Posta ve Telgraf komiserliklerinin birleştirilmesi;

c) Sözleşmeci cumhuriyetlerin Maliye, Azıklandırma, Ulusal Ekonomi, Çalışma ve İşçi ve Köylü Denetimi komiserliklerinin, Cumhuriyetler Birliğinin ilgili komiserliklerinin yönergelerine bağlanması;

d) Sözleşmeci cumhuriyetler halklarının ulusal gelişme çıkarlarının güvence altına alınması.

5. Antlaşma tasarısını, Cumhuriyetler Birliğinin birinci kongresine sunulmasından önce, başkanlık kurulunun kişiliğinde, RSSFC Merkez Yürütme Komitesinin onayına sunmak.

6. Delegasyona, RSSFC ile Ukrayna, Kafkas-ötesi ve Beyaz-Rusya Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri arasında, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin kurulması konusunda birlik koşullarının RSSFC Merkez Yürütme Komitesi tarafından onaylanması temeli üzerinde, bir antlaşma yapılması için vekâlet vermek.

7. Antlaşmayı, Cumhuriyetler Birliğinin birinci kongresi onayına sunmak.

Dikkatinize sunduğum karar, işte bu.

Yoldaşlar, sovyetik cumhuriyetlerin kurulmasından bu yana, dünya devletleri iki kampa ayrıldılar: sosyalizm kampı ve kapitalizm kampı. Kapitalizm kampında, emperyalist savaşlar, ulusal düşmanlık, baskı, sömürge köleliği ve şovenlik gibi şeyler görüyoruz. Sovyetler kampında, sosyalizm kampında, tersine, karşılıklı güven, ulusal eşitlik, halkların barış içinde birarada yaşaması ve kardeşçe işbirliği gibi şeyler görüyouz. Onlarca yıldan beri, kapitalist demokrasi, ulusal çelişkileri, milliyetlerin özgür gelişme çıkarlarını, sömürü sistemi ile bağdaştırmaya çalışarak çözme çabası gösterir. Ama bu iş bugüne kadar olmadı ve olmayacak da. Tersine, kapitalizmi ölümle tehdit eden ulusal çelişkiler yumağı, durmadan daha karışır. Ulusal baskıyı kökten temizleme ve halkların karşılıklı güven ve kardeşçe işbirliğini kurma başarısı, yalnızca burada, sovyeler dünyasında, sosyalizm kampında gösterildi. Ve ancak sovyetler, bu işte başarı kazandıktan sonradır ki, biz, federasyonumuzu kuracak ve onu iç ve dış düşmanların saldırılarına karşı koruyacak bir duruma gelebildik. Sovyetler iktidarının, halkların barış içinde birarada yaşama ve kardeşçe işbirliğinin temellerini atma başarısını göstereli beş yıl oldu. Birleşmenin istenir bir şey olup olmadığı, zorunlu bir şey olup olmadığı sorununu

çözdüğümüz şu anda, yeni, güçlü bir federal emek devleti kurarak, bu temelleri yeni bir yapı ile taçlandırma durumunda bulunuyoruz. Son olarak, kongrelerinde biraraya gelmiş ve Cumhuriyetler Birliğinin kurulmasını oybirliği ile kararlaştırmış bulunan cumhuriyetlerimizin halklarının isteği, birleşme işinin doğru yolda bulunduğuna, o büyük özgür katılım ve halkların eşitliği ilkesine dayandığına tanıklık eder. Federal cumhuriyetimizi kurarak, yoldaşlar, uluslararası kapitalizme karşı güvenli bir kale yaratacağımızı, yeni federal devletin, dünya sovyet sosyalist cumhuriyeti biçiminde yeni bir önemli adım olacağını umalım.

Stenografik Tutanak,
Vtsik Yayınları, Moskova 1923.

SOVYET CUMHURİYETLERİNİN BİRLEŞMESİ ÜZERİNE

SOVYET SOSYALİST CUMHURİYETLER BİRLİĞİ I. KONGRESİNE SUNULAN RAPOR

(30 ARALIK 1922)

YOLDAŞLAR, bu gün, sovyetik iktidarın tarihinde bir dönüm noktasıdır. Bugün, birlikte davransalar da, her şeyden önce kendi varlıkları sorunu ile uğraşan sovyet cumhuriyetlerinin herbirinin kendi başına yürüdükleri artık aşılmış bulunan eski dönem ile — sovyet cumhuriyetlerinin birbirinden ayrı varoluşuna bir son verilmiş ve cumhuriyetlerin iktisadî yıkıma karşı başarı ile savaşmak için bir tek federal devlet biçiminde birleşmiş bulunduğu sovyet iktidarının artık yalnızca kendi varoluşuna değil, ama kendini, uluslararası durum üzerinde etkide bulunmaya yetenekli, bu durumu emekçiler yararına değiştirmeye yetenekli ciddi bir uluslararası güç olarak geliştirmeyi de düşündüğü, artık başlamış bulunan yeni dönem arasına sınır taşları koyar.

Bundan beş yıl önce sovyet iktidarı ne idi? Bütün düşmanları arasında alay ve birçok dostlarında da acıma uyan-

dıran, belli belirsiz, küçük bir büyüklük. Bu dönem, sovyetler iktidarının kendi öz güçlerinden çok, düşmanlarının güçsüzlüğüne dayandığı; sovyet iktidarını, Avusturya-Alman koalisyonu ile İngiliz-Fransız koalisyonu olarak iki koalisyon biçiminde bölünmüş bulunan düşmanlarının, kendi aralarında savaşmakla uğraştıkları ve silahlarını sovyetler iktidarına karşı çeviremedikleri haraplık dönemi idi. Bu dönem, sovyet iktidarı tarihinde, savaş sonucu olan yıkılmışlık dönemi idi. Gene de, Kolçak ve Denikin tarafından indirilen darbeler altında, sovyetik iktidar, Kızılorduyu kurmuş, haraplık döneminden başarı ile çıkmıştır.

Sonra sovyetler iktidarı tarihinde ikinci bir dönem, iktisadî yıkılmışlığa karşı savaşım dönemi açılmıştır. Bu dönem henüz bitmiş olmaktan uzaktır; ama sonuçlarını daha şimdiden vermiş bulunmaktadır, çünkü biz, bu dönemde, sovyet iktidarının geçen yıl ülkeyi kasıp kavuran açlığa karşı etkili savaşımını görüyoruz; bu dönemde tarımın büyük bir ilerleyişini, hafif sanayiin büyük bir kalkınışını görüyoruz; sevincimizi, umudumuzu oluşturan yetişmiş sanayi komutanları kadrolarına sahip bulunuyoruz. Ama iktisadî yıkılmışlığın üstesinden gelebilmek için, bütün bunlar yeterli olmaktan uzaktır. Yıkımı yenip yoketmek için, tüm sovyet cumhuriyetlerinin güçlerini birleştirmek zorunludur; cumhuriyetlerin tüm malî ve iktisadî kaynaklarının temel sanayi kollarımızın canlandırılması işine ayrılması zorunludur. Sovyet cumhuriyetlerini tek bir federal devlet içinde birleştirme zorunluluğunun nedeni budur. Bu gün, ekonomimizin kalkınması ereğiyle güçlerini birleştirmek için, cumhuriyetlerimizin tek bir devlet biçiminde birleştikleri gündür.

Savaş dönemi, savaştan doğan yıkıma karşı savaşım içinde, bize sovyetler iktidarının varlık temellerinden biri olan Kızılorduyu vermiştir. Daha sonraki dönem —iktisadî yıkıma karşı savaşım dönemi— bize devlet olarak varlığımız için yeni bir çerçeveyi, yani kuşkusuz sovyet ekonomisinin kalkınmasına yardım edecek olan sovyet cumhuriyetleri birliğini veriyor.

Sovyetler iktidarı şimdi nedir? Düşmanda artık alaylı gülümsemeler değil, ama diş gıcırtıları uyandıran büyük bir

emek-gücü.

Varlığının beş yılı içinde sovyet iktidarının gelişme bilançosu işte böyledir.

Ama, yoldaşlar, bugünkü gün yalnızca bir bilanço oluşturmaz; aynı zamanda yeni Rusya'nın, eski Rusya üzerindeki, Avrupa'nın jandarması olan Rusya üzerindeki, Asya'nın celladı olan Rusya üzerindeki zaferini de gösterir. Bugünkü gün, ulusal baskı zincirlerini kırmış, sermaye üzerindeki yengiyi örgütlemiş, proletarya diktatörlüğünü kurmuş bulunan yeni Rusya'nın zaferini gösterir; o, Doğu halklarını uyandırmış, Doğu işçilerini esinlendirmiş, kızıl bayrağı, parti bayrağından devlet bayrağı durumuna dönüştürmüş, ve onları bir tek devlet biçiminde, gelecekteki dünya sovyet sosyalist cumhuriyetinin önörneği olan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği biçiminde birleştirmek için, sovyet cumhuriyetleri halklarını bu bayrak çevresinde toplamıştır.

Çoğu kez bize, biz komünistlerin, kurmakta yeteneksiz olduğumuz ileri sürülerek saldırılır. Bu beş yıllık sovyet iktidarı tarihi, komünistlerin kurmasını da bildiklerinin kanıtı olsun. Cumhuriyetler Birliğine ilişkin, dün tam yetkili delegeler konferansında kabul edilen bildirge ve antlaşmayı onaylamak için toplanmış bulunan bu kongre, bu Birlik Kongresi, anlama yeteneğini henüz yitirmemiş herkese, komünistlerin eski olanı yıkmasını bildikleri kadar, yeniyi kurmasını da bildiklerini gösterir.

SOVYET SOSYALİST CUMHURİYETLER BİRLİĞİ'NİN KURULMASI ÜZERİNE BİLDİRGE

Sovyet cumhuriyetlerinin kurulmasından bu yana, dünya devletleri, kapitalizm kampı ile sosyalizm kampı olmak üzere, iki kamp biçiminde bölünmüş bulunuyorlar.

Orada, kapitalizm kampında, ulusal düşmanlıklar ve eşitsizlik, sömürgeci kölelik ve şovenlik, ulusal baskı ve pogromlar, canavarlıklar ve emperyalist savaşlardan başka bir şey yok.

Burada, sosyalizm kampında, karşılıklı güven ve barış, ulusal özgürlük ve eşitlik, barış içinde birarada yaşama ve halkların kardeşçe

işbirliği var.

Milliyetler sorununu, halkların özgür gelişmesini, insanın insan tarafından sömürülmesi sistemi ile bağdaştırarak çözmek için kapitalist dünya tarafından onlarca yıl boyunca yapılmış bulunan girişimler verimsiz çıkmıştır. Tersine, ulusal çelişkiler yumağı, kapitalizmin varoluşunun ta kendisini tehdit ederek, gitgide daha da karmakarışık bir duruma gelmiştir. Burjuvazi, halkların işbirliğini örgütlemekte yeteneksiz görünmüştür.

Ulusal baskıyı köktenci bir biçimde yıkmak, bir karşılıklı güvenlik havası yaratmak ve halkların kardeşçe işbirliği temellerini atmak ancak sovyetler kampında, ancak nüfusun çoğunluğunu kendi çevresinde toplamış bulunan proletarya diktatörlüğünde olanaklı olmuştur.

Sovyet cumhuriyetlerinin, tüm dünya emperyalistlerinin iç ve dış saldırılarını püskürtmelerini yalnızca bu koşullar sağlamışlardır; iç savaşı başarı ile bitirmelerini, varlıklarını güvence altına almalarını ve barışçıl iktisadî kuruluşa girişmelerini yalnızca bu koşullar sağlamışlardır.

Ama savaş yılları hiç de iz bırakmadan geçmemişlerdir. Yakılıp yıkılmış tarlalar, işlemez olmuş fabrikalar, yakılıp yıkılmış üretken güçler ve tükenmiş iktisadî kaynaklar — savaşın bu sonuçları, çeşitli cumhuriyetlerin iktisadî kuruluş alanındaki yalıtık çabalarını yetersiz kılarlar. Ulusal ekonominin yeniden kurulması, cumhuriyetler ayrı ayrı varoldukları sürece olanaksızdır.

Öte yandan, uluslararası durumun kararsızlığı ve yeni saldırılar tehlikesi, kapitalist kuşatma karşısında, tek bir sovyet cumhuriyetleri cephesinin kurulmasını kaçınılmazlaştırırlar.

Son olarak, sovyetler iktidarının, sınıf karakteri gereği uluslararası bir nitelik taşıyan yapısı, sovyet cumhuriyetleri emekçi yığınlarını tek bir sosyalist aile içinde birleşme yoluna götürür. Bütün bu koşullar, sovyet cumhuriyetlerinin, aynı zamanda hem dış güvenliği, hem iç iktisadî gönenci ve hem de halkların ulusal gelişmesini güvence altına almaya yetenekli tek bir federal devlet biçiminde birleşmesini buyururlar.

Kendi Sovyetler kongrelerinde daha yeni biraraya gelmiş ve "Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği"ni kurmayı oybirliği ile kararlaştırmış bulunan sovyet cumhuriyetleri halklarının iradesi, bu Birliğin, eşit haklara sahip halkların özgür bir birliği olduğunun; her cumhuriyetin Birlikten özgürce çıkma hakkının güvence altında bulunduğunun; Birliğe girişin varolan ya da gelecekte kurulabilecek tüm

sovyet sosyalist cumhuriyetlerine açık olduğunun: yeni federal devletin, halkların barış içinde birarada yaşama ve kardeşçe işbirliği yolunda 1917 ekim ayından bu yana saptanmış ilkelerin yaraşır çelengi olacağının; dünya kapitalizmine karşı güvenilir bir kale olacağının ve bütün ülkeler emekçilerinin bir dünya sovyet sosyalist cumhuriyeti biçiminde birleşme yolunda yeni bir adımı oluşturacağının güvenilir güvencesidir.

Bu bildirimleri tüm dünya önünde yapan ve ifadelerini bize vekâlet vermiş sovyet sosyalist cumhuriyetleri anayasalarında bulan sovyetik iktidarın temellerinin değişmezliğini resmen ilân eden biz bu cumhuriyetler delegeleri, bize verilmiş bulunan tam yetki gereğince "Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği"nin kuruluşu üzerine bir antlaşma imzalamayı kararlaştırıyoruz.

Ve işte bu konferansta kabul edilmiş bulunan antlaşma metni:

SOVYET SOSYALİST CUMHURİYETLER BİRLİĞİ'NİN KURULUŞU ÜZERİNE ANTLAŞMA

Rusya Sovyet Sosyalist Federatif Cumhuriyeti (RSSFC), Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti (USSC), Beyaz-Rusya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti (BRSSC), Kafkas-ötesi Sovyet Sosyalist Federatif Cumhuriyeti (KSSFC — Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan), bu Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği olarak tek bir devlet biçiminde birleşme antlaşmasını, şu temeller üzerinde imzalarlar:

1. Aşağıdaki görevler, yüce organlarının kişiliğinde, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin yetkisindedir:

a) Uluslararası ilişkilerde Birliği temsil etmek;

b) Birliğin dış sınırlarını değiştirmek;

c) Yeni cumhuriyetlerin Birlik içine kabul antlaşmalarını imzalamak;

d) Savaş açmak ve barış yapmak;

e) Dış borç sözleşmeleri yapmak;

f) Uluslararası sözleşmeleri onaylamak;

g) Dış ve iç ticaret sistemlerini belirlemek;

h) Birliğin tüm ulusal ekonomisinin ilkelerini ve genel planını saptamak, imtiyaz sözleşmeleri imzalamak;

i) Ulaştırma işleri ile posta ve telgraf haberleşmesini düzenlemek;

j) Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği silahlı kuvvetler ör-

gütlenme ilkelerini saptamak;

k) Sovyet Sosyalist Cumhuriyeler Birliği bileşik devlet bütçesini onaylamak; Birliğin tümü, cumhuriyetler ve bölgeler için, tekdüze bir para ve kredi sistemi ile, bir vergi sistemi saptamak;

l) Toprak, toprakaltı ve tüm Birlik toprakları üzerindeki sular ve ormanların rejim ve yararlanma düzenlemesinin genel ilkelerini saptamak;

m) İç göç üzerine federal yasamayı saptamak;

n) Birliğin adlî örgütlenme ve yargılama usulü ile, yurttaşlık ve ceza yasalarının ilkelerini saptamak;

o) Temel çalışma yasalarını saptamak;

p) Ulusal eğitim konusundaki genel ilkeleri saptamak;

q) Halk sağlığının korunması alanındaki genel önlemleri saptamak;

r) Ölçüler ve ağırlıklar sistemini saptamak;

s) Federal istatistiği örgütlemek;

t) Federal yurttaşlık ve yabancıların hakları üzerindeki temel yasaları saptamak;

v) Genel af hakkını kullanmak; Sovyetler kongrelerinin, merkez yürütme komitelerinin ve federe cumhuriyetler halk komiserleri şûralarının, bu antlaşmaya aykırı düşen kararlarını kaldırmak.

2. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin yüksek iktidar organı Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği Kongresidir; kongreler arasında, bu görevi Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği merkez yürütme komitesi görür.

3. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği Kongresi, 25.000 seçmen başına 1 milletvekili üzerinden kentsel sovyetler temsilcileri ile, 125.000 kişi başına 1 milletvekili üzerinden il sovyetleri kongreleri temsilcilerinden oluşur.

4. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği Kongresi delegeleri, il sovyetleri kongrelerinde seçilirler.

5. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği Sovyetleri olağan kongreleri, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği merkez yürütme komitesi tarafından yılda bir kez toplantıya çağrılırlar; olağanüstü kongreler Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği merkez yürütme komitesi tarafından kendi öz kararı üzerine ya da en az iki federe cumhuriyetin isteği ile toplantıya çağrılırlar.

6. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği Sovyetler Kongresi, hepsi 371 kişi olmak üzere, içlerinden herbirinin nüfusu ile orantılı ola-

rak, federe cumhuriyetler temsilcileri arasından, merkez yürütme komitesini seçer.

7. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği merkez yürütme komitesi olağan oturumları, yılda üç kez toplantıya çağrılır. Olağanüstü oturumlar, Birlik merkez yürütme komitesi başkanlık divanı kararı ya da Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği halk komiserleri şûrasının isteği ile, federe cumhuriyetlerden birinin merkez yürütme komitesinin isteği üzerine toplantıya çağrılırlar.

8. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği Sovyetler Kongreleri ile merkez yürütme komitesi oturumları, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği merkez yürütme komitesi başkanlık divanı tarafından saptanan düzene göre, federe cumhuriyetler başkentlerinde toplantıya çağrılırlar.

9. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği merkez yürütme komitesi, Birlik merkez yürütme komitesi oturumları arasında Birliğin en yüksek iktidar organı olan bir başkanlık divanı seçer.

10. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği merkez yürütme komitesi başkanlık divanı 19 üyeden seçilir, bunlar arasından, Birlik merkez yürütme komitesi, federe cumhuriyet başına 1 olmak üzere, 4 Birlik, merkez yürütme komitesi başkanını seçer.

11. Birlik merkez yürütme komitesi yürütme organı, Birlik merkez yürütme komitesi tarafından, bu komitenin görev süresine eşit bir görev süresi için seçilen Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği halk komiserliği şûrası (Birlik *Sovnarkom*'u) tarafından oluşturulur; bu şûra şöyle oluşur:

Birlik Halk Komiserleri Şûrası başkanı;
Başkan yardımcıları;
Dışişleri Halk Komiseri;
Ordu ve Bahriye Halk Komiseri;
Dış Ticaret Halk Komiseri;
Ulaştırma Yolları Halk Komiseri;
Posta ve Telgraf Halk Komiseri;
İşçi ve Köylü Denetimi Halk Komiseri;
Yüksek Ulusal Ekonomi Şûrası Başkanı;
Çalışma Halk Komiseri;
Azıklandırma Halk Komiseri;
Maliye Halk Komiseri.

12. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği toprakları üzerinde devrimci yasallığı olurlamak ve karşı-devrimle savaşmak üzere federe

cumhuriyetlerin çabalarını birleştirmek için, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği merkez yürütme komitesi yanında, görevleri yüksek adlî denetimin uygulanması olan bir yüce divan ile, Birlik halk komiserleri şûrası yanında, başkanı oy kullanmadan Birlik halk komiserleri şûrasına katılma hakkına sahip, birleşik bir devlet siyasal yönetim organı kurulmuştur.

13. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği halk komiserleri şûrasının kararname ve kararları bütün federe cumhuriyetler için uyulması zorunlu şeylerdir ve tüm Birlik toprakları üzerinde doğrudan doğruya yürürlüğe konulurlar.

14. Birlik merkez yürütme komitesi ve halk komiserleri şûrası kararname ve kararları federe cumhuriyetlerde konuşulan dillerde (Rusça, Ukraynaca, Beyaz-Rusça, Gürcüce, Ermenice, Türkçe) yayınlanırlar.

15. Federe cumhuriyetler merkez yürütme komiteleri, Birlik halk komiserleri şûrasının kararname ve kararlarına karşı, bunların yürütülmesini durdurmaksızın, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği merkez yürütme komitesi başkanlık divanına başvurabilirler.

16. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği halk komiserleri şûrasının karar ve önlemleri *(dispositions)*, ancak Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği merkez yürütme komitesi ve onun başkanlık divanı tarafından yürürlükten kaldırılabilirler; Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin çeşitli halk komiserlerinin önlemlerine gelince, onlar, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği merkez yürütme komitesi, onun başkanlık divanı ve Birlik halk komiserleri şûrası tarafından yürürlükten kaldırılabilirler.

17. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği halk komiserlerinin önlemleri, federe cumhuriyetler merkez yürütme komiteleri ya da bunların başkanlık divanları tarafından, ancak sözkonusu önlemin Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği halk komiserleri şûrası ya da merkez yürütme komitesi kararları ile açık bağdaşmazlığı durumunda, istisna olarak ertelenebilirler. Federe cumhuriyetler merkez yürütme komiteleri ya da bu komitelerin başkanlık divanları, önlemin ertelenmesinden halk komiserleri şûrası ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin ilgili halk komiserini hemen bilgili kılarlar.

18. Federe Cumhuriyetler Halk Komiserleri şûrası şöyle oluşur:

Halk Komiserleri Şûrası başkanı;

Başkan yardımcısı;

Yüksek Ulusal Ekonomi Şûrası başkanı;

Tarım Halk Komiseri;
Azıklandırma Halk Komiseri;
Maliye Halk Komiseri;
Çalışma Halk Komiseri;
İçişleri Halk Komiseri;
Adalet Halk Komiseri;
İşçi ve Köylü Denetim Halk Komiseri;
Ulusal Eğitim Halk Komiseri;
Halk Sağlığı Halk Komiseri;
Toplumsal Öngörü Halk Komiseri;
Milliyetler Halk Komiseri;

ve Dışişleri, Ordu ve Donanma, Dış Ticaret, Ulaştırma Yolları, Posta ve Telgraf işleri için, Birlik halk komiserliklerinin, oy hakkı olmayan delegeleri.

19. Federe cumhuriyetlerin, federe cumhuriyetler merkez yürütme komitelerine ve halk komiserleri şûrasına doğrudan doğruya bağlı federe cumhuriyetler Yüksek Ulusal Ekonomi şûrası ile Azıklandırma, Maliye, Çalışma ve İşçi ve Köylü Denetim Halk Komiserlikleri, faaliyetlerinde, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin ilgili halk komiserlerinin yönergelerinden esinlenirler.

20. Birliği bileştiren cumhuriyetlerin, Birliğin, Birlik merkez yürütme komitesi tarafından onaylanan genel bütçesinin tamamlayıcı parçaları olan kendi öz bütçeleri vardır. Cumhuriyetlerin bütçe geliri ve giderleri Birlik merkez yürütme komitesi tarafından saptanırlar. Federe cumhuriyetler bütçelerini oluşturma bakımından, gelirler listesi ile gelirler üzerinden alınacak vergiler rakamları, Birlik merkez yürütme komitesi tarafından saptanırlar.

21. Bütün federe cumhuriyetler yurttaşları için tek bir federal yurttaşlık saptanmıştır.

22. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin kendi bayrak, ordu ve devlet mührü vardır.

23. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin başkenti, Moskova kentidir.

24. Federe cumhuriyetler, bu antlaşmaya uygun olarak kendi anayasalarında gerekli değişiklikleri yaparlar.

25. Birlik antlaşmasının onaylanması, antlaşmada yapılacak değişiklik ve düzeltmeler yalnızca ve yalnızca Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği Sovyetler Kongresinin yetkisindedir.

26. Federe cumhuriyetlerden herbiri, Birlikten özgürce çıkma

hakkını korur.

Yoldaşlar, sovyet cumhuriyetleri tam yetkili delegeler konferansının verdiği görev ile, size sovyet cumhuriyetler birliğinin kurulması üzerine bildirge ve antlaşma ile ilgili okunması bitmiş bulunan metinleri onaylamanızı önermekle görevliyim. Yoldaşlar, size onları komünistlere özgü oybirliği ile, kabul etmenizi, ve böylece insanlık tarihinde yeni bir bölüm yazmanızı öneriyorum. [*Alkışlar.*]

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği 1. Sovyetler Kongresi. Stenografik Tutanak, Vitsik Yayınları, Moskova 1922.

PARTİ VE DEVLET KURULUŞUNDA ULUSAL ETKENLER

RUS KOMÜNİST PARTİSİ XII. KONGRESİNDE SUNULAN, PARTİ MERKEZ KOMİTESİ TARAFINDAN ONAYLANMIŞ TEZLER

(1923)

I

1. Kapitalizmin gelişmesi, daha geçen yüzyılda, üretim ve değişim araçlarının uluslararasılaşmasına, ulusal tecridin ortadan kalkmasına, halkların iktisadî yaklaşması ve engin toprakların tek bir tutarlı bütün biçiminde kerteli birleşmesine doğru bir eğilimi ortaya çıkarmıştı. Kapitalizmin daha sonraki gelişmesi, dünya pazarının gelişmesi, büyük deniz ve demiryollarının örgütlenmesi, sermayelerin ihracı, vb., en çeşitli halkları uluslararası işbölümü ve bütün alanlardaki karşılıklı bağımlılık bağları ile birleştirerek, bu eğilimi daha da pekiştirmişlerdir. Üretici güçlerin devsel gelişmesini yansıttığı ölçüde, ulusal tecridin ve çeşitli halkların çıkarları arasındaki karşıtlığın ortadan kaldırılmasını kolaylaştırdığı ölçüde, bu süreç, bir ilerleme etkeni idi ve gene de öyledir; çünkü gelecekteki dünya sosyalist ekonomisinin maddî öncüllerini hazırlar.

2. Ama bu eğilim, kendi iç tarihsel anlamına hiç bir zaman uygun düşmeyen özgün biçimler içinde gelişmiştir. Halkların karşılıklı bağımlılığı ve ülkelerin iktisadî birliği, kapitalizmin gelişmesi boyunca, eşit haklara sahip halkların işbirliği aracıyla değil, ama daha az gelişmiş halkların daha çok gelişmiş halklar tarafından ezilip sömürülmesi ile, bazı halkların başka bazı halklara bağımlılığı aracıyla kuruluyorlardı. Sömürgeci fetihler ve soygunlar, ulusal baskı ve ulusal eşitsizlik, keyfe bağlı yönetim ve emperyalist zorbalıklar, sömürge köleliği ve milliyetler için haklardan yoksunluk; son olarak, "uygar olmayan" halklar üzerinde uygulanacak egemenlik için "uygar" ulusların kendi aralarındaki savaşımı — halkların iktisadî yaklaşma sürecinin içlerinde oluştuğu biçimler, işte bunlardır. Ayrıca, birleşme eğilimine paralel olarak, bu birleşmenin zorlu biçimlerinin ortadan kaldırılması eğilimi, ezilen sömürgeleri ve bağımlı milliyetleri emperyalist boyunduruktan kurtarma savaşımı da gelişiyordu. Emperyalist birleştirme biçimlerine karşı ezilen halkların başkaldırması anlamına geldiği kadarı ile, halkların işbirliği ve özgürce onanmış bir ittifak temeli üzerinde birleşmesini istediği kadarı ile, bu ikinci eğilim de, bir ilerleme eğilimi idi ve gene de öyledir; çünkü gelecekteki dünya sosyalist ekonomisinin manevî öncüllerini hazırlar.

3. Kapitalizme özgü biçimler içinde dışavurulmuş bu iki temel eğilimin savaşımı, son yarım-yüzyıl boyunca çokuluslu burjuva devletlerin tarihini doldurur. Kapitalist gelişme çerçevesinde, sömürgeci burjuva devletlerin iç bozukluğu ve örgensel kararsızlığı, işte bu eğilimler arasındaki uzlaşmaz karşıtlık sonucudur. Bu türlü devletler içinde kaçınılmaz çatışmalar, ve bu devletler arasında kaçınılmaz savaşlar; eski sömürgeci devletlerin dağılması ve yenilerin kurulması, dünyanın siyasal haritasında yeni bir değişikliğe yolaçan yeni sömürgeler fethi yarışı ve çokuluslu devletlerin yeni dağılışı — bu temel karşıtlığın sonuçları da işte bunlardır. Bir yandan eski Rusya'nın, Avusturya, Macaristan ve Türkiye'nin [Osmanlı İmparatorluğu, —ç.] çöküşü, öte yandan Büyük-Britanya ve eski Almanya gibi sömürgeci devletlerin tarihi; son olarak,

"büyük" emperyalist savaş ve sömürge halkları ile tüm haklarından yararlanamayan halkların devrimci hareketinin büyümesi, tüm bu olgular ve öbür benzerleri, çokuluslu burjuva devletlerin kararsızlık ve güvenilmezliğine açıkça tanıklık ederler.

İşte böylece, halkların iktisadî birleşme süreci ile bu birleşmeyi yöneten emperyalist yöntemler arasındaki uzlaşmaz çelişki, burjuvazinin ulusal sorunu doğru çözme biçimini bulmaktaki yeteneksizlik, kötürümlük ve güçsüzlüğünün nedenidir.

4. Partimiz, ulusal sorunda, ulusların kendi kaderlerini tayin etme hakkını, halkların bağımsız bir devlet kurma hakkını, siyasetinin temeline koyarken, bu koşulları hesaba katmıştır. Daha varlığının ilk günlerinde, ilk kongresinde (1898 yılında), kapitalizmin ulusal sorundaki çelişkileri henüz mutlak bir açıklıkla kendini gösterme zamanı bulamamışken, parti, milliyetlere, bu zamanaşımına uğramaz hakkı tanımıştır. Sonradan, Ekim Devrimine değin, kongre ve konferanslarında kabul edilmiş özel kararlarda da, parti kendi ulusal programını, hiç sekmeden doğruladı. Emperyalist savaş ve onun sömürgelerde yolaçtığı güçlü devrimci hareket, partinin ulusal sorundaki kararlarını yeniden doğrulamaktan başka bir şey yapmadılar. Bu kararların anlamı : *a)* milliyetlere karşı mümkün olan ve düşünülebilir bütün zorlama biçimlerinin kesin reddinde; *b)* yazgılarının örgütlenmesi konusunda halkların eşitlik ve egemenliğinin tanınmasında; *c)* halkların sağlam birliğinin ancak işbirliği ve özgür katılma temelleri üzerinde gerçekleşebileceği ilkesinin kabul edilmesinde; *d)* böyle bir birliği gerçekleştirmenin, ancak Sermaye iktidarının yıkılmasından sonra mümkün olabileceği gerçeğinin açıklanmasında yatar.

Bu ulusal kurtuluş programını, partimiz, çalışmasında, çarlığın açık baskıcı siyasetinde olduğu kadar, menşevikler ve sosyalist-devrimcilerin kaypak, yarı-emperyalist siyasetine de karşı çıkarmaktan usanmıyordu. Eğer çarlığın ruslaştırma siyaseti, çarlık ile eski Rusya halkları arasında bir uçurum açtıysa, menşevikler ve sosyalist-devrimcilerin yarı-emperyalist siyaseti, Kerenski ve siyaseti, bu milliyetlerin en iyi unsurları tarafından yüzüstü bırakılması sonucunu verirken, partimizin

özgürleştirici siyaseti, onun çarlığa ve emperyalist Rus burjuvazisine karşı savaşımında, bu milliyetlerin büyük yığınlarının sevgi ve desteğini ona kazandırmıştır. Bu sevgi ve bu desteğin, partimizin Ekim günlerindeki zaferini belirleyen kesin öğelerden biri olduğundan kuşku duyulamaz.

5. Ekim Devrimi, partimizin ulusal sorundaki kararlarının pratik bilânçosunu çıkarmıştır. Ulusal baskının başlıca etkenleri olan toprak sahipleri ile kapitalistlerin iktidarını yıktıktan, ve proletaryayı iktidara getirdikten sonra, Ekim Devrimi, ulusal baskı zincirlerini bir vuruşta koparmış, halklar arasındaki eski ilişkileri tepeden tırnağa değiştirmiş, eski ulusal nefrete son vermiş, halkların işbirliği için alan açmış ve Rus proletaryasına, yalnızca Rusya'da değil, ama Avrupa ve Asya'da da, öbür milliyetlerden kardeşlerinin güvenini kazandırmıştır. Bu güven olmaksızın, Rus proletaryasının Kolçak ve Denikin'i, Yudoviç ve Vrangel'i yenemeyecek olduğunu tanıtlamaya pek gerek yok. Öte yandan, ezilen milliyetlerin de, Rusya'nın merkezinde proletarya diktatörlüğü kurulmadan kurtuluşlarını elde edemeyecek olduklarından kuşku yok. İktidar, Sermaye tarafından elde tutulduğu sürece, eski "egemen" ulusun, milliyetçi önyargılarla dolu küçük-burjuvazisi ve, hepsinden önce, köylülüğü, kapitalistleri izledikleri sürece, ulusal nefret ve ulusal çatışmalar kaçınılmaz şeylerdir; tersine, eğer köylülük ve öteki küçük-burjuva katmanlar proletaryayı izlerlerse, yani eğer proletarya diktatörlüğü güvenlik altında ise, ulusal barış ve ulusal özgürlük güvenlik altında görülebilirler. Bundan ötürü, sovyetlerin zaferi ve proletarya diktatörlüğünün pekişmesi, bir tek devlet içinde birleşmiş halkların kardeşçe işbirliğinin üzerinde kurulabileceği dayanaklar, üzerlerinde kurulabileceği temellerdir.

6. Ama Ekim Devrimi, yalnızca ulusal baskının kaldırılması, yalnızca halkların birleşmesine uygun bir alanın yaratılması sonucunu vermemiştir. Gelişmesi içinde, Ekim Devrimi, bu birleşmenin biçimlerini de hazırlamış, halkların bir tek federal devlet biçiminde birleşmesinin kendilerine göre yapılacağı temel çizgileri de çizmiştir. Devrimin birinci dönemi

içinde, milliyetlerin emekçi yığınları bağımsız ulusal büyüklükleri ilk kez olarak duydukları, ama bir yabancı müdahale tehdidi henüz kendini gerçek bir tehlike olarak göstermediği sırada, halkların işbirliğinin henüz mutlak olarak belirlenmiş, sıkı sıkıya saptanmış bir biçimi yoktu. İç savaş ve müdahale döneminde, ulusal cumhuriyetlerin askerî özsavunma çıkarları birinci planda göründükleri, ama ilktisadî kuruluş sorunları henüz gündemde yer almadıkları sırada, işbirliği askerî bir ittifak biçimini aldı. Son olarak, savaş-sonrası dönemde, savaş tarafından yıkıma uğramış üretici güçlerin yeniden kurulma sorunları birinci sırada göründükleri zaman, askerî ittifak, iktisadî bir ittifak ile tamamlandı. Ulusal cumhuriyetlerin, sovyet cumhuriyetlerinin bir Birliği biçiminde birleşmesi, işbirliği biçimlerinin gelişmesinin, bu kez, halkların çokuluslu tek bir sovyet devleti içinde, askerî, iktisadî ve siyasal bir birliği niteliğine bürünmüş bulunan son evresini oluşturur.

Böylece proletarya, sovyet rejiminde, ulusal sorunun doğru çözümü anahtarını bulmuş, ulusal eşitlik ve özgür katılma üzerine kurulu çokuluslu, kararlı bir devletin örgütlenme yolunu, bu rejimde bulgulamıştır.

7. Ama ulusal sorunun doğru çözümü anahtarını bulmak, henüz ne onu büsbütün ve kesin olarak çözmek, ne de bu çözümü pratik ve somut gerçekleşmesine götürmek anlamına gelir. Ekim Devrimi tarafından formüle edilen ulusal programı doğru biçimde gerçekleştirmek için, bize ulusal baskının aşılmış bulunan dönemi tarafından miras olarak bırakılmış ve kısa bir zaman süresinde, birdenbire üstesinden gelinemeyecek olan engellerin üstesinden gelmek de zorunludur.

Bu miras, birinci olarak, Büyük-Rusların eski ayrıcalıklı durumunun yansıması olan Büyük-Rus şovenliği kalıntılarına dayanır. Bu kalıntılar; merkezde ve taşrada, sovyet kurumlarımız emekçilerinin kafasında varlıklarını sürdürür; merkezde ve taşrada, devlet kurumlarımızda yuvalanır; *Smena Veh**

* *Smena Veh* (işaret direklerini değiştirmek) akımı, 1921 yılında, yabancı ülkelerdeki göçmen Beyaz-Ruslar arasında, her şeyden önce onların başlarında N. V. Usturyalov ve öbürlerinin bulunduğu aydın çevrelerinde doğdu. Bunlar

biçimindeki Büyük-Rus şovenliğinin NEP ile birlikte durmadan daha da belirginleşen "Yeni" eğilimleri biçimi altında berkitilirler. Pratik olarak, bu eğilimler, kendilerini, Rus sovyet memurlarının, ulusal cumhuriyetlerin gereksinme ve zorunlulukları karşısında gösterdikleri kibirli horgörme ve acımasız bürokratizm davranışı içinde dışavururlar. Ancak devlet kurumlarımızın pratiğinde bu kalıntılar kesinlikle ve sonsuz olarak sökülüp atılırsa, çokuluslu sovyet devleti gerçekten sağlam ve onun bağrındaki halkların işbirliği gerçekten kardeşçe bir duruma gelebilirler. Bundan ötürü, Büyük-Rus şovenizmine karşı kesin savaşım, partimizin ilk ivedi görevidir.

Bu miras, ikinci olarak, fiilî eşitsizliğe yani Cumhuriyetler Birliği milliyetlerinin iktisadî ve kültürel eşitsizliğine dayanır. Ekim Devrimi ile kazanılmış bulunan ulusal hak eşitliği, halkların büyük bir kazanımıdır, ama o tüm ulusal sorunu kendi başına çözmez. Kapitalizm aşamasından ya hiç ya da hemen hemen hiç geçmemiş, kendi proletaryaları ya hiç ya da hemen hemen hiç olmayan, ve bunun sonucu, iktisadî ve kültürel bakımdan geri kalmış bazı cumhuriyet ve halklar, ulusal eşitliğin kendilerine sağladığı hak ve olanaklardan sonuna kadar yararlanacak, dışardan gerçek ve sürekli bir yardım almadan, yüksek bir gelişme düzeyine yükselecek ve onları geride bırakmış bulunan milliyetlere yetişecek durumda değildirler. Bu fiilî eşitsizliğin nedenleri yalnızca bu halkların tarihinde değil, ama çevre-bölgeleri, yalnızca sanayi bakımından gelişmiş merkez bölgeler tarafından sömürülen hammadde bölgeleri durumuna dönüştürmeyi gözeten çarlık ve Rus burjuvazisinin siyasetinde de yatar. Bu eşitsizliğin kısa bir sürede üstesinden

önce *Smena Veh* derlemesini yayınladılar, sonra da aynı ad altında bir dergi çıkardılar. "*Smena Veh*, büyüyen ve yavaş yavaş kulaklar ve aydın-memurlar ile kaynaşan yeni burjuvazinin ideolojisidir. Yeni burjuvazi kendi ideolojisini yani Komünist Partinin yozlaşıp yeni burjuvazinin sağlamlaşacağı; biz bolşeviklerin, anlaşıldığına göre farkına varmaksızın, demokratik cumhuriyetin eşiğine varıp sonra da bu eşiği aşacağımız ve belki askerî, belki de sivil memur çevrelerinden çıkacak bir Sezar'ın yardımıyla, kendimizi olağan bir burjuva cumhuriyeti durumunda bulacağımız yolunda *Smena Veh* ideolojisini formüllendirmiştir." (Stalin.) —*Ed.*

gelmek, bu mirası bir-iki yıl içinde ortadan kaldırmak, olanaksız şeydir. Partimizin X. Kongresi daha şimdiden belirtmiştir ki,

"Fiilî ulusal eşitsizliğin ortadan kaldırılması, ulusal baskı ve sömürgeci köleliğin tüm kalıntılarına karşı çetin ve direngen bir savaşım gerektiren uzun süreli bir süreçtir."

Ama bunun kesenkes ortadan kaldırılması gerekir. Oysa, ancak Rus proletaryası, iktisadî ve kültürel ilerlemelerini kolaylaştırmak için, Birliğin geri kalmış halklarına gerçek ve sürekli bir yardımda bulunursa, bu eşitsizliğin üstesinden gelinebilir. Bu olmadıkça, bir tek federal devlet çerçevesinde hakların sarsılmaz ve tam kavranmış bir işbirliğinin örgütlenmesine güvenilemez. Bundan ötürü, milliyetlerin fiilî eşitsizliğinin ortadan kaldırılması için savaşım, geri kalmış halkların kültürel ve iktisadî düzeninin yükseltilmesi için savaşım, partimizin ikinci ivedi görevidir.

Bu miras, son olarak, üzücü ulusal baskı boyunduruğu altında yaşamış ve eski ulusal yakınmaların duygusundan kurtulacak zamanı henüz bulamamış bir dizi halkın bağrındaki milliyetçilik kalıntılarına dayanır. Bu kalıntıların pratik dışavurumu, belli bir ulusal tecrit ve eskiden ezilmiş halkların Ruslardan gelen önlemler karşısındaki tam bir güven yokluğudur. Bununla birlikte, birçok milliyetten oluşan bazı cumhuriyetlerde, bu savunucu milliyetçiliğin saldırıcı milliyetçilik durumuna, bu cumhuriyetlerin güçsüz milliyetlerine karşı yönelmiş en güçlü milliyetin açık milliyetçiliği durumuna dönüştüğü de az görülmez. Ermenilere, Osetlere, Acarlara ve Abazalara karşı yönelmiş Gürcü şovenliği (Gürcistan'da); Ermenilere karşı yönelmiş Azerî şovenliği (Azerbaycan'da); Türkmen ve Kırgızlara karşı yönelmiş Özbek şovenliği (Buhara ve Horezm'de) — NEP ve rekabet koşulları ile ayrıca kışkırtılmış tüm bu şovenizm çeşitleri bazı ulusal cumhuriyetleri tartışma ve anlaşmazlık alanına dönüştürmekle tehdit eden en büyük kötülüğü oluştururlar. Bütün bu olayların, halkların bir tek devlet içinde fiilî birleşmesi işini engellediklerini söylemek gereksiz. Milliyetçilik kalıntılarının, Büyük-Rus şovenliğine karşı özel bir savunma biçimi oldukları kadarıyla Büyük-Rus şovenliğine karşı

kesin savaşım, milliyetçi kalıntıların, çeşitli cumhuriyetlerdeki güçsüz ulusal topluluklara karşı yönelmiş yerel şovenizm biçimine dönüştükleri kadarıyla da, bu kalıntılara karşı dolaysız savaşım, parti üyelerinin ödevidir. Bundan ötürü, milliyetçi kalıntılara karşı ve, her şeyden önce, bu kalıntıların şoven biçimlerine karşı savaşım, partimizin üçüncü ivedi görevidir.

8. Cumhuriyetler Birliğinin, merkezde ve taşrada, sovyet memurlarının büyük bir bölümü tarafından, ulusal cumhuriyetlerin özgür gelişmesini sağlamaya aday, bir eşit devletler birliği olarak değil, ama bu cumhuriyetlerin ortadan kaldırılmasına doğru atılmış bir adım olarak, "bir ve bölünmez" Rusya diye adlandırılan şeyin kuruluş başlangıcı olarak görülmesi olgusuna, geçmişin mirasının parlak ifadelerinden biri olarak bakmak gerekir. Bu görüş biçimini, proleter düşmanı ve gerici olarak mahkûm eden kongre, parti üyelerini, cumhuriyetlerin birleşmesi ve komiserliklerin kaynaşmasının, şoven eğilimli sovyetik memurlar tarafından, ulusal cumhuriyetlerin iktisadî ve kültürel gereksinmelerini görmezden gelme girişimlerini gizlemek için kullanılmamalarına dikkatle gözkulak olmaya çağırır. Komiserliklerin kaynaşması, sovyetik aygıtın geçmekte olduğu bir sınavdır; eğer bu deneyim, pratikte Büyük-Rus şoven bir yönelim alırsa, parti bu bozulmaya karşı en sert önlemleri almak, hatta sovyetik aygıt, küçük milliyetlerin ve geri kalmış milliyetlerin gereksinme ve zorunlulukları karşısında gerçekten proleter ve gerçekten kardeşçe bir özeniş anlayışı içinde gerektiği gibi yeniden eğitileceği zamana değin bazı komiserliklerin kaynaşmasını gözden geçirmeyi bile düşünmek zorunda kalabilir.

9. Cumhuriyetler Birliği, halkların yeni bir birarada yaşama biçimi, yukarda sözü edilmiş bulunan kalıntıların, halkların aynı ortak çalışması boyunca ortadan kaldırılacakları tek bir federal devlet içinde, yeni bir işbirliği biçimi olduğu kadarıyla, Birliğin yüksek organlarının, yalnızca Birliğin bütün milliyetlerinin ortak zorunluluk ve gereksinmelerini değil, ama çeşitli milliyetlerin özel zorunluluk ve gereksinmelerini de eksiksiz yansıtacak bir biçimde kurulmaları gerekir. Bundan

ötürü, Birliğin, tüm Birlik emekçi yığınlarının, milliyetlerinden bağımsız temsili olan mevcut merkez organları yanında, milliyetleri eşitlik temeli üzerinde temsil eden özel bir organ da kurulmalıdır. Birlik merkez organlarının bu türlü bir yapısı, halkların gereksinme ve zorunluluklarına karşı çok dikkatli görünme, uygun zamanda onlara gerekli yardımda bulunma, tam bir karşılıklı güven havası yaratma ve böylece, en acısız araçlarla, yukarda sözü edilen mirası ortadan kaldırma olanaklarını sağlayabilir.

10. Bu söylenenlere dayanan kongre, pratik önlemler niteliği ile, parti üyelerine şunları öğütler:

a) Birlik yüksek organları sistemi içinde, istisnasız bütün ulusal cumhuriyetler ve bölgeleri, eşitlik temeli üzerinde temsil eden özel bir organ kurulmalı;

b) Birlik komiserliklerinin yapısı, Birlik halklarının zorunluluk ve gereksinmelerinin karşılanmasını sağlayan ilkelere dayanmalı;

c) Ulusal cumhuriyetler ve bölgeler organları, her şeyden önce ilgili halkların dilini, yaşam koşullarını, töre ve alışkılarını bilen ülke insanlarından oluşmalı.

II

1. Partimiz örgütlerinin, ulusal cumhuriyetlerin çoğundaki gelişmesi, onların büyüme ve pekişmelerine pek de elverişli olmayan koşullar içinde oluşmaktadır. Bu cumhuriyetlerin iktisadî geriliği, ulusal proletaryanın küçük sayısı, ülke insanları arasında eski militan parti kadrolarının yetersizliği ve hatta yokluğu, ulusal dilde ciddî bir marksist yazının olmayışı, son olarak henüz dağılma zamanı bulamamış radikal milliyetçi geleneklerin kalıntıları — bütün bu koşullar, yerel komünistler arasında, ulusal özelliklerin öneminin abartılmasına doğru, proletaryanın sınıf çıkarlarının öneminin küçümsenmesine doğru, milliyetçiliğe doğru belli bir sapma yaratmışlardır. Bu olgu, çoğu kez en güçlü milliyetin komünistleri arasında, şovenizme doğru, ucu güçsüz milliyetlerin komünistlerine karşı

yönelmiş bulunan bir sapma biçimine büründüğü çokuluslu cumhuriyetlerde özellikle tehlikeli bir durum alır (Gürcistan, Azerbaycan, Buhara, Horezm). Milliyetçiliğe doğru sapma şu anlamda zararlıdır ki, ulusal proletaryanın ulusal burjuvazi tarafından uygulanan ideolojik etkiden kurtuluş sürecini yavaşlattığından, çeşitli milliyetlerden proleterlerin bir tek uluslararası örgüt içinde toplanmasını daha da güçleştirir.

2. Öte yandan parti merkez kurumlarında olduğu kadar, ulusal cumhuriyetler komünist partileri örgütlerinde de, bu cumhuriyetler emekçi yığınlarının törelerini, alışkılarını ve dillerini bilmeyen, ve bunun sonucu onların gereksinmeleri karşısında her zaman dikkatli olmayan militanların, bir çok Rus kökenli eski komünist militan kadroların varlığı da, partimiz içinde parti çalışmasında ulusal özelliklerin ve ulusal dilin önemini küçümsemeye doğru bir sapma, bu özelliklere karşı kibirli ve horgörücü bir tutum, Büyük-Rus şovenizmine doğru bir sapma yaratmıştır. Bu sapma, yalnızca ulusal dili bilen ülke insanları arasında komünist kadroların oluşmasını engellediğinden, partinin ulusal cumhuriyetlerin proleter yığınlarından koptuğunu görme tehlikesini yarattığı için değil, ama her şeyden önce milliyetçiliğe doğru yukarda sözü edilen sapmayı besleyip büyüttüğü ve ona karşı savaşımı güçleştirdiği için de zararlıdır.

3. Bu iki sapmayı da komünizm davası için zararlı ve tehlikeli olarak mahkûm eden, ve parti üyelerinin dikkatini Büyük-Rus şovenizmine doğru sapmanın özel zarar ve tehlikesi üzerine çeken kongre, partiyi, parti yapımızdaki geçmişin bu kalıntılarını en hızlı biçimde ortadan kaldırmaya çağırır.

Pratik önlemler niteliğiyle, kongre, merkez komitesine şu görevler için vekâlet verir:

a) Ulusal cumhuriyetlerdeki yerel parti militanları arasından sağlanmış kimselerle, yüksek tipte marksist dernekler örgütlemek;

b) Ulusal dillerde öğretisel marksist yayını geliştirmek;

c) Doğu Halkları Üniversitesini ve onun çevredeki kollarını pekiştirmek;

d) Ulusal komünist partilerin merkez komiteleri yanında, ülke militanlarından oluşmuş öğretici toplulukları oluşturmak;

e) Ulusal dillerde komünist yığın yayınını geliştirmek;

f) Cumhuriyetlerde partinin eğitici çalışmasını pekiştirmek;

g) Cumhuriyetlerdeki gençler arasında çalışmayı pekiştirmek.

Pravda, nº 65,
24 Mart 1923.

PARTİ VE DEVLET KURULUŞUNDA ULUSAL ETKENLER

RUS KOMÜNİST PARTİSİ XII. KONGRESİNE SUNULAN RAPOR (23 NİSAN 1923)

YOLDAŞLAR, Ekim Devriminden bu yana, ulusal sorun üzerinde üçüncü kez konuşuyoruz: Birincisi, VIII. Kongrede; ikincisi, X. Kongrede; ve üçüncüsü de, XII. Kongrede. Burada, ulusal soruna ilişkin görüşlerimizde, sakın ilke bakımından değişen bir şey olduğunu gösteren bir belirti olmasın? Hayır, ulusal sorun üzerindeki ilkesel görüşlerimiz Ekimden önce ne ise, Ekimden sonra da o kaldı. Ama X. Kongreden bu yana, uluslararası durum, bugün devrimin en büyük yedeklikleri olan Doğu ülkelerinin rolünün bir pekişmesi anlamında değişiklik gösterdi. İlk nokta, bu. İkincisi, X. Kongreden bu yana, partinin iç durumunda da, NEP'e bağlı bazı değişiklikler başgösterdi. Bütün bu yeni etkenleri gözönünde tutmak, onların bir bilançosunu çıkarmak zorunlu. Bu anlamda, ulusal sorunun XII. Kongrede yeni bir konuş biçiminden sözedilebilir.

Ulusal sorunun uluslararası anlam ve önemi. Yoldaşlar,

bizim, sovyetik federasyon olarak, tarihsel yazgı sonucu, bugün dünya devriminin öncü birliğini oluşturduğumuzu biliyorsunuz. İlk kez olarak, genel kapitalist cepheyi bizim yardığımızı, ve [tarihsel] yazgı tarafından, bütün öbürlerinden ilerde bulunduğumuzu biliyorsunuz. İleriye doğru yürüyüşümüzde Varşova'ya kadar vardığımızı ve daha sonra bize daha sağlam görünen konumlar üzerinde kendimizi güçlendirmek üzere geri çekildiğimizi de biliyorsunuz. O zamandan beri, NEP'e geçtik; o zamandan beri, uluslararası devrimci hareket ritmindeki yavaşlamayı gözönünde tuttuk; o zamandan beri, siyasetimiz daha saldırıcı değil, ama savunucu oldu. Varşova önlerinde bir başarısızlığa uğradıktan sonra (gerçeği saklamayacağız) ileriye doğru yürümek — biz, bunu yapamazdık, çünkü cephe gerisinden —bizde köylülük tarafından oluşturulan cephe gerisinden— kopmuş bulunma tehlikesi ile karşı karşıya kalırdık, çünkü bize, tarihsel yazgı sonucu verilmiş bulunan devrim yedekliklerinden, Batı ve Doğu yedekliklerinden çok uzaklaşmış bulunma tehlikesi ile karşı karşıya kalırdık. İşte bu nedenle, soluk almamız, yaralarımızı, proletaryanın öncü birliğinin yaralarını sarmamız gerektiğini kararlaştırarak, içerde NEP'e, dışarda ileri yürüyüşün bir yavaşlatılmasına doğru bir dönüş yapmaya; gerideki köylülük ile ilişki kurmaya, bize göre geride kalmış bulunan, Batı ve Doğudaki, dünya kapitalizminin başlıca cephe gerisini oluşturan yedekliklerde, bu yedekliklerin büyük bölümünde, çalışmamızı sürdürmeye giriştik. Ulusal sorun incelendiği zaman sözkonusu olan, işte bu yedekliklerdir, bu yedekliklerin büyük bölümüdür. Doğunun, aynı zamanda, dünya emperyalizminin cephe gerisini de oluşturan bu yedekliklerdir.

İki şeyden biri: ya emperyalizmin derin cephe gerisini —Doğunun sömürge ve yarı-sömürge ülkeleri— harekete getirecek, devrime götürecek, ve böylece emperyalizmin yıkılışını çabuklaştıracağız; ya da başarısızlığa uğrayacak ve böylece emperyalizmi güçlendirecek, hareketimizin gücünü azaltacağız. Sorun kendini işte böyle koyuyor.

Gerçek şu ki, tüm Doğu, bizim Cumhuriyetler Birliğimizi

bir deneyim alanı olarak görüyor. Ya bu Birlik çerçevesinde, ulusal sorunu, kendi pratik uygulaması içinde, doğru bir biçimde çözecek; burada, bu Birlik çerçevesinde, halklar arasında gerçekten kardeşçe ilişkiler, gerçek bir işbirliği kuracağız — ve o zaman, tüm Doğu bizim federasyonumuzda kendi kurtuluş bayrağını, izlerinden ayrılmayacağı kendi öncü birliğini görecek, ve bu da dünya emperyalizminin iflâsının başlangıcı olacak. Ya da burada, federasyon içinde, bir yanlışlık yapacak, eskiden ezilen halkların Rus proletaryasına karşı duyduğu güveni sarsacak. Cumhuriyetler Birliğinin, Doğunun gözünde sahip bulunduğu çekici gücü ona yitirteceğiz — ve o zaman da kazanan emperyalizm, yitiren biz olacağız.

Ulusal sorunun uluslararası anlam ve önemi burada.

Ulusal sorun, bizim için iç durum bakımından da önem taşır — yalnızca, sayısal bakımından, bir zamanlar egemen ulus olan ulusun 75 milyona yakın, ve öbür ulusların 65 milyon (bununla birlikte bu, az değil) nüfusu olduğu için değil; yalnızca bir zamanlar ezilen milliyetler olan milliyetler, iktisadî gelişme bakımından en gerekli bölgelerde ve askerî strateji bakımından en önemli noktalarda yaşadıkları için değil; yalnızca bu nedenlerden ötürü değil, ama her şeyden önce, bu iki yıl boyunca, NEP denilen şeyi kabul ettiğimiz, ve bunun sonucu, Rus milliyetçiliği büyümeye, güçlenmeye başladığı, *Smena Veh* düşüncesi doğduğu, Denikin'in yapamadığı şeyi barışçıl yoldan yapma, yani "bir ve bölünmez Rusya" denilen şeyi kurma isteği kafalara musallat olduğu için.

Böylece, NEP ile birlikte, iç yaşamımızda yeni bir gücün, yuvasını kurumlarımız içine yapan, yalnızca sovyet kurumları içine değil, ama parti kurumlarına da sızan, federasyonumuzun her noktasında kötü kötü dolaşan ve, eğer bu yeni güce karşı kesin bir biçimde direnmez, eğer onu NEP koşullarının beslediği kökten koparıp atmazsak, bizi, bir zamanlar egemen olan ulus proletaryası ile bir zamanlar ezilen uluslar köylüleri arasında, proletarya diktatörlüğünü yıkacak bir bozuşma tehlikesi ile karşı karşıya getirecek Büyük-Rus şovenizminin doğduğu görülür.

Ama NEP, yalnızca Rus şovenizmini beslemekle kalmaz, özellikle birçok milliyetlere sahip cumhuriyetlerdeki yerel şovenizmleri de besler. Gürcistan, Azerbaycan, Buhara gibi yerlerden sözediyorum: kısmen, öncü unsurların üstünlük için belki kısa bir süre sonra kendi aralarında yarışmaya başlayacakları birçok milliyetin varolduğu Türkistan da düşünülebilir. Kuşkusuz, bu yerel şovenizmler, güçleri bakımından, Büyük-Rus şovenizminin gösterdiği tehlikeyi göstermezler. Ama gene de, bazı cumhuriyetleri ulusal uyuşmazlıklar alanı durumuna dönüştürmek, oralarda enternasyonalizm bağlarını koparmakla tehdit eden bir tehlike oluştururlar.

Genel olarak ulusal sorunun, özel olarak bugünkü günde taşıdığı büyük öneme, birinci dereceden öneme tanıklık eden uluslararası ve yurtiçi nitelikteki nedenler, işte bunlardır.

Ulusal sorunun sınıfsal özü nedir? Ulusal sorun nedir? Ulusal sorunun sınıfsal özü —bizim koşullarımızda, sovyetik koşullar içinde demek istiyorum—, karşılıklı ilişkileri belirlemeye, bir zamanların egemen ulusunun proletaryası ile bir zamanların ezilen milliyetlerinin köylülüğü arasındaki doğru ilişkileri belirlemeye dayanır. İttifak sorunu burada gereğinden çok tartışıldı. Ama Kamenev, Kalinin, Sokolnikov, yoldaşların raporu, ve hatta Rikov yoldaş ile Trotski yoldaşın raporundaki ittifak sorunu tartışması, her şeyden önce, Rus proletaryasının, Rus köylülüğü karşısındaki tutumunu gözönünde bulunduruyordu. Burada, ulusal alan üzerinde, daha karmaşık bir makine karşısında bulunuyoruz. Buradaki işimiz, bir zamanların egemen ulusunun, tüm federasyonumuz proletaryasının en kültürlü katmanını temsil eden proletaryası ile, köylülük arasında, her şeyden önce bir zamanların ezilen milliyetlerinin köylülüğü arasında doğru ilişkiler kurmaktır. Ulusal sorunun sınıfsal özü buradadır. Eğer proleterya, öbür milliyetler köylülüğü ile, Rus olan her şeye karşı bu köylülüğün duyduğu, ve çarlık siyaseti tarafından onlarca yıl boyunca ekilip yerleştirilmiş bulunan güvensizliğin tüm kalıntılarını yoketmeye yetenekli ilişkiler kurma başarısını gösterirse; eğer Rus proletaryası, üstelik karşılıklı

bir güven ve anlayış sağlama başarısını, yalnızca Rus proletaryası ve köylülüğü arasında değil, ama Rus proletaryası ile öbür milliyetler köylülüğü arasında gerçek bir ittifak kurma başarısını gösterirse, sorun çözülmüş olacaktır. Bunun için, proletarya iktidarının, öbür milliyetler köylülüğü tarafından da, Rus köylülüğü tarafından sevildiği kadar sevilmesi zorunludur. Sovyetler iktidarının öbür milliyetler köylülüğü tarafından da sevilmesi için, onun bakımından anlaşılır olması, yerel dille çalışması, okulların ve iktidar organlarının, yerel dil, töreler, alışkılar ve yaşam koşullarını bilen ülke insanlarından oluşması gerekir. Bu cumhuriyetlerin iktidar kurumu ve organları ulusal dilde konuşup çalışacakları zaman, şu son zamanlara kadar bir Rus iktidarı olan sovyetik iktidar, yalnızca o zaman ve yalnızca o ölçüde, yalnızca bir Rus iktidarı değil, bir zamanların ezilen tüm milliyetlerinin köylüleri tarafından sevilen iktidarı da olacaktır. Genel olarak ulusal sorunun, ve özel olarak sovyet koşulları içindeki temellerinden biri, işte buradadır.

Ulusal sorunun çözümünün, şu andaki, 1923 yılındaki ayırıcı özelliği nedir? Ulusal alanda bir çözüm bekleyen sorunlar, 1923'te hangi biçime bürünmüşlerdir? İktisadî alanda, askerî alanda, siyasal alanda, federasyonumuzun halkları arasında bir işbirliği kurulması biçimine. Milliyetler arasındaki ilişkilerden sözetmek istiyorum. Görev olarak, bir zamanların egemen ulus proletaryası ile öbür milliyetler köylülüğü arasında doğru ilişkiler kurulmasını esas alan ulusal sorun, şu anda özel bir biçime, bir zamanlar, ayrışık, ve bugün, tek bir devlet çerçevesinde birleşik bulunan halklar arasında kardeşçe bir işbirliği ve birarada yaşama ilişkileri kurulması biçimine bürünür. İşte, ulusal sorunun, 1923'te büründüğü biçim içindeki özü bu. Bu devlet ittifakının somut biçimi, geçen yılın sonunda, sovyetler kongresinde sözünü ettiğimiz ve o zaman gerçekleştirmiş bulunduğumuz Cumhuriyetler Birliği biçimidir.

Bu Birliğin temeli, Birlik üyeleri için özgür katılım ve hak eşitliğidir. Özgür katılım ve eşitlik, bizim ulusal programımızın çıkış noktası, milliyetlerin bağımsız bir devlet varlığı hakkına, eskiden kendi kaderini serbestçe tayin etme hakkı denilen şeye

ilişkin çıkış noktasıdır. Bu görüşten yola çıkarak, temelinde salt özgür bir katılma bulunmadıkça, sözkonusu halk, halkların kendileri birleşme istemedikçe, halkların hiç bir ittifakının, halkların tek bir devlet biçimindeki hiç bir birleşmesinin sağlam olamayacağını açıkça söylemeliyiz. Öteki temel de, Birliği meydana getiren halklar için eşit haklardır. Bu, kolay anlaşılır. Fiilî eşitlikten söz etmiyorum —ilerde bu konuya geleceğim—, çünkü öbürlerini geride bırakmış milliyetler ile geri kalmış milliyetler arasındaki fiilî eşitliğin kurulması, yıllar gerektiren, çok karmaşık, çok güç bir şeydir. Burada eşitlik, kendini bütün cumhuriyetlerin, yani Birliği oluşturan Kafkas-ötesi, Beyaz-Rusya, Ukrayna ve RSSFC olarak dört cumhuriyetin, Birliğin iyiliklerinden aynı ölçüde yararlanmaları ve bağımsızlığın kendilerine verdiği bazı haklardan, Birlik yararına, aynı zamanda ve aynı ölçüde vazgeçmeleri olgusunda gösterir. Eğer artık RSSFC'de, Ukrayna'da, Beyaz-Rusya'da, Kafkas-ötesi Cumhuriyetinde, Dışişleri Halk Komiserliği yoksa, bu komiserlikleri kaldırarak ve Cumhuriyetler Birliği için ortak bir dışişleri komiserliği kurarak, bu cumhuriyetlerin yararlandıkları bağımsızlıkta, Birliği oluşturan tüm cumhuriyetler bakımından eşit bir ölçüde kısıtlanmış bulunan bağımsızlıkta, belli bir sınırlama olacağı açıktır. Eğer eskiden, bu cumhuriyetler, kendi dış ticaret komiserliklerine sahip oldukları halde, tüm Cumhuriyetler Birliği için bir dış ticaret komiserliği kurulması ereğiyle, şimdi bu komiserlikler, öbür cumhuriyetlerde olduğu gibi, RSSFC'de de kaldırılmış bulunuyorsa, burada da, eskiden sonuna kadar kullanılan ve bugün Birliğin tümü yararına kısılmış bulunan bağımsızlığın belli bir sınırlandırılması var demektir, vb., vb.. Bazıları bu sorunu salt skolastik bir biçimde koyarlar: Peki ama, birleşmelerinden sonra, cumhuriyetler, gene de bağımsız kalırlar mı? İşte bu, skolastik bir sorudur. Bağımsızlıkları sınırlandırılmıştır, çünkü her birleşme, birleşmiş olanların daha önce sahip bulundukları hakların belli bir sınırlanmasıdır. Ama burada, her cumhuriyet, bağımsızlık öğelerini sözgötürmez bir biçimde kendi elinde tutar, çünkü her cumhuriyetin tam bir serbestlikle Birlikten çekilme hakkı vardır. Bağımsızlık öğeleri işte

burada, Birliği oluşturan cumhuriyetlerden herbirinin kendi elinde tuttuğu, ve her zaman gerçekleştirebileceği azamî potansiyel bağımsızlık işte bu.

Böylece, ulusal sorunun bizim koşullarımız içindeki somut biçimi, şu anda, halklar arasındaki iktisadî, dış siyasal ve askerî bir işbirliği kurulması sorununa indirgenmiş bulunuyor. Bu alanlarda, bu cumhuriyetleri, SSCB olarak adlandırılan tek bir birlik içinde toplamamız gerekir. Ulusal sorunun somut biçimleri, şu anda işte buna indirgenirler.

Ama söylenmiş olan şey, henüz yapılmış olan şey değil.

Gerçek şu ki, bizim koşullarımız içinde, yalnızca halkların tek bir devlet biçiminde birleşmesine katkıda bulunan etkenlere değil, ama bu birleşmeyi engelleyen etkenlere sahip bulunuyoruz.

Bu birleşmeye katkıda bulunan etkenleri biliyorsunuz: Her şeyden önce, halkların sovyet iktidarından önce kurulmuş ve sovyet iktidarı tarafından pekiştirilmiş iktisadî yakınlaşması, halklar arasında bizden önce kurulmuş ve bizim tarafımızdan, sovyetler iktidarı tarafından pekiştirilmiş belli bir işbölümü — bu iktisadî yakınlaşma, cumhuriyetlerin Birlik içinde birlişmesine katkıda bulunan ana etkendir. Birleşmeye katkıda bulunan ikinci etken olarak düşünülmesi gereken şey, sovyet iktidarının niteliğidir. Bu, kolay anlaşılır. Sovyet iktidarı, işçilerin iktidarıdır, niteliği gereği. Birliği oluşturan cumhuriyetlerin ve halkların emekçi unsurlarını, dostluk bağları kurmaya isteklendiren proletarya diktatörlüğüdür. Bu, kolay anlaşılır. Son olarak, birleşmeye katkıda bulunan üçüncü etken de, Cumhuriyetler Birliğinin içinde yaşama zorunda kaldığı emperyalist kuşatmadır.

Ama bu birleşmeyi engelleyen, bu gelişmeyi dizginleyen etkenler de var. Cumhuriyetlerin bir tek birlik biçiminde birleşme işini dizginleyen ana güç, daha önce de söylemiş bulunduğum gibi, bizde NEP koşulları içinde büyüyen güçtür: Büyük-Rus şovenizmi, *Smena Veh*'çilerin Sovyet memurları arasında bir yandaşlar yığını bulması, hiç de bir raslantı değildir yoldaşlar. Bu işte hiç bir raslantı yoktur. Bu *Smena Veh*'çi bayların, iste-

diğiniz kadar bolşeviklikten sözedin, enternasyonalist eğilimler üzerine istediğiniz kadar gevezelik edin, ama biz, bir Denikin'in yapamadığını sizin yapacağınızı; siz bolşeviklerin, Büyük-Rusya büyük düşüncesini yeniden canlandırdığınızı, ya da ne olursa olsun yeniden canlandıracağınızı biliyoruz dercesine, bolşevik-komünistleri övmeleri de bir raslantı değildir. Bütün bunlar bir raslantı değildir. Bu düşüncenin bazı parti kurumlarımıza sızmış bulunması da bir raslantı değildir. Bir ikinci meclis sorununun ilk kez sözkonusu edildiği şubat genel toplantısı, Merkez Komitesinde komünizme ters düşen konuşmaların enternasyonalizmle hiç bir ilişkisi olmayan konuşmaların çınlamasına tanık oldu. Bütün bunlar çağın bir özelliğidir, bir salgındır. Bundan doğan asıl tehlike şuna bağlı: NEP ile birlikte, bizde Büyük-Rusya şovenizminin, Rus-olmayan her şeyi silmeye, yönetimin tüm tellerini Rus ilkesi yöresinde toplamaya ve Rus-olmayan şeyleri bastırıp ezmeye çalışan en kökleşmiş milliyetçiliğin, günden güne değil, ama saatten saate büyüdüğü görülür. Asıl tehlike şu ki, biz, bu siyaset ile, eskiden ezilmiş halkların Rus proleterlerine karşı besledikleri, ve bu proleterlerin, Rus büyük toprak sahiplerini, Rus proleterlerini alaşağı ederek, ulusal boyunduruğu kaldırıp atarak, İran'dan, Moğolistan'dan askerî birliklerini çekerek, Finlandiya'nın, Ermenistan'ın bağımsızlığını ilan ederek, ve genel bir biçimde ulusal sorunu yepyeni temeller üzerine koyarak, Ekim günlerinde kazanmış bulundukları güveni yitirme tehlikesi ile karşı karşıya bulunuyoruz. Eğer biz, hepimiz, memurlarımızın kulaklarına ve gözlerine, biçimsiz, fizyonomisiz, damla damla akan, damla damla aşılanan, onların kafasını, ruhunu, damla damla, tanınmayacak derecede değiştiren bu yeni şovenizme, yineliyorum, Büyük-Rus şovenizmine karşı, kendimizi silahlandırmazsak, o zaman, kazanmış bulunduğumuz güveni son kırıntılarına kadar yitirebiliriz. Ne pahasına olursa olsun yenmemiz gereken tehlike, işte budur yoldaşlar; yoksa eskiden ezilen halkların işçileri ile köylülerinin güvenini yitirme, bu halklar ile Rus proletaryası arasındaki bağın kopması, ve bunun sonucu, diktatörlük sistemimizde ortaya bir çatlağın çıktığını görme

tehlikesi ile karşı karşıyayız demektir. Unutmayın ki, yoldaşlar, eğer biz, Kerenski'ye karşı bayraklar dalgalana dalgalana yürümüş ve Geçici Hükümeti alaşağı etmişsek, bunun bir nedeni de, arkamızda, kurtuluşlarını Rus proleterlerinin ellerinden bekleyen ezilmiş halkların güveninin bulunmasıydı. Bu yedeklikleri, ağızlarını açmayan, ama suskuları ile ağır basan ve çok şeyi kararlaştıran ezilmiş hakları unutmayın. Çoğu kez onların farklarına varılmaz; ama onlar, bu halklar, yaşarlar, vardırlar, ve insan onları unutamaz. Evet yoldaşlar, onları unutmak tehlikelidir. Unutmamanız gerekir ki, eğer Kolçak, Denikin, Vrangel ve Yudeniç'in arkasında, o "alojen"* denilen insanlar grubu olmasaydı, eğer Rus proleterleri için besledikleri sessiz sevgiden dolayı bu generallerin cephe gerisini yıkan bir zamanların ezilmiş halkları olmasaydı, —yoldaşlar, bu bizim gelişmemizdeki özel bir etkendir; sessiz sevgi, kimse onu ne görür, ne de duyar, ama her şeyi o kararlaştırır— bu sevgi olmaksızın, biz, bu generallerin bir tekini deviremezdik. Biz, onlara karşı yürürken, onların gerilerinde çözülme başlamış bulunuyordu. Neden? Çünkü bu generaller sömürgeleştirici unsurlara, kazaklara dayanıyorlardı; ezilen halklara, gelecekteki ezilmelerinden başka bir perspektif göstermiyorlardı, ve ezilen halklar için de, bizim kollarımıza atılmaktan başka bir yol kalmıyordu; hele ki biz, bu halkların kurtuluş bayrağını dalgalandırıyorduk. İşte bu generallerin yazgısını kararlaştıran şey, işte birliklerimizin başarısı ile maskelenmiş, ama sonunda her şeyi kararlaştırmış bulunan etkenler toplamı bu. Bunu unutmamak gerek. Bundan ötürü, yeni şoven eğilimlere karşı bir savaşım yönünde ansızın bir dönüş yapmak, ve Ekimde kazanmış bulunduğumuz şeyi, yani eski ezilmiş halkların, büyük bir önem vermemiz gereken güvenini unutan memurlarımızı ve partili yoldaşlarımızı, halkın hoşnutsuzluğu karşısında bırakmak, görevimizdir.

Halkların ve cumhuriyetlerin bir tek birlik biçiminde birleşme işini engelleyen etkenlerin birincisi ve en tehlikelisi işte

* "Alojen" Büyük-Rusların, sömürgeleştirdikleri ülkelerin yerli halklarına taktıkları ve "yabancı" anlamına gelen ad. —*Ed.*

budur. Eğer Büyük-Rus şovenliği gibi bir güç dallanıp budaklanarak gelişir ve zincirlerinden boşanırsa, eski ezilen halklar yönünden hiç bir güven beklenemeyeceğini, tek bir Birlik içinde hiç bir işbirliği kuramayacağımızı, ve hiç bir Cumhuriyetler Birliğine sahip olamayacağımızı anlamak gerek.

Eskiden ezilen halkların Rus proletaryası yöresinde birleşmesini engelleyen ikinci etken, yoldaşlar, çarlıktan bize miras kalmış bulunan fiilî eşitsizliktir.

Hak eşitliği — biz, bunu ilân ettik ve gerçekleştiriyoruz; ama sovyetik cumhuriyetlerin gelişme tarihinde kendi başına çok büyük bir önem taşıyan hak eşitliği ile fiilî eşitlik arasında, ne de olsa çok yol var. Bütün geri kalmış milliyetler ve bütün aşiretler, biçimsel bakımdan, federasyonumuzu meydana getiren bütün öbür ileri milliyetlerin yararlandığı tüm haklardan yararlanırlar. Ama mutsuzluk şu ki, bazı milliyetlerin kendi proleterleri yok, sınaî gelişme aşamasından geçmemiş, hatta bu gelişmeye başlamamışlar bile; kültürel bakımdan korkunç geriler, ve devrimin kendilerine kazandırdığı hakları kullanmaları olanaksız. İşte bu, yoldaşlar, okullar sorunundan daha önemli bir sorun. Bu konuda, yoldaşlarımızdan bazıları okullar ve dil sorununu birinci plana çıkartarak, düğümün bu yoldan çözülebileceğini düşünüyorlar. Yanlıştır bu, yoldaşlar, yalnızca okullarla pek uzağa gidilemez; okullar gelişir, dil de gelişir; ama fiilî eşitsizlik, bütün hoşnutsuzluğun ve bütün sürtüşmelerin temelidir. Bu konuda yalnızca okullar ve dilden sözetmekle yetinilemez; bu konuda gerekli olan, geri kalmış milliyetler emekçi yığınlarına, kültürel ve iktisadî bakımdan, etkin, sistemli, içten, gerçek bir proleter yardımda bulunmaktır. Okullar ve dil dışında, Rusya proletaryasının, kültürel bakımdan geri kalmış çevrede ve cumhuriyetlerde, —ve eğer onlar kültürel bakımdan geri kalmışlarsa, bu onların kusurundan değil, ama eskiden hammadde kaynakları olarak görülmeleri sonucu— bu cumhuriyetlerde, sanayi ocakları kurulması için gerekli bütün önlemleri alması, bu yolda davranması zorunludur. Bu düşünceler düzeyinde bazı girişimlerde, bulunulmuştur. Gürcistan, Moskova'dan, az bir süre sonra faaliyete baş-

layacak bir fabrika getirtmiştir. Buhara, bir fabrika getirtmiş, ve daha dört fabrika getirtecektir. Türkistan, büyük bir fabrika getirtiyor. Bu biçimde, iktisadî bakımdan geri kalmış ve proletaryası bulunmayan bu cumhuriyetlerin, kendi ülkelerinde, Rus proletaryasının yardımı ile, sanayi ocakları kurmaları için, bunlar, Rus işçi ve köylüleri ile bu cumhuriyetlerin emekçi yığınları arasında atılmış köprü rolünü oynayabilecek yerel proleterler gruplarının oluşacakları küçücük ocaklar da olsa, bu sanayi ocaklarını kurmaları için bütün veriler biraraya getirilmiş bulunuyor. İşte bu alanda ciddî olarak çalışma durumundayız, ve yalnızca okullar ve dilden sözedilmekle yetinilemez.

Ama cumhuriyetlerin tek bir birlik biçiminde birleşmesini engelleyen bir üçüncü etken daha var; bu da çeşitli milliyetlerdeki milliyetçiliktir. NEP, yalnızca Rus halkı üzerinde değil, ama Rus-olmayan nüfus üzerinde de etkide bulunur. NEP, özel ticaret ve sanayii, yalnızca Rusya'nın merkezinde değil, ama çeşitli cumhuriyetlerde de geliştirir. Bu aynı NEP ve ona bağlaşık özel sermaye, Gürcü, Azerî, Özbek vb. milliyetçiliğini de besler, geliştirirler. Kuşkusuz, eğer Büyük-Rus şovenizmi olmasaydı, eğer güçlü olduğu için, eskiden de böyle olduğu ve ezme ve aşağılama alışkanlıklarını koruduğu için saldırgan bir şovenizm olan Büyük-Rus şovenizmi olmasaydı, ola ki yerel şovenizm de, Büyük-Rus şovenizmine yanıt olarak, deyim yerindeyse çok küçük bir biçim altında, minyatür biçiminde varolurdu, çünkü eninde sonunda Rus-düşmanı milliyetçilik savunucusu bir biçim, Rus milliyetçiliğine, Rus şovenliğine karşı yapmacık bir savunu biçimidir. Eğer bu milliyetçilik yalnızca savunucu olsaydı, gene de bu konuda gürültü yapılmayabilirdi. Büyük-Rus şovenizminin, o güçlü düşmanın yenileceği andan itibaren, Rus-düşmanı milliyetçiliğin de yenileceği umudu içinde —çünkü bu milliyetçilik, yineliyorum, eninde sonunda Büyük-Rus milliyetçiliğine karşı bir tepki, buna karşı bir yanıt, belli bir savunudur—, eylemimizin ve savaşımımızın bütün gücü Büyük-Rus şovenliği üzerinde toplanabilirdi. Evet, eğer Rus-düşmanı milliyetçiliğin temeli, Rus milliyetçiliğine karşı bir tepki olmanın ötesine geçmeseydi, bu, böyle olurdu. Ama mut-

suzluk şu ki, bazı cumhuriyetlerde bu savunucu milliyetçilik, saldırgan milliyetçilik biçimine dönüşür.

Gürcistan'ı alalım. Bu ülke nüfusunun %30'dan çoğunu, Ermeniler, Abazalar, Acarlar, Osetler, Tatarlar gibi, Gürcü olmayan nüfus oluşturur. Gürcüler başta gelirler. Gürcü komünistlerin bir bölümünde, bu küçük milliyetlerin pek hesaba katılmaması düşüncesi doğmuştur, ve gelişiyor; bu milliyetler, görüyor musunuz, bize göre daha kültürsüz, daha gelişmemiştirler, ve bu nedenle, hesaba katılmayabilirler. Bu şovenizmin, zararlı ve tehlikeli şovenizmin ta kendisidir, çünkü küçük Gürcistan Cumhuriyetini bir uyuşmazlık alanı yapabilir, ve daha şimdiden bir geçimsizlik alanı durumuna getirmiştir.

Azerbaycan. Bu ülkede temel milliyet Azerilerdir, ama Ermeniler de vardır. Azerbaycanlıların bir bölümü arasında da, bazan pek de örtülü olmayan bir eğilim vardır, şöyle ki: Biz Azeriler, görüyor musunuz, bu ülkenin çocuklarıyız; oysa onlar, Ermeniler, dışardan geliyorlar. Bu nedenle, onları biraz bastırıp ezebilir, çıkarlarını hesaba katmayabiliriz. Bu da şovenizmdir. Sovyetik iktidarın üzerinde yükseldiği milliyetlerin eşitliği temelini tehlikeye düşürür.

Buhara. Bu ülkede üç milliyet var: Özbekler — başta gelen milliyet: Türkmenler — Buhara şovenizmi bakımından "daha az önemli" milliyet; Kırgızlar. Kırgızların nüfusu azdır, ve onlar "önemsiz"dirler.

Horezm'de de bu böyle: Türkmenler ve Özbekler. Özbekler, en önemli milliyet; ve Türkmenler, "daha az önemli" milliyet.

Bütün bunlar, çatışmalara, sovyet iktidarının güçten düşmesine yol açar. Bu yerel şovenizm eğilimi de kökünden kesilip atılmalıdır. Elbette, tüm ulusal sorunun dörtte-üçünü oluşturan Büyük-Rus şovenizmi karşısında, yerel şovenizm o kadar önemli değildir; ama yerel çalışma bakımından, ülke insanları bakımından, ulusal cumhuriyetlerin kendi barışçıl gelişmeleri bakımından, bu şovenizm birinci dereceden bir önem taşır.

Bu şovenizm bazan çok ilginç bir evrim göstermeye başlar. Kafkas-ötesinden sözetmek istiyorum. Kafkas-ötesinde, on

milliyetten insanın yaşadığı üç cumhuriyet olduğunu bilirsiniz. Kafkas-ötesi, uzun süreden beri bir kıyım ve uşmazlık alanı, ve sonra da, menşevizm ve milliyetçiler döneminde, bir savaş alanı olmuştu. Gürcüler ile Ermeniler arasındaki savaşı bilirsiniz. 1904 başları ve 1905 sonralarındaki katliamı da bilirsiniz. Ermeni çoğunluğun, nüfusu Tatarlardan meydana gelen tüm geri kalanını boğazlamış olduğu, örneğin Zangezur gibi, bir dizi bölge adı sayabilirim. Zangezur, çoğunluğun Ermeniler tarafından oluşturulduğu ve bunların, bütün Tatarları boğazlamış bulundukları bir bölgedir. Başka bir ilin, Nahcivan'ın adını da sayabilirim. Orada, çoğunlukla bulunan tatarlar, bütün Ermenileri boğazlamışlardır. Bu işler, Ermenistan ve Gürcistan'ın emperyalist boyunduruktan kurtulmalarından az önce oldu. [*Sıralardan bir ses:* "Onlar ulusal sorunu kendi tarzlarında çözmüşler."] Elbette, bu da ulusal sorunu bir çözüm tarzıdır. Ama sovyetik çözüm tarzı değildir. Bu karşılıklı ulusal düşmanlık havası içinde savaşanlar, Ruslar olmaksızın, Tatarlar ve Ermeniler olduklarına göre, Ruslar elbette kimseden yana değiller. İşte bundan ötürü de, Kafkas-ötesinde, milliyetler arasındaki ilişkileri düzenlemeye yetenekli özel bir organ kurulması zorunlu. Aldanmaktan korkmaksızın eski egemen Rusya proletaryası ile bütün öbür milliyetler emekçileri arasındaki ilişkilerin, tüm ulusal sorunun dörtte üçünü temsil ettikleri söylenebilir. Ama bu sorunun bir çeyreği de, eskiden ezilmiş milliyetlerin kendileri arasındaki ilişkilere ayrılmalıdır.

Öyleyse, bu karşılıklı güvensizlik havası içinde, eğer sovyetik iktidar Kafkas-ötesinde çatışma ve sürtüşmeleri düzenlemeye yetenekli bir ulusal barış organı kurmasını bilemezse, insanların birbirlerini sövüp boğazladıkları çarlık çağına, ya da

* *Daşnaklar, "Daşnakçutiyum"* Partisi. 1890 ve 1900 arasında kurulmuş ve program bakımından Rus sosyalist-devrimcilerine yaklaşan Ermeni milliyetçi küçük-burjuva partisi. Gericilik ve savaş yıllarında, bu parti, Ermeni burjuvazisinin öncüsü ve çarlık çıkarlarının savunucusu rolünü oynadı. 1918-1920 yıllarında, kurulmuş bulunan burjuva Ermeni Cumhuriyetinin başına geçen daşnaklar, sovyetler iktidarı ve Komünist Partisine karşı savaşımda, bu cumhuriyeti İngiliz-Fransız müdahalecileri ve Rus beyaz-muhafızları için bir dayanak noktası durumuna getirdiler. Ermenistan'ın sovyetleştirilmesinden sonra, bu

daşnaklar*, musavatçılar,** menşevikler çağına yeniden döneceğiz demektir. Merkez Komitesi, Kafkas-ötesi Federasyonunun ulusal barış organı olarak korunması zorunluluğunu, işte bu nedenle üç kez üstüste doğruladı.

Burada, Gürcistan'ın Cumhuriyetler Birliği ile birleşmesine karşı çıkmayan, ama bu birleşmenin Kafkas-ötesi Federasyonu aracıyla olmasına karşı çıkan bir grup komünist Gürcü vardı ve gene de var. Onlar, Birliğe daha yakın olmak isterler: Kafkas-ötesi Federasyonu biçimi altındaki bu ortak ara-duvara hiç bir gereksinme yok, derler; biz Gürcüler ile Cumhuriyetler Birliği arasında, diye konuşurlar, Federasyona hiç bir gereksinme yok. Bu sözler, çok devrimci bir çınlamaya sahipmiş gibi görünürler. Ama bu sözlerin altında bir başka güdek vardır. İlkin, bu sözler, Gürcistan'da ulusal soruna ilişkin olarak, Ruslar karşısındaki tutumun ikincil bir rol oynadığına tanıklık eder; çünkü bu sapmacı-yoldaşlar (onlara bu ad veriliyor), Gürcistan'ın Birlik ile doğrudan doğruya birleşmesinde hiç bir sakınca görmüyor, yani, Büyük-Rus şovenizminin, ne olursa olsun, kökten kesilip atıldığına, ya da büyük bir önem taşımadığına inandıkları için, Büyük-Rus şovenizminden korkmuyorlar. Görünüşe göre, Kafkas-ötesi Federasyonundan daha çok korkuyorlar. Neden? Neden Kafkas-ötesinde yaşayan, aralarında uzun süre dövüşmüş, birbirlerini boğazlamış, birbirleri ile savaşmış bulunan üç halk, neden bu halklar, sovyetik iktidarın en sonunda bir federasyon biçimi altında aralarında kardeşçe birlik bağları kurmuş, bu federasyonun karşılıklı bir kardeşliğin gerçek meyvelerini vermiş bulunduğu bugün, neden bugün bu federasyon bağlarını koparmalıdırlar? Bunun anlamı nedir yoldaşlar? Şudur ki, yoldaşlar, Kafkas-

partinin yabancı ülkelere göçmüş bulunan liderleri, sovyet Ermenistan'a karşı amansız bir savaşıma giriştiler. —*Ed.*

** *Musavatçılar*, "*Musavat*" Partisi, Türk burjuva "demokratik" partisi. 1912'de Bakû'da kurulmuş bulunan bu parti, panislamizm ve turancılık etkisi altındaydı. 1918'de Azerbaycan'daki başlıca karşı-devrimci güç olan bu parti, Bakû komününe karşı ayaklanma çıkardı. İngilizleri yardımına çağırdı. İşçi ve köylü hareketine karşı kandökücü bir savaşım yürüttü. Azerbaycan'ın 1920'de sovyetleştirilmesinden sonra, tüm etkisini yitirdi. —*Ed.*

ötesi Federasyonun bağları, Gürcistan'ı, coğrafî konumu ile elde edebileceği ayrıcalıklı durumundan yoksun bırakırlar. Varın kendiniz karar verin. Gürcistan'ın kendi limanı, Batı emtiasının geldiği Batum var; Gürcistan, Tiflis gibi, tıpkı emtiasını Batum üzerinden alan Azerbaycan örneğinde olduğu gibi, Ermenilerin izleme zorunda bulundukları bir demiryolu kavşağına sahip. Eğer Gürcistan kendi başına bir cumhuriyet olsaydı, eğer Kafkas-ötesi Federasyona girmeseydi. Tiflis'ten vazgeçemeyecek Ermenistan'a ve Batum'dan vazgeçemeyecek Azerbaycan'a küçük bir ültimatom verebilirdi. Bu işte bazı çıkarları olurdu. Gümrük kordonu kararnamesi kadar gülünç bir kararnamenin tam da Gürcistan'da hazırlanması bir raslantı değil, yoldaşlar. Şimdi bunun kusuru, Serebriyakov'a yükleniyor.* Pekâlâ. Ama bu kararname, Azerbaycan ya da Ermenistan'da değil, Gürcistan'da doğdu. Gürcistan yararına olan bir şeyi korumak ve onun sözgötürmez bir biçimde yararlandığı ve sapmacılarının yitirmek istemedikleri elverişli coğrafî durumdan yararlanmasını sağlamak üzere, nüfusun ulusal grupları arasındaki ilişkileri düzenlemeye yönelik bir kararnamenin orada çıkması raslantı değil. Sonra, bir başka neden daha var. Tiflis, Gürcistan'ın başkentidir, ama Gürcüler, orada, nüfusun %25'ten çoğunu, Ermeniler %35'ten azını oluşturmazlar; sonra bütün öbür milliyetler gelir. İşte Gürcistan'ın başkenti böyle bir yer. Eğer Gürcistan ayrı bir cumhuriyet oluşturmaydı, orada nüfusun belli bir yer değiştirmesi gerçekleştirilebilir, örneğin Tiflis'in Ermeni nüfusunun yeri değiştirilebilirdi. Makaredze yoldaşın Ermenileri gözettiğini açıkladığı bir kararname çıkarılmıştı. Tiflis'te, Ermenilerin Gürcülere göre yıldan yıla azalacakları ve böylece bu kenti gerçek bir Gürcü başkenti durumuna dönüştürecek belli bir yer değiştirme yapılabilirdi. Ermenileri Tiflis'ten çıkarma kararnamesinin geri alındığını kabul ediyorum. Ama ellerinde, örneğin

* S. Orjonikitze'nin Partinin XII. Kongresi önünde anlattığı olguya anıştırma: Gürcü, "sapmacılar"ı açlığın pençesine düşmüş bulunan Kuzey Kafkasya ve Volga bölgesi göçmenlerine Gürcistan sınırlarını kapama buyruğunu vermişler ve sınıra muhafız karakolları diktirmişlerdi. —*Ed.*

"tıkanıklığı açma" gibi, bir enternasyonalizm görüntüsünü koruyarak, işleri, Tiflis'te daha az Ermeni olacak biçimde düzenlemelerine yardım edecek bir yığın olanak, bir yığın yol var. Sapmacıların yitirmek istemedikleri şeyler, işte bu coğrafî üstünlüklerdir ve Gürcülerin Ermenilerden sayıca daha az bulundukları Tiflis'teki elverişsiz duruma, sapmacılarımızı, Federasyona karşı savaşıma zorlar. Menşevikler, Ermeniler ile Tatarları, Tiflis'ten düpedüz kovuyorlardı. Ama bugün, sovyet iktidarı altında, kovma olanaksızdır; öyleyse Federasyondan çıkma sözkonusu edilir ve o zaman, Gürcülerin Azerbaycan ve Ermenistan'a karşı üstün durumundan sonuna kadar yararlanmayı sağlayacak bazı işlemlere rahat rahat girişebilmek için, hukuksal olanaklar elde edilmiş olacaktır. Bütün bunlardan, Kafkas-ötesi içinde, Gürcüler için ayrıcalıklı bir durum doğardı. Tüm tehlike işte burada. Kafkas-ötesinde ulusal barış çıkarlarına sırt çevirerek, Gürcüleri, Ermenistan ve Azerbaycan cumhuriyetleri karşısında ayrıcalıklı bir durum içine koyacak koşulları yaratabilir miyiz? Hayır, biz, bunu kabul edemeyiz.

Burjuva iktidarın, bazı milliyetleri kendine çektiği, onlara ayrıcalıklar verdiği, oysa kendileri ile tasalanmak istemediği öbür ulusları alçaltan eski bir özel yönetme sistemi var. Böylece, bir milliyeti kendine çekerek, burjuva iktidar, bu milliyet aracılığıyla, öbürleri üzerinde bir baskıda bulunur. Örneğin Avusturya işte böyle yönetiliyordu. Avusturya bakanı Beist'ın, "Çapulcularını yönet, ben de benimkileri yöneteyim", yani sen Macaristan'daki milliyetini ez ve baskı altında tut, ben de benimkileri ezeceğim demek için çağrıda bulunduğu Macar bakanına söyledikleri herkesin belleğindedir. Sen ve ben, biz ayrıcalıklı uluslardanız; öbürlerine gelince, ez onları. Avusturya içindeki Polonyalılar konusunda, bu böyle olmuştur. Avusturyalılar, Polonyalıları kendilerine çekmişler, Avusturyalıların Polonya'daki konumlarını pekiştirmelerine yardım etmeleri için onlara ayrıcalıklar vermişlerdi; buna karşılık, Polonyalıların Galiçya'yı ezmesine izin veriyorlardı. İşte bu daha sonra öbür milliyetlerin hakkından gelmek üzere, bazı milliyetleri seçmeye ve onlara ayrıcalıklar vermeye dayanan, salt Avusturyalı, özel

bir sistemdir. Bürokrasi bakımından kâhyaca *(économe)* bir yönetim biçimi — çünkü bir tek milliyetten başkasıyla uğraşılmıyor; ama siyasal bakımdan kesin bir ölüm — çünkü milliyetlerin eşitliği ilkesini çiğnemek ve bir milliyet için ayrıcalıklar tanımak, ulusal siyasetini ölüme adamak demektir.

İngiltere bugün Hindistan'ı, işte tastamam bu biçimde yönetir. Hint milliyet ve aşiretlerinin rahatça hakkından gelebilmek için, İngiltere, Hindistan'ı, Britanya-Hindistan'ı (240 milyon nüfus) ve yerli-Hindistan (72 milyon) olarak bölmüştür. Hangi nedenle? Öbür milliyetleri daha rahat yönetebilmek için, İngiltere bir ulusal grubu seçmek ve ona ayrıcalıklar vermek istediği için, Hindistan'da en azından 800 milliyet var ve İngiltere, 800 ayrı milliyetin tasasını çekmektense, birkaç ulus seçme, onlara bazı ayrıcalıklar tanıma ve öbürlerini bunlar aracılığıyla yönetme yolunu tutmuştur. Çünkü, birincisi, öbür ulusların hoşnutsuzluğu bu durumda İngiltere'ye karşı değil, bu ayrıcalıklara karşı yöneltilmiş olacak; ve ikincisi de, iki-üç ulusun "tasasını çekmek", 800 milliyetinkinden daha ucuza mal olacaktır.

İşte bir başka yönetim sistemi olan İngiliz sistemi de bu. Nereye götürür bu sistem? Yönetim aygıtını ucuzlaştırmaya, evet doğru. Ama, yoldaşlar, eğer bürokratik kolaylıklar bir yana bırakılırsa, Hindistan'daki İngiliz egemenliğinin ölümümüdür bu. Bu sistem, iki kere ikinin dört etmesi gibi, tüm İngiliz yönetim sistemi ve İngiliz egemenliği için ölümün ta kendisidir.

Tüm parti yasalarını çiğneyerek Federasyona karşı savaşım verdiklerine göre, elverişli durumlarını korumak için Federasyondan çekilmek istediklerine göre, Gürcü-sapmacı yoldaşlarımız bizi işte bu tehlikeli yola itiyorlar. Onlar, bizi, Ermenistan ve Azerbaycan cumhuriyetleri zararına kendilerine bazı ayrıcalıkların tanınacağı yola itiyorlar. Biz kendimizi, bu yola sokamayız, çünkü bu, bizim siyasetimiz için ve Kafkasya'da sovyetler iktidarı için kesin bir ölüm olur.

Gürcistanlı yoldaşlarımızın bu tehlikeyi sezmeleri raslantı değil. Ermenilere ve Azerbaycanlılara karşı yöneltilmiş bir

saldırıya geçmiş bulunan bu Gürcü şovenizmi, Gürcistan Komünist Partisine tehlike işareti verdi. Yasal olarak varolduğundan beri iki kongre toplamış bulunan Gürcü komünist partisinin her iki kongrede de sapmacı-yoldaşların konumunu oybirliği ile kınaması bir raslantı değil; çünkü Kafkas-ötesi Federasyonu olmadıkça, Kafkasya'da barışı sürdürmek olanaksızdır, eşitliği kurmak olanaksızdır. Bir ulusun bir başkasına göre ayrıcalıklı olması kabul edilemez. Yoldaşlarımız bunu sezdi. İki savaşım yılı, Mdivani grubunu, işte bu nedenle partinin Gürcistan'da bile durmadan saflarından kovduğu bir avuç adam durumuna düşürdü.

Federasyonun hemen kurulması için Lenin yoldaşın öylesine ivecenlik göstermesi ve böylesine direnmesi de raslantı değil. Merkez Komitemizin, Kafkas-ötesinde, kararları bütün cumhuriyetler için uyulması zorunlu olacak bir merkez yürütme komitesi ve bir yürütme erki ile birlikte bir federasyon zorunluluğunu üç kez üstüste doğrulaması da raslantı değil. Her iki komisyonun, Jerjinski yoldaşın komisyonu ve Kuybişev ile birlikte Kamenev yoldaşın komisyonunun,* Moskova'ya varışlarında, federasyondan vazgeçilemeyeceğini açıklamış olmaları raslantı değil.

Son olarak, *Sosyalist Postası* menşeviklerinin, federasyona karşı savaşımları için bizim sapmacı-yoldaşlarımızı övmeleri, onları göklere çıkarmaları da raslantı değil: dalavere arkadaşları, birbirlerini uzaktan tanırlar.

Şimdi, birleşmeyi engelleyen o üç ana etkenin, yani Büyük-Rus şovenizmi, fiilî eşitsizlik ve hele şovenizme dönüştüğü zaman yerel milliyetçiliğin yardımı ile üstelerinden gelmemiz gereken yolları ve araçları çözümlemeye geçiyorum yoldaşlar. Geçmişin, halkların yakınlaşmasını engelleyen tüm bu mirasını

* "Sapmacılar" adı verilen ve partinin Merkez Komitesi kararlarını durmadan çiğneyen küçük bir Gürcü komünist yöneticiler topluluğunun (Mdivani, Maharadze, Çinzadze vb.) faaliyetine ilişkin bir dizi sorunu aydınlatmak için 1923 yılında Gürcistan'da görevlendirilmiş bulunan, F. Jerjinski, V. Mickeviez-Kapsukas ve D. Manuyilski'den kurulu komisyon ile, o sıralarda Merkez Komitesi sekreteri olan Kuybişev ve L. Kamenev'den kurulu komisyona anıştırma. —*Ed.*

acısız yoketme işinde bize yardıma yetenekli araçlar arasından, yalnızca üçünden sözedeceğim.

Birinci araç: Cumhuriyetlerdeki sovyetler iktidarının anlaşılır ve sevilen bir iktidar olması, sovyetler iktidarının ülkemizde yalnızca bir Rus iktidarı değil, ama bütün milliyetlerin iktidarı olması için, tüm önlemleri almak. Bunun için, yalnızca okulların değil, ama tüm kurumların, tüm parti örgütleri ve sovyet kurumlarının, kerte kerte, adım adım, ulusal bir duruma gelmeleri, yığınların anlayacağı bir dille, ilgili halkın alışkanlık ve geleneklerine uygun koşullar içinde çalışmaları zorunludur. Sovyetler iktidarını, bir Rus iktidarı olmaktan çıkarıp, tüm cumhuriyetlerin ve hele iktisadî ve kültürel bakımdan geri kalmış alanların emekçi yığınlarına yakın, bu yığınlar tarafından anlaşılır ve sevilen, tüm milliyetlerin iktidarı durumuna getirmek, bizim için ancak ve ancak bu koşulla mümkün olacaktır.

Çarlık ve burjuvazi tarafından bırakılmış bulunan mirası acısız yoketmemizi kolaylaştırmaya yetenekli ikinci araç, Cumhuriyetler Birliğinin, hiç değilse temel milliyetlerin çeşitli kurumlarda kendi adamlarını bulundurmalarını sağlayan ve çeşitli cumhuriyetlerin gereksinme ve zorunluluklarının kesenkes karşılanmasını sağlayacak bir düzen kuran, bir komiserlikler yapısıdır.

Üçüncü araç: Üst organlarımız arasında, istisnasız tüm cumhuriyet ve milliyetlerin gereksinme ve zorunluluklarını yansıtan bir organın bulunması zorunludur. Bu son nokta üzerinde, dikkatinizi özellikle çekmek isterim.

Eğer biz, Birliğin merkez yürütme komitesi içinde, birincisi, milliyetlerden bağımsız olarak Birlik sovyetler kongresinde seçilecek ve ikincisi de cumhuriyetler ve bölgeler tarafından seçilip (cumhuriyet ve ulusal bölge bakımından temsil eşitliği), bu aynı Cumhuriyetler Birliği sovyetler kongresi tarafından onaylanacak iki meclis kurabilseydik, o zaman üst kurumlarımız, yalnızca, istisnasız tüm proleter grupların sınıf çıkarlarını değil, ama salt ulusal özlemleri de dile getirirlerdi sanıyorum. Cumhuriyetler Birliği topraklarında yaşayan milliyetlerin,

halkların ve aşiretlerin özel çıkarlarını dile getirecek bir organımız olurdu. Bizim, Birlik olarak, 65 milyonu Rus-olmayan, toplam 140 milyondan az insanı biraraya getirme koşullarımızda, yoldaşlar, burada Moskova'da, yüksek bir organ içinde, bu milliyetlerin yalnızca tüm proletaryanın ortak çıkarlarını değil, ama özel, kendine özgü, özgül ulusal çıkarları da dile getirecek delegeleri önünde olmaksızın, böyle bir devlet yönetilemez. Bu olmazsa, yoldaşlar, yönetmek olanaksızdır. Eğer elde bu barometre ile çeşitli milliyetlerin bu özel gereksinmelerini formüllendirmeye yetenekli adamlar bulunmazsa, yönetmek olanaksızdır.

Bir ülkeyi yönetmenin iki biçimi var: Bunlardan birincisi, aygıt yalınlaştırıldığı ve aygıtın başında, temelde, yöneticilerin kişiliğinde, kollara ve gözlere sahip, diyelim bir grup ya da bir tek insan bulunduğu zaman görülür. Bu çok yalın bir yönetim biçimidir: ülkeyi yöneten lider, yöneticilerin verdikleri bilgileri alır ve dürüst ve usa-uygun bir biçimde yönettiği umudunu besler. Sonra sürtüşmeler başlar; sürtüşmeler çatışmalara, çatışmalar da ayaklanmalara dönüşür. Sonra ayaklanmalar bastırılır. Bu yönetim sistemi, bizim yönetim sistemimiz değildir; üstelik yalın olmakla birlikte, çok da pahalıdır. Sovyetler ülkesinde, hem köylüler, hem ulusal topluluklar, hem yabancı denilen kişiler, hem de Ruslar arasındaki tüm değişiklikleri, tüm durumları önceden ve doğru bir biçimde sezmemizi sağlayan bir yönetim sistemi kabul etmeliyiz; yüksek organlar sistemi içinde, her değişikliği önceden sezen, hem basmaçlar* hareketini, hem haydutluğu, hem de Cronstadt'ı, her olası fırtına ve her tersliği haber verip önleyen bir barometreler dizisinin bulunması gerek. Sovyet yönetim sistemi işte budur. Bu sistem, sovyetler iktidarı, halk iktidarı olarak adlandırılır; çünkü, en engin yığınlar üzerine dayanan bu sistem, her değişikliği tüm öbür sistemlerden önce kavrar, gerekli önlemleri alır ve eğer çizgi bozulmuşsa onu zamanında düzeltir, kendi eylemlerini eleştirir ve çizgisini düzeltir. Bu

* Orta Asya'da devrimden sonra başlayan iç savaş sırasında, halka karşı savaşan karşı-devrimci çetelere *basmaç* deniliyordu. —*Ed.*

yönetim sistemi, sovyet sistemidir; bizim yüksek organlarımız sistemi içinde, tüm ulusal zorunluluk ve gereksinmeleri, kısıntısız yansıtan örgütler bulunmasını gerektirir.

Buna karşı, bunun tüm yönetim sistemini karıştıracağı, bir yeni organlar birikimine yolaçacağı söylenir. Doğru. Şimdiye kadar, RSSFC Merkez Yürütme Komitemiz vardı, sonra Birlik merkez yürütme komitesini kurduk, şimdi de, bana öyle geliyor ki, bu sonuncuyu ikiye bölmemiz gerekecek. Yapacak bir şey yok. En yalın yönetim biçiminin, başa bir adam geçirmek ve ona yöneticiler vermek olduğunu söyledim; ama Ekimden sonra, bu deneyimlere girişmek artık olanaklı değil. Sistem daha karmaşık bir duruma geldi, ama yönetimi kolaylaştırıyor, tüm yönetime iyiden iyiye sovyetik bir nitelik kazandırıyor. Kongrenin özel bir organ, birlik merkez yürütme komitesi içinde, kesenkes zorunlu bir organ olan bir ikinci meclisin kurulmasını kararlaştırması gerektiğini işte bu nedenle düşünüyorum.

Bunun, Birlik halkları arasındaki işbirliğinin yetkin bir örgütlenme biçimi olduğunu söylemeyeceğim; bilimin son sözü olduğunu söylemeyeceğim. Hayır. Ulusal sorunu bir kez daha koyacağız, çünkü ulusal ve uluslararası koşullar değişiyor ve daha da değişebilir. Cumhuriyetler Birliği içinde kaynaştırdığımız bazı komiserlikler bakımından, eğer deneyim, bize, bu komiserliklerin, bir kez kaynaştırıldıktan sonra, olumsuz bir sonuç verdiğini gösterirse, sonradan onları ayırmamız gerekmeyeceği konusunda ant içmeyeceğim.

Ama bir şey açık, o da şu ki, güncel koşullar ve güncel durum içinde, elimizde ne daha iyi bir yöntem, ne de daha uygun bir organ var. Şimdilik, cumhuriyetin çeşitli bölümlerinde ortaya çıkan tüm dalgalanma ve tüm değişiklikleri yansıtmaya yetenekli bir organ kurma bakımından, elimizde ikinci bir meclisin kurulmasından ne daha iyi bir araç, ne de başka bir yol var. İkinci meclis içinde yalnızca birleşmiş bulunan dört cumhuriyetin değil, ama tüm halkların temsil edilmeleri gerektiği açık, çünkü yalnızca resmen birleşmiş bulunan cumhuriyetler değil (bunların sayısı dört), tüm halklar ve tüm ilkel topluluklar da

sözkonusu. Bu nedenle, elimizde istisnasız tüm halklar ve cumhuriyetlerin özlemlerini yansıtan bir biçimin bulunması zorunlu.

Özetliyorum yoldaşlar. Demek ki, ulusal sorunun önemi, böylece uluslararası durumda ortaya çıkan yeni durum ile, bizim burada, Rusya'da, federasyonumuzda, devrimimizin, büyük yedekliğini oluşturan Doğuya örnek vermek ve böylece Doğu halklarının federasyonumuza karşı güvenlerini, federasyonumuza doğru gönül atılışlarını pekiştirmek için, ulusal sorunu doğru bir biçimde, örnek bir biçimde çözme zorunda bulunmamız olgusu ile belirlenmiştir. İç durum bakımından, NEP koşulları, Büyük-Rus şovenizmi ile yerel şovenizmin pekişmesi de, bizi, gene ulusal sorunun özel önemini vurgulama zorunda bırakıyor.

Sonra, ulusal sorunun özünün, eski egemen ulusun proletaryası ile eski egemen olmayan ulusların köylülüğü arasında doğru ilişkiler kurmaya dayandığını; bu açıdan, ulusal sorunun somut biçiminin, şu anda, Cumhuriyetler Birliği içinde ki halkların, tek bir devlet çerçevesindeki işbirliği ve birlikte yaşamasını örgütleme yollarının, örgütleme araçlarının araştırılmasına dayandığını söyledim.

Daha sonra halkların bu yakınlaşmasına katkıda bulunan etkenlerden sözettim; bu birleşmeyi engelleyen etkenlerden sözettim. Özellikle, büyüyen bir güç olarak, Büyük-Rus şovenizmi üzerinde durdum. Bu güç, eskiden ezilen halkların, Rus proletaryası karşısındaki güvenini yıkabilecek başlıca tehlikedir. Bu, bizim, yere sermemiz gereken en tehlikeli düşmanımızdır; çünkü onu yere sererseк, onunla birlikte, bazı cumhuriyetlerde korunmuş ve gelişen milliyetçiliği de, ondadokuz yere sermiş oluruz.

Devam edelim. Bazı yoldaş topluluklarının, bizi, bazı milliyetler zararına, başka bazı milliyetlere ayrıcalıklar tanıma yoluna itebilmeleri tehlikesi ile karşı karşıya bulunuyoruz. Bu yola giremeyeceğimizi açıkladım, çünkü bu yol, yerel milliyetçiliğin, ulusal barışı tehlikeye düşürüp, öbür milliyetler yığınlarının, sovyetler iktidarı karşısındaki güvenini öldürebilecek, en iğrenç, en şoven biçimi içindeki gelişme yoludur.

Daha sonra da birleşmeyi engelleyen bu etkenleri en acısız biçimde ortadan kaldırmamızı sağlayabilecek başlıca aracın, merkez komitesinin şubat genel oturumunda daha açıkça sözünü ettiğim ve tezler içinde, belki de yoldaşların, milliyetlerinin çıkarlarını yansıtmaya yetenekli daha bükülgen bir biçim, daha uygun bir organ tasarlayabilmeleri, bulabilmeleri aracıyla, daha üstü örtülü bir biçimde altında sözü edilmiş bulunan şey, yani merkez yürütme komitesi içinde bir ikinci meclis olduğunu söyledim. Sonuçlar, bunlardır.

Ulusal sorunu doğru bir biçimde çözebilme başarısını, proleter devrim bayrağını dalgalandırma ve devrimimizin büyük yedekliğini temsil eden ve proletaryanın emperyalizme karşı gelecekteki savaşlarında kesin bir yol oynayabilecek olan Doğu ülkelerinin sevgi ve güvenini bu kaynak çevresinde toplama başarısını, sanırım, ancak bu yola girerek gösterebiliriz.

TARTIŞMAYI KAPAMA KONUŞMASI

Yoldaşlar, size, ulusal sorunla ilgili kesimin çalışmaları konusunda bilgi vermeden önce, rapor üzerinde söz almış bulunan konuşmacılara karşı, iki ana sorun üzerindeki itirazlarımı söylememe izin verin. Bu, ancak yirmi dakika kadar bir zaman alacak, daha çok değil.

İlk sorun, başlarında Buharin ve Rakovski'nin bulunduğu bir grup yoldaşın, ulusal sorunun önemini aşırı derecede büyütmüş, abartmış ve ulusal sorun arkasında, toplumsal sorunu, işçi sınıfının iktidar sorununu görmemiş olmasıdır.

Oysa, biz komünistler için, çalışmamızın temelinin, işçilerin iktidarını pekiştirmeye dayanan çalışma olduğu açıktır; ve o çok önemli, ama birinciye bağımlı sorun, ulusal sorun, ancak bundan sonra karşımıza çıkar. Bize, ulusal topluluklara dokunmamak gerektiği söyleniyor. Tamamen doğru, bende öyle düşünüyorum, onlara dokunmamak gerek. Ama bundan, Büyük-Rus proletaryasının, eski ezilen uluslara göre bir hak eşitsizliği durumu içine konması zorunluluğu konusunda yeni

bir teori çıkarmak, tutarsız bir şey söylemek demektir. Lenin yoldaşın makalesinde sözgelişi olan bir şeyi, Buharin yoldaş, başlıbaşına bir slogan durumuna getirdi.* Oysa proleter diktatörlüğünün siyasal temelinin, her şeyden önce ve esas olarak köylü ülkeler olan çevre-bölgeler değil, ama merkezî, sınaî bölgeler oldukları açık. Eğer, biz, proleter bölgeler zararına, köylü çevrenin önemini abartırsak, proletarya diktatörlüğü sisteminde bir çatlak olur. Bu tehlikelidir, yoldaşlar. Siyasetten, işler, yarı yarıya yapılamayacağı gibi, aşırılığa da vardırılamaz.

Halkların kendi kaderlerini tayin etme hakkından başka, bir de işçi sınıfının kendi iktidarını pekiştirme hakkı olduğunu ve kaderini serbestçe tayin etme hakkının bu hakka bağımlı bulunduğunu anımsamak iyi olur. Kaderini serbestçe tayin etme hakkı, öbür hakla, iktidara gelmiş bulunan işçi sınıfının kendi iktidarını pekiştirme yüce hakkı ile çelişebilir. Bu durumda, şunu açıkça söylemek gerekir ki, kaderini serbestçe tayin etme hakkı, işçi sınıfının kendi diktatörlüğünü gerçekleştirme hakkının uygulanmaya konması karşısında ne bir engel olabilir, ne de olmalıdır. Birincisi, ikinciye boyun eğmelidir. Örneğin, 1920'de, işçi sınıfının iktidarını savunmak için, Varşova üzerine yürüme zorunda kaldığımız zaman, bu böyle oldu.

Öyleyse, ulusal sorunun etki alanı ve yetki genişliğinin, bizim dış ve iç koşullarımızda, başta gelen sorun olan "işçi sorunu'nun etki alanı ve yetki genişliği ile, deyim yerindeyse sınırlanmış bulunduğunu anımsamak iyi olur — bu kongrede bazı yoldaşların yapmış oldukları gibi, ulusal topluluklara çeşitli vaatler dağıtarak, milliyetler temsilcileri önünde secdeye vararak, unutmamak gerekir.

* Buharin, XII. Kongredeki konuşmasında, Stalin'in burada sözünü ettiği şu tezi formüllendirdi:

"... Eski egemen ulus olarak, milliyetçi eğilimlere karşı çıkmak ve ulusal eğilimlere daha büyük ödünler verme anlamında, kendimizi bir eşitlik durumuna koymak zorundayız. Eski ezilen ulusların gerçek güvenini, ancak bu siyaset ile, tersten giderek — ancak bu siyaset ile, kendimizi öbürlerine yapay olarak bir aşağılık durumuna koyarak, ancak bu fiyatla kazanabileceğiz" (Bkz: *XII. Parti Kongresinin Stenografik Tutanakları*, s. 562-563, Rusça.) —*Ed.*

Burada birçokları Vladimir İliç'in not ve makalelerine başvurdu. Lenin yoldaş aramızda olmadığı için ve ona belki yanlış, yersiz bir biçimde başvururum korkusu ile, burada ustamdan bir alıntı yapmak istemezdim. Bununla birlikte, yoldaşların ulusal sorunun kendine özgü değeri üzerinde hiç bir kuşkusu kalmasın diye, belitsel ve hiç bir yanlış anlamaya yer vermeyecek bir parçayı yineleme zorundayım. Kaderini serbestçe tayin etme hakkını inceleyen bir makalede, Marx'ın ulusal sorun üzerindeki mektubunu çözümleyen Lenin yoldaş, şu sonucu çıkarır:

"Marx'ın, 'işçi sorununa' oranla, ulusal sorunun ikincil bir sorun olduğu konusunda bir kuşkusu yoktur."*

Bu işte, topu topu, iki çizgi var, ama her şeyi kararlaştıran iki çizgi. Akılsızcasına gayretkeşlik gösteren bazı yoldaşlar, bunu kafalarına iyice koymalı.

İkinci sorun, Büyük-Rus şovenizmi ve yerel şovenizm ile ilgili. Bu konuda Rakovski yoldaş ve özellikle, yerel şovenizm üzerindeki noktanın kaldırılmasını öneren Buharin yoldaş konuştular. Büyük-Rus şovenizmi gibi bir "Golyat"ımız varken, yerel şovenizm solucanını dert edinmemiz gereksizmiş. Genel olarak Buharin yoldaş işlediği günahtan pişmanlık duyma havasındaydı. Bunu anlamak da güç değil: yıllar yılı, [ulusal] kaderleri serbestçe tayin etme hakkını yadsıyarak, milliyetlere karşı günah işledi; şimdi pişmanlık duymanın tam zamanıydı. Ama, pişmanlık duyarken, bu kez bir başka aşırılığa düştü. Tuhaf şey, Buharin yoldaş, partiyi, kendi örneğini izlemeye ve pişman olmaya çağırıyor; oysa partinin böyle bir şeye gereksinmesi olmadığını herkes bilir; çünkü, varlığının başından (1898) beri, o [ulusların] kaderlerini serbestçe tayin etme hakkını tanımıştır ve dolayısıyla pişmanlık duyacak bir günahı yoktur. Gerçek şu ki, Buharin yoldaş, ulusal sorunun özünü kavramamıştır. Ulusal sorunda Büyük-Rus şovenizmine karşı savaşımı birinci plana koymak gerekir dendiği zaman, bununla,

* V.İ. Lenin, *Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı*, Sol Yayınları, Ankara 1978, s. 101. —*Ed.*

Rus komünistlerinin ödevleri belirtilmek istenir; Rus komünistlerinin ödevi, Rus şovenizmine karşı savaşımı kendilerinin yürütmesidir, denmek istenir. Eğer Rus şovenizmine karşı, Rus komünistleri yerine, Türkistan ya da Gürcü komünistleri savaşıma girişselerdi, savaşımları, Rus-düşmanı şovenizm olarak suçlanırdı. Bu, her şeyi karmakarışık eder ve Büyük-Rus şovenizmini güçlendirirdi. Büyük-Rus şovenizmine karşı savaşıma girişmeyi, yalnızca, Rus komünistleri üzerlerine alabilir ve bu savaşımı sonuna kadar yalnızca onlar götürebilirler.

Ama yerel Rus-düşmanı şovenizm ile savaşmak önerildiği zaman ne demek istenir? Bununla, yerel komünistlerin ödevi, Rus-olmayan komünistlerin kendi şovenizmleri ile savaşma ödevi belirtilmek istenir. Rus-düşmanı şovenizme doğru sapmaların varlığı yadsınabilir mi? Gürcü, Başkır vb., yerel şovenizmin varolduğunu ve onunla savaşmanın zorunluluğunu tüm kongre gördü.

Tatar, Gürcü, Başkır şovenizmine karşı Rus komünistleri savaşım veremezler, çünkü Tatar ya da Gürcü şovenizmine karşı savaşım verme ağır görevini eğer bir Rus komünisti üzerine alsa, savaşımı, bir Büyük-Rus şoveninin, Tatar ya da Gürcülere karşı savaşımı olarak düşünülecektir. Bu, her şeyi karmakarışık eder. Tatar, Gürcü vb. şovenizmine karşı, ancak Tatar, Gürcü vb. komünistleri savaşım verebilirler; Gürcü milliyetçiliği ya da şovenizmine karşı ancak Gürcü komünistleri başarı ile savaşabilirler. Bu, Rus-olmayan komünistlerin ödevidir. Tezlerde bu ikili görevi, yani Rus komünistlerinin görevi (Büyük-Rus şovenizmine karşı savaşım), ile Rus-olmayan komünistlerin görevinin (Ermeni-düşmanı, Tatar-düşmanı, Rus-düşmanı şovenizme karşı savaşımları) belirtilmesi, işte bu nedenle zorunludur. Yoksa tezler tek yanlı kalacak, ne devlet yapısında, ne de parti yapısında, ne olursa olsun, bir enternasyonalizm yaratmak olanaksız olacaktır.

Eğer yalnızca Büyük-Rus şovenizmine karşı savaşım yürütürsek, bu savaşım, Tatar ve öbür şovenlerin, çevrede gelişen ve özellikle bugün, NEP koşullarında tehlikeli olan savaşımını bizden gizleyecektir. İki cephede birden savaşım

vermekten vazgeçemeyiz, çünkü bu ikili savaşım olmaksızın, Rus işçi ve köylüleri ile öbür milliyetler işçi ve köylüleri arasında hiç bir kaynaşma olamayacağına göre, başarı, ancak bu iki cephe üzerindeki —bir yandan, kuruluş çalışmamızdaki ana tehlike olan Büyük-Rus şovenizmine, öte yandan yerel şovenizme karşı— savaşımı yürüterek kazanılacaktır. Yoksa, bundan kabul edemeyeceğimiz bir sonuç, yerel şovenizme bir isteklendirme, bir prim verme siyaseti sonucu doğar.

Lenin yoldaştan burada da sözetmeme izin verin. Bu işi yapmak istemezdim, ama kongremizde birçok yoldaş, olur olmaz, hem de söylediklerini değiştirerek, ondan sözettiği için, size, Lenin yoldaşın herkesçe bilinen bir makalesinden birkaç tümce okumama izin verin:

"Proletarya, 'kendi' ulusu tarafından ezilen sömürgeler ve uluslar için siyasal ayrılma özgürlüğü istemelidir. Yoksa, proletaryanın enternasyonalizmi boş bir sözden başka bir şey olmazdı, ezen uluslarla ezilen ulusların işçileri arasında ne güven, ne de sınıf dayanışması mümkün olurdu..."*

Bunlar, deyim yerindeyse, egemen ya da bir zamanlar egemen ulus proleterlerinin ödevleridir. Daha ilerde, Lenin, eskiden ezilmiş ulusların proleterlerinin ya da komünistlerinin ödevinden sözeder:

"Bir yandan da, ezilen ulusların sosyalistleri, ezilen ulusun işçileriyle, ezen ulusun işçilerinin tam ve kayıtsız şartsız birliğini, örgütsel birlik dahil olmak üzere, savunmalı ve uygulamalıdırlar. Bu olmadan, burjuvazinin her türden entrikaları, kalleşlikleri ve hileleri karşısında proletaryanın bağımsız siyaseti savunulamaz ve işçi sınıfı, öteki ülkelerin işçileriyle sınıf dayanışmasını gerçekleştiremez. Ezilen ulusların burjuvazisi, işçileri aldatmak için ısrarla ulusal kurtuluş sloganlarına başvurur..."**

Gördüğünüz gibi, Lenin yoldaşın izinden gitmek sözkonusu

* V.İ. Lenin, "Sosyalist Devrim ve Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı", *Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı*, s. 146, —*Ed.*

** Aynı yapıt, s. 146. —Ed.

ise —burada bazı yoldaşlar onun adı ile and içtiler—, bir tek olayın iki yanı olarak, genellikle şovenizme karşı savaşım, üzerine tezler olarak, Büyük-Rus şovenizmine karşı savaşım üzerindeki tezi olduğu kadar, yerel şovenizme karşı savaşım üzerindeki tezi de, kararda olduğu gibi bırakmak zorunludur.

Burada söz almış bulunan konuşmacılara karşı itirazlarım bu kadar.

Stenografik Tutanak, Kransnaya Yayınları, Moskova, Kasım 1923.

ULUSAL CUMHURİYETLER VE BÖLGELER SORUMLU MİLİTANLARIYLA GENİŞLETİLMİŞ* RUS KOMÜNİST PARTİSİ MERKEZ KOMİTESİ IV. KONFERANSINDA VERİLEN SÖYLEV

(9-12 HAZİRAN 1923)

I. ULUSAL CUMHURİYETLER VE BÖLGELERDE SAĞLAR VE "SOLLAR" ÜZERİNE

KONFERANS GÜNDEMİNİN BİRİNCİ MADDESİ ÜZERİNE KONUŞMA "SULTAN GALİYEV SORUNU"

10 Haziran 1923

Burada konuşmuş olan yoldaşların görüşleri üzerinde birkaç şey söylemek üzere söz aldım. Sultan Galiyev sorununu, ilkeler bakımından raporumun ikinci bölümünde ele alacağım ve aydınlatmaya çalışacağım.

* Stalin'in girişimiyle çağrılan Ulusal Cumhuriyetler ve Bölgeler Sorumlu Militanlarıyla Genişletilmiş Rus Komünist Partisi Merkez Komitesi IV. Konferansı, Moskova'da 9 ilâ 12 Haziran 1923'te toplandı. Gündemde yer alan temel sorun Stalin'in XII. Kongrenin ulusal sorunla ilgili kararının uygulanması için alınması gereken pratik önlemler üzerindeki raporuydu. Yirmi ulusal cumhuriyet ve bölgelerin parti örgütü delegeleri tarafından temeldeki durum hakkında raporlar sunuldu. Konferans, aynı zamanda, sorumlu görevini, partinin ulusal sorundaki önlemlere karşı koymak için ve Buhara ve Türkistan'daki basmaç hareketi gibi karşı-devrimci güçlerle bağ kurmak için kullanmış olan Tatar militanı ve ulusal azınlıklar halk komiserliği kolegyumu üyesi Sultan Galiyev sorununu da inceledi. Merkez Komitesi üyesi ve yedek üyelerinden başka ulusal cumhuriyet ve bölgelerin 58 temsilcisi konferansa katıldı. —*Ed.*

İlkin bu konferans üzerine birkaç söz söyleyeyim. Burada biri (kim olduğunu şimdi anımsamıyorum), bu konferansın olağanüstü bir olay olduğunu söyledi. Bu, yanlıştır. Bu tür konferanslar, bizim partimizde yeni bir şey değildir. Bugünkü konferans da, sovyetler iktidara geçtiğinden bu yana dördüncü konferanstır. 1919'un başlarında önce, bu tür üç konferans yapıldı. O sıralarda durum, böyle konferanslar düzenlememize olanak veriyordu. 1919'dan sonra, 1920'de ve 1921'de iç savaşa dalmıştık ve bu tür konferansları yapmaya zamanımız yoktu. Şimdi artık iç savaşı sona erdirdiğimize, iktisadî kalkınma alanında çalışmalarımız derinliğine geliştiğine ve parti çalışmaları da özellikle ulusal bölgelerde ve cumhuriyetlerde daha somut bir durum aldığına göre, böyle bir konferansı toplamaya durumumuz bir kez daha uygundur. Öyle sanıyorum ki, temelde siyasetimizi gerçekleştirenlerle o siyaseti saptayanlar arasında karşılıklı tam anlaşmayı yaratabilmek için Merkez Komitesi daha birçok kez bu yola başvuracaktır. Bence bazı bakımlardan genel nitelik taşıyan böyle konferansları, yalnız tüm cumhuriyetlerin ve bölgelerin temsilcileriyle değil —çünkü burada ancak genel nitelikte sorunlar çözülebilir—, aynı zamanda her bölgede ve cumhuriyette bu tür konferansların toplanıp daha somut kararların alınması gereklidir. Ancak sorunun bu biçimde konuşu, Merkez Komitesini ve temeldeki militanları tatmin edebilir.

Bazı yoldaşlar, Sultan Galiyev'i nasıl olup da uyardığımı, onun ilk gizli mektubunu nasıl öğrenebildiğimi benden soruyorlar; bu gizli mektup Adigamov'a yazılmıştı, kendisi burada susuyor ve söz almıyor, oysa en çok konuşması gereken oydu. Bu yoldaşlar, Sultan Galiyev'i gerektiğinde çok savunduğum için beni kınadılar. Gerçekten Sultan Galiyev'i mümkün olduğu kadar savundum; bunu görevim sayıyordum ve şu anda da öyle saymaktayım. Ama ben kendisini belli bir sınıra kadar savundum ve Sultan Galiyev o sınırı aştığı zaman ondan sırt çevirdim. Sultan Galiyev'in ilk gizli mektubu, onun, daha o zaman parti ile bağını koparmış olduğunun kanıtıdır, çünkü mektubun sonu hemen hemen bir beyaz muhafızı andırmaktadır, çünkü mektupta o, ancak düşmanlardan sözeder gibi Merkez Komite-

si üyelerinden sözetmektedir. Ona politbüroda raslamıştım. Orada Tatar Cumhuriyetinin isteklerini savunuyordu, bu istekler tarım komiserliğini ilgilendiren isteklerdi. Daha o zaman kendisini uyarmıştım ve gizli mektubunu partiye karşı bir mektup olarak değerlendirdiğimi belli eden sözler söylemiştim; Validov'unkine* benzer bir örgüt kurmakla onu suçluyordum ve kendisine partiye karşı illegal çalışmalarını durdurmazsa sonunun kötü olacağını ve benden hiç bir destek görmeyeceğini söyledim. Sıkılarak bana yanıt verdi ve yanıldığımı, gerçekten Adigamov'a yazdığını, ama söylenenleri değil başka şeyler yazdığını söyledi; eskiden olduğu gibi şimdi de partinin adamı olduğunu ve partinin adamı olarak kalacağına söz verdiğini ekledi. Buna karşın bir hafta sonra Adigamov'a bir ikinci gizli mektup gönderiyor ve bu mektubunda, onu basmaçlarla ve önderleri Validov'la ilişki kurmakla ve mektubu "yakmakla" görevlendiriyor. Bu alçaklık, bu yalancılık karşısında Sultan Galiyev'le bütün bağlarımı kopardım. O andan başlayarak Sultan Galiyev, benim için, parti dışında, sovyetler dışında bir adamdı ve ben kendisiyle konuşamazdım. Birçok kez "sohbet etmek için" gelip beni aradı, ama ben kendisini geri çevirdim. "Sol"dan yoldaşlar, daha 1919'un başlarında Sultan Galiyev'i desteklememi, onu parti içinde korumamı, milliyetçiliği bırakarak marksizmi kabul edeceği umuduyla onu hoş tutmamı eleştirmişlerdir. Gerçekten onu belli bir ana kadar desteklemeyi görev sayıyordum. Değil aydınlar, düşünebilen insanlar, giderek yalnızca okumayazma bilenler bile Doğu cumhuriyetlerinde ve bölgelerinde o kadar az ki, bunları parmakla sayabiliriz; böyle biri karşımıza çıkınca onu nasıl hoş tutmayabiliriz? Doğunun yararlı adamlarını soysuzlaşmadan korumak ve onları partiye kazanmak için her şeyi yapmamak çok yanlış olur. Ama her şeyin bir sınırı vardır ve Sultan Galiyev komünist saflardan, basmaçların saflarına geçtiği anda, bu sınırı aşmış oldu. Türk elçisini, Partimizin Merkez Komitesinden daha makbul sayması bunu gösterir.

Aynı eleştiri Şamigulov yoldaş tarafından da bana karşı

* Zeki Velidi. —ç.

yöneltilmiştir. Kendisi, Validov sorununun, bir atılımda çözülmesi için ısrar etmesine karşın, Validov'u koruduğumu ve onu partiye kazanmaya gayret ettiğimi söylemiştir. Gerçekten Validov'un yanlış yoldan döneceği umuduyla onu korudum. Yanlış yoldan dönenler çok olmuştur. Siyasal partiler tarihinden bunu biliriz. Ben, Şamigulov'un, sorunu çok basit biçimde çözüme bağladığı kanısına vardım ve öğütlerine uymadım, Şamigulov'un tahminlerinin bir yıl içinde doğrulandığını kabul etmeliyiz. Validov doğru yolu tutmadı ve basmaçlara katıldı. Ama gene de Validov'un partidan ayrılmasını bir yıl geciktirmekle, parti, bu işten yararlanmıştır. Eğer 1918'de Validov'un hesabını görseydik, öyle sanıyorum ki, Murtazin, Adigamov, Halikov ve başkaları gibi yoldaşlar saflarımızda kalmazlardı. [*Bir ses:* "Halikov kalırdı."] Belki Halikov gitmezdi, ama şu anda saflarımızda savaşan yoldaşlardan büyük bir grup Validov'la birlikte giderdi. Hoşgörüyle ileriyi kollaya kollaya davranmış olmamız yüzünden bu sonucu elde ettik.

Riskulov yoldaşı dinledim ve söylemeliyim ki, onun konuşması içten bir konuşma değildi; yarı-diplomatik bir söylevdi. [*Bir ses:* "Doğru."] Ve genel olarak söylevi benim üzerimde çok üzücü bir etki yaptı. Ben, ondan açıklık ve daha çok içtenlik bekliyordum. Riskulov yoldaş ne derse desin, hiç kimseye göstermemiş olduğu Sultan Galiyev'in iki gizli mektubunu evinde sakladığı açıktır; Sultan Galiyev ile görüş birliği durumunda olduğu açıktır. Riskulov'un Sultan Galiyev sorununun suç teşkil eden bölümüne, basmaçlara giden yolda, Sultan Galiyev'le birlik olmadığını söyleyerek ona karşı bir tutum alması önemli değildir. Konferansta sözkonusu olan, bu değildir. Sözkonusu olan, Sultan Galiyev ile ideolojik bağlarının bulunup bulunmamasıdır. Ve Riskulov yoldaş ile Sultan Galiyev arasında böyle ideolojik bir bağın bulunduğu ortadadır; yoldaşlar, Riskulov yoldaşın kendisi de bunu yadsıyamaz. Ama burada, bu kürsüden kesin olarak, kayıtsız şartsız olarak sultangaliyevciliğe karşı olunduğunu yüksek sesle ilân etmenin zamanı gelmemiş midir? Bu bakımdan Riskulov yoldaşın söylevi, yarı diplomatik bir söylev olmuştur ve bizi doyurmamıştır.

Yenbayev yoldaş da içtenlik taşımayan, diplomatik bir konuşma yaptı. Yenbayev yoldaşın ve ideolojik bakımdan sağlam olmamakla birlikte üstün eylemciler olduklarını teslim ettiğim bir Tatar militanları grubunun, Sultan Galiyev'in tutuklanmasından sonra Merkez Komitesine başvurarak onun serbest bırakılmasını istedikleri, Sultan Galiyev için kefil olduklarını ve evinde ele geçirilen belgelerin sahte olduğunu ima ettikleri doğru değil midir? Bu bir gerçek değil midir? Ama yapılan kovuşturma neyi ortaya çıkarmıştır? Bütün bu belgelerin doğru olduğunu. Belgelerin doğruluğunu Sultan Galiyev'in kendisi de kabul etmiş ve belgelerden çıkarılabilecek çok daha büyük günahlar işlediğini itiraf etmiştir; Sultan Galiyev, yanılgısını tam olarak sonuna kadar kabul etmiş ve kabul ettikten sonra da pişman olmuştur. Bütün bunlardan sonra da Yenbayev yoldaşın yanlış tutumunu kabul etmesi ve Sultan Galiyev ile dayanışma durumunda olmadığını açıkça bildirmesi gerekmez miydi? Yenbayev yoldaş bunu yapmamıştır. O "sollar" ile alay etme fırsatını bulmuş; sultan-galiyevcilik ile, Sultan Galiyev'in içine yuvarlandığı uçurumla dayanışma halinde olamayacağını bir komüniste yakışır biçimde bildirmemiş, bildirmek istememiş ve diplomasinin kendisini kurtaracağını sanmıştır.

Firdevs yoldaşın söylevi de baştan sona kadar diplomatik dokudaydı. Kim kimi ideolojik bakımdan yönetmiştir: Sultan Galiyev mi Firdevs'i, yoksa Firdevs mi Sultan Galiyev'i? Bu soruyu yanıtsız bırakıyorum. İdeolojik bakımdan Firdevs'in Sultan Galiyev'i yönettiği ve tersinin doğru olmadığı kanısındayım. Ben Sultan Galiyev'in teorik tutumunda özel olarak reddedilmesi gereken bir şey görmüyorum. Eğer Sultan Galiyev, pantürkizm ve panislamizmin ideolojik alanında kalsaydı, bu, o kadar büyük kötülük sayılmazdı; benim görüşüm odur ki, partinin X. Kongresinde ulusal sorun konusunda aldığı kararda, bu akımların yasaklanmasına karşın, ideolojik bir akım olarak pantürkizm ve panislamizm hoşgörülebilir ve partimizin saflarında bu akımlar ancak eleştirilmekle yetinilebilir. Ama ideolojik tutumlar, basmaç liderleriyle, Validov ve ötekilerle bir bağ kurmak için çalışmalar sonucunu verirse, Firdevs yoldaşın

yapmaya çalıştığı gibi, basmaçların işledikleri suçları burada masum bir ideolojiyle haklı göstermeye kalkışmak asla olamaz. Sultan Galiyev'in eylemini böyle bir savunmayla haklı gösteremezsiniz, kimseyi aldatamazsınız. Aynı şekilde, emperyalizm için de, çarlık için de bir ideolojik savunma bulunabilir. Çünkü bunların da bir ideolojisi vardır ve bu ideoloji bazan oldukça masum görünüşlere bürünebilir. Bu biçimde uslamlama yapılamaz. Burada, siz mahkeme önünde değilsiniz, sizden dürüstlük bekleyen, diplomatik değil, içtenlik bekleyen partinin sorumlu militanlarının konferansı önündesiniz.

Bence Hocanov yoldaş güzel konuşmuştur. İbramov yoldaş da güzel konuşmuş sayılır. Ama bu yoldaşların söylevlerinden, bir pasaja, insanı düşündüren bir pasaja dikkati çekmek isterim. İkisi de bugünkü Türkistan'la, çarlık zamanının Türkistan'ı arasında bir fark olmadığını, ancak tabelanın değiştiğini, Türkistan'ın çarlık zamanındaki durumunda kaldığını söylediler. Yoldaşlar, eğer bu bir dil sürçmesi değilse, eğer bu söylenenler, düşünülerek, tam bilinçle söylenmiş sözlerse, o zaman basmaçların haklı ve bizim haksız olduğumuzu kabul etmek gerekir. Eğer çarlık zamanında olduğu gibi Türkistan bugün de gerçekten bir sömürgeyse, o zaman basmaçlar haklıdır ve Sultan Galiyev'i yargılamaya hakkımız yoktur. Asıl onun, sovyet iktidarı çerçevesi içinde bir sömürgenin varlığına gözyuman kimseler olarak bizi yargılamak gerekir. Eğer bu söylenen doğruysa, sizlerin de basmaç hareketine niçin katılmadığınızı anlamıyorum? Öyle anlaşılıyor ki, Hocanov ile İbramov yoldaşlar söylevlerinin bu pasajı üzerinde uzunboylu düşünmemişler. Çünkü bugünün sovyet Türkistanının çarlık Türkistanından temelde değişik olduğunu bilmemezlik edemezler. Üzerinde düşünüp yanılgılarını düzeltebilmeleri için, bu yoldaşların söylevlerindeki bu karanlık noktayı belirtmeyi gerekli saydım.

İbramov yoldaş tarafından, Merkez Komitesinin eylemi konusunda Doğu cumhuriyetleri ve bölgelerinde durumun gerektirdiği pratik sorunları gereken zamanda her zaman koyamadığımız ve bu konuda her zaman dikkatli olmadığımız

suçlamalarını ileri sürerken, suçlamaların bir kısmının beni hesaba kattığını sanıyorum. Kuşku yok ki, Merkez Komitesinin işi başından aşkındır ve her şeye yetişememektedir. Onun için Merkez Komitesinin her şeye istenen anda yetişebileceğini düşünmek gülünç olur. Türkistan'da az sayıda okul olduğu doğrudur, yerel dillerin henüz devlet kurumlarında tüm olarak konuşulmadığı, bu kurumların henüz ulusal olmadıkları doğrudur. Kültürün aşağı düzeyde olduğu da doğrudur. Evet bütün bunlar doğrudur. Ama Merkez Komitesinin ya da tüm olarak partinin iki-üç yıl içinde Türkistan'ın kültürel kalkınmasını sağlamasını ciddi olarak umabilir miyiz? Hepimiz yakınmaktayız. Cumhuriyetler Birliğinde yaşayan öteki halklardan daha gelişmiş olduğu halde, Rus halkının kültürünün de aşağı düzeyde olduğundan yakınmaktayız. İliç, kültürümüzün olmadığını, iki-üç yılda, giderek on yılda, Rus kültürünü aynı ölçüde yükseltmenin olanaksız olduğunu açıkça ilân etmektedir. İki-üç yılda, giderek on yıl içinde Rus kültürünü yükseltmek olanaksız ise, okuyup-yazanların azınlıkta olduğu Rus olmayan geri bölgelerin kültürünün daha büyük bir hızla yükselmesini nasıl isteyebiliriz? Burada "yanılgı"nın onda-dokuzunun koşullardan, geri kalmışlıktan ileri geldiği ve buna karşı fazla bir şey yapılamayacağı belli değil midir?

"Sollar"a ve sağlara gelince.

Bölgelerin ve cumhuriyetlerin komünist örgütleri var mıdır? Kuşkusuz ki vardır. Bu yadsınamaz.

Sağcıların günahları neden ibarettir? Bunların NEP ile ilgili olarak gelişen ve güçlenen milliyetçi eğilimlere karşı bir panzehir, sağlam bir kale meydana getirememiş olmaları, sultan-galiyevciliğin ortaya çıkmış olması, Doğu cumhuriyetlerinde ve özellikle Başkıristan'da ve Tataristan'da yandaş bulması olayı, bu cumhuriyetlerde büyük çoğunluğu oluşturan sağ unsurların milliyetçiliğe karşı yeterli bir set görevini yerine getiremediklerini kesin olarak tanıtlar. Anımsamak gerekir ki, cumhuriyetlerde ve çevre-bölgelerde bizim komünist örgütlerimiz ancak milliyetçiliğin hakkından geldikleri zaman gelişebilirler, ayakları üzerinde doğrulabilirler, gerçekten enter-

nasyonalist-marksist kadrolar olabilirler. Çevre-bölgelerde ve cumhuriyetlerde marksist kadroların marksist öncülerin oluşması yolunda başlıca ideolojik engel, milliyetçiliktir. Partimizin tarihi açıkça gösteriyor ki, Bolşevik Partisi, Rus bölümünde menşevizme karşı savaşarak büyümüş ve güçlenmiştir, çünkü menşevizm, burjuvazinin ideolojisidir; menşevizm, burjuva ideolojisini partimize taşıyan taşıttır ve menşevizmin hakkından gelmeden partimiz belini doğrultamazdı. İliç, bunu birçok kez yazmıştır. Bolşevizm, menşevizmi örgütlenme ve ideoloji alanlarında altettiği ölçüde büyümüş, güçlenmiş ve gerçekten yönetici bir parti durumunu kazanmıştır. Çevre-bölgelerde ve cumhuriyetlerde komünist örgütlerimizin karşılaştıkları milliyetçilik için de aynı şey söylenebilir. Bolşevik Partisi için menşevizm hangi rolü oynuyor idiyse, milliyetçilik şu anda bu örgütler karşısında aynı rolü oynuyor. Her türden burjuva etkiler, menşevik etkiler dahil, ancak milliyetçilik kisvesiyle, çevre-bölgelerde örgütlerimize girebilir. Cumhuriyetlerdeki örgütlerimiz, ancak, partimizin içine sızmaya çalışan, bu çevre-bölgelerde burjuvazi yeniden doğduğu için, NEP ile birlikte milliyetçilik de geliştiği için, Büyük-Rus şovenizminin kalıntıları hâlâ varolduğu için ve bu kalıntılar yerel milliyetçiliği körüklediği için, bütün olanaklarıyla milliyetçiliği destekleyen yabancı devletlerin de durumu etkilemekte kusur etmedikleri için, partimize sızmaya çalışan milliyetçi rüzgâra karşı direnebildikleri ölçüde gerçek marksist kadrolar haline gelebilirler. Cumhuriyetlerde ve bölgelerde bu düşmana karşı savaş, ulusal cumhuriyetlerdeki komünist örgütlerimiz gerçekten marksist örgütler olarak güçlenmek istiyorlarsa, kesenkes aşmaları gereken bir aşamayı temsil etmelidir. Ve bu savaşta sağcılarımız güçsüzdürler. Güçsüzdürler, çünkü partimize tam olarak güvenmemekte ve milliyetçilik etkisine kolayca kapılmaktadırlar. Cumhuriyetlerde ve bölgelerde komünist örgütlerin sağ kanadının günahı işte budur.

Ama çevre-bölgelerin "sollar"ı da daha az günah işlemiyorlar, belki de bunların günahı daha büyüktür. Çevre-bölgelerin komünist örgütlerinin milliyetçiliğe galebe çalmadan,

gerçekten marksist kadrolar haline gelmek üzere güçlenememelerine ve gelişememelerine karşılık, bu kadroların kendileri de ancak, sadakatları sözgötürse de, devlet kurumlarımıza bütün ulusal öğeleri sokmada gereken esnekliği göstererek, onlara ödünler vererek emekçi yığınların çoğunluğunu çevrelerinde toplayabilirler ve yığın örgütleri haline gelebilirler. Onlar, bu işi, ancak parti içinde milliyetçiliğe karşı kesin savaşla ülkenin azçok güvenilir öğelerini, aydınları vb. sovyetik çalışmayı sürüklemek için ötekinden daha az önemli olmayan savaşla birleştirmeyi, bu iki savaş arasında manevra yapmayı öğrendikleri takdirde başarabilirler. Çevre-bölgeler "sollar"ı, partiye karşı o kuşkulu tutumdan, milliyetçiliğin etkilerine kapılma eğiliminden kendilerini azçok kurtarmışlardır. Ama "sollar"ın günahı, burjuva demokratik öğelere karşı ya da halkın yalnızca sadık unsurlarına karşı gerektiği gibi esnek davranamadıkları için, bu unsurları peşlerinde sürükleyebilecek manevra yapmasını bilmiyorlar ya da bunu istemiyorlar; onlar ülkenin emekçilerinin çoğunluğunu kazanmak isteyen partinin çizgisini deforme ediyorlar. Oysa bu esnekliği milliyetçiliğe karşı savaşla azçok sadık olan unsurlar, devlet kurumlarına getirebilmek için savaş arasında manevra yapabilmek yeteneğini kesenkes elde edebilmemiz ve her ne pahasına olursa olsun geliştirmemiz şarttır. Bunu ancak bölge ve cumhuriyetlerimizde raslanan özelliklerdeki bütün çapraşıklığı hesaba katar*sak* başarabiliriz. Ancak bu bölgelere merkezî bölgelerde yaratılmış olan örnekleri mekanik olarak ekmeye kalkışmaz*sak* yapabiliriz; ancak halkın arasındaki milliyetçi eğilimdeki unsurları, milliyetçi eğilimdeki küçük burjuvaları hor görmez*sek* başarabiliriz; ancak bu unsurları devlet hizmetinde çalışmaya yöneltebilir*sek* başarabiliriz. "Sollar", partinin çapraşık görevlerinin büyük önemini anlamadıkları için yanılgıya düşmektedirler.

Sağcıların milliyetçiliğin etkilerine kapılma eğilimleriyle, çevre-bölgelerdeki komünist kadrolarının büyümesini engellemelerine karşılık, "sollar", basitleştirilmiş ve zamansız bir "komünizm" yapmaya kalkarak partimiz ile köylü ve yerel halkın geniş katmanları arasındaki bağları koparma tehlikesi ya-

ratmaktadırlar.

Bu iki tehlikeden hangisi daha büyüktür? Eğer "solda" olan yoldaşlar, bu çevre-bölgelerde, bu halktan yapay olarak dağılma siyasetlerini sürdürmeyi düşünüyorlarsa, — ve bu siyaset, yalnız Çeçen bölgesinde ve Yakutlar bölgesinde, yalnız Türkistan'da izlenmedi... [*İbrahimov:* "Bu, ayırdetme taktiğidir."] şimdi de İbrahimov yoldaş dağılma taktiği yerine, ayırdetme taktiğini koymayı akıl etmiş, ama bu bir şeyi değiştirmez. Eğer bu yoldaşlar, tepeden tecrit siyasetlerini sürdürmeyi düşünüyorlarsa, somut törelerini ve koşullarını hesaba katmadan özel ulusal durumlara Rus örneklerini olduğu gibi ekebileceklerini sanıyorlarsa, eğer bunlar milliyetçiliğe karşı savaşırken milliyetçi olan her şeyi bordadan denize atmayı gerekli sayıyorlarsa; bir sözcükle eğer bu "sol" komünistler, çevre-bölgelerde yanlışlarını doğrultmayacaklarsa, söylemeliyim ki, iki tehlikeden daha tehlikeli olanı "sol" tehlike olabilir.

"Sollar" ve sağlar hakkında söylemek istediklerim bunlardır. Konumu biraz aştım, ama ikinci nokta üzerinde tartışmayı öngörerek bütün konferansta aynı biçimde davrandım.

Gerçek marksist kadrolar, ülkenin insanlarından meydana gelmiş kadrolar yaratabilmek için sağın adamlarını milliyetçiliğe karşı savaşmayı öğrenmeye zorlamak gerekir. Ama halkın geniş yığınlarını kazanabilmek için, esnekliği, doğru manevra yapmayı "sollar"a da öğretmek için onları da dürtüklemeli. Bütün bunları yapmak gereklidir; çünkü, Hocanov yoldaşın da haklı olarak belirttiği gibi, "orta", gerçekte, sağ ile "sol" arasında yer alır.

II. CUMHURİYETLERDE VE ULUSAL BÖLGELERDE MARKSİST KADROLARIN OLUŞTURULMASI VE GÜÇLENDİRİLMESİ ÜZERİNE

KONFERANSIN GÜNDEMİNİN İKİNCİ MADDESİ İLE İLGİLİ OLARAK SUNULAN RAPORDAN PARÇA. GÜNDEMİN İKİNCİ MADDESİ: XII. PARTİ KONGRESİNİN ULUSAL SORUN ÜZERİNDE KARARININ UYGULANMASI İÇİN PRATİK ÖNLEMLER

10 HAZİRAN 1923

... Ülkenin insanlarından meydana gelen marksist kadroların oluşturulması ve güçlendirilmesi yollarıyla ilgili soruna geçiyorum. Böyle güçlü marksist kadrolar, çevre-bölgelerde ve ulusal cumhuriyetlerde, sovyet iktidarının en önemli ve son tahlilde en sağlam kalesini meydana getirebilir. Eğer partimizin gelişmesini (temel parti olarak Rus partisini kastediyorum) ele alırsak ve bu gelişmenin temel aşamalarını incelersek ve buna benzer olarak bölgelerde ve cumhuriyetlerdeki komünist örgütlerimizin son gelişme tablosunu koyarsak, öyle sanıyorum ki, bu ülkelerde partimizin gelişmesi bakımından varolan özellikleri anlamak için anahtarı elde etmiş oluruz. Partimizin, partinin Rus bölümünün gelişmesinin birinci aşamasında temel görevi, kadroların marksist kadroların yaratılması göreviydi. Bu marksist kadrolar, bizde, menşevizme karşı savaşın örsünde dövülerek meydana getiriliyordu. Bu kadroların o zamanki, sözkonusu dönemdeki —burada ele aldığım dönem Bolşevik Partisinin kuruluşundan menşevizmin sözcülüğünü yapan tasfiyecilerin partiden kovuldukları ana kadarki dönemdir— temel görevi, işçi sınıfının en namuslu ve en göze çarpan unsurlarını bolşeviklere kazanmak, kadroları yaratmak ve öncü birliği kurmaktı. Burada savaşım, her şeyden önce burjuva nitelik taşıyan akımlara karşı ve özellikle kadroların perçinlenmesini önlemeye çalışan partinin ana çekirdeği olarak tek bir bütün halinde perçinlenmesini önlemeye çalışan menşevizme karşı savaşımdı. O sırada, işçi sınıfının ve çalışan köylünün geniş yığınlarıyla geniş ilişkiler kurma görevi, bu yığınları saflarımıza kazanma görevi, ülkenin çoğunluğunu kazanma görevi, partinin önünde ivedi bir zorunluluk, çarpıcı bir güncellik olarak bulunmuyordu. Parti, henüz oralara kadar varmış değildi.

Partimizin gelişmesinin ancak ikinci aşamasındadır ki, bu kadroların güçlenip büyüdüğü, partinin ana çekirdeğini oluşturduğu ve işçi sınıfının en iyi unsurlarının sevgisini kazandığımız, ya da hemen hemen kazandığımız aşamadadır ki, — ancak o zaman, partinin karşısına, geniş emekçi yığınlarını partinin saflarına kazanmak ve parti kadrolarını gerçek bir

yığınsal işçi partisi biçimine sokmak görevi, ivedi ve geciktirilmeye tahammülü olmayan bir zorunluluk olarak dikildi. Bu dönemde, partimizin yönetici çekirdeği, savaşımı, menşevizmden çok, partinin içindeki "sol" unsurlara karşı, her türden "otzovist"lere* karşı yürütmek zorunda kaldı. Bunlar, 1905'ten sonraki yeni durumun özelliklerinin ciddî biçimde incelenmesinin yerine, "sol" gevezeliklerini ileri sürüyorlardı; aşırı ölçüde basit "devrimci" taktikleriyle partimizin kadrolarının gerçek bir yığın partisine dönüşmesini dizginliyorlar ve bu davranışlarıyla partinin büyük işçi yığınlarından kopması tehlikesini yaratıyorlardı. Tanıtlamaya gerek yok ki, bu "sol" tehlikeye karşı çetin bir savaşıma girişimden ve bu tehlikeyi gidermeden, parti, hiç bir zaman milyonlarca emekçiyi saflarına kazanamaz.

Partimizin temel bölümünde, Rus bölümünde, sağa ve "sola" karşı iki cephede verdiği savaşımın tablosu, partinin gelişmesinin tablosu işte böyledir.

Lenin yoldaş, *"Sol" Komünizm, Bir Çocukluk Hastalığı* adlı yapıtında, komünist partilerin gelişmelerinde zorunlu olan, kaçınılmaz olan bu tabloyu yeterince inandırıcı bir biçimde çizmiştir. Lenin yoldaş, bu yapıtında, batı komünist partilerinin aşağı yukarı eşit gelişme aşamalarından geçmeleri gerektiğini tanıtlamıştır. Çevre-bölgelerde, örgütlerimizin ve komünist partilerimizin gelişmeleri için de aynı şeyi söyleyebileceğimizi burada ekleyelim.

Bununla birlikte, belirtmek gerekir ki, partinin geçmişteki deneyimiyle çevre-bölgelerimizdeki parti örgütlerinin şu anda karşılaştıkları durum arasındaki benzerliğe karşın, ulusal cumhuriyetlerde ve bölgelerde partinin gelişmesinin öyle temel özellikleri vardır ki, çok kaba yanlışlara düşmek istemiyorsak, bu özellikleri en küçük ayrıntısına kadar, ülkenin insanlarından meydana gelmiş marksist kadroları çevre-bölgelerde oluşturma ile ilgili görevlerimizi tanımlarken hesaba katmalıyız.

Bu özellikleri inceleyelim.

* Otzovizm: Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin bolşevik fraksiyonunda 1908'de beliren ve Dumadaki bolşevik milletvekillerinin geri çağrılmasını isteyen eğilim. —*Ed.*

Çevre-bölgelerdeki örgütlerimizde hem sağ, hem de "sol" unsurlara karşı savaşım zorunlu ve kaçınılmazdı, yoksa yığınlara sıkı bağlarla bağlı marksist kadrolar oluşturamayız. Bunu anlamak kolay, ama çevre-bölgelerdeki durumun özelliği, partimizin geçmişteki gelişmesine bakarak, bu bölgelerde kadroların eğitiminin ve bunların bir yığın partisine dönüştürülmesinin, partimizin tarihinde olduğu gibi, burjuva rejimi koşullarında değil, sovyet rejimi, sovyet iktidarı altında olmasıdır. Eskiden, burjuva rejiminde, çağın koşulları gereği, ilkin menşevikleri yenmek ve böylece marksist kadroları oluşturmak, sonra da otzovistleri yenmek ve kadroları bir yığın partisi haline getirmek mümkündü ve öyle gerekiyordu; bu iki ideolojik sapmaya karşı savaş, parti tarihimiz iki koca dönemini doldurur. Bugün, içinde bulunduğumuz dönemin koşulları gözönünde tutulursa aynı şeyi yapamayız. Çünkü bugün parti iktidardadır ve iktidardaki partinin, çevre-bölgelerde marksist bakımdan güvenilir ve ülkenin insanlarından meydana gelmiş ve nüfusun büyük yığınlarıyla sıkı bağları bulunan kadrolara gereksinmesi vardır. Bugün artık partimizin tarihinde olduğu gibi, *ilkin* "sollar"ın yardımıyla sağların hesabını ve *sonra* sağların yardımıyla "sollar"ın hesabını göremeyiz; bugün biz, savaşı, her iki cephede de *aynı anda* yürütmek ve çevre-bölgelerde marksist ruhla eğitilmiş ve yığınlara bağlı yerli halktan kadrolar sağlayabilmek için iki tehlikeyi de birden yenmek zorundayız. Eskiden henüz yığınlarla bağ kurmamış olan kadrolardan sözedilebilirdi ve onların, gelişmenin bir sonraki döneminde yığınlarla bağ kurması istenebilirdi; bugün böyle bir şeyin sözünü etmek gülünç olur, çünkü sovyetler iktidarı koşullarında büyük halk yığınlarıyla bağ kurmamış marksist kadrolar demek, sovyet iktidarının devrilmesi demek olur. Böyle kadroların ne marksizmle, ne de bir yığın partisiyle ortak hiç bir yanları olamaz. Bütün bunlar, sorunu daha güçleştiriyor ve çevre-bölgelerdeki parti örgütlerimizin hem sağlara karşı, hem de "sollar"a karşı savaşımı aynı anda yürütmeleri zorunluluğunu yaratıyor. İşte partimizin her iki sapmaya karşı, iki cephede birden savaşımı savunan tutumu

burdan gelmektedir.

Belirtmek gerekir ki, çevre-bölgelerde komünist örgütlerimizin gelişmesi, partimizin tarihinde Rus bölümü için olduğu gibi tecrit edilmiş bir durumda oluşmakta, yalnızca marksist kadroların oluşmasına değil, aynı zamanda, bu kadroların halk yığınlarıyla bağ kurmalarında, sovyetler iktidarı için savaşımda, devrimci manevra sanatında değerini tanıtlamış olan partimizin temel çekirdeğinin doğrudan eylemi altında olmaktadır. Ülkenin çevre-bölgelerindeki durumda, bu bakımdan özel olan şey, parti örgütlerimizin, bu ülkelerde, sovyetler iktidarının geliştiği koşullar karşısında, daha önceki dönemde partimizin edinmiş olduğu zengin deneyimden de yararlanarak halkın geniş yığınlarıyla bağları sağlamlaştırmak için kendi öz güçleriyle hareket edebilmeleri, hareket etme zorunda olmalarıdır. Son zamanlara kadar RKP Merkez Komitesi, çevre-bölgelerde, bu bölgelerin komünist örgütlerinin başları üstünden dolaysız olarak hareket etti. Bazan da bu örgütleri hiç hesaba katmayarak azçok güvenilir olan her türden ulusal unsurları sovyet ortak kuruluş çalışmalarına yöneltti. Şimdi artık, bu iş, çevre-bölgelerin kendi örgütleriyle başarılmalıdır. Bu bölge örgütleri, bu görevi yerine getirirken, bir an bile akıllarından çıkarmamalıdırlar ki, partiyi halkın çoğunluğunu ardından sürükleyebilecek gerçek bir yığın partisi haline getirmenin en iyi yolu, ülkenin insanlarından meydana gelmiş marksist kadroları oluşturma yoludur.

Partimizin, çevre-bölgelerde marksist kadroların oluşturulması ve bu kadrolar tarafından halkın geniş yığınlarının parti safına kazanılması konusunda izleyeceği siyasal çizgiyi belirlerken gözönünde tutulması gereken iki özellik işte bunlardır.

Stenografik Tutanaklar,
Moskova, 1923.

EKİM DEVRİMİ VE ORTA KATMANLAR SORUNU

(1923)

ORTA katmanlar sorununun işçi devriminin temel sorunlarından biri olduğu açıktır. Orta katmanlar, köylülükle kent emekçilerinin meydana getirdiği küçük halktır. Buna, ondadokuzunu orta katmanların oluşturduğu ezilen ulusları da eklemek gerekir. Gördüğünüz gibi bunlar, iktisadî durumlarından dolayı, proletarya ve kapitalistler sınıfı arasında bulunan katmanlardır. İki durum, bu katmanların önemini belirler: bunlar, önce varolan devletlerin nüfusunun çoğunluğunu, ya da herhalde hatırı sayılır bir azınlığı temsil ederler; sonra, kapitalistler sınıfının proletaryaya karşı kurduğu ordu için asker sağladığı önemli yedekler meydana getirirler. Proletarya, özellikle bizim Cumhuriyetler Birliğimiz gibi bir ülkede, orta katmanların ve en başka köylülüğün sempatisi, desteği olmadan iktidarı elinde tutamaz. Bu katmanlar en azından yansızlaştırılmamış ve bunların kapitalistler sınıfından kopacak

vakitleri olmamışsa, yığın olarak, hâlâ sermayenin ordusu halindeyseler, proletarya, iktidarı eline geçirmeyi bile ciddî olarak düşünemez. Dolayısıyla, orta katmanlar için savaşımın, köylülük için savaşımının, kızıl bir çizgi gibi 1905'ten 1917'ye kadar bütün devrimimizi kateden savaşımın bitmesinin uzak olduğu ve gelecekte de devam edeceği söylenebilir.

Eğer Fransa'daki 1848 Devrimi başarısızlığa uğramışsa, bu, başka nedenlerin yanısıra, devrimin Fransız köylülüğünde sempati belirtileri uyandırmamış olmasındandır. Paris Komünü düşmüşse, bu, başka nedenlerin yanında, orta katmanların ve en başta köylülüğün bütününün direncine çarpmış olmasındandır. 1905 Rus Devrimi için de aynı şeyleri söylemek gerekir. Avrupa devrimleri deneyiminden hareketle, başta Kautsky olmak üzere, bazı vülger marksistler, orta katmanların ve hepsinden önce köylülüğün, işçi devriminin nerdeyse doğuştan düşmanları olduğu sonucuna vardılar; bundan dolayı da, sonunda, proletaryanın ulusların çoğunluğunu oluşturacakları bir gelişme döneminin, daha uzun bir gelişme döneminin öngörülmesi gerektiğine karar verdiler; onlara göre işçi devriminin zaferinin gerçek koşulları böylece doğmuş olacaktır. Bu sonuçtan güç alarak, bu vülger marksistler, proletaryayı, "zamanından önce" bir devrime karşı uyarıyorlardı. Bu sonuçtan güç alarak, "ilke sorunları" yüzünden, orta katmanları tamamıyla sermayenin eline bırakıyorlardı. Bu sonuçtan güç alarak, Rusya'da, proletaryanın azınlığı meydana getirdiğini, Rusya'nın bir köylü ülkesi olduğunu ve bu yüzden Rusya'da başarılı bir işçi devriminin olanaksız olduğunu anımsatıp Rusya'daki Ekim Devriminin başarısızlığını haber veriyorlardı.

İlginç olan şey, Marx'ın orta katmanları ve hepsinden önce köylülüğü bambaşka bir biçimde ele almasıdır. Vülger marksistler köylülükle ilgilenmeyip, ondan siyasal bakımdan yararlanma yetkisini tamamıyla burjuvaziye bırakıp, ilkelerinin kesinliğini böbürlenerek bağırırken, Marx, ilkeler konusunda bütün marksistler arasında en titiz olan bu marksist, sürekli olarak komünist partisine köylülüğü gözden kaybetmemeyi, onu proletaryanın davasına kazanmayı ve gelecekteki proleter dev-

rimde onun desteğini sağlamayı öğütlüyordu. 1850-1860 yıllarında, Fransa'da ve Almanya'da, Şubat Devriminin yenilgisinden sonra, Marx'ın Engels'e ve onun aracılığıyla Alman Komünist Partisine şöyle yazdığı biliniyor:

"Almanya'da her şey, proleter devrimin Köylü Savaşının bir ikinci baskısıyla desteklenmesi olanağına bağlı olacaktır."*

Bunlar, 1850-1860 yıllarının Almanya'sı için; proletaryanın küçücük bir azınlık meydana getirdiği ve 1917 Rusyasındakinden daha az örgütlü olduğu; köylülüğün, durumundan dolayı proleter devrimi destekleme konusunda, Rusya köylülüğünün 1917'de hazır olduğundan da az hazır olduğu köylü ülkesi için yazılmıştır.

Tüm "ilke" gevezelerine karşın, Ekim Devriminin, Marx'ın sözünü ettiği "köylü savaşı" ile "proleter devrim" arasındaki birleşme olduğu kuşkusuzdur. Ekim Devrimi, bu birleşmenin mümkün ve gerçekleştirilebilir olduğunu gösterdi. Ekim Devrimi, proletaryanın, orta katmanları ve her şeyden önce, köylülüğü, kapitalistler sınıfından koparmayı, bu katmanları sermayenin yedeğinden proletaryanın yedeği haline getirmeyi başarırsa iktidarı alabileceğini ve elinde tutabileceğini göstermiştir.

Kısaca, bütün dünya devrimlerinin ilki olan Ekim Devrimi, orta katmanlar ve her şeyden önce, köylülük sorununu ön plana çıkardı ve II. Enternasyonalin kahramanlarının bütün "teorileri"ne ve bütün yakınmalarına karşın bu sorunu başarılı bir biçimde çözdü.

Eğer burada değerden sözedilebilirse, bu, Ekim Devriminin ilk değeridir.

Ama işler burada kalmadı. Ekim Devrimi, ezilen ulusları proletaryanın çevresine toplamaya çalışarak daha ileriye gitti. Daha önce de söylendiği gibi, bu ulusların onda-dokuzu, köylülerin ve kent emekçilerinin oluşturduğu küçük halktan oluşuyor. Ama "ezilen ulus" kavramı bununla sınırlanmıyor. Ezilen uluslar yalnızca köylülük ve kent emekçilerinin küçük

* K. Marx'tan F. Engels'e 16 Nisan 1856 günlü mektuptan. (Bkz: Marx-Engels, *Seçme Yapıtlar*, 1, Sol Yayınları, Ankara 1976, s. 638. —*Ed.*)

halkı olarak ezilmiyorlar, ama ulus olarak da, yani belli bir devlet formasyonu, bir dili, bir kültürü, yaşam koşulları, töreleri, alışkıları olan emekçiler olarak da eziliyorlar. Boyunduruğun bu çifte baskısı, ezilen ulusların emekçi yığınlarını devrimcileştirmeden edemez; onları baskının temel gücüne karşı savaşıma, sermayeye karşı savaşıma itmeden edemez. İşte proletarya, "proleter devrimi", yalnız "köylü savaşıyla" değil, aynı zamanda, "ulusal savaş"la da birleştirmeyi bu temel üzerinde başarmıştır. Bütün bunlar, proleter devrimin eylem alanını Rusya sınırlarının çok ötesine yaymadan ve sermayenin en derin yedeklerini sarsıntıya uğratmadan kalamazdı. Egemen ulusun orta katmanları için savaşım, sermayenin ilk yedekleri için savaşımsa, ezilen sınıfların kurtulması için savaşım da, zorunlu olarak, bazı yedekleri, sermayenin en derin yedeklerini elde etme savaşımına, sömürge halklarını ya da haklarına tam sahip olmayan hakları sermayenin boyunduruğundan kurtarma savaşımına dönüşecektir. Bu sonuncu savaşım bitmiş olmaktan uzaktır; hatta, henüz ilk kesin başarılarını bile elde edecek zamanı olmadı. Ama derin yedeklerin ele geçirilmesi için olan bu savaşım Ekim Devrimi sayesinde başladı ve emperyalizm geliştikçe, Cumhuriyetler Birliğimizin gücü arttıkça, Batıda proleter devrim geliştikçe, kuşkusuz bu savaşım da, adım adım gelişecektir.

Kısaca: Ekim Devrimi, aslında, ezilen ya da haklarına tam sahip olmayan ülkelerin halk yığınlarından oluşan sermayenin derin yedekleri için, proletaryanın savaşımının başlangıcını belirledi; ilk olarak o, bu yedeklerin ele geçirilmesi için savaşım bayrağını yükseltti; bu, onun ikinci değeridir.

Bizde köylülüğün kazanılması, sosyalizmin bayrağı altında devam etti. Toprağa proletaryanın eliyle kavuşmuş olan, büyük toprak sahiplerini proletaryanın yardımıyla yenmiş olan ve onun yönetiminde iktidara yükselmiş olan köylülük, kendi kurtuluş sürecinin, proletaryanın bayrağı altında devam ettiğini ve daha devam edeceğini zorunlu olarak duymak, zorunlu olarak anlamak durumundaydı. Bu durum, önceleri köylülüğün korkuluğu olan sosyalizm bayrağını, onun dikkatini çeken ve yıkım-

dan yoksulluktan, baskıdan kurtulmasına yardım eden bir bayrak haline getirmeden edemezdi. Ezilen uluslar için de, ama daha üst bir derecede, aynı şeyleri söylemek gerekir. Finlandiya'nın kurtuluşu, İran ve Çin'den askerlerin geri çekilişi, Cumhuriyetler Birliğinin kuruluşu, Türkiye, Çin, Hindistan, Mısır halklarına manevî yardımın açıklanması gibi olaylarla desteklenen ulusların kurtuluşu için savaşıma çağrı, ilk kez, Ekim Devriminde galip gelmiş insanların ağızlarından duyuldu. Daha önce ezilen ulusların gözlerinde baskının şimgesi olan Rusya'nın, sosyalist olduktan sonra, bugün, kurtuluş simgesi olması olayını raslantıya bağlayamayız. Lenin yoldaşın adının, bugün sömürge ve haklarına tam sahip olmayan ülkelerin çökmüş ve ezilmiş köylülerinin ve devrimci aydınlarının ağızdaki en değerli ad olması da bir raslantı değildir. Nasıl ki, eskiden hıristiyanlık, koca Roma İmparatorluğu'nun baskı altındaki ve ezilmiş köleleri tarafından son çare olarak görülmüşse, bugün de sosyalizm, emperyalizmin geniş sömürge devletlerin sayısız yığınları için kurtuluş bayrağı olarak kullanılabilir (ve şimdiden kullanılmaya başlanmıştır!). Bu durumun, sosyalizme düşman önyargılara karşı savaşımı büyük ölçüde kolaylaştırdığından ve sosyalizm düşüncelerine ezilen ülkelerin en geri kalmış köşelerine kadar yol açtığından kuşku duyulamaz. Eğer bir sosyalist için, eskiden, ezilen ya da ezen ülkelerin proleter olmayan orta katmanları önüne açıkça çıkmak zor idiyse, bugün, o, bu katmanlar arasında sözlerini dinletmek ve hatta izlenmek umuduyla açıkça militanlık yapabilir ve sosyalizm düşüncelerini yayabilir; çünkü onun Ekim Devrimi diye güçlü bir kanıtı vardır. Bu da Ekim Devriminin bir başka sonucudur.

Kısaca, Ekim Devrimi, tüm ulusların ve aşiretlerin orta katmanlarına, proleter olmayan katmanlarına, köylü katmanlarına doğru, sosyalizm fikirleri yolunu açtı; onlar arasında sosyalizm bayrağını sevilir hale getirdi — bu da Ekim Devriminin üçüncü değeridir.

Pravda, nº 253,
7 Kasım 1923.

ULUSAL SORUN

SVERDLOV ÜNİVERSİTESİNDE VERİLEN "LENİNİZMİN İLKELERİ" ADLI KONFERANSTAN*

(NİSAN 1924)

BU konuya ilişkin bellibaşlı iki soruna değineceğim: 1) sorunun konuşu; 2) ezilen halkların kurtuluş hareketi ve proletarya devrimi.

1. SORUNUN KONUŞU

Son yirmi yıl içinde ulusal sorun çok önemli birtakım değişikliklerden geçti. II. Enternasyonal dönemindeki ulusal sorun ile leninizm dönemindeki ulusal sorun, aynı şey değildir. Tam tersine, bu iki dönemin ulusal sorunu, yalnız kapsamları bakımından değil, iç nitelikleri bakımından da derin farklar gösterir.

* Bkz: Stalin, *Leninizmin Sorunları*, Sol Yayınları, Ankara 1977, s. 61-70. —*Ed.*

Eskiden, ulusal sorun, genellikle başlıca "uygar" ulusları ilgilendiren dar bir sorunlar çemberi içinde kalırdı. İrlandalılar, Macarlar, Polonyalılar, Finliler, Sırplar ve Avrupanın başka birkaç ulusu — işte II. Enternasyonal kahramanlarının kaderleri ile ilgilendikleri, haklarına tam sahip olmayan halklar kategorisi bunlardan ibaretti. Ulusal baskının en kandökücüsüne ve en canavarcasına uğrayan Asya ve Afrika halklarının yüz milyonları, çoğu zaman onların görüş alanının dışında kalıyordu. Siyahlarla beyazları, "uygar"larla "uygar olmayan"ları bir tutmaya bir türlü karar verilemiyordu. Sömürgelerin kurtuluşu sorunundan özenle kaçınan iki-üç anlamsız sudan karar — II. Enternasyonalcilerin övünebildikleri her şey bundan ibaretti. Bugün, ulusal sorundaki bu ikiliğe ve kararsızlığa artık son verildiğini söyleyebiliriz. Leninizm, bu açık uygunsuzluğun maskesini düşürmüştür, beyazı siyahtan, Avrupalıyı Asyalıdan, emperyalizmin "uygar" kölesini "uygar olmayan" kölesinden ayıran duvarı yıkmış ve böylece ulusal sorunu, sömürgeler sorununa bağlamıştır. Böylelikle ulusal sorun, özel bir sorun, devletin bir iç sorunu olmaktan çıkarak, uluslararası genel bir sorun haline, bağımlı ülkelerin ve sömürgelerin ezilen halklarının emperyalizmin boyunduruğundan kurtarılması genel sorunu haline gelmiştir.

Eskiden, ulusların kendi kaderlerini tayin etme hakkına sahip olmaları ilkesi, genellikle yanlış yorumlanırdı; bu ilkenin, ulusların *özerklik* hakları derekesine düşürüldüğüne sık sık tanık olunurdu. Bazı II. Enternasyonal önderleri, ulusların kendi kaderlerini kendilerinin tayin etmesi hakkını, kültürel özerklikle, yani ezilen ulusların siyasal iktidarının tamamını egemen ulusun elinde bırakarak, kendi kültürel kurumlarına sahip olma hakkıyla bir tutmaya kadar işi vardırdılar. Böylelikle, kaderlerini kendilerinin tayin etmesi düşüncesi, ilhaklara karşı savaşım silahı olmaktan çıkıyor, ilhakları meşru gösterme aracı olma tehlikesine düşüyordu. Artık bu karışıklığın ortadan kaldırıldığını söyleyebiliriz. Leninizm, ulusların kendi kaderlerini kendilerinin tayin etmesi kavramını, bağımlı ülkelerin ve sömürgelerin ezilen halklarının egemen devletten tamamıyla

ayrılma hakkı, ulusların bağımsız devlet olarak yaşama hakkı şeklinde yorumlayarak, bu kavramı genişletti. Böylelikle kendi kaderini tayin etme kavramını, özerklik hakkı şeklinde yorumlayarak, ilhakları meşru gösterme olanağı giderilmiş oldu. Kendi kaderini tayin etme ilkesi ise, emperyalist savaş sırasında, sosyal-şovenlerin elinde yığınları aldatma silahı olmaktan kurtuldu, bütün emperyalist amaçların ve şoven entrikaların maskesini düşürme aracı, yığınların enternasyonalizm ruhunda siyasal eğitimi aracı haline geldi.

Eskiden, ezilen uluslar sorunu, genellikle salt hukuksal bir sorun olarak kabul edilirdi. "Ulusların eşitliği" üzerine sayısız demeçler "ulusal eşitliğe" ilişkin tumturaklı bildiriler... İşte, bir uluslar grubu (azınlığı), sömürdüğü öteki uluslar grubunun sırtından geçinirken, "ulusların eşitliği"nden sözetmenin, ezilen halklarla alay etmek olduğu gerçeğini gizlemeye çalışan II. Enternasyonal partilerinin yaptıkları bundan ibarettir. Şimdi artık, ulusal sorunda, bu burjuva hukuksal görüşün maskesinin düşürülmüş olduğunu kabul edebiliriz. Leninizm, ezilen ulusların kurtuluş hareketine proleter partilerin doğrudan desteği olmaksızın, "ulusların eşitliği"ne ilişkin demeçlerin boş ve ikiyüzlü sözler olduğunu göstererek, ulusal sorunu, tumturaklı demeçlerin yüksekliklerinden toprağa indirdi. Böylece ezilen uluslar sorunu, ezilen uluslara, emperyalizme karşı, ulusların gerçek eşitliği uğruna, bağımsız devlet olarak varlıkları uğruna savaşımlarını da destek, gerçek ve sürekli yardım sorunu haline geldi.

Eskiden ulusal sorun, reformist bir görüş açısından, ayrı, bağımsız bir sorun olarak sermayenin iktidarı, emperyalizmin devrilmesi, proletarya devrimi genel sorununa bağlanmadan dikkate alınırdı. Sömürgelerin kurtuluş hareketiyle dolaysız bir birlik olmadan, Avrupa'da proletaryanın zaferinin olanaklı olabileceği; ulusal sorunun, sömürgeler sorununun, sessizce, "kendiliğinden" proletarya devrimi ana yolunun dışında, emperyalizme karşı devrimci bir savaşım olmaksızın çözümlenebileceği dolaylı olarak kabul ediliyordu. Şimdi artık bu devrim aleyhtarı görüşün maskesinin düşürüldüğünü söyle-

yebiliriz. Leninizm tanıtlamıştır ki, ve emperyalist savaşla Rus devrimi doğrulamıştır ki, ulusal sorun, ancak proletarya devrimi ile birlikte ve bu devrimin tabanına dayanılarak çözülebilir. Batıda devrimin zaferi yolu, sömürgelerin ve bağımlı ülkelerin kurtuluş hareketiyle emperyalizme karşı ittifaktan geçer. Ulusal sorun, proletarya devrimi genel sorununun bir parçasıdır, proletarya diktatörlüğü sorununun bir parçasıdır.

Sorun şöyle konulmalıdır: ezilen ülkelerin devrimci kurtuluş hareketinin devrimci olanakları *artık tükenmiş midir*, tükenmemiş midir? Tükenmemiş ise, bu olanakları, proletarya devrimi yararına kullanmak, bağımlı ülkelerin ve sömürgelerin emperyalist burjuvazinin yedek gücü olmalarını önleyip devrimci proletaryanın yedek gücü olmalarını, proletaryanın müttefiki olmalarını sağlamak umudu var mıdır?

Bu soruya leninizm olumlu yanıt veriyor, yani ezilen ülkelerin ulusal kurtuluş hareketlerinde devrimci olanakların varlığını tanıyor ve ortak düşmanın devrilmesinde, emperyalizmin devrilmesinde bu olanaklardan yararlanmanın mümkün olduğuna inanıyor. Emperyalizmin gelişme mekanizması, emperyalist savaştır; emperyalist savaş ve Rus devrimi, leninizmin bu vargılarını tamamıyla doğrular.

"Egemen" ulusların proletaryasının, ezilen ve bağımlı halkların ulusal kurtuluş hareketini bütün kararlılığı ile ve etkin olarak destekleme zorunluluğu bundan ötürüdür. Kuşkusuz ki, bu, proletarya, her ulusal hareketi, her zaman ve her yerde, her özel ve somut durumda desteklemelidir anlamına gelmez. Desteklemesi sözkonusu olan ulusal hareketler, emperyalizmi devam ettiren ve sağlamlaştıran hareketler değil, emperyalizmi zayıflatan ve devrilmesini kolaylaştıran hareketlerdir. Öyle durumlar olabilir ki, ezilen belirli bir ülkenin ulusal hareketi, proletarya hareketinin gelişmesinin çıkarlarına aykırı düşebilir. Böyle bir durumda desteğin hiç sözkonusu olmadığı açıktır. Ulusların kaderlerini kendilerinin tayin etmesi sorunu, tecrit edilmiş, kendi kendine yeten bir sorun değildir; bütüne bağlı ve bütün içinde ele alınması gereken proletarya devrimi genel sorununun bir parçasıdır. 1840-1850 yıllarında Marx, Polon-

yalıların ve Macarların ulusal hareketini destekledi, ama Çeklerin Güney slavlarının ulusal hareketine karşıydı. Niçin? Çünkü o zaman Çekler ve Güney Slavları "gerici halklar", Avrupa'da "Rus ileri hatları", mutlakiyetin ileri karakolları idiler; oysa Polonyalılar ve Macarlar, mutlakiyete karşı savaşım veren "devrimci halklar" idiler, çünkü o zaman Çekleri ve Güney Slavlarını desteklemek demek, dolayısıyla Avrupa'da devrimci hareketin en tehlikeli düşmanı olan çarlığı desteklemek demekti. Lenin der ki:

"Ulusların kaderlerini tayin etme hakkı dahil demokrasinin çeşitli istemleri mutlak şeyler değildir, bunlar, *dünya* demokratik hareketinin (bugün sosyalist hareketinin) tümünün bir *parçasıdır*. Bazı somut durumlarda, parçanın, bütün ile çelişmesi mümkündür; o zaman parça atılır."*

Biçimsel bir görüş açısından, soyut haklar bakımından değil de, somut olarak, devrimci hareketlerin çıkarları açısından baktığımızda, farklı ulusal hareketler sorunu, o hareketlerin bazı durumlarda olanaklı olan gerici niteliği sorunu, işte böyle görünür.

Genel olarak ulusal hareketlerin niteliği konusunda da aynı şeyi söylemek gerekir. Ulusal hareketlerin büyük çoğunluğunun kuşku götürmez devrimci niteliği ne kadar göreli ve kendine özgü ise, belirli bazı ulusal hareketlerin olası gerici niteliği de o ölçüde göreli ve kendine özgüdür. Emperyalist baskı koşulları içinde ulusal hareketlerin devrimci niteliği, harekette keşenkes proleter unsurların varlığını, hareketin devrimci ya da cumhuriyetçi programının varlığını, hareketin demokratik bir temelinin varlığını gerektirmez. Afgan emirinin Afganistan'ın bağımsızlığı için savaşımı, emirin ve yandaşlarının kraliyetçi niteliğine karşın, nesnel olarak *devrimci* bir savaşımdır; çünkü bu savaşım emperyalizmi zayıflatır, parçalar ve baltalar. Oysa emperyalist savaş sırasında, örneğin Kerenski ve Çereteli, Renaudel ile Scheidemann, Çernov ve

* V.İ. Lenin, *Tüm Yapıtları*, c. XIX, s. 257-258 (Rusça). [V.İ. Lenin, "Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı Üzerine Bir Tartışmanın Özeti", *Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı*. s. 184. —*Ed.*]

Dan, Henderson ve Cleynes gibi keskin demokratların, "sosyalist"lerin, "devrimci"lerin ve cumhuriyetçilerin savaşımı, *gerici* bir savaşımdı; çünkü bu savaşımın amacı, emperyalizmi maskelemek, pekiştirmek ve muzaffer kılmaktı. Aynı nedenlerle Mısırlı tüccarların ve burjuva aydınların Mısır'ın bağımsızlığı için savaşımı, Mısır ulusal hareketinin önderlerinin burjuva kökenine, burjuva niteliğine ve sosyalizme karşı olmalarına karşın, nesnel olarak *devrimci* bir savaşımdır. Oysa İngiliz işçi hükümetinin Mısır'ın bağımlı durumunu devam ettirmek için savaşımı, bu hükümet üyelerinin proleter kökenine ve proleter niteliğine, sosyalizm "için" olmalarına karşın, *gerici* bir savaşımdır. Hindistan gibi, Çin gibi, kurtuluş yolunda her adımları biçimsel demokrasinin gereklerine pek uymasa bile, emperyalizme indirilen bir şahmerdan darbesi olan, yani hiç kuşkusuz *devrimci* bir adım olan daha büyük sömürge ve bağımlı ülkelerin ulusal hareketinden söz bile etmiyorum.

Lenin, ezilen ülkelerin ulusal hareketinin biçimsel demokrasi bakımından değil, emperyalizme karşı genel savaşım bilânçosundaki gerçek sonuçları bakımından, yani "soyutlanarak değil, dünya ölçüsünde"* değerlendirilmesi gerektiğini söylerken haklıydı.

2. EZİLEN HALKLARIN KURTULUŞ HAREKETİ VE PROLETARYA DEVRİMİ

Ulusal sorunu çözmek için leninizm şu tezlerden yola çıkar:

a) Dünya iki kampa ayrılmıştır: malî-sermayeyi ellerinde tutan ve dünya nüfusunun büyük çoğunluğunu sömüren bir avuç uygar ulusların kampı; ve sömürgelerin ve bağımlı ülkelerin, çoğunluk olan, ezilen ve sömürülen halklarının kampı.

b) Malî-sermaye tarafından ezilen ve sömürülen sömürgeler ve bağımlı ülkeler, emperyalizm için çok büyük bir yedek ve çok önemli bir güç kaynağı oluştururlar.

c) Sömürgelerin ve bağımlı ülkelerin ezilen halklarının

* V.İ. Lenin, *Tüm Yapıtları*, c. XIX, s. 257-258 (Rusça). [V.İ. Lenin, *Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı*, s. 183. —*Ed.*]

emperyalizme karşı giriştikleri devrimci savaşım, onlar için baskıdan ve sömürülmekten kurtulmanın biricik yoludur.

d) Bellibaşlı sömürgeler ve bağımlı ülkeler şimdiden ulusal kurtuluş yolunu tutmuşlardır; bu da, kaçınılmaz olarak, dünya kapitalizminin bunalımına varacaktır.

e) Gelişmiş ülkelerdeki proleterya hareketiyle sömürgelerdeki kurtuluş hareketlerinin çıkarları, devrimci hareketin bu iki biçiminin ortak düşmana karşı, emperyalizme karşı ortak bir cephede birleşmesini gerektirmektedir.

f) Ortak devrimci bir cephe kurulup sağlamlaştırılmadan, gelişmiş ülkelerde işçi sınıfının zaferi ve ezilen halkların emperyalizm boyunduruğundan kurtuluşu olanaksızdır.

g) Ezilen halkların, "metropol" emperyalizmine karşı kurtuluş hareketi, ezen ulusların proletaryası tarafından doğrudan doğruya ve azimli bir kararla desteklenmedikçe ortak devrimci cephenin kurulması olanaksızdır; çünkü "başka halkları ezen bir halk özgür olamaz" (Marx).

h) Bu destek, ulusların ayrılma, bağımsız devlet olarak varolma hakkı sloganının gerçekleşmesini istemekten, bu sloganı savunmaktan ve uygulamaktan ibarettir.

i) Bu slogan uygulanmadan, ulusların bir dünya ekonomisi içinde birleşmelerini ve işbirliğini örgütlendirmek olanaksızdır. Bu işbirliği ise, sosyalizmin zaferinin maddî temelidir.

j) Bu birlik, ancak gönül rızasıyla kurulabilir ve halkların karşılıklı güvenlerine ve kardeşçe ilişkilerine dayanabilir.

Görüldüğü gibi, ulusal sorunda iki biçim, iki eğilim vardır: emperyalizmin bağlarından siyasal kurtuluş ve bağımsız ulusal devletler kurma eğilimi — emperyalist baskının ve sömürgelerin sömürülmesinin sonucu olarak doğan bir eğilim; ve bir dünya pazarının, bir dünya ekonomisinin kurulmasından doğan ulusların iktisadî yakınlaşma eğilimi. Lenin der ki:

"Kapitalizm, gelişmesi sırasında, ulusal sorun konusunda iki tarihsel eğilim gösterir: birincisi, ulusal yaşamın ve ulusal hareketlerin uyanışıdır, her türlü ulusal baskıya karşı savaşım, ulusal devletlerin kuruluşudur. İkincisi, uluslar arasında her

türlü ilişkilerin gelişmesi ve çoğalmasıdır, ulusal çitlerin yıkılması ve sermayenin, genel olarak iktisadî yaşamın, siyasetin, bilimin vb. uluslararası birliğinin yaratılmasıdır. Bu iki eğilim, kapitalizmin evrensel yasasıdır. Kapitalist gelişmenin başlangıcında birinci eğilim egemendir, ikinci eğilim olgunlaşmış olan ve bir sosyalist toplum biçimini almaya doğru yol alan kapitalizmin niteliğidir."*

Emperyalizm için bu iki eğilim, uzlaşmaz çelişkiler gibi görünür; çünkü emperyalizm, sömürgeleri sömürmeden, onları zorla "bir tek bütün"ün çerçevesi içinde tutmadan yaşayamaz; çünkü emperyalizm, ulusları, ancak ilhaklar ve sömürge fetihleri yoluyla birbirine yaklaştırabilir, emperyalizm koşulları içinde başka türlü bir yaklaşmayı düşünmek olanaksızdır.

Komünizm için ise, tersine, bu iki eğilim, aynı şeyin, ezilen halkların emperyalizm boyunduruğundan kurtuluşunun iki biçimidir. Çünkü komünizm, hakların bir tek dünya ekonomisinde birlik kurmalarının ancak karşılıklı güvenle ve gönül rızasıyla yapılan anlaşma ile mümkün olduğunu, halkların gönül rızasıyla kabul edilmiş birliği yolunun, sömürgelerin emperyalist "bütün"den ayrılmalarından, bu sömürgelerin bağımsız devletler haline gelmelerinden geçtiğini bilir.

İngiltere, Fransa, Amerika, İtalya, Japonya vb. gibi egemen ulusların emperyalist hükümetlerine karşı savaşım vermek istemeyen, "kendi" sömürgelerinin ezilen halklarının boyunduruktan kurtulma, bağımsız devlet kurma savaşımlarını desteklemek istemeyen "sosyalist"lerin metropol şovenizmine karşı inatçı, sürekli ve kararlı bir savaşım zorunluluğu bundan ötürüdür.

Böyle bir savaşım olmadan egemen ulusların işçi sınıfının, gerçek enternasyonalizm ruhunda, bağımlı ülkelerin ve sömürgelerin emekçi yığınlarıyla yakınlaşma ruhunda, proleterya devrimine gerçekten hazırlanma ruhunda eğitimi düşünülemez. Eğer Rus proletaryası, eski Rus imparatorluğunun ezi-

* V.L. Lenin, *Tüm Yapıtları*, c. XVII, s.139-140 (Rusça). [V.İ. Lenin, "Ulusal Sorun Üzerine Eleştirici Notlar", *Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı*, s. 25. —*Ed.*]

len halklarının gönlünü ve desteğini kazanmasaydı, Rusya'da devrim başarıya ulaşmazdı ve Kolçak ile Denikin yenilmezdi. Ama bu halkların sevgi ve desteğini kazanmak için, Rus proletaryasının, Rus emperyalizminin zincirlerini kırması ve bu halkları ulusal baskıdan kurtarması gerekti.

Bu yapılmasaydı, sovyet iktidarını pekiştirmek, gerçek enternasyonalizm düşüncesini aşılamak ve halkların Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği diye adlandırılan işbirliği örgütünü, halkların bir tek dünya ekonomi sistemindeki gelecek birliğinin yaşayan önbiçimini kurma olanağı olmazdı.

Kendi aşırı ulusal dargörüşlülüklerini aşmak istemeyen ve kendi ülkelerinin kurtuluş hareketini, egemen ülkelerin proletarya hareketine bağlayan bağı anlamayan ezilen ülkeler sosyalistlerinin ulusal içe kapanma, sınırlılık ve tecrit eğilimi ile savaşma zorunluluğu bundan ötürüdür.

Böyle bir savaşım olmadan, ezilen ulusların proletaryasının, bağımsız bir siyaset izleyebileceği, ortak düşmanın devrilmesi için savaşımda, emperyalizmin devrilmesi için savaşımda, egemen ülkelerin proletaryası ile sınıf dayanışmasına gidebileceği düşünülemez.

Böyle bir savaşım olmadan enternasyonalizm olanaksız olurdu. Egemen ulusların ve ezilen ulusların emekçi yığınlarını devrimci enternasyonalizm ruhunda eğitmek için izlenecek yol budur.

Lenin, işçileri enternasyonalizm ruhunda eğitmek için komünizmin yüklendiği bu ikili ödev hakkında şunları söyler:

"Bu eğitim, ... ezen büyük uluslarla ezilen küçük uluslar için, ilhakçı uluslarla ilhak edilmiş uluslar için, *somut olarak aynı olabilir mi?*

"Besbelli ki olamaz. Bir tek amaca doğru, bütün ulusların tam eşitliği, en sıkı yakınlığı ve sonra da *kaynaşmaları* amacına doğru yürüyüş, ulusların her somut durumda farklı yolları izlemelerini gerektirir; nasıl ki, bir sayfanın ortasındaki bir noktaya varmak için bir kenardan başlandığında sola, öteki kenardan başlandığında sağa doğru gitmek gerekirse, genel olarak ulusların kaynaşmalarını savunan, ezen büyük bir ulustan, ilhakçı

bir ulustan olan bir sosyal-demokrat, 'kendi' Nikola II'sinin, 'kendi' Wilhelm'inin, George'unun Poincare'sinin vb. küçük uluslarla (ilhak yoluyla) kaynaşma yanlısı olduklarını —Nikola II, Galiçya ile; Wilhelm II, Belçika ile vb. kaynaşma yanlısıdırlar— bir an bile unutursa, böyle bir sosyal-demokrat, teoride gülünç bir öğretinin ve pratikte de emperyalizmin yardakçısı olur.

"Ezen ülkelerin işçilerinin enternasyonalist eğitimi, zorunlu olarak, her şeyden önce, ezilen ülkelerin özgürlüğü ve ayrılması ilkesinin savunulmasını içermelidir. Yoksa, ortada enternasyonalizm diye bir şey *kalmaz.* Bu propagandayı *yapmayan* ezen bir ulusal sosyal-demokratını, emperyalist ve alçak saymak hakkımız ve görevimizdir. Sosyalizmin gerçekleşmesinden önce *ayrılma olasılığının* binde-bir olması durumunda bile, bu istem, mutlak bir istemdir...

"Tersine, küçük bir ulusun sosyal-demokratı, ajitasyonunun ağırlık merkezini bizim genel formülümüzün *ilk* sözcüğü üzerine getirmelidir: 'ulusların serbestçe kabullendiği *birlik*'. O, enternasyonalist olarak görevlerine sırt çevirmeden *hem* kendi ulusunun siyasal bağımsızlığından yana olabilir, *hem de* ulusunun bir komşu devlet (x, y, z, vb.) ile birleşmesinden yana olabilir. Ama o, her durumda küçük ulus darkafalılığına karşı, kendi içine kapanmaya karşı, kendini tecrit etmeye karşı savaşım vermeli, bütünü ve geneli gözönünde tutmalı, özeli genel çıkara bağlı kılmalıdır.

"Sorunu derinliğine incelememiş olanlar, ezen ulusların sosyal-demokratları *'ayrılma* hakkı' üzerinde ayak direrlerken, ezilen ulusun sosyal-demokratlarının *'birleşme* özgürlüğü' üzerinde direnmelerinin 'çelişki' olduğunu düşünürler. Ama biraz düşününce, enternasyonalizme ve *bugünkü* durumdan hareket ederek ulusların birbirleriyle kaynaşmasına varabilmek için başka yolun olmadığı olamayacağı anlaşılır."*

* V.İ. Lenin, *Tüm Yapıtları,* c. XIX, s. 261-262 (Rusça). [V.İ. Lenin, "Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı Üzerine Bir Tartışmanın özeti", *Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı,* , s. 190-191. —*Ed.*]

YUGOSLAVYA'DA ULUSAL SORUN ÜZERİNE

KOMÜNİST ENTERNASYONAL YÜRÜTME KOMİTESİ YUGOSLAV KURULUNA YAPILAN KONUŞMA

(30 MART 1925)

YOLDAŞLAR, ulusal sorunun temel özünü, Semiç yoldaşın, bolşeviklerin koydukları biçimde, adamakıllı kavramamış olduğunu sanıyorum. Bolşevikler, ulusal sorunu, ne Ekimden önce, ne ekimden sonra, hiçbir zaman genel devrim sorunundan ayırmamışlardır. Ulusal sorunun temel özü, bolşeviklerin düşündükleri biçimiyle şudur ki, bolşevikler, ulusal sorunu, her zaman devrimci perspektif ile çözülmez bir bağlılık içinde düşünmüşlerdir.

Semiç yoldaş, Lenin'in anayasada ulusal sorunun belli bir çözümünün saptanmasından yana olduğunu söyleyerek, Lenin'in adını andı. Böyle yapmakla, Semiç yoldaş, görünüşe göre, Lenin'in, ulusal sorunu, sözümona anayasal bir sorun olarak, yani bir devrim sorunu olarak değil, bir reform sorunu olarak düşündüğünü söylemek istiyordu. Bu kesinlikle yanlıştır, Lenin, hiç bir zaman anayasal düşlerin tutsağı olmamıştı ve o-

lamazdı. Bunu anlamak için yapıtlarını bir gözden geçirmek yeter. Lenin anayasadan sözettiği zaman, ulusal sorunu çözmek için anayasal yolu değil, devrimci yolu düşünüyordu, yani anayasayı, devrimin zaferinin sonucu olarak görüyordu. Bizde, SSCB'nde de, ulusal sorunun belli bir çözümünü yansıtan bir anayasa var. Ama bu anayasa, dünyaya, burjuvazi ile bir uzlaşma sonucu olarak değil, devrimin başarısı sonucu olarak geldi.

Semiç yoldaş daha sonra Stalin'in ulusal sorun üzerine, 1912'de yazılmış, bilinen broşürüne başvuruyor, ve orada, ileri sürdüğü şeyin doğruluğuna, dolaylı da olsa, bir tanık bulmaya çalışıyor. Ama bu başvurma boşuna, çünkü ulusal sorunun kendi "anayasal" çözme biçimini herhangi bir biçimde doğrulayan, değil bir alıntı, uzak bir anıştırma bile bulamamıştır ve bulamaz da. Dediğimi doğrulamak için, Semiç yoldaşa, Stalin'in broşürünün, o ulusal sorunu çözme yolundaki Avusturya yöntemi (anayasal yöntem) ile, Rus marksistlerinin yönteminin (devrimci yöntem) karşılaştırıldığı parçasını anımsatabilirim.

İşte o parça:

"Avusturyalılar, 'milliyetlerin özgürlüğü'nü, küçük reformlar aracıyla, yavaş yavaş gerçekleştirmeyi düşünürler. Ulusal özerkliği pratik önlem olarak öneren Avusturyalılar, köklü bir değişikliğe, ufukta görmedikleri demokratik bir kurtuluş hareketine hiç mi hiç belbağlamazlar. Ama reformlara belbağlamak için bir nedenleri bulunmayan rus marksistleri ise, 'milliyetlerin özgürlüğü' sorununu, olası bir köklü değişikliğe, demokratik kurtuluş haraketine bağlarlar. Ve bu da, Rusya'daki ulusların olası kaderine ilişkin olarak, işleri temelden değiştirir."

Sanırım, açık.

Ve bu, Stalin'in kişisel görüşü değildir, ulusal sorunu dün de, bugün de, devrimin genel sorunu ile çözülmez bağlılığı içinde düşünen Rus marksistlerinin genel görüşüdür.

Abartmaktan korkmaksızın, Rus marksizminin tarihinde, ulusal sorunu koyma biçiminin iki aşamadan geçtiği söylenebilir: Birincisi, Ekimden önceki, ikincisi de, Ekimden sonraki aşama. Birinci aşamada, ulusal sorun, genel burjuva demok ra-

tik devrim sorununun bir parçası olarak, yani proletarya ve köylülük diktatörlüğü sorununun bir parçası olarak düşünülmüş bulunuyordu. İkinci aşamada, ulusal sorun genişleyip sömürgeler sorunu biçimine dönüştüğü zaman; ulusal sorun, devletin iç sorunu olmaktan çıkıp, bir dünya sorunu durumuna geldiği zaman, işte o zaman ulusal sorun genel proleter devrim sorununun bir parçası olarak, proletarya diktatörlüğü sorununun bir parçası olarak düşünülmüştü. Her iki aşamada da, sorunun düşünülme biçimi, gördüğümüz gibi, sıkı sıkıya devrimci idi.

Semiç yoldaşın bütün bunları henüz adamakıllı anlamadığını sanıyorum. Ulusal sorunu anayasal alana indirme, yani onu bir reform sorunu olarak düşünme girişimleri, bundandır.

Bu yanlıştan, bir başka şey, ulusal sorunu eninde sonunda bir köylü sorunu olarak düşünmek istememesi çıkıyor. Tarımsal değil, köylü; çünkü bunlar birbirinden farklı şeylerdir. Ulusal sorunun köylü sorunu ile bir tutulamayacağı elbette doğru: çünkü köylü sorunlarından başka, ulusal sorun, ulusal kültür, devlet olarak ulusal varlık vb. sorunlarını da kapsar. Ama gene de köylü sorununun, ulusal sorunun temelini, onun içsel özünü oluşturduğu da kuşkusuz. Köylülüğün, ulusal hareketin temel ordusunu temsil etmesini, bu ordu olmaksızın, güçlü bir ulusal hareket olamayacağını işte bu durum açıklar. Ulusal sorun, *eninde sonunda,* bir köylü sorunudur dendiği zaman, işte tastamam bu düşünülür. Semiç yoldaşın bu formülü kabul etmemesinde, ulusal hareketin içsel gücünün küçümsenmesi ve derinden derine halkçı, derinden derine devrimci niteliğinin anlaşılamaması var sanıyorum. Bu anlamama ve bu küçümseme, büyük bir tehlike oluşturuyor; çünkü, pratik bakımdan, örneğin Hırvatların ulusal kurtuluş hareketinde yatan içsel gücün, tüm Yugoslav Komünist Partisi için ciddî karışıklıklara gebe bir küçümsenmesi anlamına geliyor.

Semiç yoldaşın ikinci yanlışı buradadır.

Semiç yoldaş tarafından, Yugoslavya'daki ulusal sorunu, uluslararası durum ve Avrupa'daki olası perspektifler ile her

türlü bağlılık dışında ele alma yolunda girişilen çabayı da, sözgötürmez bir biçimde, yanlış olarak nitelendirmek gerek. Şu anda Hırvatlar ve Slovenler arasında bağımsızlık için ciddî bir halk hareketinin olmaması gerçeğinden yola çıkan Semiç yoldaş, bundan, ulusların ayrılma hakkı sorununun, akademik, herhalde güncel olmayan bir sorun olduğu sonucuna varıyor. Bu, elbette yanlış. Hatta şu anda bu sorunun güncel olmadığı kabul edilirse bile, eğer savaş başlarsa ya da başlayacağı zaman, eğer Avrupa'da devrim patlak verirse ya da patlak vereceği zaman, tamamen güncel olabilir. Oysa, eğer emperyalizmin niteliği ve gelişmesi gözönünde tutulursa savaşın kaçınılmaz bir biçimde başlayacağından ve *onların** orada birbirlerini parçalamaktan geri kalmayacaklarından kuşku duyulamaz.

1912 yılında, biz Rus marksistleri, ilk ulusal program tasarısını kaleme aldığımız sırada, Rusya imparatorluğunun hiç bir çevre-bölgesinde, henüz bağımsızlık yararına ciddî bir hareket yoktu. Gene de, programa ulusların kendi kaderlerini kendilerinin tayin etmesi hakkına, yani her milliyet için ayrılma ve bağımsız devlet olarak varolma hakkına değinen bir madde koymayı zorunlu saydık. Neden? Çünkü biz, yalnızca o zaman varolan şeye değil, genel uluslararası ilişkiler sistemi içinde varolan ve kendini duyuran şeye de dayanıyor, yani o zaman yalnızca içinde yaşanan çağı değil, ama geleceği de hesaba katıyorduk. Ve eğer herhangi bir milliyet ayrılmayı isterse, rus marksistlerinin bu ayrılma hakkının, bu milliyetlerden herbiri bakımından güvenceye bağlanması için savaşım vereceklerini biliyorduk. Konuşmasında, Semiç yoldaş birçok kez Stalin'in ulusal sorun üzerindeki broşürüne değindi. Ama Stalin'in o broşüründe, kaderini serbestçe tayin etme ve bağımsızlık konusunda söylenen şey, işte şu:

"Emperyalizmin Avrupa'da ilerlemesi bir rastlantı sonucu değildir. Sermaye, Avrupa'da kendini sıkışıp kalmış duymaya başlar, yeni pazarlar, ucuz bir emek-gücü, yeni çalışma alanları

* Yani emperyalistlerin.

ardında, öbür ülkelere doğru akın eder. Ama bu dış karışıklıklara ve savaşa yolaçar. Rusya'nın şu ya da bu milliyetinin, kendi bağımsızlık sorununu koymayı ve çözmeyi zorunlu bulacağı bir iç ve dış konjonktürler bileşiminin ortaya çıkması çok mümkündür. Ve, bu durumda, engeller çıkarmak, elbette marksistlere düşmez."

Bu, daha 1912'de yazıldı. Bu tezin sonradan, savaş sırasında olduğu kadar, savaştan sonra da, özellikle Rusya'da proletarya diktatörlüğünün zaferinden sonra tamamen doğrulanmış bulunduğunu biliyorsunuz.

Özellikle devrimci hareketin ezilen ülkelerde derinleşmiş ve devrimin Rusya'da zafer kazanmış bulunduğu bugünlerde, bu tür olanaklar, genel olarak Avrupa'da, ve özel olarak da Yugoslavya'da haydi haydi hesaba katılmalıdır. Yugoslavya'nın büsbütün bağımsız bir ülke olmadığını, bazı emperyalist topluluklara bağlı bulunduğunu ve bunun sonucu, emperyalist güçlerin Yugoslavya dışında oynadıkları büyük oyundan çekilemeyeceğini gözönünde tutmak da uygun olur. Ve eğer siz Yugoslav Partisi için bir ulusal program yapıyorsanız —aslında sözkonusu olan da budur—, bir programın, yalnızca belli bir anda varolan şeye değil, ama uluslararası ilişkiler gereğince gelişen ve olacak olan şeye de dayanması gerektiğini unutmamalısınız. Ulusların kendi kaderlerini kendilerinin tayin etmesi sorunu, işte bu nedenle ivedi bir güncel sorun olarak gözönünde tutulmalıdır sanıyorum.

Şimdi gelelim ulusal programa. Yugoslavya'da sovyet devrimine ilişkin tez, burjuvazinin yenilgisi ve devrimin zaferi olmaksızın ulusal sorunun azbuçuk doyurucu bir biçimde çözülemeyeceği yolundaki tez, ulusal programın çıkış noktası olmalıdır. Elbette istisnalar olabilir. Lenin'in makalelerinden birinde ayrıntılı olarak sözünü ettiği böyle bir istisna, örneğin, savaştan önce, Norveç'in İsveç'ten ayrılması sırasında görüldü. Ama bu, savaştan önce ve elverişli koşulların istisnaî olarak biraraya gelmesi sonucu oluyordu. Savaştan, ve hele Rusya'da sovyet devriminin zaferinden sonra, benzer olaylar artık pek olanaklı değil. Herhalde, şimdi bu olanaklar yararına

olan şansların sayısı o kadar az ki, bunların hepsi sıfıra indirgenebilir. Ama eğer bu böyle ise, sıfıra eşdeğerli büyüklükler üzerine bir program kuramayacağımız açık. Devrim tezi, işte bu nedenle ulusal programın çıkış noktası olmalıdır.

Devam edelim. Ulusal programa, ayrılmaya ve devlet olarak örgütlenmeye kadar, ulusların kendi kaderlerini kendilerinin tayin etmesi hakkı üzerine özel bir madde konması kesenkes gereklidir. Bugünkü iç ve dış koşullar içinde, böyle bir maddeden neden vazgeçilemeyeceğini daha önce, yukarda söyledim.

Son olarak, bu ülkeden ayrılmayı gerekli bulmayacak Yugoslavya milliyetleri için, program ulusal-bölgesel özerklik üzerine özel bir madde de içermelidir. Böyle bir önlemin dıştalanması gerektiğini düşünenler haksızdır. Yanlıştır bu. Bazı koşullarda, Yugoslavya'da, sovyet devriminin zaferinin sonucu olarak, bazı milliyetlerin, tıpkı bizde, Rusya'da olduğu gibi, ayrılmak istememeleri pekâlâ mümkündür. Yugoslav devletinin, sovyet rejimi temeli üzerinde, bir özerk ulusal devletler federasyonu biçimine dönüşmesini gözönünde tutarak, programda özerkliğe ilişkin bir maddenin bulunması, böyle bir durum bakımından elbette zorunludur.

Demek ki, ayrılmak isteyecek milliyetler için ayrılma hakkı, Yugoslav devleti çerçevesinde kalmayı yeğ tutacak milliyetler için de özerklik hakkı.

Yanlış anlamaları önlemek için, ayrılma *hakkının* bir ayrılma *zorunluluğu* olarak, salt bir ayrılma ödevi olarak anlaşılmaması gerektiğini de söylemeliyim. Milliyet, bu hakkı ayrılma yönünde kullanabilir, ama kullanmayabilir de; isteyip istememesi onun bileceği iştir, ve bu, zorunlu olarak gözönünde tutulmalıdır. Örneğin Hırvatlardan *ne olursa olsun* ayrılmak isteyen bazı yoldaşlar, ayrılma hakkını bir zorunluluk durumuna getiriyorlar. Bu konum yanlıştır ve reddedilmelidir. Bir halk, bir zorunluluk ile karıştırılamaz.

Bolşevik, n° 7,
15 Nisan 1925

DOĞU HALKLARI ÜNİVERSİTESİNİN SİYASAL GÖREVLERİ

DOĞU EMEKÇİLERİ KOMÜNİST ÜNİVERSİTESİ (DEKÜ) ÖĞRENCİLERİ TOPLANTISINDA YAPILAN KONUŞMA

(18 MAYIS 1925)

YOLDAŞLAR, önce Doğu Emekçileri Komünist Üniversitesinin dördüncü kuruluş yılı dolayısıyla sizi kutlamama izin verin. Üniversitenize, Doğuda komünist kadrolar oluşturmanın çetin yolunda, tüm olanaklı başarıları dilediğimi söylemek gereksizdir.

Sonra, sık sık gelmek istememe karşın, sizi görmeye çok seyrek gelmemden ötürü beni bağışlayın. Ama elden ne gelir? İşim başımdan aşkın ve sizi sık sık görmeme izin vermeyen de bu.

Şimdi Doğu Emekçileri Üniversitesinin siyasal görevleri sorununa geçelim.

Eğer Doğu Emekçileri Üniversitesinin bileşimi tahlil edilirse, bu bileşimin bir tür ikili niteliğini görmekten geri kalınmayacaktır. Bu üniversite, en az 50 Doğu milliyet ve etnik

grup temsilcisini biraraya getiriyor. Üniversite öğrencilerinin hepsi de Doğulu çocuklar. Ama bu tanımlama, henüz açık ve yeterli bir tanımlama değil. Gerçek şu ki, üniversite öğrencileri arasında, tamamıyla farklı iki gelişme koşulu kategorisini temsil eden iki temel grup var. Birinci grup, aramıza, sovyetik Doğudan, burjuvazi iktidarının artık var olmadığı, emperyalist boyunduruğun kırılıp atıldığı, iktidarda işçilerin bulunduğu ülkelerden gelmiş olanlar. İkinci öğrenci grubu da, aramıza, sömürge ve bağımlı ülkelerden, kapitalizmin hâlâ egemen olduğu, emperyalizm boyunduruğunun tüm gücünü sürdürdüğü, emperyalistleri kovduktan sonra bağımsızlığı kazanmanın hâlâ zorunlu göründüğü ülkelerden gelmiş olanlar.

Dolayısıyla, önümüzde, farklı bir yaşam süren ve farklı koşullar içinde gelişen iki Doğu var.

Öğrencilerin bileşiminin bu ikili niteliğinin, Doğu Emekçileri Üniversitesinin etkinliği üzerine damgasını vurmaktan geri kalamayacağını söylemek gereksiz. Bu üniversitenin bir ayağının neden sovyetik alan, öbürünün de neden sömürge ve bağımlı ülkeler üzerinde olduğunu da işte bu açıklar.

Bundan, üniversitenin çalışımında iki çizgi çıkar: Doğudaki sovyet cumhuriyetlerinin gereksinmelerini karşılamaya yetenekli kadroları yetiştirmeyi gözeten bir çizgi ile, Doğudaki sömürge ve bağımlı ülkeler emekçi yığınlarının devrimci gereksinmelerini karşılamaya yetenekli kadroları yetiştirmeyi gözeten bir başka çizgi.

Buradan da, kendini Doğu Emekçileri Üniversitesi karşısına koyan iki görev çıkar.

DEKÜ'nün bu görevlerini, herbirini ayrı ayrı ele alarak inceleyelim.

I. DEKÜ'NÜN DOĞU SOVYET CUMHURİYETLERİ KARŞISINDAKİ GÖREVLERİ

Sömürge ve bağımlı ülkelerden farklı olarak, bu ülkelerin, bu cumhuriyetlerin varlık ve gelişmelerinin ayırıcı özellikleri nelerdir?

Birincisi, bu cumhuriyetlerin emperyalist boyunduruktan kurtulmuş olmalarıdır.

İkincisi, bu cumhuriyetlerin, burjuva düzen koruması altında değil, ama sovyet iktidarı koruması altında uluslar olarak gelişip pekişmekte olmalarıdır. Bu, tarihte benzeri görülmemiş bir olgudur, ama gene de bir olgudur.

Üçüncüsü, sınaî bakımdan az gelişmiş oldukları kadarıyla, bu cumhriyetlerin gelişmelerinde, tamamen ve kayıtsız şartsız, Sovyetler Birliği sanayi proletaryasının desteğine dayanabilmeleridir.

Dördüncüsü de şudur ki, sömürge boyunduruğundan kurtulmuş, proletarya diktatörlüğünün koruması altında bulunan ve Sovyetler Birliği üyesi olan bu cumhuriyetler, ülkemizin sosyalist kuruluşuna katılabilirler ve katılmalıdırlar da.

Baş görev, bu cumhuriyetlerin işçi ve köylülerine, ülkemizde sosyalizmin kuruluşuna katılma kolaylığını esirgememek, bu cumhuriyetlerin özel varlık koşullarını gözönünde tutarak, bu katılmayı ileri götürüp hızlandırmaya yetenekli öncülleri yaratıp geliştirmektir.

Buradan, sovyetik Doğunun etkin militanları karşısına iyedi görevler çıkar.

1° Köylülerin işçi sınıfı yöresinde toplanma üssü olarak, Doğu sovyet cumhuriyetlerinde sanayi merkezleri kurmak. Bu işin daha şimdiden başladığını ve Sovyetler Birliği ekonomisi ilerlediği ölçüde ilerleyeceğini biliyorsunuz. Bu cumhuriyetlerde çeşitli hammaddelerin varlığı, bu işin zamanla sonuna kadar götürüleceğinin güvencesidir.

2° Tarım ve, her şeyden önce, sulama işlerini kalkındırmak. Bu işin de, hiç değilse Kafkas-ötesinde ve Türkistan'da, ileriye götürüldüğünü biliyorsunuz.

3° Doğu sovyet cumhuriyetlerini, sovyet ekonomisinin genel kuruluş sistemine katmak için en güvenli araç olarak, büyük köylü yığınlarının kooperatifçiliğe geçişini artırmak ve ileriye götürmek.

4° Sovyetleri yığınlara yaklaştırmak, bileşimleri ile onları ulusal kılmak ve böylece, emekçi yığınlara yakın ve onlarca

anlaşılabilir bir şey olan ulusal sovyet devletçiliğini yaymak.

5º Parti için, devlet kurumları için, iktisadî ve sendikal örgütler için ülke insanlarından oluşan kadrolar yetiştirme ereğiyle, ulusal kültürü geliştirmek, ana dilde, geniş bir genel eğitim ve meslekî ve teknik öğretim ders ve okulları şebekesi kurmak.

Bu görevleri yerine getirmek, Doğu sovyet cumhuriyetlerinde sosyalist kuruluş işini kolaylaştırmak anlamına gelir.

Doğunun örnek sovyet cumhuriyetlerinden sözediliyor. Peki, nedir örnek cumhuriyet? Örnek bir cumhuriyet, bütün bu görevleri, dürüstlük ve ciddiyetle yerine getiren, böylece, komşu sömürge ve bağımlı ülkeler işçi ve köylüleri arasında, kurtuluş hareketine doğru bir atılım yaratan bir cumhuriyettir.

Yukarda, sovyetlerin milliyetler emekçi yığınlarına doğru yaklaşmasından —sovyetleri ulusal kılma zorunluluğundan— sözettim. Ama bu ne anlama gelir ve sorun kendini pratikte nasıl gösterir? Türkistan'da daha yeni tamamlanmış bulunan ulusal sınırlama, bu yığınlara doğru yaklaşmanın bir örneği olarak düşünülebilir sanıyorum. Burjuva basın bu sınırlamada bir "bolşevik kurnazlığı" görüyor. Oysa burada ortaya çıkan şeyin bir "kurnazlık" değil, ama Türkistan ve Özbekistan halk yığınlarının, kendilerine yakın ve anlaşılır olan kendi öz iktidar organlarına sahip olma yolundaki derin özlemleri olduğu açık. Devrimden önce, bu iki ülke, "iktidar sahipleri"nin sömürücü düzenbazlıklarına uygun bir alan sunan çeşitli hanlık ve devletler biçiminde, parça parça bir durumda idiler. Şimdi, Özbekistan ve Türkmenistan emekçi yığınlarını iktidar organlarına yaklaştırmak ve onlarla kaynaştırmak için, bu parçaları bağımsız devletler olarak *yeniden birleştirme* olanağının doğduğu zaman gelmiş bulunuyor. Türkistan'ın sınırlanması, her şeyden önce, bu ülkelerin parçalanmış bölümlerinin bağımsız devletler biçiminde *birleşmesidir.* Eğer bu devletler, sonradan, eşit üyeler niteliğiyle Sovyetler Birliği'ne girmek istemişlerse, bu, yalnızca bir şeye, Doğunun halk yığınlarının en derin özlemlerinin anahtarını bolşeviklerin bulmuş olduklarına, ve Sovyetler Birliği'nin, dünyada, çeşitli milliyetler emekçi

yığınlarının özgürce katıldıkları tek birlik olduğuna tanıklık eder. Polonya'yı yeniden birleştirmek için, burjuvaziye bir dizi savaş gerekti. Oysa Türkmenistan'i ve Özbekistan'ı yeniden birleştirmek için komünistlere birkaç aylık açıklayıcı propagandadan başka bir şey gerekmedi.

Hükümet organlarını, bizim durumumuzda sovyetleri, çeşitli milliyetlerin büyük emekçi yığınlarına işte böyle yaklaştırmak gerekir.

Bolşevik ulusal siyasetin tek doğru siyaset olduğunu işte bu kanıtlar.

Sonra Doğu sovyet cumhuriyetlerinde ulusal kültürün kalkındırılmasından sözettim. Ama nedir ulusal kültür? Proleter kültür ile nasıl bağdaştırılabilir? Lenin, daha savaştan önce, bizde bir burjuva ve bir de sosyalist, iki kültür bulunduğunu; ulusal kültür sloganının, emekçilerin bilincini milliyetçilik ağusu ile ağulamaya çalışan burjuvazinin gerici bir sloganı olduğunu söylemedi mi? Ulusal kültürün kurulmasını, ulusal dilde okul ve derslerin gelişmesini ve ülke insanlarından oluşan kadroların yetiştirilmesini, sosyalizmin kuruluşu ile, proleter kültürün kuruluşu ile nasıl bağdaştırmalı? Burada üstesinden gelinmez bir çelişki yok mu? Elbette yok. Biz proleter bir kültür kuruyoruz. Bu tastamam böyle. Ama içeriği bakımından sosyalist olan proleter kültürün, sosyalist kuruluş içine çekilmiş çeşitli haklardan, dilin, varlık koşullarını vb. çeşitliliğine göre, birçok biçimler aldığı ve birçok ifade araçlarına başvurduğu da doğru. İçeriği bakımından proleter, biçimi bakımından ulusal — sosyalizmin kendisine doğru yürüdüğü, tüm insanlığın ortak kültürü, işte böyle bir kültürdür. Proleter kültür, ulusal kültürü yoketmez; ona bir içerik kazandırır. Ve, tersine, ulusal kültür, proleter kültürü yoketmez, ona bir biçim kazandırır. Ulusal kültür sloganı, burjuvazi iktidarda kaldığı ve ulusların pekişmesi burjuva düzen koruması altında gerçekleştiği sürece, burjuva bir slogan oldu. Proletarya iktidara geçtiği ve ulusların pekişmesi sovyet iktidarı koruması altında gerçekleşmeye başladığı zaman, ulusal kültür sloganı proleter bir slogan durumuna geldi. Bu iki ayrı durum arasındaki ilke ayrılığını anlamamış biri, ne leni-

nizmden, ne de leninizm açısından ulusal sorunun özünden, hiç bir zaman, hiç bir şey anlamayacaktır.

Sosyalizm döneminde bütün öteki diller yokolacağına göre tüm insanlık için ortak tek bir dilin yaratılmasından sözediliyor (örneğin, Kautsky). Ben, bu evrensel nitelikteki tek bir dil teorisine pek inanmıyorum. Herhalde, deneyim böyle bir teoriden yana değil, ama ona karşı konuşuyor. Şimdiye kadar işler, sosyalist devrimin, dillerin sayısını azaltması değil, ama artırması biçiminde oldu; çünkü insanlığın en derin katmanlarını sarsan ve onları siyasal alana çeken sosyalist devrim, eskiden tanınmayan ya da az tanınan bir dizi yeni milliyeti yeni bir yaşama uyandırır. Eski Çarlık Rusyasının, içinde en az 50 milliyet ve etnik topluluk barındırdığına kim inanabilirdi? Oysa, eski zincirleri kıran ve bir dizi unutulmuş halk ve topluluğu ileriye süren Ekim Devrimi, onlara yeni bir yaşam ve yeni bir gelişme kazandırdı. Bugün Hindistan'dan bir bütün olarak sözediliyor. Ama Hindistan'da devrimci bir sarsıntı durumunda, ortaya kendi öz dillerine, kendi öz kültürlerine sahip onlarca milliyetin çıktığını göreceğimizden kuşku yok. Çeşitli milliyetleri proleter kültüre bağlamaya gelince, bu işin bu milliyetlerin dil ve törelerine uygun biçimler içinde yapılacağından kuşku yok.

Bu yakınlarda, Buryat yoldaşlardan, benden tüm insanlığın ortak kültürü ile ulusal kültürler arasındaki karşılıklı ilişkilere değgin ciddî ve güç sorunlar üzerine kendilerine bilgi vermemi isteyen bir mektup aldım. İşte bu mektup:

"Sizden, bizim için çok ciddî ve güç olan şu sorunlar üzerine bize bilgi vermenizi rica ediyoruz. Komünist Partinin son ereği, tüm insanlık için ortak tek bir kültürdür. Bizim çeşitli özerk cumhuriyetlerimizin sınırları içinde gelişen ulusal kültürlerden, bu tüm insanlık için ortak tek bir kültüre geçiş nasıl düşünülüyor? Çeşitli ulusal kültür özelliklerinin (dil vb.) özümlenmesi nasıl olmalı?"

Yukarda söylediklerim, Buryat yoldaşların çetin sorusuna bir yanıt olabilir sanıyorum.

Buryat yoldaşlar, tüm insanlık için ortak proleter kültürün kuruluşu sırasında çeşitli milliyetlerin özümlenmesi sorununu

koyuyorlar. Kuşkusuz, bazı milliyetler özümlenme sürecine uğrayabilirler, ve herhalde uğrayacaklardır da. Bu türlü süreçler eskiden de görüldü. Ama gerçek şu ki, bazı milliyetlerin özümlenme süreci, bir dizi güçlü milliyetin pekişme ve gelişmesi biçimindeki karşıt süreci dıştalamak şöyle dursun, gerekli kılar; çünkü parçasal özümlenme süreci, milliyetlerin genel gelişme sürecinin sonucudur. İşte tam da bu nedenledir ki, bazı belirli milliyetlerin olası özümlenmesi, tıpkı ulusal kültürün tüm insanlık için ortak proleter kültürü yoketmeyip tamamlaması ve zenginleştirmesi gibi, tüm insanlık için ortak proleter kültürün de, ulusal kültürü dıştalamak şöyle dursun, onu gerektirip beslediği yolundaki tamamen doğru tezi çürütmez, ama doğrular.

Doğu sovyet cumhuriyetlerinin etkin militanları önüne konmuş bulunan ivedi görevler, kısaca bunlardır.

Bu görevlerin nitelik ve içeriği bunlardır.

Bu görevlerin uygulanmasını ilerletmek, ve böylece, her şeyden önce köylü ülkeler olan Doğu sovyet cumhuriyetlerinden, Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin kuruluşuna katılma kolaylığını esirgememek için, güncel yoğun iktisadî kuruluş ve köylülüğe yeni ödünler verilmesi döneminden yararlanmak gerekir.

Partinin köylülük karşısındaki yeni siyasetinin, bir dizi yeni ödünler vererek (kısa vadeli kiralama, ücretli kol-gücü kullanımı), bazı gerileme öğeleri içerdiği söyleniyor. Doğru mu bu? Evet, doğru. Ama bunlar, güçlerin engin ağırlığı parti ve sovyetler iktidarından yana *tutulduğu* sırada kabul ettiğimiz gerileme öğeleri. Kararlı bir döviz; gelişme durumunda bir sanayi; gelişme durumunda bir ulaştırma; kendisine dayanarak, seçici kredilerle, en küçük bir kargaşalığa yolaçmaksızın, nüfusun herhangi bir katmanının yıkıma uğratılabileceği, ya da bir üst dereceye yükseltilebileceği sağlamlaşma yolunda bir kredi sistemi: bütün bunlar, proletarya diktatörlüğünün elinde bulunan yedekliklerdir ki, bu yedeklikler temeli üzerinde, bir cephe kesimindeki bazı gerileme öğeleri, tüm cephe üzerindeki saldırının hazırlanmasını kolaylaştırmaktan başka bir şey yapamazlar. İşte tam da bu nedenledir ki, köylülüğe, parti tarafından kabul

edilen bazı yeni ödünler verilmesi, bugün için, köylülüğün sosyalist kuruluşa katılmasını güçleştirmeyecek, ama kolaylaştıracaktır.

Bu durumun Doğu sovyet cumhuriyetleri için ne gibi bir anlamı olabilir? Şu anlamı olabilir ki, bu durum, bu cumhuriyetlerin etkin militanlarının eline, bu ülkelerin, sovyetik ekonominin genel gelişme sistemine katılmalarını kolaylaştırıp hızlandıran yeni bir silah verir.

Partinin kırdaki siyaseti ile, sovyetik Doğunun etkin militanları karşısına çıkan ivedi görevler arasındaki ilişki, işte böyledir.

Böyle olduğu için, Doğu Halkları Üniversitesinin, Doğu sovyet cumhuriyetleri karşısındaki görevi, yukarda belirtilen ivedi görevlerin yerine getirilmesini güvence altına alan bir yönde, bu cumhuriyetler için kadrolar yetiştirmektir.

Doğu Halkları Üniversitesi kendini yaşamdan koparamaz. O, yaşamın üzerinde bulunan bir kurum değildir ve olamaz. O, varlığının tüm kökleri ile gerçek yaşama bağlanmalıdır. Bunun sonucu, Doğu Sovyet cumhuriyetleri karşısına çıkan ivedi görevleri bir yana bırakamaz. Doğu Halkları Üniversitesinin, bu cumhuriyetleri için gerekli kadrolar yetiştirirken, onların ivedi görevlerini gözönünde tutma ödevinin nedeni de, işte budur.

Bunu yaparken, sovyetik Doğu için gerçek kadrolar ve gerçek devrimciler yetiştirilmesi bakımından, sovyetik Doğu etkin militanlarının pratik çalışmasında, bu üniversitenin duvarları içinde savaşılması gereken iki sapmanın varlığını da gözden yitirmemek gerekir.

Birinci sapma, düşünce darlığıdır, daha önce sözünü etmiş bulunduğum görevlerin yalınlaştırılmasıdır, Sovyetler Birliği'nin merkezinde son derece anlaşılır ve uygulanabilir olan, ama çevre-bölgeler denilen bölgelerin gelişme koşullarına hiç mi hiç uymayan kuruluş modellerinin mekanik bir biçimde uygulanması girişimidir. Kendilerini bu sapmaya kaptıran yoldaşlar iki şeyi anlamıyorlar. Merkez ile "çevre-bölgeler"deki koşulların aynı olmadıklarını, özdeş olmaktan uzak bulunduk-

larını anlamıyorlar. Ayrıca, Doğu sovyet cumhuriyetlerinin kendilerinin de aynı nitelikte olmadıklarını, aralarından bazılarının, örneğin Gürcistan ile Ermenistan'ın, ulusal oluşmanın yüksek bir derecesinde bulunduklarını; oysa öbürlerinin, örneğin Çeçenistan ile Kabardiya'nın, ulusal gelişmenin aşağı bir derecesinde yer aldıklarını; başka bazılarının, örneğin Kırgızistan'ın, bu iki uç arasında aracı bir durumda bulunduklarını anlamıyorlar. Bu yoldaşlar, kendilerini yerel koşullara uyarlamadıkça, her ülkenin tüm özelliklerini gözönünde tutmadıkça, ciddî hiç bir şey kurulamayacağını anlamıyorlar. Bu sapmanın sonucu, yığınlardan kopma ve solcu lafebeleri durumuna gelmedir. Doğu Halkları Üniversitesinin görevi, bu düşünce darlığı eğilimine karşı uzlaşmaz bir savaşım anlayışı taşıyan kadrolar oluşturmaktan ibarettir.

İkinci sapma ise, tersine, yerel özellikleri abartmaya, ortak ve özsel olan, ve Doğu sovyet cumhuriyetlerini, Sovyetler Birliği'nin sanayi bölgelerine bağlayan şeyi unutmaya; sosyalist görevler konusunda ses çıkarmamaya, kendini dar ve sınırlı bir milliyetçiliğin görevlerine uyarlamaya dayanır. Kendilerini bu sapmaya kaptıran yoldaşlar, ülkelerinin iç kuruluşu ile pek tasalanmaz, bu gelişmenin işlerin doğal akışını izlemesini yeğ tutarlar. Onlar için asıl önemli olan iç kuruluş değil, ama "dış" siyaset, kendi cumhuriyetlerinin sınırlarının genişlemesi, çevrelerindeki cumhuriyetler ile uyuşmazlıklar, komşulardan bir parça daha koparma, ve böylece kendi ülkelerinin milliyetçi burjuvalarının hoşuna gitme isteğidir. Bu sapmanın sonucu da, sosyalizmdan kopma ve sıradan burjuva milliyetçileri durumuna gelmedir. Doğu Halkları Üniversitesinin görevi, bu maskeli milliyetçiliğe karşı uzlaşmaz bir savaşım anlayışı taşıyan kadrolar oluşturmaktan ibarettir.

Doğu Halkları Üniversitesinin, Doğu sovyet cumhuriyetleri karşısındaki görevleri işte bunlardır.

II. DEKÜ'NÜN SÖMÜRGE VE BAĞIMLI DOĞU ÜLKELERİ KARŞISINDAKİ GÖREVLERİ

Şimdi ikinci soruna, DEKÜ'nün sömürge ve bağımlı Doğu

ülkeleri karşısındaki görevleri sorununa geçelim.

Doğu sovyet cumhuriyetlerinden farklı olarak, bu ülkelerin varlık ve gelişmelerinin ayırıcı özellikleri nelerdir?

Birincisi, bu ülkeler, emperyalizm boyunduruğu altında yaşar ve gelişirler.

İkincisi, ikili bir boyunduruğun, iç boyunduruk (kendi burjuvazilerinin boyunduruğu) ile dış boyunduruğun (yabancı emperyalist burjuvazinin boyunduruğu) varlığı, bu ülkelerdeki devrimci bunalımı ağırlaştırıp derinleştirir.

Üçüncüsü, bu ülkelerden bazılarında, örneğin Hindistan'da, azçok kalabalık bir yerli proleterler sınıfı doğuran ve belirleyen kapitalizm, hızlı bir ritm ile büyür.

Dördüncüsü, devrimci hareketin büyümesi ile birlikte, bu ülkeler burjuvazisi, biri devrimci (küçük-burjuvazi) ve öbürü uzlaştırıcı (büyük burjuvazi), —birincisi devrimci savaşımı sürdüren, oysa ikincisi emperyalizm ile birleşen— iki parçaya bölünür.

Beşincisi, emperyalist blok yanında, bu ülkelerde bir başka blokun, emperyalizm boyunduruğundan tam kurtuluşu kendisine erek olarak alan işçiler ve devrimci küçük-burjuvazinin anti-emperyalist blokunun da kurulduğu görülür.

Altıncısı, bu ülkelerdeki proletarya hegemonyası ve halk yığınlarının uzlaşıcı ulusal burjuvazinin etkisinden kurtulması sorucu, durmadan daha ivedi bir güncel niteliğe bürünür.

Yedincisi, bu durum, bu ülkelerdeki ulusal kurtuluş hareketinin ileri Batı ülkelerinin proleter hareketi ile ittifakını büyük ölçüde kolaylaştırır.

Bunlardan en az üç sonuç çıkar:

1. Sömürge ve bağımlı ülkelerin, empeyalizm karşısındaki kurtuluşunu sağlamak, muzaffer bir devrim olmadıkça, olanaksız bir şeydir: bağımsızlık, bağımsızlık için hiç bir şey yapmadan elde edilemez.

2. Devrimi ileriye götürmek ve kapitalist bakımdan gelişmiş sömürge ve bağımlı ülkelerin tam bağımsızlığını elde etmek, uzlaştırıcı ulusal burjuvazi tecrit edilmedikçe, devrimci küçük-burjuva yığınlar bu burjuvazinin etkisinden kurtul-

madıkça, proletarya hegemonyası gerçekleşmedıkçe, işçi sınıfının ileri öğeleri bağımsız bir komünist parti biçiminde örgütlenmedikçe, olanaksız bir şeydir.

3. Sömürge ve bağımlı ülkelerde ömürlü bir zafer sağlamak, bu ülkelerin kurtuluş hareketi ile ileri Batı ülkelerinin proleter hareketi arasındaki bir ittifak olmaksızın, olanaksız bir şeydir.

Sömürge ve bağımlı ülkeler komünistlerinin temel görevi, devrimci çalışmalarında bu sonuçlardan esinlenmeye dayanır.

Bu böyle olduğuna göre, sömürge ve bağımlı ülkeler devrimci hareketinin ivedi görevleri nelerdir?

Bugün için sömürge ve bağımlı ülkelerin özelliği, gerçeklikte artık hepsini kapsayan tek bir sömürge Doğu olmamasıdır. Eskiden, sömürge Doğu, tek bir bütün oluşturan bir şey olarak düşünülüyordu. Şimdi, bu düşünce artık gerçekliğe uymuyor. Şimdi en azından üç sömürge ve bağımlı ülke kategorisi var. Birincisi, hemen hemen kendi proletaryası hiç bulunmayan, ve sınaî bakımdan hiç gelişmemiş, Fas gibi ülkeler. İkincisi, sınaî bakımdan az gelişmiş ve nispeten az sayıda bir proletaryası bulunan, Çin ve Mısır gibi ülkeler. Üçüncüsü de, kapitalist bakımdan azçok gelişmiş ve azçok kalabalık bir proletaryası bulunan, Hindistan gibi ülkeler.

Bütün bu ülkelerin hiç bir biçimde aynı plana konulamayacakları açık.

Ulusal burjuvazinin henüz devrimci ve uzlaştırıcı partilere bölünmemiş bulunduğu Fas gibi ülkeler bakımından, komünist unsurların görevi, emperyalizme karşı tek bir ulusal cephe kurmak için bütün önlemleri almaktır. Komünist unsurların tek bir parti biçiminde kümelenmesi, bu ülkelerde ancak emperyalizme karşı bir savaşım içinde, özellikle emperyalizme karşı muzaffer bir devrimci savaştan sonra gerçekleşebilir.

Ulusal burjuvazinin devrimci ve uzlaştırıcı partilere bölünmüş bulunduğu, ama burjuvazinin uzlaştırıcı bölümünün artık emperyalizm ile kaynaşamadığı Mısır ya da Çin gibi ülkelerde, komünistler, emperyalizme karşı tek bir ulusal cephe kurmayı, artık kendilerine erek olarak alamazlar. Tek bir ulusal

cephe siyasetinden, komünistlerin, bu ülkelerde, işçiler ile küçük-burjuvazinin devrimci blok siyasetine geçmeleri gerekir. Bu blok, bu ülkelerde, tek bir parti, "Kuomintang" türünde bir işçi ve köylü partisi biçimine bürünebilir; ama gene de bu özgül türdeki partinin, *gerçekte* iki gücün, komünist parti ile devrimci küçük-burjuva partinin oluşturduğu bloku temsil etmesi koşuluyla. Ulusal burjuvazinin melez niteliği ve tutarsızlığını açığa vurmak, emperyalizme karşı amansız bir savaşım vermek — bu blokun görevleri işte bunlardır. Eğer komünist partiyi eli-ayağı bağlı tutmaz, eğer komünist partinin ajitasyon ve propaganda çalışmasını önlemez, eğer proleterlerin komünist parti yöresinde toplanmasını engellemez, eğer devrimci hareketin komünist parti tarafından gerçek yönetim işini kolaylaştırırsa, böyle ikili bileşimli bir parti zorunlu ve yararlıdır. Eğer bütün bu koşullara uygun düşmezse, bu ikili bileşimli parti zorunlu değil, yararsızdır; çünkü o zaman ancak komünist unsurların burjuva saflarda dağılmasına, ancak proleter ordunun komünist parti tarafından yitirilmesine götürebilir.

Hindistan gibi ülkelerde durum biraz başkadır. Hindistan gibi sömürgelerin varlık koşullarında özsel ve yeni olan şudur ki, yalnızca ulusal burjuvazi devrimci ve uzlaşıcı partilere bölünmekle kalmamış, ama her şeyden önce, bu burjuvazinin uzlaşıcı bölümü, emperyalizm ile anlaşmaya varabilmiştir. Burjuvazinin, emperyalizmden çok devrimden korkan, yurdunun çıkarlarından çok kendi para kasasının çıkarlarını düşünen bu en zengin ve en etkili bölümü, kendi öz ülkesinin işçileri ve köylülerine karşı emperyalizm ile birleşerek, her iki ayağı ile de devrimin yeminli düşmanları blokunda yer alır. Bu blok parçalanmadan, devrim zafer kazanmaz. Ama onu parçalamak için, uzlaştırıcı ulusal burjuvazinin ihanetini ortaya çıkararak, emekçi yığınları onun etkisinden kurtararak ve proletarya hegemonyasını gerçekleştirmek için zorunlu koşullar sistemli bir biçimde hazırlanarak, bu ulusal burjuvaziye karşı ateşi yoğunlaştırmak gerekir. Bir başka deyişle, Hindistan gibi sömürgelerde, burjuvazi ile sözcülerini bu onur yerinden adım adım uzaklaştırarak, proletaryayı kurtuluş hareketinin önderi

rolüne hazırlamak gerekir. Devrimci bir anti-emperyalist blok kurmak ve bu blok içinde proletarya hegemonyasını sağlamak — görev işte budur. Bu blok, biçimsel olarak tek bir platform ile bağlanmış, tek bir işçi köylü partisi biçimine bürünebilir; ama bu, her zaman zorunlu değildir. Komünist partinin bağımsızlığı, bu ülkelerde, komünizmin ileri unsurlarının temel sloganı olmalıdır, çünkü proletarya hegemonyası ancak komünist parti tarafından hazırlanıp gerçekleştirilebilir. Ama komünist parti, uzlaştırıcı ulusal burjuvaziyi tecrit ettikten sonra, sayısız kentli ve kırsal küçük-burjuvazi yığınlarını kendi arkasından emperyalizme karşı savaşıma sürüklemek için, burjuvazinin devrimci kanadı ile açıkça blok kurabilir ve kurmalıdır da.

Kapitalist bakımdan gelişmiş sömürge ve bağımlı ülkeler devrimci hareketinin ivedi görevleri de buradan çıkar:

1. İşçi sınıfının en iyi unsurlarını komünizme kazanmak ve bağımsız komünist partileri kurmak.
2. Uzlaştırıcı ulusal burjuvazi ile emperyalizm blokuna karşı, işçilerin, köylülerin ve devrimci aydınların ulusal devrimci bir blokunu kurmak.
3. Bu blok içinde proletarya hegemonyasını sağlamak.
4. Kentsel ve kırsal küçük-burjuvaziyi, uzlaştırıcı ulusal burjuvazinin etkisinden kurtarmak için savaşım vermek.
5. Kurtuluş hareketinin, ileri ülkeler proleter hareketi ile ittifakını sağlamak.

Sömürge ve bağımlı Doğu ülkeleri etkin militanlarının karşısına çıkan üç grup ivedi görev, işte bunlardır.

Eğer güncel uluslararası durum ışığında ele alınırlarsa, bu görevler, son derece ciddî ve son derce önemli bir nitelik kazanırlar. Uluslararası durum, şu anda, devrimci hareket içinde ortaya çıkmış geçici bir yatışma dönemi ile belirlenir. Ama nedir yatışma, şu anda ne anlama gelebilir? Ancak Batı işçileri üzerine, Doğu sömürgeleri üzerine, ve her şeyden önce de bütün ülkelerin devrimci hareketinin bayraktarı Sovyetler Birliği üzerine uygulanan baskıda bir pekişme anlamına. Sovyetler Birliği üzerindeki bu baskının hazırlanmasına daha önce emperyalist saflar içinde başlandığından kuşku yok. Estonya ayak-

lanmasına bağlı olarak başlatılan karaçalma kampanyası, Sofya patlamasına bağlı olarak Sovyetler Birliği'ne karşı başlatılan şarlatanca kışkırtma kampanyası, ülkemize karşı burjuva basının genel kampanyası — bütün bu olgular, saldırıya bir hazırlık aşaması oluştururlar. Sokaktaki adamı Sovyetler Birliği'ne karşı saldırılara alıştırmayı ve askerî bir müdahalenin törel öncüllerini yaratmayı gözeten, kamuoyu topçu hazırlığıdır bu. Bu yalan ve karaçalma kampanyasından ne çıkacak? Emperyalistler ciddî bir saldırıya girişmeyi göze alacaklar mı? Göreceğiz. Ama bu saldırıların sömürgeler için hiç de iyi şeyler vaadetmediklerinden kuşkuya pek yer yok. Bu yüzden, emperyalizm tarafından olası bir darbeyi savuşturmak için birleşik devrim güçlerinin bir karşı-saldırıya hazırlanması sorunu, geçiştirilemeyecek bir gündem sorunudur.

Sömürge ve bağımlı ülkelerde devrimci hareketin ivedi görevlerinin özenle yerine getirilmesi, şu anda işte bu yüzden çok büyük bir önem taşıyor.

Durum bu olduğuna göre, sömürge ve bağımlı ülkeler karşısında Doğu Halkları Üniversitesinin özel görevi nedir? Bu özel görev, bu ülkelerdeki devrimci hareketin tüm özelliklerini gözönünde tutmaya ve bu ülkelerden gelmiş kadroları, yukarda açıklanan çeşitli ve ivedi görevlerin yerine getirilmesini güvence altına alabilecek bir yönde yetiştirmeye dayanır.

Doğu Halkları Üniversitesinde, ülkemize sömürge ve bağımlı ülkelerden gelmiş, ona yakın çeşitli öğrenci grupları var. Bu yoldaşların ışık ve bilgiye susamış olduklarını herkes biliyor. Doğu Halkları Üniversitesinin görevi, bu yoldaşları, leninizm teorisi ile silahlanmış, leninizmin pratik deneyimi ile donatılmış, ve sömürge ve bağımlı ülkeler devrimci hareketinin ivedi görevlerini titizlik ve doğrulukla yerine getirmeye yetenekli gerçek devrimciler yapmaktır.

Bunu yaparken, sömürge Doğunun etkin militanlarının pratik çalışmasında, gerçekten devrimci kadrolar yetiştirmek için savaşılması zorunlu iki sapma bulunduğunu da gözden kaçırmamak gerekir.

Birinci sapma, kurtuluş hareketinin devrimci olanaklarını

küçümsemeye, ve sömürge ve bağımlı ülkelerde, bu ülkelerin gelişme durum ve derecelerinden bağımsız olarak, herkesi kapsayan tek bir ulusal cephe düşüncesini abartmaya dayanır. Bu, devrimci hareketi gözden düşürmek, ve komünist unsurları, burjuva milliyetçileri genel korosu içinde eritmekle tehdit eden sağ sapmadır. Bu sapmaya karşı amansız savaşım, Doğu Halkları Üniversitesinin boyun borcudur.

İkinci sapma, kurtuluş hareketinin devrimci olanaklarını çoğumsamaya ve işçi sınıfının emperyalizme karşı devrimci burjuvazi ile ittifakını azımsamaya dayanır. Bana öyle gelir ki, şu son zamanlarda kendi ülkeleri için sovyetik iktidar sloganını ileri sürme yanılgısına düşmüş bulunan Java komünistleri de bu sapmaya tutulmuşlardır. Bu, komünist partiyi yığınlardan tecrit etmek ve onu bir tarikata dönüştürmekle tehdit eden bir sol sapmadır. Bu sapmaya karşı amansız bir savaşım, Doğu sömürge ve bağımlı ülkeleri için gerçekten devrimci kadroların yetiştirilmesi bakımından zorunludur.

Doğu Halkları Üniversitesinin, sovyetik ve sömürge Doğu halkları karşısındaki siyasal görevleri, genel olarak işte bunlardır.

Umalım ki, Doğu Halkları Üniversitesi, alnının akıyla bu görevlerin üstesinden gelebilsin.

Pravda, n° 115.
22 Mayıs 1925.

BİR KEZ DAHA ULUSAL SORUN ÜZERİNE

SEMİÇ YOLDAŞIN MAKALESİ DOLAYISIYLA

(1925)

SEMİÇ yoldaşın, Yugoslav komisyonu içinde yapılan tartışmadan sonra, şimdiki makalesinde, Komünist Enternasyonaldeki RKP delegasyonunun konumuna tamamen ve kayıtsız şartsız katılması, ancak selâmlanabilir; ama bir yanda RKP delegasyonu ve öte yanda Semiç yoldaş arasında, Yugoslav komisyonundaki tartışmadan önce ve bu tartışma sırasında anlaşmazlıklar olmadığını sanmak da yanlış olur. Çünkü Semiç yoldaş, ulusal sorun üzerindeki anlaşmazlıkları, görünüşe göre, bunları yanlış anlamalara indirgeyerek düşünmeye yatkın. Ama ne yazık ki, yanılgısı çok büyük. Makalesinde kendisine karşı girişilen polemiğin, Yugoslav komisyonunda yaptığı "eksik olarak çevrilmiş bir konuşma"nın yolaçtığı bir "yanlış anlamalar dizisi"ne dayandığını söylüyor. Başka bir deyişle, bunun, makasçısının kusuru* olduğu, Semiç yoldaşın konuşmasını, neden

* Rus atasözü. —ç.

bilinmez, eksik olarak çevirmiş bulunan kişinin kusuru olduğu sonucu çıkıyor. Doğrunun ortaya çıkması için kendimi, Semiç yoldaşın bu sözünün gerçekliğe hiç mi hiç uymadığını açıklama zorunda görüyorum. Kuşkusuz, Semiç yoldaşın, açıklamasını, Yugoslav komisyonunda yaptığı, ve Komünist Enternasyonal arşivlerinde saklanan konuşmadan alınmış alıntılarla desteklemesi daha iyi olurdu. Ama, neden bilinmez, bunu yapmamış. Böyle olduğu için, kendimi, çok hoş olmamakla birlikte, gene de çok gerekli olmaktan geri kalmayan bu işi, Semiç yoldaş hesabına yapma zorunda görüyorum.

Semiç yoldaşın, RKP delegasyonunun konumu ile tamamen dayanıştığı şu anda bile, güncel konumunda gene de birçok karanlık nokta kaldığı için, bu iş büsbütün gerekli.

Yugoslav komisyonundaki konuşmamda (bkz: *Bolşevik*, n° 7): 1° ulusal sorunun çözüm yolları üzerindeki anlaşmazlıklar; 2° güncel tarihsel dönemde ulusal hareketin iç toplumsal içeriği üzerindeki anlaşmazlıklar; ve 3° ulusal sorunda uluslararası etkenin rolü üzerindeki anlaşmazlıklar olmak üzere, üç sorun üzerindeki anlaşmazlıklardan sözetmiştim.

Birinci sorun üzerinde, Semiç yoldaşın "ulusal sorunun temel özünü, bolşeviklerin koydukları biçimde, adamakıllı kavramamış olduğunu", ulusal sorunu genel devrim sorunundan ayırdığını, böylece ulusal sorunu anayasal bir soruna indirgeyen bir yola girdiğini ileri sürüyordum.

Tüm bunlar doğru mu?

Semiç yoldaşın Yugoslav komisyonundaki konuşmasından (30 Mart 1925) aşağıdaki parçalarını okuyun ve yargıyı kendiniz verin:

"Ulusal sorun anayasal bir soruna ingirgenebilir mi? İlkin, sorunu teorik düzeyde koyalım. Diyelim ki, bir X devletinde, A, B ve C, üç ulus yaşasın. Bu üç ulus, tek bir devlet içinde yaşama isteğini açıklasın. Böyle bir durumda sözkonusu olan nedir? Elbette iç ilişkileri bu devlet içinde düzenlemek. Öyleyse bu, anayasal düzeyde bir sorundur. Bu teorik durumda, ulusal sorun, anayasal bir soruna indirgenir. ... Eğer, böyle bir teorik durumda, ulusal sorunu anayasal bir soruna indirgiyorsak, o zaman,

ayrılma hakkına kadar ve ayrılma hakkı dahil, ulusların kendi kaderlerini kendilerinin tayin etme hakkının, anayasal sorunu çözmek için gerekli koşul olduğunu söylemek gerek — ve benim durmadan vurguladığım şey de bu. Ve ben anayasal sorunu, sadece ve sadece bu plan üzerinde koyuyorum."

Semiç yoldaşın konuşmasının bu parçaları yorum gerektirmez sanırım. Ulusal sorunu, genel proleter devrim sorununun tamamlayıcı bir parçası olarak düşünen birini, bunu anayasal bir soruna indirgeyemeyeceği açık. Ve tersine: ancak ulusal sorunu genel proleter devrim sorunundan ayıran biri, onu anayasal bir soruna indirgeyebilir.

Semiç yoldaşın konuşması, ulusların kendi kaderlerini kendilerinin tayin etmeleri hakkının, devrimci bir savaşım olmaksızın elde edilemeyeceğini belirtiyor. Semiç yoldaş şöyle diyor:

"Bu hakların ancak devrimci bir savaşımla elde edilebilecekleri anlaşılıyor. Bu haklar parlamenter yoldan elde edilemezler; ancak devrimci yığın eylemleri onları doğurtabilirler."

Ama "devrimci savaşım" ve "devrimci eylemler" ne anlama gelir? "Devrimci savaşım" ve "devrimci eylemler", ulusal sorunu çözmenin zorunlu koşulu olarak, egemen sınıfın alaşağı edilmesi ile, iktidarın alınması ile, devrimin zaferi ile bir tutulabilir mi? Elbette hayır. Ulusal sorunu çözmenin baş koşulu olarak devrimin zaferinden sözedilmesi bir başka şey; ve ulusal sorunun çözüm koşulu olarak "devrimci eylemler" ve "devrimci savaşım"ın ileri sürülmesi bir başka şeydir. Reformlar yolunun, anayasal yolun, ne "devrimci eylemler"i, ne de "devrimci savaşım"ı dıştaladığını belirtmek zorunlu. Şu ya da bu partinin devrimci ya da reformcu niteliği belirlendiği zaman, kararlaştırıcı öğe olarak, kendi başlarına "devrimci eylemler"i değil, ama parti tarafından girişilen ve yararlanılan bu eylemlerin yönelik bulundukları siyasal erek ve görevleri gözönünde tutmak gerekir. Birinci Dumanın 1906'da dağıtılmasından sonra, Rus menşevikleri, bilindiği gibi, "genel grev"in, hatta "silahlı ayaklanma"nın örgütlenmesini öneriyorlardı. Ama bu, onların menşevik olarak kalmalarına hiç de engel değildi. Çünkü bütün

bunları o zaman niçin öneriyorlardı? Elbette çarlığı devirmek ve devrimin tam zaferini örgütlemek için değil, ama bir reform koparına ereğiyle, "anayasa"yı genişletme ereğiyle, "iyileştirilmiş" bir Duma toplama ereğiyle, çarcı hükümet üzerinde "bir baskıda bulunmak" için. Eski düzeni reformdan geçirme uğruna "devrimci eylemler", egemen sınıfın elinde *kalan* iktidar, bu bir sorundur, bu anayasal yoldur. Eski düzeni yıkmak için, egemen sınıfı devirmek için "devrimci eylemler" bir başka sorundur, devrimci yol, devrimin tam zaferi yoludur. Burada fark büyüktür.

Semiç yoldaşın "devrimci savaşım"a başvurmasının —ulusal sorun, anayasal bir sorunun indirgenmiş bulunduğundan—, benim Semiç yoldaşın "ulusal sorunun temel özünü, bolşeviklerin koydukları biçimde, adamakıllı kavramamış olduğunu" söyleyen açıklamamı yalanlaması şöyle dursun, doğruladığını, işte bu nedenle düşünüyorum; çünkü o, ulusal sorunun, kendi başına değil, ama devrim genel sorununun bir parçası olarak, devrimin zaferi sorunu ile çözülmez bir bağlılık içinde düşünülmesi gerektiğini anlamamıştır.

Bu nokta üzerinde direnerek, bu sorunda Semiç yoldaş tarafından düşülmüş bulunan yanılgı konusunda yeni bir şey söylemiş olma iddiasında bulunmuyorum. Kesinlikle böyle bir iddiada bulunmuyorum. Manuyilski yoldaş, Komünist Enternasyonalin V. Kongresinde, Semiç yoldaşın bu yanılgısından daha önce sözetmişti. Şöyle:

"Semiç yoldaş, *Marksizmin Işığında Ulusal Sorun* adlı broşüründe, ve Yugoslav Komünist Partisinin organı *Radnik*'te yayımlanmış bulunan bir makaleler dizisinde, anayasanın gözden geçirilmesi için savaşımı, Komünist Partinin pratik sloganı olarak koyuyor, yani gerçekte, ulusların kendi kaderlerini kendilerinin tayin etme hakkı sorununun tümünü, anayasal alana indirgiyor." (*V. Kongrenin Stenografik Tutanağı*'na bakınız, s. 596 Rusça.)

Yugoslav komisyonunda Zinovyev yoldaş da bu aynı yanılgıdan sözetti:

"Şu var ki, Semiç yoldaşın perspektifinde çok küçük bir şey

eksik — devrim; ulusal sorunun 'anayasal değil, devrimci' bir sorun olduğu eksik." (Bkz: *Pravda*, nº 83.)

Komünist Enternasyonaldeki RKP temsilcilerinin Semiç yoldaşın yanılgısı üzerindeki bütün bu gözlemlerinin bir raslantı sonucu olması temelden yoksun bulunması olanaksız. Ateş olmayan yerden duman çıkmaz.

Semiç yoldaşın ilk yanılgısı, temel yanılgısı böyle.

Öbür yanılgıları, doğrudan doğruya bu temel yanılgıdan çıkıyor.

İkinci sorunla ilgili olarak, ben, konuşmamda (bkz : *Bolşevik*, nº 7), Semiç yoldaşın "ulusal sorunu eninde sonunda bir köylü sorunu olarak düşünmek istemediğini" ileri sürdüm.

Doğru mu bu?

Semiç yoldaşın Yugoslav komisyonundaki konuşmasının şu parçasını okuyun ve yargıyı kendiniz verin:

"Yugoslavya'da ulusal hareketin toplumsal anlamı nedir?" diye sorar Semiç yoldaş. Ve hemen yanıtlar : "Bu toplumsal içerik, bir yanda Sırp sermayesinin, ve öte yanda da Hırvat ve Sloven sermayesinin rekabet savaşımı içindedir." (Semiç yoldaşın Yugoslav komisyonundaki konuşmasına bakınız.)

Sloven ve Hırvat burjuvazisinin Sırp burjuvazisi ile rekabet savaşımının burada belli bir rol oynamaktan geri kalamayacağından elbette kimsenin kuşkusu yok. Ama ulusal hareketin toplumsal anlam ve önemini çeşitli milliyetler burjuvazisinin rekabet savaşımında gören bir adamın, ulusal sorunu aslında bir köylü sorunu olarak düşünemeyeceği de yadsınamaz. Şu anda yerel ve devletin iç sorunu olmaktan çıkıp, bir dünya sorunu, sömürgeler ve bağımlı milliyetlerin emperyalizme karşı bir savaşım sorunu durumuna gelmiş bulunan ulusal sorunun özünü ne oluşturur? Bugün ulusal sorunun özü, sömürgeler ve bağımlı milliyetler halk yığınlarının malî sömürüye karşı, bu sömürgeler ve bu milliyetlerin, egemen milliyetin emperyalist burjuvazisi tarafından siyasal kölcleştirilmesi ve kültürel kişiliksizleştirilmesine karşı savaşımdadır. Ulusal sorun bu biçimde konduktan sonra, çeşitli milliyetler burjuvaları arasındaki rekabet savaşımının ne anlamı olabilir? Herhalde

kesin olmayan, ve hatta, bazı durumlarda, önemsiz bir anlamı olabilir. Burada asıl, bir milliyet burjuvazisinin bir başka milliyet burjuvazisini rekabet savaşımında yenmesi ya da yenebilmesi olgusunun değil, ama egemen milliyetin emperyalist grubunun temel yığınları, ve her şeyden önce de sömürge ve bağımlı ülkeler köylü yığınlarını sömürüp ezmesi, ve onları ezip sömürürken, böylece onları emperyalizme karşı savaşıma sürükleyip, proleter devrimin müttefikleri durumuna getirmesi olgusunun sözkonusu olduğu açık. Eğer ulusal hareketin anlamı ve önemi, çeşitli milliyetlerin burjuvazileri arasındaki rekabet savaşımına indirgenirse, ulusal sorun eninde sonunda bir köylü sorunu olarak düşünülemez. Ve tersine: Eğer ulusal sorun eninde sonunda bir köylü sorunu olarak düşünülürse, ulusal hareketin toplumsal anlam ve önemi, çeşitli milliyetler burjuvazileri arasındaki rekabet savaşımında görülemez. Bu iki formül arasına bir eşit işareti koymak kesinlikle olanaksızdır.

Semiç yoldaş, Stalin'in 1912 sonlarında yazılmış *Marksizm ve Ulusal Sorun* broşürünün bir parçasına atıfta bulunuyor. O parçada, "ulusal savaşım, burjuva sınıfların kendi aralarındaki bir savaşımdır" denir.

Böyle yapmakla, anlaşılan, ulusal sorunun toplumsal anlam ve önemini, belli tarihsel koşullar içinde belirlemeye yönelen kendi formülünün doğruluğuna anıştırmada bulunmak istiyor. Ama Stalin'in broşürü emperyalist savaştan önce, ulusal sorun henüz marksistlerin gözünde dünya çapında bir sorun olmadığı, ve marksistlerin, [ulusların] kaderlerini serbestçe tayin etme hakkına ilişkin temel istemleri, proleter devrimin bir parçası olarak değil; ama burjuva demokratik devrimin bir parçası olarak düşünüldüğü sırada yazılmıştı. O günden bu yana, uluslararası durumun köklü bir biçimde değiştiğini, bir yandan savaş, bir yandan da Rusya'daki Ekim Devriminin, ulusal sorunu burjuva demokratik devrimin bir parçası durumundan, proleter sosyalist devrimin bir parçası durumuna dönüştürdüklerini görmemek gülünç olur. Lenin, daha 1916 Ekiminde, "Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı Üzerine Bir Tartışmanın Özeti" adlı makalesinde, ulusal sorunun, halkların kendi kader-

lerini kendilerinin tayin etme hakkına ilişkin ana sorunun, genel demokratik hareketin bir parçası olmaktan çıktığını, daha şimdiden sosyalist, genel proleter devrimin tamamlayıcı parçası durumuna gelmiş bulunduğunu söylüyordu. Lenin'in olsun, Rus komünizminin öbür temsilcilerinin olsun,ulusal sorun üzerine daha sonraki yazılarının sözünü bile etmiyorum. Yeni tarihsel durum gereğince, yeni bir çağa, *proleter* dünya devrimi çağına girmiş bulunduğumuz şu anda, Semiç yoldaşın, Stalin'in, Rusya'da *burjuva* demokratik devrim döneminde yazılmış broşürünün filanca parçasına atıfta bulunmasının ne anlamı olabilir? Yalnızca şu anlamı olabilir ki, Semiç yoldaş, diyalektiğin temel kurallarını çiğneyerek ve belli bir tarihsel durumda doğru olan bir şeyin, başka bir tarihsel durumda yanlış olabileceği gerçeğini gözönünde tutmaksızın, yer ve zaman dışında, canlı tarihsel durum ile her türlü bağlılık dışında, alıntılar yapıyor. Yugoslav komisyonundaki konuşmamda, ulusal sorunun Rus bolşevikleri tarafından konuş biçiminde, iki aşamanın ayırdedilmesi gerektiğini söylemiştim: burjuva demokratik devrimin sözkonusu olduğu, ve ulusal sorunun, genel demokratik hareketin bir parçası olarak düşünüldüğü Ekim-öncesi aşama ile, artık proleter devrimin sözkonusu olduğu ve ulusal sorunun proleter devrimin tamamlayıcı parçası durumuna gelmiş bulunduğu Ekim aşaması. Bu ayrımın çok büyük bir önem taşıdığını tanıtlamaya pek gerek yok. Korkarım ki, Semiç yoldaş, ulusal sorunun konuş biçimindeki iki aşama arasında varolan bu ayrımın anlam ve önemini henüz kavramamış.

Semiç yoldaşın, ulusal sorunu, aslında bir köylü sorunu olarak değil, ama çeşitli milliyetler burjuvazileri arasında bir rekabet sorunu olarak düşünme girişiminde, "ulusal hareketin içsel gücünün küçümsenmesi ve derinden derine halkçı, derinden derine devrimci niteliğinin anlaşılmaması" (bkz : *Bolşevik*, nº 7, —*J. S.*) olduğunu, işte bu nedenle düşünüyorum.

Semiç yoldaşın ikinci yanılgısı böyle.

Karakteristik olgu: Zinovyev yoldaş, Yugoslav komisyonundaki konuşmasında, Semiç yoldaşın bu yanılgısı üzerine aynı şeyi söylüyor. Şöyle:

"Semiç yoldaşın, Yugoslavya'da köylü hareketinin burjuvazi tarafından yönetildiğini, ve bunun sonucu, devrimci olmadığını söyleyen kesinlemesi yanlış." (Bkz : *Pravda*, nº 83, —*J. S.*)

Bu düşündeşlik bir raslantı sonucu mu? Elbette hayır.

Bir kez daha: ateş olmayan yerden duman çıkmaz.

Ensonu, üçüncü sorunla ilgili olarak, Semiç yoldaşın, "Yugoslavya'daki ulusal sorunu, uluslararası durum ve Avrupa'daki olası perspektifler ile her türlü bağlılık dışında ele alma yolunda bir çaba"ya giriştiğini ileri sürdüm.

Bu, doğru mu?

Evet, doğru. Çünkü Semiç yoldaş, konuşmasında, uluslararası durumun, güncel koşullar içinde, özellikle Yugoslavya ile ilgili olarak, ulusal sorunun çözümünde temel bir etken olduğunu düşündürecek, uzak bir anıştırmada olsun bulunmadı. Yugoslav devletinin kendisinin, başlıca iki emperyalist koalisyon arasındaki dalaşma sonucu kurulmuş bulunması, Yugoslavya'nın bugün çevredeki emperyalist devletler içinde oluşan büyük güçler oyunundan kendini kurtaramayacağı — bütün bunlar Semiç yoldaşın görüş alanı dışında kaldı. Semiç yoldaşın başvurduğu, uluslararası durumda, kendi kaderini serbestçe tayin etme sorununun pratik günlük bir sorun durumuna gelebilmesi sonucunu veren bazı değişiklikleri çok iyi anladığını dile getiren kaynak, şimdi, güncel uluslararası durumda, artık yetersiz bir kaynak olarak kabul edilmelidir. Şimdi sözkonusu olan, uluslararası durumun mümkün ve uzak bir gelecekte bazı değişikliklere uğraması varsayımı altında, ulusların kendi kaderlerini kendilerinin tayini hakkına ilişkin sorunun güncelliğini kabul etmek değildir; bunu, burjuva demokratlar bile, şimdi, gerekirse, perspektif olarak kabul edebilirler. Şimdi sözkonusu olan bu değil: şimdi sözkonusu olan, Yugoslav devletinin, savaşlar ve zor kullanmalar sonucu çizilmiş bugünkü sınırlarını, ulusal sorunu çözmek için bir çıkış noktası ve törel bir temel yapmamak. İki şeyden biri: ya ulusal kaderini serbestçe tayin etme sorunu, yani Yugoslavya'nın sınırlarının iyiden iyiye değişmesi sorunu, uzak bir gelecekte bulanık bir

biçimde beliren ulusal programın bir *ekidir*, ya da ulusal programın *temeli*. Herhalde, kendi kaderini serbestçe tayin etme hakkına ilişkin maddenin, Yugoslav Komünist Partisi ulusal programının aynı zamanda, *hem* bir eki, *hem de* temeli olamayacağı açıktır. Korkarım ki, Semiç yoldaş, kendi kaderini serbestçe tayin etme hakkını, ulusal programın hep bir ek perspektifi olarak düşünmeye devam ediyor.

Semiç yoldaşın, ulusal sorunu uluslararası durumun tümünden ayırdığını, ve bunun da, onda, kaderini serbestçe tayin etme sorununun, yani Yugoslavya'nın sınırlarının değişmesi sorununun, aslında güncel değil, ama akademik bir sorun olması sonucunu verdiğini, işte bu nedenle düşünüyorum.

Semiç yoldaşın üçüncü yanılgısında da durum bu.

Karakteristik olgu: Manuyilski yoldaş, Komünist Enternasyonalin V. Kongresine sunduğu raporunda, Semiç yoldaşın bu yanılgısı üzerine aynı şeyi söyler:

"Ulusal sorunun Semiç yoldaş tarafından tüm konma biçiminin temel öncülü, proletaryanın burjuva devleti, *bir savaşlar ve zor kullanmalar dizisi tarafından çizilmiş bulunan sınırlar içinde* [italikler benim, —*J. S.*] kabul etmesi düşüncesidir."*

Bu düşündeşlik bir raslantı sonucu sayılabilir mi? Elbette hayır.

Bir kez daha: ateş olmayan yerden duman çıkmaz.

Bolşevik, n° 11-12,
30 Haziran 1925.

* Bkz: *Komünist Enternasyonal V. Kongre Stenografik Tutanağı*, s. 597 (Rusça).

KAGANOVİÇ YOLDAŞA VE UKRAYNA KOMÜNİST PARTİSİ MERKEZ KOMİTESİNİN ÖBÜR ÜYELERİNE MEKTUPTAN

(1926)

ŞUMSKİ yoldaşın açıklamasındaki bazı düşünceler doğru. Ukrayna'da, Ukrayna kültürü ve toplumsal yaşamı için geniş bir hareketin başlamış bulunduğu ve geliştiği doğru. Bu hareketin, bize yabancı unsurların eline, ne olursa olsun teslim edilmemesi gerektiği doğru. Ukrayna'da birçok komünistin bu hareketin anlam ve önemini anlamadıkları, bu harekete egemen olmak için önlemler almadıkları doğru. Parti ve sovyet kurumları emekçilerimizin, Ukrayna kültürü ve Ukrayna toplumsal yaşamı konusunda alay ve kuşkuculukla dolu kadrolar arasında bir değişiklik yapılması gerektiği doğru. Ukrayna'daki yeni harekete egemen olacak yetenekteki kadroların özenle seçilip özenle yetiştirilmesi gerektiği doğru. Bütün bunlar doğru. Ama, öte yandan, Şumski yoldaş en azından iki büyük yanılgıya düşüyor.

Birincisi, parti aygıtımız ve sovyet aygıtının ukraynalılaştı-

rılmasını, proletaryanın ukraynalılaştırılması ile karıştırıyor. Parti aygıtımız, devlet aygıtımız ve halk hizmeti gören aygıtlar, belirli bir ritme uyularak ukraynalılaştırılabilir ve ukraynalılaştırılmalıdır da. Ama proletarya yukardan ukraynalılaştırılamaz. Rus işçi yığınları, Rus dili ve Rus kültüründen vazgeçmeye ve Ukrayna kültür ve dilini kendi kültür ve dili olarak tanımaya *zorlanamaz*. Bu, milliyetlerin özgürce gelişme ilkesine aykırıdır. Bu, ulusal özgürlük değil, ama garip bir ulusal baskı biçimi olur. Ukrayna sanayii geliştikçe, çevre kırlardan gelen Ukraynalı işçiler sanayie aktıkça, Ukrayna proletaryasının bileşiminin değişeceği açık. Tıpkı, diyelim belirli bir anda, bir Alman niteliği taşıyan, ve sonradan letonlaşan ya da macarlaşan Letonya ve Macaristan proletaryasının bileşimi gibi, Ukrayna proletaryasının da giderek ukraynalılaşacağı açık. Ama bu, uzun süreli, kendiliğinden, doğal bir süreçtir. Bu kendiliğinden süreç yerine, proletaryanın yukardan zorla ukraynalılaştırılma sürecinin tamamlanmasını istemek, Ukrayna'da, proletaryanın Ukraynalı olmayan katmanları arasında, Ukrayna-karşıtı bir şovenizm körüklemeye yatkın, ütopyacı ve zararlı bir siyaset uygulamak demektir. Bana öyle geliyor ki, Şumski yoldaş ukraynalılaştırmayı yanlış anlıyor ve bu son tehlikeyi hesaba katmıyor.

İkincisi, Ukrayna'da, Ukrayna kültür ve toplumsal yaşamı için yeni hareketin olumlu niteliğini çok doğru bir biçimde vurgulayan Şumski yoldaş, bu hareketin olumsuz yanlarını görmüyor. Şumski yoldaş, Ukrayna'da ülke insanlarından bileşik komünist kadroların güçsüzlüğü nedeniyle, sık sık komünist olmayan aydınlar tarafından yönetilen bu hareketin, şurada burada, Ukrayna kültür ve toplumsal yaşamını sovyet kültür ve toplumsal yaşamının tümünden soyutlamaya yönelik bir savaşım niteliğine, genel olarak "Moskova"ya karşı, genel olarak Ruslara karşı, Rus kültürüne ve onun en yüksek gerçekleşmesine, leninizme karşı bir savaşım niteliğine bürünebildiğini görmüyor. Bu tehlikenin Ukrayna'da gitgide daha gerçek olduğunu tanıtlamaya çalışmayacağım. Yalnızca bazı Ukraynalı komünistlerin bile bu tür kusurlardan bağışık olmadıklarını

söylemekle yetiniyorum. Herkesin bildiği bir şeyden, ünlü komünist Hvilevoy'un Ukrayna basınında yayımlanmış bulunan makalesinden sözetmek istiyorum. Ukrayna proletaryasının, Hvilevoy tarafından istenen "Rusluktan *hemen* arındırılması"; "Ukrayna şiirinin Rus edebiyatı ve bu edebiyatın üslubundan elden geldiğince çabuk kurtulması gerektiği" kanısı; "proletaryanın fikirleri Moskova sanatı olmaksızın da bizce bilinen şeylerdir" sözleri; "genç" Ukrayna aydınlarının bilmem hangi kurtarıcı rolü için duyduğu aşırı hayranlığı; kültürü siyasetten ayırma yolundaki gülünç ve marksist olmayan girişimi, bütün bunlar ve başka birçok benzer şeyler, şimdi, tuhaf olmaktan da öte bir biçimde, bir Ukraynalı komünistin ağzında çınlıyor (ve çınlamaktan da geri kalamaz). Batı Avrupa proleterleri ve onların komünist partileri "Moskova" için, uluslararası devrimci hareketin ve leninizmin bu kalesi için sevgiyle dolup taşarken; Batı Avrupa proleterleri Moskova üzerinde dalgalanan bayrağa hayranlıkla bakarken, Ukraynalı komünist Hvilevoy, Moskova yararına, Ukraynalı militanları "Moskova"dan "elden geldiğince çabuk" kaçmaya çağırmaktan başka söyleyecek bir şey bulamıyor. Ve buna da enternasyonalizm deniyor! Eğer komünistler, Hvilevoy yoldaşın dilinde konuşmaya, ve yalnızca konuşmaya değil, ama bizim sovyetik basınımızda yazmaya da başlarlarsa, komünist olmayan öbür Ukraynalı aydınlar ne demez? Şumski yoldaş, Ukrayna'da yeni harekete egemen olmanın, ancak Hvilevoy yoldaşın aşırılıklarına karşı, komünist saflar içinde savaşılarak mümkün olduğunu anlamıyor. Şumski yoldaş, yükselen Ukrayna kültür ve toplumsal yaşamının, ancak bu aşırılıklara karşı savaşım verilerek bir *sovyet* kültürü ve bir toplumsal *sovyet* yaşamı biçimine dönüştürülebileceğini anlamıyor.

26 Nisan 1926.

ÇİN KONUSUNDA

MERKEZ KOMİTESİ İLE MERKEZ DENETİM KOMİSYONU ORTAK GENEL TOPLANTISINDA "ULUSLARARASI DURUM VE SSCB'NİN SAVUNMASI" ÜZERİNE YAPILAN KONUŞMADAN*

(1 AĞUSTOS 1927)

GELELİM Çin sorununa. Muhalefet tarafından işlenmiş bulunan, Çin devriminin niteliği ve perspektiflerine değgin yanlışlıklar üzerinde durmayacağım. Bunu hiç yapmayacağım, çünkü bu konuda, yeteri kadar inandırıcı bir biçimde, yeteri kadar konuşuldu ve bunları burada yinelemek yararsız. Çin devriminin, güncel aşamada, sözümona bir gümrük özerkliği devrimi (Trotski) olduğu yolundaki kesinleme üzerinde de durmayacağım. Çin'de tarımsal devrimin büsbütün anlaşılmaz bir şey olması sonucunu veren, Çin'de görünüşe göre feodal kalıntılar olmadığı, ve hatta varsa bile, pek bir önem taşımadığı (Trotski ve Radek) yolundaki kesinleme üzerinde durmak da yararsız. Parti basınımız, sizi, muhalefetin Çin sorununda

* Konuşmanın tam metni için bkz: J. Stalin, *Trotskizm mi, Leninizm mi?* İkinci Baskı, Sol Yayınları, Ankara 1976, s. 312-362. —*Ed.*

işlemiş olduğu bu ve benzeri öbür yanlışlardan haberdar etmiş olsa gerek.

Leninizmin, sömürge ve bağımlı ülkelerde, devrimin sorunlarını çözmek için yola çıktığı temel noktalara ilişkin soruna geçelim.

Sömürge ve bağımlı ülkelerde, devrim hareketi sorunlarına eğildikleri zaman, Komünist Enternasyonal ve genel olarak komünist partileri benimsedikleri çıkış noktası nedir?

Bu çıkış noktası, emperyalist ülkelerdeki, öbür halkları ezen ülkelerdeki devrim ile, sömürge ve bağımlı ülkelerdeki, öbür devletlerin emperyalist baskısı altında yaşayan ülkelerdeki devrim arasındaki kesin *ayrımdır.* Emperyalist ülkelerdeki devrim, başka şeydir: bu ülkelerde, burjuvazi öbür halkları ezer; bu ülkelerde, burjuvazi, devrimin tüm aşamalarında karşı-devrimcidir; bu ülkelerde, kurtarıcı savaşım öğesi olarak ulusal öğe eksiktir. Sömürgelerde ve bağımlı ülkelerde, devrim farklıdır; bu ülkelerde, öbür devletlerin emperyalizm boyunduruğu, devrimin etkenlerinden biridir; bu ülkelerde, bu boyunduruğun ucu ulusal burjuvaziye de dokunmaktan geri kalamaz; bu ülkelerde, ulusal burjuvazi, belirli bir aşamada ve belli bir zaman için, ülkesinin emperyalizme karşı devrimci hareketini destekleyebilir; bu ülkelerde, kurtuluş için savaşım öğesi olarak ulusal öğe, devrimin bir etkenidir. Bu ayrımı yapmamak, bu ayrımı anlamamak, emperyalist ülkelerdeki devrim ile sömürge ülkelerdeki devrimi bir tutmak demek, marksizm yolundan, leninizm yolundan çıkmak demektir; II. Enternasyonal yandaşlarının yoluna girmek demektir.

Lenin, Komünist Enternasyonalin II. Kongresine, ulusal sorun ve sömürge sorunu üzerine sunduğu raporda, şöyle diyordu:

"Birincisi, bizim tezlerimizin *temel, esas* fikri nedir? *Ezilen* halklarla *ezen* halklar arasında *ayrımın* yapılması. Biz, II. Enternasyonalin ve burjuva demokrasisinin tersine, bu ayrımı özellikle belirtiyoruz."* (İtalikler benim, —*J. S.*).

* V. İ. Lenin, "Uluslar ve Sömürgeler Komisyonunun Raporu", *Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı*, s. 219-220. —*Ed.*

Muhalefetin temel yanılgısı, birtür devrim ile bir baş a tür devrim arasındaki bu farkı anlamamak ve kabul etmemektir.

Muhalefetin temel yanılgısı, öbür halkları ezen emperyalist bir ülke olan Rusya'daki 1905 devrimi ile, ezilen yarısömürge, öbür devletlerin emperyalist boyunduruğu ile savaşım zorunda bir ülke olan Çin'deki devrimi *bir tutmaktır.*

Bizde, Rusya'da, 1905 yılında, devrim, burjuva demokratik bir nitelik taşımasına karşın, burjuvaziye karşı, liberal burjuvaziye karşı yürüyordu. Neden? Çünkü *emperyalist* bir ülkenin liberal burjuvazisi, karşı-devrimci olmaktan geri kalamaz. İşte tam da bu nedenden ötürüdür ki, o zaman bolşevikler için liberal burjuvazi ile geçici bloklar ve anlaşmalar sözkonusu değildi ve olamazdı. Burdan yola çıkan muhalefet, devrimci hareketin tüm aşamalarında, Çin'de de aynı şeyin yapılması gerektiğini, ulusal burjuvazi ile geçici anlaşmalar ve blokların, koşullar ne olursa olsun, Çin'de hiç bir zaman kabul edilebilir olmadıklarını ileri sürüyor. Ama muhalefet unutuyor ki, ancak ezilen ülkelerdeki devrim ile ezen ülkelerdeki devrim arasındaki farkı anlamayan ve kabul etmeyen kimseler böyle konuşabilir; ancak leninizmden kopan ve II. Enternasyonal yandaşlarına doğru kayan kimseler böyle konuşabilir.

Sömürge ülkelerdeki *burjuva* kurtuluş hareketleri ile geçici anlaşmalar ve bloklaşmaların kabul edilebilirliği konusunda Lenin şöyle der:

"III. Enternasyonal, sömürgelerin ve geri kalmış ülkelerin burjuva demokratlarıyla *geçici bir ittifak* [italikler benim, —*J. S.*] kurmalıdır, ama onlarla kaynaşmamalı, ve en ilkel biçimde olsa da proleter hareketin bağımsızlığını bağnazlıkla korumalıdır..."*

"Biz, sömürge ülkelerinin burjuva kurtuluş [italikler benim, —*J. S.*] hareketlerini, ancak bu hareketler gerçekten devrimci oldukları takdirde, bu hareketlerin temsilcilerinin o ülkelerdeki köylülüğü ve sömürülen geniş yığınları devrimci bir ruhla

* V. İ. Lenin, "Ulusal Sorun ve Sömürgeler Sorunu Üzerinde Tezlerin İlk Tasarısı", *Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı*, s. 217. —*Ed.*

örgütlendirmemize engel olmadıkları takdirde *desteklemeliyiz* ve destekleyeceğiz."*

Nasıl "olabilir" de, *Rusya'da* burjuvazi ile anlaşmaya karşı yıldırımlarını indiren Lenin, Çin'de bu tür anlaşmalar ve blokların kabul edilebilirliğini benimseyebilir? Acaba Lenin yanılmış mıdır? Acaba devrimci taktikten oportünist taktiğe mi dönmüştür? Elbette hayır. Bu, Lenin, ezilen bir ülkedeki devrim arasındaki farkı anladığı için "olmuştur". Bu, Lenin, gelişmesinin belli bir aşamasında, sömürge ülkelerdeki ulusal burjuvazinin kendi ülkelerinin dış emperyalizme karşı devrimci hareketini destekleyebileceğini anladığı için "olmuştur". Muhalefetin anlamak istemediği de bu; ama muhalefet, Leninin devrimci taktiğinden koptuğu, leninizmin devrimci taktiğinden koptuğu için bunu anlamak istemiyor.

Buharin yoldaş, raporunda, Lenin'in bu göstergelerini onların gözüne sokmuş bulunduğu halde, muhalefet liderlerinin, onlara değinme korkusu ile, Lenin'in bu göstergelerinden sözetmekten nasıl özenle kaçındıklarına dikkat ettiniz mi? Peki, sömürge ve bağımlı ülkeler için Lenin tarafından verilmiş, herkesçe bilinen bu taktik göstergelerden neden kaçınırlar? Bu göstergelerden neden korkarlar? Çünkü gerçekten korkuyorlar. Çünkü Lenin'in taktik göstergeleri, trotskizmin Çin devrimi sorunlarındaki tüm ideolojik ve siyasal tutumunu altüst ediyor.

Çin devriminin evreleri konusunda, muhalefet öylesine şaşalamış ki, şimdi Çin devriminin gelişmesinde, her türlü evrenin varlığını yadsıyor. Ama gelişmelerinde bazı evreler olmayan devrimler olabilir mi? Bizim devrimimizin kendi gelişme evreleri olmadı mı? Lenin'in Nisan tezlerini alın; Lenin'in bizim devrimimizde iki evre kabul ettiğini görürsünüz: birinci evre, ana eksen olarak tarımsal hareket ile birlikte burjuva demokratik devrim; ikinci evre de, ana eksen olarak iktidarın proletarya tarafından alınması ile birlikte Ekim Devrimi. Çin devriminin evreleri nelerdir? Bana kalırsa, bunların sayısı üç olmalı: birinci evre, devriminin darbelerini esas olarak yabancı emperyalizme

* V. İ. Lenin, *Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı*, s. 222. —*Ed.*

karşı yönelttiği, ve ulusal burjuvazinin devrimci hareketi desteklediği genel *birleşik* ulusal cephe devrimi, Kanton dönemi; ikinci evre, Yang-Çe nehri üzerinde ulusal orduların belirlemesinden sonraki ulusal burjuvazinin devrimden çekildiği, ve tarımsal hareketin, on milyonlarca köylünün güçlü bir-devrimi biçiminde geliştiği burjuva demokratik devrim (şu anda Çin devrimi gelişmesinin ikinci evresinde bulunmaktadır); üçüncü evre, henüz gerçekleşmemiş, ama gelecek olan sovyetik devrim. Gelişmesinde bazı evreler olmayan hiç bir devrimin bulunmadığını anlamayan biri, Çin devriminin kendi gelişmesi içinde üç evre içerdiğini anlamayan biri, ne marksizmden bir şey anlamıştır, ne de Çin sorunundan.

Çin devriminin birinci evresinin ayırıcı özelliği nedir?

Çin devriminin birinci evresinin ayırıcı özelliği bunun, ilkin,genel birleşik cephe devrimi olması, ve ikinci olarak da, esas olarak dış emperyalist boyunduruğa karşı yönelmiş bulunmasıdır (Hongkong grevi, vb.). Kanton, o zaman, Çin'deki devrimin merkezi, savaş alanı mıydı? Evet, sugötürmez bir biçimde. Bunu şimdi ancak körler yadsıyabilir.

Sömürgesel devrimin birinci evresinin hep bu niteliği taşıyacağı doğru mu? Ben, doğru olduğunu sanıyorum. Komünist Enternasyonalin II. Kongresinin, Çin ve Hindistan'daki devrimi konu alan "Ek Tezler"inde, bu ülkedeki "yabancı egemenliğin toplumsal yaşamın gelişmesini durmadan engellediği, ve bu nedenle, sömürgelerdeki devrimin *ilk adımının* [italikler benim, —*J. S.*] yabancı kapitalizmin yıkılması olması gerektiği"* açıkça söylenir.

Çin devriminin ayırıcı özelliği, onun bu "ilk adım"ı, gelişmesinin birinci evresini, genel birleşik ulusal cephe devrimi dönemini aşmış, ve gelişmesinin ikinci evresine, tarımsal devrim dönemine girmiş bulunmasıdır.

Örneğin Türk (kemalistler) devriminin ayırıcı özelliği, tersine "ilk adım"da, gelişmesinin birinci evresinde, burjuva kurtu-

* Bkz: *III. Enternasyonalin II. Kongre Stenografik Tutanağı*, s. 605, (Rusça). —*Ed.*

luş hareketi evresinde, gelişmesinin ikinci evresine, tarımsal devrim evresine geçmeye bile girişmeksizin, çakılıp kalmasıdır.

Devrimin birinci evresinde, Kanton döneminde, Kuomintang ve onun hükümeti neyi temsil ediyorlardı? Onlar o zaman, işçilerin, köylülerin, burjuva aydınların ve ulusal burjuvazinin blokunu temsil ediyorlardı. Kanton, o zaman devrimci hareketin merkezi, devrimin savaş alanı mıydı? Kanton Kuomintangını, emperyalizme karşı kurtuluş savaşımı hükümeti olarak destekleme siyaseti, o zaman doğru muydu? Kanton ve Ankara, emperyalizme karşı savaşım verdikleri zaman, Çin'de Kanton'a, ve Türkiye'de Ankara'ya bir yardımda bulunmakta haklı mıydık? Evet, haklı idik. Haklı idik, ve o zaman Lenin'in izinde yürüyorduk; çünkü Kanton ve Ankara'nın savaşımı, emperyalizmin güçlerini dağıtıyor, emperyalizmi güçten ve hükümdarlıktan düşürüyor, ve böylece dünya devrim ocağının, SSCB'nin gelişmesini kolaylaştırıyordu. Bugünkü muhalefet liderlerinin o zamanlar Kanton ve Ankara'yı desteklemek, ve onlara belli bir yardımda bulunmak için bizimle birlikte oldukları doğru mudur? Evet, doğrudur. Bundan kuşkulanacak biri boşuna aranır.

Ama sömürgesel devrimin birinci evresinde, ulusal burjuvazi ile tek cepheyi nasıl anlamalı? Bu, komünistlerin, işçi ve köylülerin büyük toprak sahipleri ve ulusal burjuvaziye karşı savaşımı yoğunlaştırmamaları gerektiği, proletaryanın, çok küçük bir ölçüde bile olsa, bir dakika için bile olsa, kendi bağımsızlığından ödün vermesi gerektiği anlamına mı gelir? Hayır. Tek cephe, ancak komünist partiyi kendi siyasal eylemini sürdürmek ve bağımsızca örgütlenmekten, köylülüğü büyük toprak sahipleri karşısına dikmekten, işçilerin ve köylülerin devrimini açıkça örgütlemek ve böylece proletarya hegemonyası koşullarını hazırlamaktan engellemediği durumda ve koşulda devrimci bir anlam taşıyabilir. Buharin yoldaş, raporunda, Komünist Enternasyonalin, Çin Komünist Partisine, işte bu tek cephe anlayışını esinlediğini, herkesçe bilinen belgeler temeli üzerinde, yetkin bir biçimde tanıtladı sanırım.

Kamenev ve Zinovyev yoldaşlar, burada, 1926 Ekiminde

Şangay'a gönderilen, ve şimdilik, Şangay'ın alınmasından önce, tarımsal hareketi yoğunlaştırmanın gerekli olmadığını söyleyen bir tek telgrafa atıfta bulundular. Ben, bizim merkez Komitesini hiç bir zaman ne yanılmaz olarak düşündüm, ne de düşünürüm. Yanlışlıklar yapılabilir ve bu telgraf da, sugötürmez bir biçimde, bir yanlışlıktır. Ama, ilk olarak, bu telgraf, muhalefetten hiç bir işaret olmaksızın, birkaç hafta sonra (Kasım 1926'da) *bizim tarafımızdan yürürlükten kaldırıldı.* İkinci olarak, şimdiye kadar muhalefet bu konuda neden sustu? Neden bu telgrafı *dokuz hafta sonra* anımsadı ve neden bizim bu telgrafı *dokuz hafta önce* yürürlükten kaldırdığımızı partiden saklıyor? Bundan ötürü, bu telgrafın bizim yönetimimizin çizgisini belirlediğine inanmak açık bir karaçalma olur. Gerçeklikte, bu, tek, önemsiz, hiç de Komünist Enternasyonalin çizgisini, bizim yönetimimizin çizgisini belirtici olmayan bir telgraf idi. Örneğin, bu telgrafın, yineliyorum, yönetimimizin çizgisini saptayan ve sugötürmez biçimde karakteristik bir nitelik taşıyan bir dizi belge tarafından yürürlükten kaldırılmış bulunması da bunu gösterir.

Bu belgelere atıfta bulunmama izin verin.

İşte, örneğin, Komünist Enternasyonalin VII. genel toplantısında, *Kasım 1926*'da, yani yukarda sözü geçen telgraftan bir ay sonra kabul edilmiş bulunan karardan bir parça:

"Güncel durumun özgün özelliği, bu durumun, proletaryanın, burjuvazinin önemli katmanları ile bir blok perspektifi ve köylülük ile ittifakının gelecekte bir pekişme perspektifi arasında seçme yapma durumunda kalması sonucunu veren geçici niteliğidir. *Eğer proletarya radikal bir tarım programı formüle etmezse, köylülüğü devrimci savaşıma sürüklemeyecek ve ulusal kurtuluş hareket içindeki hegemonyasını yitirecektir.*" (İtalikler benim, —*J. S.*).

Ve sonra:

"Ulusal kurtuluş işi *tarımsal devrim ile bir tutulmadıkça* [italikler benim, —*J. S.*], Kanton halk hükümeti devrim içinde iktidarda kalamaz, yabancı emperyalizm ve yerli gericilik üzerin-

de tam bir zafer kazanamaz."*

İşte Komünist Enternasyonal yönetiminin çizgisini gerçekten belirleyen bir belge.

Komünist Enternasyonalin, herkesin bildiği bu belgesi üzerinde muhalefet liderlerinin suspus olması çok garip.

Aynı 1926 yılının Kasımında, Komünist Enternasyonalin, Çin sorunu üzerine VII. genişletilmiş genel oturumda kabul edilmiş bulunan kararı, elbette benim de katıldığım Çin komisyonunda hazırlanan ve benim yaptığım konuşmaya atıfta bulunmam, herhalde boşboğazlık olmayacak. Bu konuşma, daha sonra: *Çin'de Devrimin Perspektifleri* başlığı altında, broşür olarak yayınlandı. İşte bu konuşmadan birkaç parça:

"Kuomintang üyeleri ve hatta Çin komünistleri arasında, köylüyü devrim içine sürükleyerek anti-emperyalist tek cepheyi yıkma korkusu ile, kırda devrimi başlatmayı olanaklı olarak görmeyen kimseler bulunduğunu biliyorum. *Bu çok derin bir yanılgı, yoldaşlar. Çin köylülüğü devrime ne kadar çabuk ve ne kadar eksiksiz bir biçimde çekilirse, Çin'deki anti-emperyalist cephe o kadar güçlü ve o kadar kudretli olacaktır.*"

Ve daha ilerde:

"Çin komünistleri arasında, işçilerin maddî ve hukuksal durumlarını düzeltmek için grev yapmalarını doğru bulmayan, ve işçileri grevden vazgeçiren yoldaşlar olduğunu biliyorum. (*Bir ses:* "Kanton ve Şangay'da bu görüldü.") Büyük bir yanılgı bu, yoldaşlar. Çin proletaryasının rolünün ve öneminin çok vahim bir küçümsenmesi bu. Bu durum, tezlerde kesenkes olumsuz bir olay olarak belirlenmelidir. Eğer Çin komünistleri, grevler aracıyla da olsa, işçilere maddî ve hukuksal durumlarını düzeltmekte yardım için güncel elverişli durumdan yararlanmazlarsa, bu çok büyük bir yanlışlık olur. Öyleyse Çin'deki devrim neye yarayacak?"**

Ve işte *1926 Aralığında*, işçilerin savaşımının gelişmesinin

* Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesi VII. Genişletilmiş Genel Toplantı kararına bakınız. —*Ed.*

** Bkz: J. Stalin, "Çin'de Devrimin Perspektifleri". —*Ed.*

bunalıma, işsizliğe, fabrika ve işyerlerinin kapanmasına yolaçtığı söylenerek, Komünist Enternasyonalin Çin'in tüm kentlerinde tedirgin edildiği bir sırada kaleme alınmış bir üçüncü belge:

"Kentlerde geri çekilme ve işçilerin durumlarını düzeltme savaşımının daraltılması genel siyaseti *yanlıştır.* Kırda savaşımı geliştirmek gerek: ama bütün araçlarla işçilerin savaşımına, abartılmış aşırılık ve öncelemeleri dıştalayan örgütlü bir nitelik vermeye çalışarak, aynı zamanda, işçilerin maddî ve hukuksal durumunu düzeltmek için elverişli andan yararlanmak da zorunlu. Özellikle, küçük ve orta Çin burjuvazisinin, olanak ölçüsünde ortak düşmana karşı tek cephe çerçevesinde tutulabilmesi için, kentlerdeki savaşımın büyük burjuvazi katmanlarına, ve her şeyden önce de emperyalistlere karşı yöneltilmesine çalışmak gerek. Uzlaştırma odaları, hakem kurulları vb. sistemini, bu kurumlarda doğru bir işçi siyaseti sağlanması koşuluyla, usa-uygun buluyoruz. Aynı zamanda, grev, işçi toplantıları vb. özgürlüğüne karşı kararnamelerin kesenkes kabul edilemez şeyler oldukları konusunda sizi uyarmayı da zorunlu buluyoruz. Bu sorunun önemi dolayısıyla, bize düzenli bilgi gönderiniz."

Çan Kay-şek'in hükümet darbesinden bir-buçuk ay önce yazılmış dördüncü belge:

"*İşçi ve köylülerin silahlanmasına, yerel köylü komitelerinin, silahlı bir özsavunma vb. ile donatılmış gerçek iktidar organları biçimine dönüştürülmesine* yönelmek zorunlu.

"Komünist Partinin her zaman ve her yerde kendisini böyle göstermesi zorunlu; gönüllü yarı-yasallık siyaseti kabul edilemez; Komünist Parti kendini yığın hareketinin bir engeli olarak gösteremez; *Komünist Parti, Kuomintangdaki sağ kişilerin hain ve gerici siyasetini gizlememeli; bunların yüzündeki maskeyi çıkarmak için, yığınları Kuomintang ve Çin Komünist Partisi yöresinde seferber etmek zorunlu.*

"Kendini devrime adamış bütün militanların dikkatini şu anda Çin devriminin, sınıf güçlerinin kümelenmesi ve emperyalist orduların yığışması ile bağlılık içinde, tehlikeli bir

dönemden geçtiği ve gelecekteki zaferlerinin, ancak gözünü kırpmadan yığın hareketinin gelişmesine yönelme koşulu ile olanaklı oldukları gerçeği üzerine çekmek zorunlu. Yoksa devrimi büyük bir tehlike tehdit eder. Bu nedenle, yönergelerin uygulanması şimdi her zamandan daha zorunlu."

Ve daha da *önce, Nisan 1926*'da, Kuomintang sağcıları ve Çan Kay-şek'in hükümet darbesinden bir yıl önce, Komünist Enternasyonal, "işleri Kuomintang sağcılarının ayrılma ya da kovulmasına doğru yöneltmek gerek"tiğini bildirerek, Çin Komünist Partisini uyarmıştı.

Komünist Enternasyonal, sömürgesel devrimin birinci evresinde, emperyalizme karşı tek cephe taktiğini işte böyle anlıyordu ve gene de böyle anlıyor.

Muhalefet bu yönerge-belgelerin varlığını bilir mi? Elbette, bilir. Peki neden bu yönerge-belgeler konusunda ses çıkarmaz? Çünkü o, gerçeği aramaz, hır çıkarmak ister.

Ama gene de, bugünkü muhalefet liderlerinin, özellikle Zinovyev ve Kamenev yoldaşların leninizmden birşeyler anladıkları, ve aslında, Çin devrimci hareketinde, Komünist Enternasyonal tarafından uygulanan ve Lenin yoldaşın bize tezleri içinde çizmiş bulunduğu aynı siyaseti savundukları bir zaman olmuştu. Komünist Enternasyonalin, Zinovyev yoldaşın Komünist Enternasyonal başkanı olduğu, henüz bir leninist olduğu ve Trotski kampına geçme zamanı bulamadığı *Şubat-Mart 1926*'da toplanmış bulunan VI. genel toplantısından sözetmek istiyorum. Komünist Enternasyonalin VI. genel toplantısından sözediyorum, çünkü bu genel toplantının, Çin devrimi üzerine, Şubat-mart 1926'da oybirliği ile kabul edilmiş, Çin devriminin birinci evresi üzerine, Kanton Kuomintangı ve Kanton hükümeti üzerine, Komünist Enternasyonal ve SSCBKP tarafından yapılmış bulunana benzer, ve şimdi muhalefetin döndüğü bir değerlendirmenin yapıldığı bir kararı var. Bu karardan sözediyorum, çünkü o zaman Zinovyev yoldaş bu karardan yana oy vermiş, ve Trotski, Kamenev yoldaşlar ile bugünkü muhalefetin öbür liderleri dahil, hiç bir Merkez Komitesi üyesi, bu karara karşı çıkmamıştı.

Size bu karardan bazı parçalar aktarmama izin verin. İşte bu kararda *Kuomintang konusunda* söylenmiş olan şey:

"Çin işçilerinin Şangay ve Hongkonk'taki siyasal grevleri (Haziran-Eylül 1925), Çin halkının yabancı emperyalistlere karşı kurtuluş savaşında bir dönüm noktası yarattı... Proletaryanın siyasal eylemi, ülkenin tüm devrimci demokratik örgütlerinin, ve en başta da, devrimci halk partisi —Kuomintang— ile Kanton devrimci hükümetinin gelecekteki gelişme ve pekişmesine güçlü bir atılım kazandırdı. Ana çekirdeğinin, eylemini Çin komünistleri ile birlikte yürüttüğü Kuomintang Partisi, ülkenin bağımsızlığı ve tek bir devrimci demokratik iktidar için,yabancı emperyalistlere ve tüm askeri-feodal düzene karşı, nüfusun bu katmanlarının sınıf çıkarları ortaklığı temeli üzerinde, *işçilerin, köylülerin, aydınların ve kent demokrasinin devrimci blokunu* oluşturur."* (İtalikler benim, —*J. S.*.)

Demek ki, Kanton Kuomintangı, dört sınıfın ittifakı. Bunun, hemen hemen, Komünist Enternasyonalin o zamanki başkanı Zinovyev yoldaşın ta kendisi tarafından onaylanmış "martinovculuk"** olduğunu görüyorsunuz.

Kuomintangın Kanton hükümeti konusunda:

"Kuomintang Partisi tarafından Kanton'da kurulan devrimci hükümet [italikler benim, —*J. S.*], daha şimdiden çok büyük işçi, köylü ve kentli demokrat yığınları ile ilişki kurmasını başarmış, ve onlara dayanarak, emperyalistler tarafından desteklenen karşı-devrimci çeteleri yenmiş bulunmaktadır (ve

* Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesinin VI. Genel Toplantı kararına bakınız. —*Ed.*

** *Martinovculuk* XII. Kongrede, SSCBKP saflarına kabul edilmiş bulunan, eski ünlü menşevik A. Martinov adından geliyor, Çin devrimi sorunu üzerindeki makalelerinden birinde, A. Martinov, proletarya diktatörlüğüne, "kurulu iktidar ile çatışma ve keskin savaşım olmaksızın, ikinci bir devrim olmaksızın" barışçı geçiş tezini formüllendirdi. Partiye muhalif bulunan trotskist-zinovyevist blok, A. Martinov'un bu yanlış tezinin sorumluluğunu, Komünist Enternasyonal ve SSCBKP yönetimi üzerine yıkmak için elinden geleni esirgemedi. —*Ed.*

Kuan-Tung eyaletinin tüm siyasal yaşamında köklü bir demokratlaşma çalışması gerçekleştiriyor). Kendini böylece Çin halkının bağımsızlık savaşımında bir öncü olarak gösteren *Kanton hükümeti, ülkede gelecekteki devrimci demokratik kuruluş için bir örnek hizmeti görüyor* [italikler benim. —*J. S.*]."*

Demek ki, Kanton'daki dört sınıf blokunu temsil eden Kuomintang hükümeti, *devrimci* bir hükümet, ve yalnızca devrimci değil, hatta Çin'de gelecekteki devrimci demokratik hükümet için de bir *örnek* idi.

İşçilerin, köylülerin ve burjuvazinin tek cephesi konusunda:

"Yeni tehlikelere karşı, Çin Komünist Partisi ve Kuomintang, halk ordularının savaşımını desteklemek üzere yığın eylemleri düzenleyerek, emperyalist kamptaki iç çelişkilerden yararlanarak, ve onlara karşı, devrimci demokratik örgütlerin yönetimi altında, *nüfusun en geniş katmanlarının* (işçilerin, köylülerin, *burjuvazinin) ulusal devrimci tek cephesini çıkartarak* [italikler benim, —*J. S.*], en geniş siyasal çalışmayı göstermelidirler."**

Demek ki sömürge ülkelerde, sömürgesel devrimin belli bir evresinde, burjuvazi ile geçici blok ve anlaşmalar, yalnızca kabul edilebilir şeyler değil, ama kesenkes zorunlu şeylerdir de.

Bu, Lenin'in sömürge ve bağımlı ülkelerde komünistlerin taktiği üzerine bilinen göstergelerinde sözünü ettiği şeye çok benziyor, değil mi? Yalnızca, Zinovyev yoldaşın daha şimdiden bunu unutacak zamanı bulması çok acı.

Kuomintangdan çıkma sorunu:

"Çin büyük burjuvazisinin, geçici olarak Kuomintang Partisi yöresinde toplanmış bulunan bazı katmanları, son yıl içinde buradan ayrıldılar; bu olay, Kuomintangın sağ kanadında, açıkça Kuomintangın emekçi yığınlarla sıkı ittifakına karşı çıkan, açıkça komünistlerin Kuomintangdan atılmasından yana ve Kanton hükümetinin devrimci siyasetine karşı görünen

* Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesinin VI. Genel Toplantısı kararına bakınız. —*Ed.*

** Aynı karara bakınız. —*Ed.*

küçük bir grubun oluşmasına yolaçtı. *Kuomintangın İkinci Kongresinde* (Ocak 1926) *bu kanadın yargılanması ve Kuomintang ile komünistler arasında bir savaş ittifakı zorunluluğunun doğrulanması, Kuomintang ve Kanton hükümeti etkinliğinin devrimci yönelimini saptar ve Kuomintanga karşı proletaryanın devrimci desteğini güvence altına alır.* [İtalikler benim, — *J. S.*]*

Demek ki, Çin devriminin birinci evresinde komünistlerin Kuomintangdan çıkması büyük bir yanlışlık olurdu. Ancak, bu karar doğrultusunda oy vermiş bulunan Zinovyev yoldaşın, topu topu bir ay sonra bunu unutacak zamanı bulması çok acı. Çünkü, en geç 1926 Nisanında (bir ay sonra), Zinovyev, komünistlerin Kuomintangdan hemen çıkmasını istiyordu.

Çin Komünist Partisi içindeki sapmalar ve devrimin Kuomintang evresi üzerinden atlamanın kabul edilmezliği konusunda:

"Çin komünistlerinin siyasal kaderlerini serbestçe tayin etmeleri, aynı ölçüde zararlı iki sapmaya karşı savaşım arasında gelişecektir: Çin proletaryasının bağımsız sınıf amaçlarını bilmezden gelen ve genel ulusal demokratik hareket ile canlılıktan yoksun bir kaynaşmaya yolaçan sağ tasfiyeciliğe karşı ve *köylülüğü* unutarak, Çin ulusal kurtuluş hareketinin bu temel ve kararlaştırıcı etkenini unutarak, proleter diktatörlük ve sovyetik iktidar görevlerine hemen yanaşmak üzere, *hareketin devrimci demokratik evresi üzerinden atlamayı gözeten aşırı-sol* eğilimlere karşı savaşım [İtalikler benim, —*J. S.*]."**

Bu karar, Zinovyev, Kamenev ve Trotski yoldaşlarca biliniyor mu?

Bilindiğine inanmak gerek. Herhalde, bu kararın Komünist Enternasyonalin Yürütme Komitesinin VI. genel toplantısında kendisinin başkanlığı altında geçmiş bulunduğu, ve kendisinin de bu karardan yana oy kullandığı, Zinovyev yoldaşça bilinmi-

* Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesinin VI. Genel Toplantısı kararına bakınız. —*Ed.*

** Aynı karara bakınız. —*Ed.*

yor olamaz. Peki muhalefet liderleri şimdi neden bu kararı dünya komünist hareketinin en üst örgütünün başından savıyorlar? Neden bu karar üzerinde suspus oluyorlar? Çünkü bu karar, Çin devriminin tüm sorunlarında, kendilerine karşı dönüyor. Çünkü bu karar, muhalefetin bugünkü tüm trotskist yönelimini yere seriyor. Çünkü onlar Komünist Enternasyonal-den, çünkü onlar leninizmden sapmış bulunuyorlar; ve şimdi, geçmişlerinin korkusu ile, gölgelerinin korkusu ile, Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesinin VI. genel toplantısı kararını korkakça baştan savma zorunda kalmış bulunuyorlar.

İşte Çin devriminin birinci evresinde durum bu.

Geçelim şimdi Çin devriminin ikinci evresine.

Eğer birinci evre devrimin sivri ucunun esas olarak yabancı emperyalizme karşı yöneltilmesi olgusu ile kendini belli ediyorduysa, ikinci evrenin ayırıcı özelliği de, devrimin sivri ucunu esas olarak iç düşmanlara, her şeyden önce de feodallere, feodal rejime karşı yöneltmesidir. Birinci evre, yabancı emperyalizmi devirmek olan görevini yerine getirdi mi? Hayır, getirmedi. Bu görevin gerçekleşmesini, miras olarak Çin devriminin ikinci evresine bıraktı. Daha sonra, koşusunu durdurmak ve bu işi geleceğe aktarmak üzere, emperyalizme karşı devrimci yığınlara ilk atılımı vermekten başka bir şey yapmadı. Devrimin ikinci evresinin de, emperyalistleri dışarı atmak olan görevini tamamen yerine getirmeyi başaramayacağına inanmak gerek. Emperyalizme karşı büyük Çin işçi ve köylü yığınlarına yeni bir atılım verecek, ama bu işi, daha sonra, bu işin tamamlanmasını Çin devriminin bir sonraki evresine, sovyetik evreye aktarmak üzere yapacaktır. Ve bunda da şaşılacak hiç bir şey yok. Bizim devrim tarihimizde de, başka bir durumda ve başka koşullar içinde de olsa, benzer olayların oldukları bilinmez mi? Bizim devrimimizin ilk evresinin de, tarımsal devrimi tamamlama olan görevini tamamen yerine getirmediği, ama bu işi devrimin bir sonraki evresine, feodal kalıntıların kökünü kazıma görevini tamamen ve koşulsuz yerine getirmiş bulunan Ekim Devrimine aktardığı bilinmez mi? Bundan ötürü, eğer Çin Devriminin ikinci evresinde, tarımsal devrimin sonuna kadar tamamlan-

ması başarılamaz ve eğer devrimin ikinci evresi, sayısız köylülük yığınlarına ilk adımı attırdıktan ve onları feodal kalıntılar karşısına diktikten sonra bu işin tamamlanmasını devrimin bir sonraki evresine, sovyetik evreye aktarırsa, bunda şaşılacak hiç bir şey olmayacaktır. Ve bu, ancak Çin'de gelecekteki sovyetik devrimin yararına olacaktır.

Devrimci hareketin merkezi, açıkça, Kanton'dan Vu-han'a kaymış, ve Vu-Han devrimci merkezinin yanında Nankin'de karşı-devrimci bir merkez yaratılmış iken, Çin'deki devrimin ikinci evresinde komünistlerin görevi ne idi? Bu görev, partiyi, proletaryayı (sendikalar), köylülüğü (köylü birlikleri), genel olarak devrimi, açıkça örgütleme olanaklarından sonuna kadar yararlandırmak idi. Bu görev, Vu-Han Kuomintangcılarını sola, tarımsal devrime doğru itmek idi. Bu görev, Vu-Han Kuomintangını karşı-devrim ile savaşım merkezi ve proletarya ile köylülüğün gelecekteki devrimci demokratik diktatörlüğünün çekirdeği durumuna getirmek idi.

Bu siyaset doğru muydu? Olgular, bu siyasetin, büyük işçi ve köylü yığınlarını, devrimin gelecekteki gelişmesi anlayışı içinde eğitmeye yetenekli tek doğru siyaset olduğunu gösterdi.

Muhalefet o zaman hemen işçi ve köylü vekilleri sovyetlerinin kurulmasını istiyordu. Ama bu serüven ruhu, serüvenci bir önceleme idi; çünkü sovyetlerin hemen kurulması, o zaman gelişmenin sol-Kuomintang evresi üzerinden atlanması anlamına gelirdi. Neden? Çünkü komünistler ile ittifakını sürdüren Vu-Han Kuomintangı, saygınlığını yitirecek, büyük işçi ve köylü yığınlarının gözünde maskesini yitirecek zamanı henüz bulmamıştı, henüz burjuva devrimci örgütü olarak tüm olanaklarını tüketecek zamanı bulmamıştı. Çünkü yığınlar, henüz kendi öz deneyimleri ile, bu hükümetin yeteneksizliğine, onu devirmenin zorunluluğuna inanmış olmadıkları bir anda, sovyetler ve Vu-Han hükümetinin yıkılması sloganını formüle etmek demek, gereğinden çok önceleme, yığınlardan kopma, kendini yığınların desteğinden yoksun bırakma ve böylece başlamış bulunan işi başarısızlığa uğratma demektir. Muhalefet, eğer kendisi Vu-Han'daki Kuomintangın devrimci ruhunun

dayanaksızlık ve yetersizliğini anlarsa (bunu anlamak siyasal bakımdan yetişmiş hiç bir militan için güç değil), bunun, bütün bunların yığınlarca da anlaşılması için tamamen yeterli olduğunu; bunun, Kuomintang yerine sovyetleri geçirmek ve yığınları ardından sürüklemek için tamamen yeterli olduğunu sanıyor. Ama bu, kendi bilinç ve anlayışını, milyonlarca işçi ve köylünün bilinç ve anlayışı olarak alan muhalefetin alışılmış aşırı-sol yanılgısından başka birşey değil. Muhalefet, partinin önden gitmesi gerektiğini söylerken haklı. Bu, kendisine saygı gösterilmedikçe, gerçek bir komünist partinin olmadığı ve olamayacağı beylik bir marksist ilkedir. Ama bu, gerçeğin yalnızca bir bölümü. Tüm gerçek şu ki, parti, yalnızca önden gitmemeli, ama sayısız yığınları da *kendi ardından götürmelidir*. Sayısız yığınları ardından götürmeden önden gitmek, aslında hareketin gerisine düşmek, hareketin kuyruğuna takılmak demektir. Artçıdan koparak, artçıyı ardından götürmesini beceremeyerek önden gitmek, gereğinden çok öncelemek demektir; bu, yığınların ileriye doğru hareketini, bir zaman için tehlikeye düşürebilir. Leninist yönetim tastamam şuna dayanır; öncü, artçıyı kendi *ardından götürmesini* bilmelidir; öncü, yığınlardan *kopmaksızın* önden gitmelidir. Ama öncünün yığınlardan kopmaması, sayısız yığınları gerçekten kendi ardından götürebilmesi için, kesin bir koşul, yani *yığınların öncünün göstergelerinin, yönergelerinin, sloganlarının doğruluğuna kendi öz deneyimleri ile inanmaları* koşulu, zorunludur. Eğer büyük yığınlar tarafından desteklenmiyorsa, tek başına partinin, tek başına öncü grubun devrimi yapacak durumda olmadığını, devrimin eninde sonunda sayısız emekçi yığınları tarafından "yapıldığını" anlamayan muhalefetin mutsuzluğu da, işte sayısız yığınların yönetimi ile ilgili bu basit leninist kuralı doğru kabul etmemesidir.

Neden bizler, bolşevikler, çok yakın bir gelecekte, Geçici Hükümeti devirme ve sovyetik iktidarı kurma zorunluluğu ile karşı karşıya kalacağımızdan emin bulunduğumuz halde, 1917 Nisanında, Geçici Hükümeti devirme ve sovyetler iktidarını kurma pratik sloganını formüle etmedik? Çünkü cephe geri-

sinde olduğu kadar cephede de, büyük emekçi yığınları, ve hatta sovyetlerin kendileri bile, böyle bir sloganı sindirmeye henüz hazır değillerdi; çünkü Geçici Hükümetin devrimci ruhuna hâlâ inanıyorlardı. Çünkü Geçici Hükümet, cephe gerisinde olduğu kadar cephede de karşı-devrimi destekleyerek, onurunu ve saygınlığını yitirecek zamanı henüz bulamamıştı. Neden, Lenin, 1917 Nisanında, Leningrad'da, Geçici Hükümetin hemen devrilip sovyetler iktidarının kurulması sloganını formüle eden Bogdatiyev grubunu adamakıllı haşlamıştı? Çünkü Bogdatiyev'in girişimi, Bolşevik Partiyi milyonlarca işçi ve köylüden koparmakla tehdit eden tehlikeli bir önceleme olabilirdi.

Siyasette serüven ruhu, Çin devrimi sorunlarından bogdatiyevcilik — bugün bizim trotskist muhalefetimizi öldüren şey işte bu.

Zinovyev yoldaş bogdatiyevcilikten sözederken, benim bugünkü Çin devrimini Ekim Devrimi ile bir tuttuğumu söylüyor. Bu sözün tutulacak yeri yok. Birincisi, ben "Günlük Konular Üzerinde Notlar" başlıklar makalemde belirttim ki, "karşılaştırma burada saymacadır. Eğer günümüzdeki Çin'in durumu ile, 1917 Rusya'sının durumu arasındaki fark gözönünde tutulursa, bunun ancak kendini zorunlu kılan bütün koşullar ile birlikte kabul ederim".

İkincisi, bir ülkedeki devrimin şu ya da bu akımlarını, şu ya da bu yanlışlıklarını belirtmek için, genel olarak başka ülkelerdeki devrimler ile karşılaştırmalar yapılamayacağını söylemek de saçma olur. Hatta bu devrimler aynı türden olmasalar bile, bir ülkedeki devrim, öbür ülkelerdeki devrimlerden bir şeyler öğrenmez mi? O zaman devrim bilimi kaç para eder? Aslında, Zinovyev bir devrim bilimi olanağını yadsıyor. Lenin'in, Ekim Devriminden önceki dönemde Cheydze, Çereteli, Steklov ve başkalarını, 1848 Fransız Devriminin "lui-blankicilik" ine tutulmuş olmakla suçladığı bir gerçek değil mi? Lenin'in "Lui-Blankicilik" makalesine bakınız, o zaman Lenin'in, 1848 Fransız Devrimi ile bizim Ekim Devrimimizin aynı türden devrimler olmadıklarını bildiği halde; Ekimden önce şu ya da bu militanların yanlışlıklarını belirtmek için 1848 Fransız Devrimi ile karşılaş-

tırmaya geniş ölçüde başvurduğunu görürsünüz. Ve eğer Ekim Devriminden önceki dönemde Cheydze ve Çereteli'nin "luiblankicilik"inden sözedilebilirse, Çin'deki tarımsal devrim döneminde Zinovyev ve Trotski'nin "bogdatiyevciliği"nden neden sözedilemesin?

Muhalefet, Vu-Han'ın devrimci hareketin merkezi olmadığını söylüyor. Ama neden Zinovyev yoldaş o zaman Çin Cavaignac'larına karşı savaşım merkezi durumuna getirmek üzere Vu-Han Kuomintangına "bütün araçlarla yardım etmenin zorunlu" olduğunu ileri sürüyordu? Neden tarımsal hareketin en büyük gelişme merkezi Vu-Han oldu da bir başka yer olmadı? Vu-Han topraklarının (Hu-Nan, Hu-Pe), bu yılın başlarında, tarımsal hareketin en büyük gelişme merkezi olduğu bir gerçek değil mi? Toprakları üzerinde tarımsal devrimin başlayıp geliştiği Vu-Han, devrimci hareketin merkezi, "savaş alanı" olarak düşünülemezken, neden tarımsal yığın hareketinin olmadığı Nankin, "devrimin savaş alanı" (Trotski) olarak adlandırılabilsin? O zaman muhalefetin, Komünist Partinin, Vu-han Kuomintangı ve Vu-Han hükümeti içinde *bırakılmasını* istemesi nasıl açıklanmalı? Muhalefet, 1927 Nisanında, Vu-Han "karşı-devrimci" Kuomintangı ile bloktan yana mıydı? Muhalefetin bu "unutkanlık" ve dağınıklığı nerden geliyor?

Muhalefet, Vu-Han Kuomintangı ile blokun kısa ömürlü çıkmasından kötü yürekli bir sevinç duyuyor, ve Komünist Enternasyonalin, Çin komünistlerine, Vu-Han Kuomintangının olası bir başarısızlığına karşı uyarmamış olduğunu ileri sürüyor. Muhalefetin kötü yürekli sevincinin, yalnızca onun siyasal iflâsına tanıklık ettiğini tanıtlamaya pek gerek yok. Görünüşe bakılırsa, muhalefet, sömürge ülkelerde ulusal burjuvazi ile kurulan blokların, uzun ömürlü olması gerektiğini düşünüyor. Ama yalnızca leninizmin son kalıntılarını da yitirmiş bulunan kimseler böyle düşünebilirler. Eğer Çin'de feodaller ve emperyalizm, güncel aşamada, devrimden daha güçlü çıkmışlarsa, eğer bu düşman güçler tarafından yapılan baskı, Vu-Han Kuomintangında sağa doğru bir dönüşe ve Çin devriminin geçici bir yenilgisine yolaçtıysa, ancak bozgunculuk has-

talığına tutulmuş kimseler bundan sevinç duyabilirler. Muhalefetin, Komünist Enternasyonalin Çin Komünist Partisini, Vu-Han Kuomintangının olası bir başarısızlığına karşı uyarmamış olduğu yolundaki iddiaya gelince, bu bugün muhalefet cephaneliğinin tıkabasa dolu bulunduğu alışılmış dedikodulardan biridir.

Muhalefetin dedikodularını yalanlamak için bazı belgeler aktarmama izin verin.

Birinci belge, 1927 Mayıs ayından:

"Şimdi Kuomintangın iç siyasetinde asıl önemli olan, tarımsal devrimi, özellikle Kuang-Tung'da olmak üzere, bütün eyaletlerde, "tüm iktidar kır köylü birlik ve komitelerine" sloganı altında, sistematik bir biçimde geliştirmektir. *Devrimin ve Kuomintangın başarı temeli işte buradadır.* Çin'de emperyalizme ve ajanlarına karşı geniş ve güçlü siyasal ve askerî bir ordu kurulmasını sağlayacak temel, işte buradadır. Pratik bakımdan, toprakların zoralımı sloganı, Hu-Nan, Kuang-Tung vb. gibi, tarımsal hareketin genişlik kazandığı eyaletler için çok uygundur. *Böyle olmazsa, tarımsal devrimin gelişmesi olanaksızdır.* ... [İtalikler benim. —*J.S.*.]

"Kesenkes güvenilir bir komutanlık ile birlikte, devrimci işçi ve köylülerden oluşan sekiz-on tümenin örgütlenmesine hemen şimdiden girişmek gerek. Güvenilir olmayan birlikleri silahsızlandırma işi, cephelerde olduğu gibi cephe gerisinde de, Vu-Han muhafız birliğinin işi olacak. Bu nokta üzerinde gecikilemez.

"Çan Kay-şek birliklerini dağıtmak, ve toprak sahiplerinin iktidarının özellikle dayanılmaz olduğu Kuang-Tung isyancı köylülerine yardımda bulunmak için, cephe gerisindeki ve Çan Kay-şek birlikleri içindeki çalışmayı pekiştirmek gerek."

İkinci belge, 1927 Mayıs ayından:

"*Tarımsal devrim olmaksızın zafer olanaksızdır. Onsuz, Kuomintang Merkez Komitesi, güvenilmez generaller elinde zavallı bir oyuncak durumuna gelecektir.* Aşırılıklarla, askerler

* Tang Ping-Sian, Çin Komünist Partisinin, Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesinde bir süre temsilcisi olduğu eski merkez komitesi üyesi

aracılığıyla değil, ama köylü birlikleri aracılığıyla savaşmak gerek. Biz kesinlikle toprağın aşağıdan alınmasından yanayız. Tang Ping-Sian'ın* yolculuğu konusundaki kaygıların belirli bir temeli var. Gerekli olan, işçi ve köylü kaygıların belli bir temeli var. Gerekli olan, işçi ve köylü hareketinden kopmak değil, ama ona her türlü araçla katkıda bulunmaktır. *Yoksa, her şeyi yitirirsiniz.*

"*Kuomintangın bazı eski merkez komite liderleri olaylardan korkuyor, duraksıyor, uzlaşma yoluna gidiyorlar.* Kuomintang Merkez Komitesine elden geldiğince Tabandan yeni köylü ve işçi liderler çekmek gerek. *Onların atak sesi eskileri ya gözüpek yapacak ya da ıskartaya çıkartacak.* Kuomintangın bugünkü yapısını değiştirmek gerek. Kuomintangın yönetici doruğunu kesenkes tazelemek ve tarımsal devrimde kendilerini göstermiş yeni liderlerle tamamlamak gerek; çevre, işçi ve köylü birliklerinden gelen milyonlarca üye ile genişletilmeli, *Yoksa, Kuomintang yaşamdan kopma ve tüm yetkisini yitirme tehlikesi ile karşı karşıya kalır.*

"*Güvenilmez generallere karşı bağımlılık durumuna bir son vermek gerek.* Bir yirmibin kadar komünisti seferber edin, buna bir ellibin kadar devrimci Nu-Han ve Hu-Pe işçi ve köylüsü ekleyin, birkaç yeni kolordu kurun, askerî okul öğrencilerinden yararlanın ve *iş işten geçmeden, kendi güvenilir ordunuzu örgütleyin. Yoksa, başarısızlara karşı hiç bir güvence yok.* Güç bir iş bu, ama başka yol da yok.

"Başında Kuomintangın komünist olmayan saygın üyeleri bulunan devrimci bir askerî mahkeme kurun. *Çan Kayşek ile ilişkilerini sürdüren ya da askerleri halka karşı, işçilere ve köylülere karşı kışkırtan subayları cezalandırın.* Yalnızca onları inandırmaya çalışmakla uğraşılamaz. Harekete geçmenin zamanıdır. *Rezilleri cezalandırmak gerek. Eğer Kuomintang üyeleri devrimci jakobenler olmayı öğrenemezlerse, hem halk, hem de devrim için yok olacaklardır.*" [İtalikler benim. —*J. S.*.]

1927'de Vu-Han hükümetinin tarım bakanı olarak, Çin'de tarımsal devrimin gelişmesini her türlü araçla engelledi. Daha sonra, partiden atılması üzerine karşı-devrim saflarına geçti. —*Ed.*

Komünist Enternasyonalin, olayları önceden haber vermiş, tehlikeleri zamanında bildirmiş, ve Kuomintang üyelerinin devrimci jakobenler olamamaları durumunda, Çin komünistlerini Vu-Han Kuomintangının çöküşüne karşı uyarmış bulunduğumu görüyorsunuz.

Kamenev yoldaş, eğer Çin devrimi bir yenilgiye uğradıysa, bunun kusurunun Komünist Enternasyonalin siyasetinde olduğunu, "Çin'de Cavaignac'lar yetiştirmiş" bulunduğumuzu söyledi. Yoldaşlar, bizim partimizde ancak partiye karşı bir suç işlemeye hazır bir adam böyle konuşabilir. Menşevikler, 1917 Temmuz yenilgisi sırasında, sahnede Rus Cavaignac'lar belirdiği sırada, bolşeviklerden işte böyle sözediyorlardı. Lenin "Sloganlar Konusunda" başlıklı makalesinde, temmuz yenilgisinin "Cavaignac'ların zaferi" olduğunu yazıyordu. O zaman menşevikler, eğer Rus Cavaignac'lar belirmişse bunun kusurunun Lenin siyasetinde olduğunu ileri sürerek, bıyıkaltından gülüyorlardı. Kamenev yoldaş, 1917 Temmuz yenilgisi sırasında Rus Cavaignac'larının belirmesinin, başka bir şeyin değil de, Lenin siyasetinin, partimiz siyasetinin sonucu olduğuna inanıyor mu? Burada sayın menşeviklere öykünmek Kamenev yoldaşa yaraşıyor mu? Muhalefetteki yoldaşların bu kadar aşağıya düşebildiklerini sanmazdım... 1905 devriminin yenilgiye uğradığı, ve bu yenilginin, Çin devriminin bugünkü yenilgisinden çok daha derin olduğu bilinir. O zaman menşevikler, 1905 yenilgisinin, bolşeviklerin aşırı devrimci taktiği sonucu olduğunu söylüyorlardı. Kamenev yoldaş, burada da, devrim tarihimizin menşevik yorumunu örnek almayı ve bolşeviklere taş atmayı düşünmüyor mu? Ve Bavyera Sovyet Cumhuriyetinin yenilgisini nasıl açıklamalı? Yoksa sınıf güçleri ilişkisi ile değil de, Lenin siyaseti ile mi? Macaristan Sovyet Cumhuriyetinin yenilgisini nasıl açıklamalı? Yoksa sınıf güçleri ilişkisi ile değil de, Komünist Enternasyonal siyaseti ile mi? Şu ya da bu partinin taktiğinin, sınıf güçleri ilişkisini ortadan kaldırabileceği ya da tersine çevirebileceği nasıl söylenebilir? Bizim siyasetimiz 1905'te, doğru muydu, değil miydi? Neden o zaman yenilgiye uğradık? Olgular, muhalefetin siyaseti ile, Çin'deki dev-

rimin bugün olduğundan daha hızlı bir ritimle yenilgiye uğrayacağına tanıklık etmiyorlar mı? Devrim sırasında sınıf güçleri ilişkisini unutan ve herşeyi yalnızca şu ya da bu partinin taktiği ile açıklamaya kalkışan kişileri nasıl nitelendirmeli? Bu kişiler için ancak şu söylenebilir: onlar marksizmden kopmuşlardır.

Sonuçlar. — Muhalefetin başlıca yanılgıları şunlardır:

1. Muhalefet, Çin devriminin ne niteliğini anlıyor, ne de perspektiflerini.

2. Muhalefet, Çin'deki devrim ile Rusya'daki devrim arasındaki, sömürge ülkelerdeki devrim ile emperyalist ülkelerdeki devrim arasındaki farkı görmüyor.

3. Muhalefet, sömürge ülkelerde, devrimin birinci evresinde ulusal burjuvazi karşısındaki tutum sorununda leninist taktikten kopuyor.

4. Muhalefet, komünistlerin Kuomintanga katılmasına değin sorunu anlamıyor.

5. Muhalefet, öncü (parti) ile artçı (milyonlarca emekçi) arasındaki ilişki sorununda, leninist taktik ilkelerine ters düşüyor.

6. Muhalefet, Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesinin VI. ve VII. genel toplantı kararlarına karşı geliyor.

Muhalefet, kendi siyasetleri ile Çin'deki işlerin şimdi daha iyi gitmiş olacağını ileri sürerek, Çin sorunundaki siyasetini gürültülü bir biçimde övüyor. Muhalefet tarafından yapılan büyük yanlışlıklardan sonra, Çin Komünist Partisinin, Eğer muhalefet tarafından örgütlenen anti-leninist siyaseti, serüven siyasetini benimsemiş bulunsaydı, kesinlikle bir çıkmaza girmiş olacağını tanıtlamaya pek gerek yok. Eğer Çin Komünist Partisi, kısa zamanda ikibin üyeli küçük bir grup olmaktan çıkıp 60.000 üyeli bir yığın partisi durumuna gelmişse; eğer Çin Komünist Partisi, bu dönem içinde, üç milyon dolaylarında proleteri sendikalar içinde örgütlemeyi başarmışsa; eğer Çin Komünist Partisi, milyonlarca köylüyü uyuşukluklarından kurtarmayı ve onlarca milyon köylüyü devrimci köylü birlikleri içine çekmeyi başarmışsa; eğer Çin Komünist Partisi, bu dönem

içinde, ulusal ordunun birçok alay ve tümenlerini kendine kazanmayı başarmışsa; eğer Çin Komünist Partisi bu dönem içinde, proletarya hegemonyası düşüncesini, bir istek olmaktan çıkarıp bir gerçek durumuna dönüştürmeyi başarmışsa — eğer Çin Komünist Partisi, kısa bir süre içinde, bütün bu başarıları gerçekleştirmeyi başarmışsa, bu durum, başka şeyler yanında, onun, Lenin tarafından çizilmiş yolu, Komünist Enternasyonal tarafından gösterilmiş yolu izlemiş bulunmasıyla da açıklanabilir. Muhalefetin siyaseti ile, muhalefetin yanılgıları ile, muhalefetin sömürgesel devrim sorunlarındaki anti-leninist yönelimi ile, Çin devriminin bu başarılarının ya hiç bulunmayacağını, ya da en aza indirgenmiş bulunacağını söylemek gereksiz.

Bundan sadece aşırı-sol dönekler ile serüvenciler kuşku duyabilirler.

Muhalefet Üzerine,
Devlet Yayınları, Moskova 1928.

ULUSAL SORUNU ÇÖZMENİN PROLETER YÖNTEMİ ÜZERİNE

"EKİM DEVRİMİNİN ULUSLARARASI NİTELİĞİ" ADLI MAKALEDEN (1927)

EKİM Devrimi, emperyalizmi yalnızca kendi egemenlik merkezlerinde, yalnızca "metropoller"de sarsmakla kalmadı. Emperyalizmin sömürge ve bağımlı ülkelerdeki egemenliğini yıkmaya çalışarak, emperyalizmin gerisine, onun çevre-bölgelerine de vurdu.

Büyük toprak sahipleri ve kapitalistleri devirerek, Ekim-Devrimi, ulusal ve sömürgesel baskı zincirlerini kopardı, büyük bir devletin, istisnasız tüm ezilen halklarını, bu baskıdan kurtardı. Proletarya, ezilen halkları kurtarmadan kendini kurtaramaz. Ekim Devriminin ayırıcı özelliği, onun SSCB'nde bu ulusal ve sömürgesel devrimleri, ulusal düşmanlık ve uluslar arasındaki çatışmalar bayrağı altında değil, ama SSCB'nde yaşayan milliyetlerin işçi ve köylülerinin karşılıklı güven kardeşçe bir yakınlaşma bayrağı altında, *milliyetçilik* adına değil, ama *enternasyonalizm* adına gerçekleştirmiş bulunmasıdır.

Ulusal ve sömürgesel devrimler bizim ülkemizde proletaryanın yönetimi ve enternasyonalizm bayrağı altında gerçekleştirilmiş bulundukları için, parya-halklar, köle-halklar, işte bu nedenle, kendi örnekleri ile bütün dünyanın ezilen halklarını kendilerine çekerek, insanlık tarihinde *ilk kez* olarak, *gerçekten özgür* ve *gerçekten eşit halklar* durumuna yükselmişlerdir.

Bu demektir ki, Ekim Devrimi, yeni bir çağ, dünyanın *ezilen ülkelerinde,* proletarya ile *ittifak halinde,* proletaryanın *yönetimi altında, sömürgesel* devrimler çağını *açmıştır.*

Eskiden, dünyanın, çok eski çağlardan beri, aşağı ve üstün ırklar halinde, birinciler uygarlığa yeteneksiz ve sömürüye adanmış, tek uygarlık taşıyıcıları olan, ikinciler ise birincileri sömürmekle görevli, siyahlar ve beyazlar halinde bölünmüş bulunduğunu düşünmek "normal" idi. Şimdi, bu söylenceyi ortadan kalkmış ve reddedilmiş olarak düşünmek gerek. Ekim Devriminin en önemli sonuçlarından biride, kurtulmuş, sovyetik gelişme yoluna sürüklenmiş Avrupalı olmayan halklara, gerçekte onların *gerçekten* ileri kültür ve uygarlığı geliştirme bakımından Avrupalı halklardan daha yeteneksiz olmadıklarını göstererek, bu söylenceye ölümcül bir darbe indirmiş olmasıdır.

Eskiden, ezilen halkların tek kurtuluş yönteminin, *burjuva milliyetçiliği* yöntemi, ulusların birbirlerinden soğuması yöntemi, birbirlerinden ayrılmaları yöntemi, çeşitli uluslar emekçi yığınları arasındaki ulusal düşmanlıkların pekiştirilmesi yöntemi olduğunu düşünmek "normal" idi. Şimdi bu söylenceyi yalanlanmış olarak düşünmek gerek. Ekim Devriminin en önemli sonuçlarından biri de, ezilen halkların *proleter, enternasyonal* kurtuluş yönteminin gerçekte olanaklı ve usa-uygun tek doğru yöntem olduğunu göstererek, çok çeşitli halklardan işçi ve köylülerin, *özgür katılma* ve *enternasyonalizm* temeline dayalı *kardeşçe birliğinin,* gerçekte olanaklı ve usa-uygun olduğunu göstererek bu söylenceye ölümcül bir darbe indirmiş olmasıdır. Bütün ülkeler emekçilerinin tek bir dünya ekonomisi biçiminde gelecekteki birliğinin ön-örneği olan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin varlığı, bunu, dolaysız bir kanıt olarak kullanmaktan geri kalamaz.

Ekim Devriminin bu ve öbür benzer sonuçlarının, sömürge ve bağımlı ülkelerdeki devrimci hareket üzerinde ciddî bir etki yapmaktan geri kalamayacaklarını söylemek gereksiz. Çin'de, Endonezya'da, Hindistan'da vb. ezilen halkların devrimci hareketinin büyümesi, ve bu halkların SSCB için duydukları sevginin artışı gibi olaylar, bunun doğruluğunun kuşku götürmez bir belirtisidir.

Sömürgelerin ve bağımlı ülkelerin sarsılmaz sömürü ve baskı çağı *geçmiştir.*

Sömürgeler ve bağımlı ülkelerdeki kurtuluş devrimleri çağı, bu ülkeler *proletaryasının* uyanış çağı, bu proletaryanın devrimdeki *hegemonyası* çağı *gelmiştir.*

Pravda, nº 255,
5-7 Kasım 1927.

ULUSAL SORUN VE LENİNİZM

MEŞKOV, KOVALÇUK VE ÖTEKİ YOLDAŞLARA YANIT

(18 MART 1929)

MEKTUPLARINIZI aldım. Aynı konuda bu ay içinde başka yoldaşlardan aldığım mektuplarda ileri sürülen görüşlere benzer bir tutumu benimsiyorsunuz. Ama ben, özellikle sizi yanıtlamaya karar verdim, çünkü siz, sorunu da sert olarak koyuyorsunuz ve böylelikle konunun aydınlanmasına yardım ediyorsunuz. Kuşkusuz, sözkonusu edilen sorunlara mektuplarınızda sunduğumuz çözüm yanlıştır; ama bu başka bir konu; buna daha aşağıda değineceğiz. Sorunu ele alalım:

I. ULUS KAVRAMI

Rus marksistlerinin uzun zamandan beri bir ulus teorileri vardır. Bu teoriye göre, ulus, tarihsel olarak oluşmuş, şu dört temel niteliğin birliği esası üzerinde doğmuş, kararlı bir insan topluluğudur: dil birliği, toprak birliği, iktisadî yaşam birliği ve

ulusal kültürün özgül birliği içinde beliren ruhsal biçimlenme birliği. Bilindiği gibi, bu teori, partimizde, herkesçe kabul edilmiştir.

Mektuplarınızdan anlaşıldığına göre, siz bu teoriyi yetersiz bulmaktasınız. Ve bunun için ulusun dört niteliğine bir beşincisinin eklenmesini salık veriyorsunuz: Kendine özgü ayrı bir ulusal devletin varlığı. Bu beşinci nitelik olmadan ulusun olmadığını, olamayacağını düşünüyorsunuz. Bence ulus kavramı için önermekte olduğunuz bu yeni beşinci nitelik çok yanlıştır ve ne teorik bakımdan ne pratik ve politik bakımdan haklı gösterilemez.

Sizin şemanıza göre, ancak kendine özgü ve ötekilerden ayrı devleti olan ulusları, ulus olarak tanımak; ve bağımsız devlet niteliğinden yoksun bulunan bütün ezilen ulusları, uluslar listesinden silmek gerekir. Ve aynı zamanda ezilen ulusların ezen ulusa karşı savaşını, sömürge haklarının emperyalizme karşı savaşımını da "ulusal hareket" ya da "ulusal kurtuluş hareketi" kavramı dışında bırakmak gerekir.

Üstelik şemanıza göre şunu ileri sürmek mümkündür:

a) İrlandalıların ancak "özgür İrlanda Devleti" kurulduktan sonra ulus olduklarını ve o zamana kadar ulus sayılamayacaklarını;

b) Norveçlilerin, Norveç'in İsveç'ten ayrılmasından önce bir ulus olmadıklarını ve ancak ayrıldıktan sonra bir ulus sayılabileceklerini;

c) Ukraynalıların, Ukrayna, çarlık Rusyasının bir parçası iken bir ulus oluşturmadıklarını ve ancak "Çentralnaya Rada" düzeni altında Ataman Skoropatski'nin yönetiminde Sovyetler Rusyasından ayrıldıktan sonra bir ulus olabildiklerini, ama Sovyet Ukrayna'nın, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği içinde öteki sovyet cumhuriyetleriyle birleştiği zaman onların bir ulus olmaktan çıktıklarını.

Bu örneklerden daha niceleri belirtilebilir.

Kuşkusuz ki, bu kadar saçma sonuçlara varan bir şemayı bilimsel bir şema saymayız.

Uygulamada, siyasal bakımdan sizin şemanız, kaçınılmaz

olarak, insanı, ulusların ezilmesinin haklı gösterilmesine, emperyalist baskının haklı gösterilmesine götürür. Emperyalistler de ezilen ulusları, haklarına sahip olmayan ulusları, ayrı bir devletleri bulunmayan ulusları gerçek ulus saymıyorlar. Ve bu durumun, onlara, bu ulusları ezme ve sömürme hakkını verdiğini öne sürüyorlar.

Şemanızın, bizim sovyet cumhuriyetlerindeki burjuva milliyetçileri, sovyet uluslarının kendi ulusal sovyet cumhuriyetlerini, sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği içinde birleştirdikten sonra ulus olmaktan çıktıklarını iddia edenleri haklı gösterge sonucu vermesi konusu üzerinde durmayacağım.

Ulus konusunda, Rus marksistlerinin teorisine "ekler" katmak, bu teoriyi "doğrultmak" çabası üzerine söyleyeceklerim bu kadar.

Şimdi yapacak bir şey kalıyor: Rus marksizminin ulus teorisinin tek doğru teori olduğunu tanımak.

II. ULUSLARIN DOĞUŞU VE GELİŞMESİ

Önemli yanılgılarınızdan biri, bugün varolan ulusların hepsini aynı çuvala koymanız ve aralarındaki ilke farkını görmemenizdir.

Bu dünyada çeşitli uluslar var. Kapitalizmin yükselme çağında burjuvazi, feodal düzeni ve feodal parçalanmayı yıkarak, ulusu bir bütün içinde kaynaştırdığı zaman gelişmiş olan uluslar var. Bunlar "modern" denen uluslardır.

Siz kapitalizmden önce de ulusların doğmuş olduğunu ve varlıklarını sürdürdüklerini iddia ediyorsunuz. Ama kapitalizmden önce, feodal düzen zamanında, ülkelerin bağımsız devletçiklere bölünmüş olduğu bir zamanda, bu devletçikler arasında ulusal bağların bulunmadığı ve üstelik böyle bağların gereğinin ısrarla yadsındığı bir zamanda uluslar nasıl varolabilirler? Sizin iddianızın tersine kapitalizm-öncesi dönemde, henüz ulusal pazarlar bulunmadığı için, iktisadî ve kültürel merkezler olmadığı için ve belli bir ulusun ulusal bakımdan parçalanmasına karşı etki yapan etkenler olmadığı için ve bu

etkenler o zamana kadar parçalanmış halde tutulan bu halkın tek bir ulusal bütün içinde birleşmesini sağlayamadığı için uluslar yoktu ve olamazdı.

Kuşkusuz, ulusun öğeleri —dil, toprak, kültür birliği vb...— gökten düşmemişlerdir. Ve dahası, kapitalizm-öncesi dönemde yavaş yavaş oluşmuşlardır. Ama bu öğeler o zaman henüz embriyon halinde idiler. Ve en elverişli durumda, uygun belirli koşulları varlığıyla gelecekte oluşacak olan ulusun ancak potansiyel etkenleri sayılabilirler. Bu potansiyel, ancak ulusal pazarlarıyla, iktisadî ve kültürel merkezleriyle yükselen kapitalizm döneminde gerçeğe dönüşebilmiştir.

Bu bakımdan, Lenin'in *"Halkın Dostları" Kimlerdir ve Sosyal-Demokratlara Karşı Nasıl Savaşırlar?* adlı broşüründe yazdığı, ulusların doğuşu sorunu ile ilgili, dikkate değer tümceleri buraya almak yerinde olur. Ulusal bağların ve ulusal birliğin doğuşunu, klan bağlarının gelişmesiyle açıklayan "narodnik" Mihaylovski ile polemiğe girişen Lenin şöyle yazıyor:

"Ve böylece, ulusal bağlar klan bağların bir devamı ve genellemesi oluyor! Anlaşılan Bay Mihaylovski, toplum tarihine ilişkin fikirlerini okul çocuklarına öğretilen masallardan almaktadır. Toplumun tarihi —bu harcıâlem fikirlere göre— şöyledir: önce, aile, o her toplumun hücresi olan aile vardı, sonra, —öyle deniyor— aile, bir aşiret haline geldi, ve aşiret de bir devlet. Eğer Bay Mihaylovski, ciddî bir havayla bu çocukça saçmaları yineliyorsa, bu —her şey bir yana— yalnızca onun Rus tarihinin bile gidişi hakkında en ufak bir fikre sahip olmadığını gösterir. Eski Rus klan yaşamından sözedilebilirse de, hiç kuşku yok ki, ortaçağlarda, Moskov çarları döneminde, bu klan bağları artık yoktu, yani devlet, hiç de klana bağlı olmayan yerel birliklere dayanıyordu: toprakbeyleri ve manastırlar çeşitli yerlerden köyler edindiler, böyle oluşan topluluklar salt bölgesel birliklerdi. Ama o zamanlar deyimin gerçek anlamıyla, ulusal bağlardan güçlükle sözedilebilirdi: devlet, eski özerkliğin güçlü izlerini, yönetim özelliklerini, bazan kendi birliklerini (yerel boyarlar, savaşa, kendi bölüklerinin başında gidiyorlardı), kendi gümrük

sınırlarını vb. koruyan ayrı "topraklara", hatta bazan prensliklere bölünmüştü. Yalnızca Rusya tarihinin modern dönemi (yaklaşık olarak 17. yüzyıldan bu yana), böyle bölgelerin, toprakların ve prensliklerin bir bütün haline gerçekten kaynaşmasıyla nitelendirilebilir. Pek saygıdeğer Bay Mihaylovski, bu kaynaşma, ne klan bağlarıyla, ne de hatta onların devamı ve genelleşmesi ile sağlanmıştır: bölgeler arasındaki artan değişim, metaların adım adım büyüyen dolaşımı ve küçük yerel pazarların bir tek tüm Rusya pazarı halinde toplanması ile sağlanmıştır. Bu sürecin önderleri ve efendileri tüccar kapitalistler olduğundan, bu ulusal bağların yaratılması, burjuva bağların yaratılmasından başka bir şey değildir."*

"Modern" denen ulusların doğuşu için söylenenler bunlardır.

Burjuvazi ve onun millyetçi partileri, bu dönemde, bu gibi ulusların esas yönetici gücü idi ve şimdi de öyledir. "Ulusal birlik" adına ulusun içinde sınıflararası barış, yabancı ulusların topraklarını fethetme yoluyla kendi ulusunun toprağını genişletme, başka uluslara karşı güvensizlik ve düşmanlık, ulusal azınlıkların ezilmesi, emperyalizm ile ortak cephe, — işte bu ulusların toplumsal, siyasal, ideolojik dağarcığının içeriği bunlardı.

Böyle ulusları, burjuva uluslar olarak nitelendirmek yerinde olur. Örneğin: Fransız ulusu, İngiliz ulusu, İtalyan ya da Kuzey-Amerikan ulusları bunlardandır. Sovyet rejiminin ülkemizde kurulmasından önce Rus ulusu, Ukrayna, Tatar, Ermeni, Gürcü ve Rusya'daki öteki uluslar da böyle burjuva uluslardı.

Bu duruma göre bu tür ulusların kaderi kapitalizme bağlıdır. Ve kapitalizm yıkılınca, bu uluslar da sahneyi terketmek zorundadırlar.

Stalin'in *Marksizm ve Ulusal Sorun* başlıklı broşüründe "Ulus yalnızca bir tarihsel kategori değil ama belirli bir çağın,

* V. i. Lenin, *"Halkın Dostları" Kimlerdir ve Sosyal-Demokratlara Karşı Nasıl Savaşırlar?*, Sol Yayınları, Ankara 1978, s. 32-33. —*Ed.*

yükselen kapitalizm çağının tarihsel bir kategorisidir." ya da "Özünde burjuva bir nitelik taşıyan ulusal hareketin yazgısı, doğal olarak burjuvazinin yazgısına bağlıdır.", ve "ulusal hareketin kesin çöküşü ancak burjuvazinin çöküşüyle mümkündür.", ve "Tam bir barış ancak sosyalizmin egemenliği altında kurulabilir."* dendiğinde, gözönünde tutulan işte bu tipteki burjuva uluslardır.

Burjuva uluslar konusunda söyleyeceklerimiz bunlardır.

Ama bu dünyada başka uluslar da vardır. Bunlar yeni uluslardır. Rusya'da kapitalizmin devrilmesinden sonra burjuvazinin ve onun milliyetçi partilerinin tasfiyesinden sonra, sovyet rejiminin kurulmasından sonra, eski burjuva uluslarının temeli üzerinde oluşan ve gelişen sovyet ulusu.

Bu yeni ulusları kaynaştıran ve onları yöneten, işçi sınıfı ve onun enternasyonalist partisidir. Sosyalizmin başarıyla kurulabilmesi amacıyla kapitalizm kalıntılarının tasfiyesi için ulus içinde işçi sınıfıyla köy emekçilerinin birliği, ulusların ve ulusal azınlıkların hak eşitliği ve serbestçe gelişmesi amacıyla ulusal baskı kalıntılarının ortadan kaldırılması, halklar arasında dostluk ve enternasyonalizm anlayışını kurmak amacıyla milliyetçilik kalıntılarının ortadan kaldırılması, fetih siyasetine ve fetih savaşlarına karşı savaşımda, emperyalizme karşı savaşımda ezilen ya da tüm haklarına sahip olmayan tüm uluslarla ortak cephe — bu ulusların manevî ve toplumsal-siyasal çehreleri işte böyledir.

Bu tipte ulusları sosyalist uluslar olarak nitelendirmek yerinde olur.

Bu yeni uluslar, eski burjuva uluslar temeli üzerinde, kapitalizmin tasfiyesi ve sosyalizm ruhunda kendilerinin kökten biçim değiştirmeleri sonucunda doğdular ve geliştiler. Sovyetler Birliği'nin bugünkü sosyalist uluslarının —Rus, Ukrayna, Beyaz-Rus, Tatar, Başkır, Özbek, Kazak, Azerbaycan, Gürcü, Ermeni uluslarının— ve öteki ulusların eski Rusya'daki karşılıkları olan burjuva uluslarının sınıf içeriği bakımından ve ma-

* Bu yapıtın 20 ve 28. sayfalarına bakınız. —*Ed.*

nevî çehresi bakımından, toplumsal-siyasal çıkarları ve eğilimleri bakımından kökten değişik olduklarını kimse yadsıyamaz.

İşte tarihin tanımış olduğu iki tip ulus bunlardır.

Eski ulusların, burjuva ulusların yazgısının, kapitalizmin yazgısına bağlanmasını kabul etmiyorsunuz. Kapitalizmin tasfiyesiyle eski ulusların, burjuva ulusların da tasfiye edileceği tezini kabul etmiyorsunuz. Ama bu ulusların yazgısını, kapitalizmin yazgısına değil de neye bağlayabiliriz? Kapitalizmin yokolmasıyla, onun ortaya çıkardığı burjuva ulusların da ortadan kalkacağını anlamak güç bir şey midir? Eski ulusların, burjuva ulusların, sovyet rejimi altında, yaşamlarını sürdürebileceklerini mi düşünüyorsunuz? Bir bu eksikti...

Kapitalizm düzeni içinde varolan ulusların tasfiyesinin, genel olarak ulusların tasfiyesi anlamında, her tipten ulusun tasfiyesi anlamında alınacağından korkuyorsunuz. Niçin ve neye dayanarak? Burjuva uluslardan ayrı başka ulusların da, burjuva uluslardan çok daha birbirine kaynaşmış ve hayatiyet dolu uluslar olduğunu bilmez misiniz?

Yanılgınız, burjuva uluslarından başka ulus görememenizde ve bunun sonucu olarak Sovyetler Birliği'nde eski ulusların, burjuva ulusların enkazı üzerinden doğan sosyalist ulusları yaratmak dönemini gözden kaçırmanızdadır.

Sorun, burjuva ulusların tasfiyesinin, genel olarak, ulusların tasfiyesi anlamını taşımadığı ve ancak burjuva ulusun tasfiyesinin sözkonusu olduğudur. Eski ulusların, yani burjuva ulusların enkazları üzerinde, herhangi bir burjuva ulustan çok daha iyi kaynaşmış olan yeni uluslar, sosyalist uluslar doğarlar. Yeni uluslar çok daha iyi kaynaşmışlardır, çünkü bunların bağrında burjuva ulusları bölen uzlaşmaz sınıf çelişkileri yoktur. Ve bu uluslar, herhangi bir burjuva ulustan çok daha evrensel halkçı bir nitelik taşırlar.

III. ULUSLARIN VE ULUSAL DİLLERİN GELECEĞİ

Sosyalizmin dünya ölçüsünde zaferiyle, sosyalizmin bir ülkede zaferi arasında bir eşit işareti koymakla ve sosyalizmin

dünya ölçüsünde değil tek bir ülkede zaferi sağlamasıyla, ulusal farkların ve ulusal dillerin ortadan kalkmasının, ulusların birleşerek tek bir ortak dilin oluşmasının mümkün ve gerekli olduğunu öne sürerek ciddî bir yanılgıya düşüyorsunuz. Burada tamamen ayrı olan şeyleri birbirine karıştırıyorsunuz: "ulusal baskının ortadan kaldırılmasını", "ulusal farkların tasfiyesiyle", "ulusal devlet çitlerinin ortadan kaldırılmasını", "ulusun yokoluşuyla", "ulusların kaynaşmasıyla".

Böyle birbirinden ayrı kavramların eşanlamda kullanılması, marksistlerce kabul edilemez. Bizde, bizim ülkemizde, ulusal baskı çoktan yokedilmiştir, ama bu hiç bir zaman, ulusal farkların yokolduğu, ülkemizin uluslarının tasfiye edildiği anlamına gelmez. Bizim ülkemizde ulusal devlet çitleri, sınır muhafızlarıyla, gümrükleriyle çoktan ortadan kaldırılmıştır, ama bu hiç bir zaman ulusların birbiriyle kaynaştığı ve ulusal dillerin yokolduğu, bu dillerin yerini bütün ulusların ortak bir dilinin aldığı anlamına gelmemektedir.

Doğu Halkları Üniversitesinde verdiğim söylev (1925) sizi tatmin etmemiş. Bu söylevde, sosyalizmin *tek bir ülkede* zaferinden sonra, örneğin bizim ülkemizde ulusal dillerin sönüp yokolacağı, ulusların birbiriyle kaynaşacağı ve ulusal dillerin yerini tek bir ortak dilin alacağı tezini çürütüyorum.

Sözlerimin, Lenin'in, sosyalizmin amacının yalnızca, insanlığın küçük devletlere bölünmesini ve uluslar arasında her türlü ayrıma son vermek değil, yalnızca, ulusları birbirine yaklaştırmak değil, onları kaynaştırmak olduğu yolundaki ünlü teziyle çeliştiğini düşünüyorsunuz.

Ve sonra bu sözlerimin, Lenin'in bir başka teziyle, sosyalizmin *dünya ölçüsünde* zaferiyle ulusal farkların ve ulusal dillerin sönüp yokolmaya başlayacağı, böyle zaferden sonra ulusal dillerin yerini ortak bir dilin almaya başlayacağı yolundaki teziyle de çeliştiğini düşünüyorsunuz.

Bu tamamen yanlıştır yoldaşlar. Bu derin bir yanılgıdır.

Yukarda, bir marksistin, sosyalizmin tek bir ülkede zaferi ile sosyalizmin dünya ölçüsünde zaferi gibi iki ayrı olayı bir çuvala koymaması gerektiğini belirttim. Unutmamak gerekir ki,

bu birbirinden tamamen ayrı olan iki olay birbirinden tamamen ayrı olan iki aşamayı ifade eder; yalnız zaman bakımından ayrı değil (ki bu da çok önemlidir), öz bakımından da ayrıdır. Ulusal güvensizlik, ulusal tecrit, ulusal düşmanlık, ulusal çatışmalar, hiç kuşku yok ki, bilmem hangi "doğuştan gelme" ulusal saldırma duygusundan ileri gelmemektedir; emperyalizmin yabancı ulusları köleleştirme eğiliminden, ulusal köleliştirme tehdidi karşısında bu ulusların duydukları korkudan ileri gelmektedir. Kuşkusuz, dünya emperyalizmi varlığını sürdürdükçe bu eğilim ve bu korku da kalacaktır. Ve bunun sonucu olarak ülkelerin büyük çoğunluğunda ulusal güvensizlik, ulusal tecrit, ulusal düşmanlık ve ulusal çatışmalar sürüp gidecektir. Tek bir ülkede sosyalizmin zaferinin ve emparyalizmin tasfiyesinin, ülkelerin çoğunluğunda emperyalizmin ve ulusal baskının tasfiyesi anlamına geldiği söylenebilir mi? Besbelli ki söylenemez. Bundan çıkan sonuç şudur ki, sosyalizmin tek bir ülkede zaferi, dünya emperyalizmini ciddî olarak zayıflatmakla birlikte, ulusların ve dünyanın ulusal dillerinin bir ortak bütün içinde kaynaşması için gerekli koşulları yaratmaz ve yaratamaz.

Sosyalizmin dünya ölçüsünde zaferi dönemi, sosyalizmin tek bir ülkede zaferi döneminden, her şeyden önce emperyalizmi bütün ülkelerde tasfiye etmesi, yabancı ulusları köleleştirmek eğilimini olduğu gibi, ulusal köleleşme tehdidi karşısında duyulan korkuyu da ortadan kaldırması bakımından, ulusal güvensizliğin, ulusal düşmanlığın köklerini kazıması, ulusları tek bir dünya sosyalist iktisadî sistemi içinde birleştirerek böylelikle bütün ulusların bir bütün içinde derece derece birleşebilmeleri için gerekli gerçek koşulları yaratması bakımından birbirinden ayırdedilmelidir.

İki dönem arasındaki temel fark budur.

Bundan çıkan sonuç şudur ki, birbirinden ayrı bu iki dönemi birbirine karıştırmak ve bu ikisini aynı çuvala koymak bağışlanmaz bir yanılgıya düşmek olur. Doğu Halkları Üniversitesindeki söylevimi ele alalım. Bunda şöyle denmektedir:

"Sosyalizm döneminde bütün öteki diller yokolacağına göre, tüm insanlık için ortak tek bir dilin yaratılmasından

sözediliyor (örneğin, Kautsky). Ben bu evrensel nitelikteki tek bir dil teorisine pek inanmıyorum. Herhalde, deneyim, böyle bir teoriden yana değil, ama ona karşı konuşuyor. Şimdiye kadar işler, sosyalist devrimin, dillerin sayısını azaltması değil, ama artırması biçiminde oldu; çünkü insanlığın en derin katmanlarını sarsan ve onları siyasal alana çeken sosyalist devrim, eskiden tanınmayan ya da az tanınan bir dizi yeni milliyeti yeni bir yaşama uyandırır. Eski çarlık Rusyasının, içinde en az 50 milliyet ve etnik topluluk barındırdığına kim inanabilirdi? Oysa, eski zincirleri kıran ve bir dizi unutulmuş halk ve topluluğu ileriye süren Ekim Devrimi, onlara yeni bir yaşam ve yeni bir gelişme kazandırdı."*

Yukarıya aldığım parçadan ilk olarak anlaşılacak şey, Kautsky tipinden kimselere karşı dikildiğimdir. Kautsky her zaman ulusal sorunun cahili olmuştur, ulusların gelişmesi mekanizmasını anlamayan, ulusların kararlılığını sağlayan devsel güç hakkında fikri olmayan birisi, sosyalizmin zaferinden çok önce, daha burjuva demokratik rejimler sırasında ulusların birbiriyle kaynaşabileceğini sanan bir adam körü körüne Çeklerin ulus olarak, hemen hemen almanlaştırıldığını, bir gelecekleri olmadığını iddia eden ve Almanların Bohemya'daki almanlaştırma "çalışmalarını" övmek küçüklüğüne düşen bir adam olmuştur, ve öyle de kalmıştır.

Konuşmamdan aldığım yukardaki parçadan çıkan bir sonuç da, benim gözönünde bulundurduğum şeyin sosyalizmin *dünya ölçüsünde* zaferi değil, yalnız sosyalizmin *tek bir ülkede* zaferi olduğudur. Bu bakımdan tek bir ülkede sosyalizmin zaferi döneminin, ulusların ve ulusal dillerin kaynaşması için gerekli koşulları sağlamadığını, tam tersine bu dönemin eskiden çarlık emperyalizmi tarafından ezilen ve bugün sovyet devrimi tarafından ulusal baskıdan kurtarılan ulusların dirilişi ve gelişmesi için elverişli bir durum yarattığını öne sürdüm (ve öne sürmekteyim).

Ve ensonu, söylevin bu bölümünden çıkan sonuç şudur ki,

* Bu yapıtın 257-258. sayfalarına bakınız. —*Ed.*

iki ayrı tarihsel dönem arasındaki pek büyük farkı gözden kaçırmışsınız ve bu yüzden de Stalin'in söylevinin anlamını kavramamışsınız ve sonunda da kendi yanılgılarınızın çıkmazında kaybolup gitmişsiniz.

Lenin'in, sosyalizmin dünya ölçüsünde zaferinden sonra ulusların sönüp yokolmaları ve birbirleriyle kaynaşmaları tezlerine geçelim.

İşte 1916'da yayınlanmış olan ve bilmem neden, mektuplarınızda tam olarak belirtilmeyen Lenin'in "Sosyalist Devrim ve Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı" başlıklı yazısından çıkardığımız bu tezlerden biri:

"Sosyalizmin amacı yalnızca insanlığın küçücük devletlere bölünmesine ve ulusların herhangi bir şekilde tecrit edilmesine son vermek değildir. Amaç yalnızca ulusları birbirine yaklaştırmak değildir, onları bütünleştirmektir. ... Nasıl ki, insanlık, sınıfların ortadan kalktığı döneme ancak ezilen sınıfın diktatörlüğünün sürdüğü bir geçiş dönemini aşarak ulaşabilirse, ulusların kaçınılmaz olan bütünleşmesine de ancak bütün ezilen ulusların kurtulduğu, yani ezen ulustan ayrılma özgürlüğüne kavuştuğu bir geçiş dönemini aşarak varabilir."*

Ve İşte Lenin'in öteki tezi ki, bu da sizin mektubunuzda tam olarak belirtilmemiştir:

"Halklar ve ülkeler arasında ulusal ve siyasal bakımından farklar olduğu sürece —ki bu farklar, dünya ölçüsünde proletarya diktatörlüğü kurulduktan sonra bile uzun, pek uzun zaman devam edecektir—, bütün ülkelerin işçi sınıfı hareketinin uluslararası taktik birliği, bu farklılıkların silinmesini değil, ulusal ayrılıkların yokedilmesini değil (şu anda bu anlamsız bir hayaldir), tam tersine, komünizmin *temel ilkelerini* (sovyet iktidarı ve proletarya diktatörlüğünü) belli özelliklerinde *doğru bir biçimde değiştirecek* uygulamanın ulusal ve siyasal farklılıklarına, doğru bir biçimde uyarlanmasını ve uygulanmasını gerektirir."**

* V. İ. Lenin, *Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı*, s. 144-145. —*Ed.*

** V. İ. Lenin, *"Sol" Komünizm, Bir Çocukluk Hastalığı*, Sol Yayınları, Ankara 1978, s. 105. —*Ed.*

Burada belirtmek gerekir ki, yukardaki parça Lenin'in 1920'de yayınlanan *"Sol" Komünizm, Bir Çocukluk Hastalığı* adlı broşüründen alınmadır; yani sosyalist devrimin tek bir ülkede zaferinden sonra, sosyalist devrimin bizim ülkemizdeki zaferinden sonra yayınlanan broşürden.

Aktarılan bu parçalardan çıkan sonuç şudur ki, ilkin Lenin, ulusal ayrılıkların yokolması ve ulusların kaynaşması sürecini, sosyalizmin tek bir ülkede zaferi döneminde değil, ancak onu izleyen dönemde, yani bir dünya sosyalist ekonomisinin temellerinin atılmış olacağı sosyalizmin bütün ülkelerde zaferi döneminde düşünmektedir.

Aktarılan bu parçalardan çıkan bir başka sonuç da, Lenin'in, ulusal farkların sosyalizmin tek bir ülkede zaferi döneminde ortadan kalkacağını düşünmeyi "saçma bir düş" olarak nitelendirmesidir.

Aktarılan bu parçalardan şu anlam da çıkmaktadır ki, Stalin, Doğu Halkları Üniversitesindeki söylevinde, ulusal farkların ve ulusal dillerin, sosyalizmin tek bir ülkede, bizim ülkemizde zaferi döneminde ortadan kalkabileceğini yadsımakta tamamen haklıydı ve siz Stalin'inkine karşıt bir görüşü savunmakla tam bir yanılgı içindesiniz.

Ve ensonu bu aktarılan parçalardan çıkan sonuç şudur ki, sosyalizmin zaferinin tamamen ayrı olan iki dönemini birbirine karıştırmakla, siz, Lenin'i anlamamışsınız, ulusal sorunda Lenin'in çizgisini çarpıtmışsınız ve bunun sonucunda istemediğiniz halde leninizme aykırı bir tutumu benimsemişsiniz.

Ulusal farkların kaldırılmasının ve ulusal dillerin yokolmasının, dünya emperyalizminin yenilgisinden hemen sonra, bir atılımda, örneğin tepeden alınma bir kararname ile mümkün olacağını düşünmek yanlış olur. Bundan büyük bir yanılgı olamaz. Yukardan bir kararname ile, zorbalık yoluyla ulusların kaynaşmasını sağlamaya kalkışmak, emperyalistlerin oyununa gelmek, ulusların kurtuluş davasına kötülük etmek, uluslar arasında kardeşçe işbirliğini örgütlendirme davasını toprağa gömmek olur. Böyle bir siyaset, çarlık yönetiminin rusla[illegible]ma siyaseti gibi bir şey olur.

Herhalde biliyorsunuz ki, bu türden bir ulusal özümleme siyasetine, halk düşmanı karşı-Devrimcilerin siyaseti olarak, felâket getiren bir siyaset olarak, marksizm-leninizm ideolojisinde yer yoktur.

Ayrıca ulusların ve ulusal dillerin olağanüstü bir kararlılıkla, devsel bir direnme gücüyle, özümleme siyasetine karşı koyduğunu da biliyorsunuzdur. Özümleme siyasetini en sert biçimde uygulamaya kalkışan Türkler, yüzyıllar boyunca Balkan Uluslarını ortadan kaldırmak şöyle dursun, en sonunda gerçeği kabul etmek zorunda kalmışlardır. Türk özümleyicilerinin [...] sertliğinden geri kalmayan çarlık Rusyasının ruslaştırıcıları, Prusya Almanyasının almanlaştırıcıları, (...) yüzyıldan uzun bir süre Polanya ulusunu parçalamaya ve dağıtmaya çalıştılar: bu ulusları yokedemedikleri gibi, onlar da boyuneğmek zorunda kaldılar.

Dünya emperyalizminin yenilgisinden hemen sonra, ulusların evrimi bakımından olayların olası gelişmesini tam doğru olarak görebilmek için bütün bunları hesaba katmak gerekir.

Sosyalizmin bütün ülkelerde zaferi döneminin birinci evresinin, ulusların ve ulusal dillerin yokoluşunun başlangıcı tek bir dünya dilinin kuruluşunun başlangıcı olacağını sanmak yanlış olur. Tam tersine, ulusal baskıların kesin olarak tasfiye edileceği bu birinci aşama, daha önce ezilmekte olan ulusların ve ulusal dillerin açılıp gelişmesi aşaması, uluslar arasında fark eşitliğinin uygulanması aşaması, karşılıklı ulusal güvensizliğin ortadan kaldırılması aşaması, uluslar arasındaki bağların kurulması ve sıklaştırılması aşaması olacaktır. Ancak bu dönemin ikinci evresinde, kapitalist dünya ekonomisi yerine birleşmiş bir sosyalist dünya ekonomisi kuruldukça, ancak bu evrede ortak dil türünden bir şey yerleşmeye başlar; çünkü uluslar ancak o aşamada kendi ulusal dillerinin yanında, ilişkilerini kolaylaştırmak için iktisadî, siyasal ve kültürel işbirliğini kolaylaştırmak için uluslararası bir dilin gereğini duyacaklardır. Demek ki bu evrede, ulusal diller ile, ortak uluslararası dil, birbirine paralel olarak varlıklarını sürdürebileceklerdir. Başlangıçta tek bir ortak dili olan bütün uluslar için yalnız bir

dünya iktisadî merkezinin yaratılmaması, ayrı ayrı uluslar grupları için birçok bölgesel iktisadî merkezler meydana getirilmesi ve bu merkezlerde her grubun kendi ortak dilinin konuşulması mümkündür. Bu merkezlerin tek bir dünya sosyalist ekonomi merkezi içinde birleşmeleri ve bütün ulusların ortak diliyle konuşmaları, daha sonra olacaktır.

Proletaryanın dünya diktatörlüğü döneminin ancak bu sonraki evresindedir ki, dünya sosyalist ekonomi sistemi yeteri kadar güçlenip sosyalizm, halkların kendi doğasına gireceği zamandır ki, ulusların deneyim ile ortak bir dilin ulusal diller üzerindeki üstünlüğünü anladıkları zamandır ki, ancak o zamandır ki, ulusal farklar, yerini herkesin konuştuğu ortak dünya diline terkederek sönüp yokolmaya başlayacaktır.

Bence ulusların geleceği tablosu, ulusların, gelecekte birbirleriyle kaynaşmaları yolunda gelişmeleri tablosu aşağı yukarı böyle bir tablodur.

IV. ULUSAL SORUNDA PARTİNİN SİYASETİ

Yanılgılarınızdan biri ulusal sorunu toplumun toplumsal-siyasal evriminin genel sorununun bir parçası olarak ve bu genel soruna bağımlı olarak ele almamanız, bunu kendi kendine yeten, yönelimi ve niteliği bir bütün olarak tarih boyunca değişmeyen bir şey gibi düşünmenizdir. Onun için siz, her marksistin gördüğü şeyi, ulusal sorunun her zaman aynı niteliği taşımadığını ve ulusal hareketin nitelik ve görevlerinin devrimin değişik gelişme dönemlerine göre değiştiğini göremiyorsunuz.

Ve böylece gelişmesinin ayrı ayrı evrelerinde devrimin nitelik ve görevlerindeki değişmelerin ulusal sorunun nitelik ve görevlerinde buna uygun değişiklikler meydana getirdiğini ve bunun sonucu olarak partinin ulusal sorundaki siyasetinin de değiştiğini ve devrimin belirli bir değişme dönemiyle bağlı olan partinin ulusal sorundaki siyasetinin bu dönemle bağını koparamayacağını ve keyfî olarak bir başka döneme geçemeyeceğini anlamadan, sizin devrimin türdeş olmayan gelişme dönemlerini bu kadar kolaylıkla aynı çuvala koyabilmenizin ve bu iki-

sini birbirine karıştırabilmenizin mantıksal açıklaması budadır.

Rus marksistleri, ulusal sorunun, devrimin gelişmesi genel sorununun bir parçası olduğu ilkesini, devrimin değişik evrelerinde ulusal sorunun değişik görevler gerektirdiği ilkesini ve bu görevlerin her belirli tarihsel anda devrimin niteliğine uyması gerektiği ilkesini ve partinin ulusal sorunun değişik görevler gerektirdiği ilkesini ve bu görevlerin her belirli tarihsel anda devrimin niteliğine uyması gerektiği ilkesini ve partinin ulusal sorundaki siyasetinin bu unsurlara göre değiştiği ilkesini her zaman benimsemişlerdir. Birinci Dünya Savaşından önceki dönemde, tarih, o zamanın görevi olarak, Rusya'da, burjuva demokratik devrimi gündeme koyduğu zaman, Rus marksistleri ulusal sorunun çözümünü, Rusya'da demokratik devrimin yazgısına bağladılar. Partimiz, çarlığın devrilmesinin, feodal kalıntıların temizlenmesinin ve ülkenin tam demokratlaşmasının, kapitalizmin çerçevesi içinde ulusal sorunun, mümkün olan en iyi çözümü olduğu görüşünü benimsemişti.

Bu dönemde partinin siyaseti bu oldu.

Lenin'in ulusal sorun üzerinde tanınmış yazıları ve özellikle "Ulusal Sorun Üzerine Eleştirici Notlar" başlıklı yazısı, bu dönemi ele almaktadır. Bu yazısında Lenin şöyle der:

"Ulusal sorunun biricik çözümünün, bu sorun kapitalist dünyada çözümlenebildiği kadar, tutarlı demokratizm olduğunu belirttim. Ve bu görüşümü tanıtlamak için İsviçre örneğini verdim."*

Stalin'in *Marksizm ve Ulusal Sorun* başlıklı broşürü de bu döneme aittir. Bu broşürde bir yerde şöyle der:

"Ulusal hareketin kesin çöküşü, ancak burjuvazinin çöküşü ile mümkündür. Tam bir barış ancak sosyalizmin egemenliği altında kurulabilir. Ama ulusal savaşımı en aza indirmek, onun köklerine saldırmak, onu proletarya için iyice zararsız kılmak — bu, kapitalizm çerçevesinde de mümkündür. Yalnızca İsviçre

* V. İ. Lenin, *Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı*, s. 39. —*Ed.*

ve Amerika örneği de olsa, buna taraktır. Bunun için, ülkeyi demokratlaştırmak ve ulusların özgürce gelişmesini sağlamak gerekir."*

Bunu izleyen dönemde, Birinci Dünya Savaşı döneminde, iki emperyalist ittifak arasındaki uzun savaş, dünya emperyalizminin gücünü baltaladığı zaman, dünya kapitalist sistemindeki bunalım en aşırı derecelere ulaştığı zaman, "metropollerin" işçi sınıflarının yanında, sömürgeler ve bağımlı ülkeler kurtuluş hareketine atıldığı ve ulusal sorun gelişerek uluslar ve sömürgeler sorunu haline geldiği zaman, ileri kapitalist ülkelerin işçi sınıfı ile ezilen sömürgeler ve bağımlı ülkeler halklarının tek cephesi gerçek bir güç niteliği kazandığı zaman, ve bunun sonucu olarak *sosyalist* devrim tarih gündemine girdiği zaman Rus marksistleri, bir önceki dönemin siyasetiyle yetinemezlerdi; ve uluslar ve sömürgeler sorununun yazgısını sosyalist devrimin yazgısına bağlama gereğini duydular.

Parti, sermaye iktidarının yıkılmasının, proletarya diktatörlüğünün kurulmasının, emperyalist orduların sömürge ve bağımlı ülkelerden kovulmasının ve bu ülkelere ulusal devletler olarak örgütlenme ve ayrılma hakkının tanınmasının, ulusal düşmanlıkların ve milliyetçiliğin tasfiyesiyle halklar arasında uluslararası bağların güçlendirilmesinin, birleşmiş bir sosyalist halk ekonomisinin örgütlenmesinin ve bu temel üzerinde halklar arasında kardeşçe işbirliğinin kurulmasının, yeni koşullar altında uluslar ve sömürgeler sorununun en iyi çözümü olabileceği görüşüne vardı.

Partinin bu dönemdeki siyaseti işte böyle idi.

Bu dönem henüz tam hız kazanma aşamasına gelmiş değildir, çünkü henüz başlamıştır; ama hiç kuşku yok ki, bu dönemin de söyleyecek sözü olacaktır...

Bu, devrimin bu evredeki gelişmesinden ve şu andaki parti siyaseti sorunundan ayrı bir sorundur.

İlkin belirtmek gerekir ki, bizim ülkemiz, şu anda kapitalizmi devirebilecek durumda tek ülke olmuştur. Ve fiilen de kapi-

* Bu kitabın 28. sayfasına bakınız. —*Ed.*

talizmi devirmiş, aynı zamanda da proletarya diktatörlüğünü örgütlendirmiştir.

Demek ki, sosyalist yönetimin *dünya ölçüsünde* kurulmasına, ve hele *sosyalizmin bütün ülkelerde* zaferine henüz daha çok yolumuz var.

Şunu da belirtmek gerekir ki, eski demokratik geleneklerinden çoktan vazgeçmiş olan burjuvazinin iktidarına son verirken, yolumuzda "ülkenin tam demokratlaştırılması" sorununu da çözdük. Ulusal baskı sistemini ortadan kaldırdık ve ülkemizin ulusları arasında hak eşitliğini kurduk.

Bilindiği gibi bu önlemler, milliyetçiliğin ortadan kaldırılması, ulusal düşmanlıkların küllendirilmesi, halklar arasında güvenliğin kurulması için en etkili önlemler olmuştur.

Ve son olarak, şunu da belirtmek gerekir ki, ulusal baskıların kaldırılması, ülkemizin eskiden ezilmekte olan uluslarının ulusal kültürlerinin hızla gelişmesi, ülkemizin halkları arasında uluslararası bağların güçlenmesi ve bu halklar arasında sosyalizmi kurma davasını gerçekleştirmek için işbirliğinin kurulması sonucunu vermiştir.

Anımsatalım ki, yeniden yaşam bulan bu uluslar, burjuvazinin yönettiği burjuva uluslar, eski uluslar değillerdir, yeni uluslardır, eski ulusların enkazları üzerinde doğan ve emekçi yığınlarının enternasyonalist partisi tarafından yönetilen sosyalist uluslardır.

Bununla ilgili olarak parti, ülkemizin yeniden yaşam bulan bu uluslarının ayakları üzerine tüm gövdeleriyle dikilmeleri için kendilerine yardım etmek, ulusal kültürlerini canlandırmalarına ve geliştirmelerine, kendi ana dillerinde okullar, tiyatrolar ve öteki kültür kurumları şebekesinin yaratılmasına, parti aygıtını, sendikalar, kooperatifler, devlet ve ekonomi aygıtını ulusallaştırmaya, yani içerik bakımından ulusal kılmaya, parti ve Sovyetler için ulusal kadrolarını eğitmeye yardım etmeyi gerekli saymakta, ve sayısı çok olmasa da partinin bu siyasetini dizginlemeye kalkışacak olan unsurlarla savaşımı uygun görmektedir.

Bu demektir ki, parti ülkemizin ulusal kültürlerinin açılıp

gelişmesini destekliyor ve destekleyecektir, yeni sosyalist uluslarımızın güçlenmesine yardımcı olacaktır, ve bu davayı her çeşit anti-leninist unsurlara karşı savunacaktır.

Mektuplarınızdan anlaşıldığına göre, partinin bu siyasetini, siz doğru bulmuyorsunuz. Bu yeni buluşlar, sosyalist ulusları eski uluslarla, burjuva uluslarla birbirine karıştırmanızdan ve yeni sovyet uluslarımızın ulusal kültürlerinin *içerik* bakımından sosyalist kültürler olduğunu anlamamanızdandır. Üstelik bu —kabalığımı hoşgörünüz— leninizm sorunlarında ciddî olarak topalladığınızdan ve ulusal sorunda çok acemilikler ettiğinizden ötürüdür.

Hiç değilse şu ilksel soruna dikkat ediniz. Hepimiz ülkemizde bir kültür devriminin gereğinden sözediyoruz. Eğer bu sorun ile, boş lafı bırakıp, ciddî olarak ilgilenilecekse, bu yönde hiç değilse ilk adımı atmak gerekir: her şeyden önce milliyetini ayırdetmemek, ülkenin bütün yurttaşları için zorunlu ilköğrenimi sağlamak ve bunun ardından da zorunlu ortaöğrenimi sağlamak. Açıktır ki, bu yapılmadan ülkemizde hiç bir kültürel gelişme mümkün değildir, kültür devriminden asla sözedilemez. Üstelik bu yapılmadan bizde sanayi ve tarım ekonomisinin gerçek bir atılımı gerçekleşemez, ya da güvenilir bir ulusal savunma örgütlendirilemez.

Peki, ülkemizde alfabesizlerin yüzdesinin pek yüksek olduğunu ve ülkemizin bazı uluslarında okuma-yazma bilmeyenlerin oranının %80 ilâ %90'a çıktığı gözönünde tutulursa, bu, nasıl yapılacaktır?

Bunu başarmak için ülkeyi bir ulusal diller okulları şebekesiyle donatmak ve bu okullara yerel dilleri bilen öğretmenler sağlamak gerekir.

Bunun için de ulusallaştırma gerekir, yani yönetimin bütün aygıtlarını, partiden ve sendikalardan devlete ve ekonomiye kadar bütün aygıtlarını ulusal kılmak gerekir.

Bunu başarabilmek için basını, tiyatroyu, sinemayı ve öteki kültürel kurumları ulusal dilleriyle geliştirmek gerekir. Niçin yerel ulusal dilleriyle diye sorulabilir. Çünkü, milyonlarca insanın, halk yığınlarının, kültürel, siyasal ve iktisadî gelişme

görevinin üstesinden ancak kendi ulusal diliyle gelinebilir.

Bütün bu söylenenlerden sonra öyle sanıyorum ki, leninistlerin, eğer leninist olarak kalmak istiyorlarsa, ulusal sorunda izleyebilecekleri biricik doğru siyasetin şu anda ülkemizde uygulanan siyaset olduğunu anlamaları o kadar zor olmayacaktır.

Öyle değil mi?

Öyleyse sözümüzü burada bitirelim.

Öyle sanıyorum ki, bütün sorularınızı ve bütün kuşkularınızı yanıtlamış oldum.

Komünist selâmlarla.

ULUSAL SORUNDA SAPMALAR KONUSUNDA

SSCB KOMÜNİST PARTİSİ XVI. KONGRESİNE SUNULAN RAPORDAN

(27 HAZİRAN 1930)

EĞER *ulusal sorun*daki sapmalara da değinmezsek, partideki sapmalara karşı savaşım tablosu eksik kalır. İlk olarak Büyük-Rus şovenizmine doğru, ikinci olarak da yerel milliyetçiliğe doğru sapmalardan sözetmek istiyorum. Bu sapmalar "sol" ve sağ sapmalar kadar gözle görülür ve saldırgan değil. Ama bu, varolmadıkları anlamına da gelmez. Evet, varlar, ve daha da kötüsü, büyüyorlar. Bundan hiç bir kuşku duyulamaz. Bundan hiç bir kuşku duyulamaz, çünkü sınıflar savaşımının genel ağırlaşma havası, parti içinde yansıyan ulusal sürtüşmelerde belli bir ağırlaşmaya yolaçmaktan geri kalamaz. Bundan ötürü, bu sapmaların çehresini açığa vurmak ve ortaya sermek gerekecek.

Güncel koşullarımız içinde, Büyük-Rus şovenizmine doğru sapmanın özünü oluşturan şey ne?

Büyük-Rus şovenizmine doğru sapmanın özü, ulusal dil,

kültür, töre ayrımlarını bir yana bırakma; ulusal cumhuriyet ve bölgelerin ortadan kalkmasını hazırlama; ulusal eşitlik ilkesini yıkmaya çalışma ve partinin, yönetsel aygıtı, basını, okulları ve devlet ve toplumun öbür örgütlerini ulusal kılmayı gözeten siyasetini gözden düşürme eğilimidir.

Bunu yaparken bu tür sapmacılar, sosyalizmin zaferinin ulusların kaynaşması ve ulusal dillerin bir tek ortak dile dönüşmesine yolaçması gerektiği, öyleyse ulusal ayrımları ortadan kaldırma ve eskiden ezilen halklar arasında ulusal kültürün gelişmesini destekleme siyasetinden vazgeçme zamanının geldiği düşüncesini ileri sürerler. Bunu yaparken, bunlar, Lenin'e atıfta bulunur, ondan yerli yersiz, hatta bazan düşüncesini bozarak ve ona karaçalarak alıntılar yaparlar. Lenin, sosyalizm ile birlikte, milliyetlerin çıkarları bir bütün halinde kaynaşacak demiştir, — bundan, ulusal cumhuriyet ve bölgelere, hem de enternasyonalizm yararına son vermenin zamanı olduğu sonucu çıkmaz mı? Lenin, 1913 yılında, bundcular ile bir polemikte, ulusal kültür sloganı bir burjuva slogandır demiştir, — bundan, SSCB halklarının ulusal kültürlerine, hem de enternasyonalizm yararına son vermenin zamanı olduğu sonucu çıkmaz mı? Lenin, ulusal baskı ve ulusal engellerin, sosyalist rejimde ortadan kalktığını söylemiştir, — bundan, SSCB halklarına ulusal özelliklerini gözönünde tutan siyasete, hem de enternasyonalizm yararına son verme ve bir özümleme siyasetine geçmenin zamanı olduğu sonucu çıkmaz mı? Ve bu böyle gider.

Ulusal sorundaki, üstelik bir enternasyonalizm maskesi altında gizlenmiş ve durmadan Lenin'in adını anan bu sapmanın, Büyük-Rus milliyetçiliğinin daha ince, ve böyle olduğu için de daha tehlikeli bir türü olduğundan kuşku duyulamaz.

Birincisi, Lenin, sosyalizmin *dünya ölçüsündeki zaferinden önce,* ulusal ayrımların ortadan kalkacağını, ve ulusal dillerin *bir tek* devlet sınırları içinde tek bir ortak dil biçiminde kaynaşacağını, hiç bir zaman söylememiştir. Lenin, tersine, taban tabana karşıt bir şey yani "halklar ve ülkeler arasındaki ulusal ve devletsel *ayrımların* ... daha *uzun uzun zaman,* hatta prole-

tarya diktatörlüğünün *dünya* ölçüsünde gerçekleşmesinden *sonra* bile süreceklerini [italikler benim, —*J. S.*]"* söylemiştir.

Onun tarafından formüllendirilen bu göstergeyi unutarak, Lenin'e nasıl atıfta bulunulabilir?

Gerçi bugün dönek ve reformist olan bir eski-marksist, Bay Kautsky, Lenin'in bize öğrettiği şeye taban tabana karşıt bir şey söyler. O, Lenin'e karşıt olarak, proleter devrimin birleşik Avusturya-Alman devletindeki zaferinin, geçen yüzyılın ortasında, *tek bir ortak* Alman dilinin oluşması ve Çeklerin almanlaşmasına yolaçabilecek olduğunu söyler, çünkü "yalnızca engellerinden kurtulmuş değişim gücü, yalnızca Almanlar tarafından getirilmiş modern kültür gücü en küçük bir zoraki almanlaştırma olmaksızın, *cılız milliyetlerinin kendilerine hiç bir şey veremediği geri kalmış Çek küçük-burjuva, köylü ve proleterlerini, Almanlar haline dönüştürebilirdi.*"**

Böyle bir "görüş"ün, Kautsky sosyal-şovenizmi ile adamakıllı uyuştuğu açık. Doğu Halkları Üniversitesindeki konuşmamda, 1922'de, ben, işte Kautsky'nin bu görüşleri ile savaşmıştım. Ama utanmaz bir Alman sosyal şovenin bu anti-marksist gevezeliğinin, bizim için, sonuna kadar enternasyonalist kalmak isteyen bir marksistler için, olumlu bir anlam taşıyabilmesi olanaklı mı? Kim haklı, Kautsky mi, Lenin mi? Eğer Kautsky ise, o zaman Büyük-Ruslara Çeklerin Almanlara olduklarından daha yakın olan Beyaz-Rusyalılar ve Ukraynalılar gibi göreli olarak geri kalmış milliyetlerin, SSCB'nden proleter devrimin zaferinden sonra ruslaştırılmamaları, tersine, bağımsız uluslar olarak dirilip gelişmeleri olgusunu nasıl açıklamalı? Türkmenler, Kırgızlar, Özbekler, Tacikler gibi ulusların (Gürcüler, Ermeniler, Azerbaycanlılar ve başkaları bir yana), geri kalmış uluslar olmalarına karşın SSCB'nde sosyalizmin zaferinden sonra yalnızca ruslaştırılmamakla kalmayıp, tersine, bağımsız uluslar olarak dirilip gelişmelerini nasıl açık-

* V. İ. Lénine, *Œuvres complètes*, c. XXV, s. 277, Editions Sociales Internationales, Paris 1935.

** Bkz: *Devrim ve Karşı-Devrim*, Almanca baskıya önsöz.

lamalı? Aldatıcı bir enternasyonalizm ardından koşan saygıdeğer sapmacılarımızın, kautskici bir sosyal-şovenizmin pençesine düştükleri açık değil mi? *Tek bir* devletin, SSCB'nin sınırları içinde tek bir ortak dil için savaşan sapmacıların, aslında, eskiden egemen durumda bulunan dilin, yani *Büyük-Rus* dilinin *ayrıcalıklarının* canlandırılmasına çalıştıkları açık değil mi? Enternasyonalizm bunun neresinde?

İkincisi, Lenin, ulusal boyunduruğun kalkması ve milliyetlerin çıkarlarının tek bir bütün içinde kaynaşmasının, ulusal ayrımların kalkması anlamına geleceğini hiç bir zaman söylememiştir. Biz, ulusal baskıyı kaldırdık, ulusal ayrıcalıkları kaldırdık ve ulusal eşitliği kurduk. SSCB milliyetleri arasında sözcüğün eski anlamıyla ulusal sınırları, sınır direklerini ve gümrük engellerini kaldırdık. SSCB halklarının iktisadî ve siyasal çıkar birliğini kurduk. Ama bu, bizim aynı zamanda ulusal ayrımları: ulusal dilleri, kültürleri, töreleri vb. gibi şeyleri de kaldırdığımız anlamına mı gelir? Elbette hayır. Ama, eğer ulusal ayrımlar, dil, kültür, töreler vb. varlıklarını sürdürüyorlarsa, güncel tarihsel dönemde cumhuriyetlerin ve ulusal bölgelerin kaldırılmasını istemenin, gerici, proletarya diktatörlüğü çıkarlarına aykırı bir şey olduğu açık değil mi? Sapmacılarımız, şimdi cumhuriyetler ve ulusal bölgeleri kaldırmanın, SSCB'nin sayısız halklarının elinden, kendi *ulusal dilleri* ile bir eğitim görme olanağını almak demek olacağını, kendi *ulusal* dillerini kullanan okullara, mahkemelere, yönetimlere, toplumsal ve öbür örgüt ve kurumlara sahip olma olanağı ellerinden almak demek olacağını, onları sosyalist kuruluşa katılma olanağından yoksun bırakmak demek olacağını anlıyorlar mı? Aldatıcı bir enternasyonalizm ardından koşan sapmacılarımızın, gerici Büyük-Rus şovenlerinin pençesine düşmüş ve, SSCB'nin tüm halkları için, Büyük-Ruslar için olduğu kadar öbürleri için de aynı derecede geçerli slogan olan, proletarya diktatörlüğü döneminde kültür devrimi sloganını unutmuş, tamamen unutmuş bulundukları açık değil mi?

Üçüncüsü, Lenin ulusal kültürün gelişmesi sloganının, *proletarya diktatörlüğü* koşulları içinde, gerici bir slogan olduğunu

hiç bir zaman söylememiştir. Tersine, Lenin her zaman, SSCB halklarının, kendi ulusal kültürlerini geliştirmelerine *yardım edilmesinden* yana olmuştur. Partinin X. Kongresinde, ulusal sorun üzerine aşağıdaki karar Lenin'in —başka hiç kimsenin değil— yönetimi altında yazılmış ve kabul edilmiştir. Bu kararda açıkça şöyle denir:

"Partinin görevi, Büyük-Rus olmayan halkların emekçi yığınlarının, kendilerini geride bırakmış bulunan merkezî Rusya'ya yetişmelerine *yardım etmenin anlamı: a)* kendi ülkelerinde, bu halkların ulusal yaşam koşullarına uygun biçimler içinde, sovyetik devletçiliği geliştirip güçlendirmelerine; *b)* ulusal dili kullanan ve yerel nüfusun yaşam ve psikolojisini bilen kişilerden oluşan mahkemeleri, yönetimleri, iktisat organlarını, iktidar organlarını geliştirip güçlendirmelerine; *c)* ulusal dili kullanan basını, okulları, tiyatroları, kulüpleri ve genel olarak eğitim ve öğretim kurumlarını geliştirmelerine; *d)* ulusal dili kullanan, genel eğitimle ilgili olduğu kadar, meslekî ve teknik öğretimle de ilgili geniş bir ders ve okul şebekesi kurup geliştirmelerine *yardımda bulunmaktır.*"

Lenin'in, *proletarya diktatörlüğü koşulları içinde,* tamamen ulusal kültürün gelişmesi sloganından yana olduğu açık değil mi?

Proletarya diktatörlüğü koşulları içinde ulusal kültür sloganını yadsımanın, SSCB'nin Büyük-Rus olmayan halklar için kültürel bir gelişme zorunluluğunu yadsıma, bu halklar için genel ve zorunlu bir öğrenim zorunluluğunu yadsıma, bu halkları, gerici milliyetlerin manevî köleliğine adama demek olduğu açık değil mi?

Lenin, gerçekte, *burjuva egemenliği altında* ulusal kültür sloganını, gerici bir slogan olarak nitelendiriyordu. Ama bu başka türlü olabilir miydi? Ulusal burjuvazinin egemenliği altındaki ulusal kültür nedir? Ereği yığınları milliyetçilik ile ağulamak ve burjuvazinin egemenliğini pekiştirmek olan, içeriği bakımından burjuva ve biçimi bakımından ulusal bir kültür. Proletarya diktatörlüğü altındaki ulusal kültür nedir? Ereği yığınları enternasyonalizm anlayışı içinde eğitmek ve

proletarya diktatörlüğünü pekiştirmek olan, içeriği bakımından *sosyalist* ve biçimi bakımından ulusal bir kültür. Marksizmden kopmadıkça, ilke bakımından birbirinden ayrı bu iki öğe, birbirine nasıl karıştırılabilir? Burjuva rejimde ulusal kültür sloganı ile savaşan Lenin'in, ulusal kültürün ulusal biçimine değil, burjuva *içeriğine* saldırdığı açık değil mi? Lenin'in sosyalist kültüre, *milliyetsiz, şu ya da bu ulusal biçimden yoksun* bir kültür olarak baktığını varsaymak budalaca bir şey olur. Gerçi bundcular, belli bir süre, ona bu saçmalığı yakıştırdılar. Ama Lenin'in yapıtları, bu karaçalmaya onun kesinlikle karşı çıktığını ve bu saçmalıkla dayanışmayı kesinlikle bozduğunu gösterirler. Yoksa sapmacılarımız, bundcuların izinden mi gidiyorlar?

Ama bütün bu söylenenlerden sonra, sapmacılarımızın kanıtlarından ne kalıyor?

Enternasyonalizm bayrağı ile hokkabazlık ve Lenin'e karşı karaçalmalardan başka hiç bir şey.

Büyük-Rus şovenizmine sapan kimseler, SSCB'ndeki sosyalist kuruluş döneminin, ulusal kültürlerin bir dağılma ve yokolma dönemi olduğunu düşündükleri zaman adamakıllı yanılıyorlar. Aslında bunun tam tersi doğru. Gerçekte SSCB'nde proletarya diktatörlüğü ve sosyalizmin kuruluşu, ulusal kültürlerin, içerikleri bakımından sosyalist ve biçimleri bakımından ulusal bir *açılıp gelişme* dönemini belirler. Onlar, ulusal kültürlerin gelişmesinin, ulusal dilde zorunlu ve genel ilköğretimin uygulanmasından sonra *yenilenmiş bir güç ile* devam edeceğini elbette anlamazlar. Onlar, geri milliyetlerin sosyalist kuruluş çabasına, gerçekten, ancak ulusal kültürlerin gelişmesi koşulu ile katılabileceklerini anlamazlar. Onlar, leninist siyasetin temelinin, SSCB halklarının ulusal kültürlerinin gelişmesine *yardımcı olmak* ve bu gelişmeyi *desteklemek* olduğunu anlamazlar.

Gelecekte ulusal kültürlerin, tek bir ortak dil ile birlikte, biçim ve içerikte tek bir ortak kültür içinde kaynaşmasından yana olan bizlerin, aynı zamanda şu sıralarda, proletarya diktatörlüğü döneminde, ulusal kültürlerin *açılıp gelişmesinden* yana bulunmamız tuhaf görünebilir. Ama bunda hiç bir tuhaflık yok. Ulusal kültürlerin, tek bir ortak dil ile birlikte, tek bir ortak

kültür içinde kaynaşmalarını sağlayan koşulların yaratılması için onların açılıp gelişmeleri, tüm içsel güçlerini açığa vurmaları gerek. Biçim bakımından ulusal ve içerikleri bakımından sosyalist ulusal kültürlerin, tek ülkede proletarya diktatörlüğü koşullarında, proletarya, tüm dünyada zafer kazanacağı ve sosyalizm töreler içine gireceği zaman,tek bir ortak dil ile birlikte, hem biçim hem de içerik bakımından, tek ve ortak sosyalist bir kültür içinde kaynaşmaları *için* açılıp gelişmeleri — ulusal kültür sorununu leninist koyma biçiminin diyalektiği işte buradadır.

Sorunun bu konuş biçiminin "çelişik" olduğu söylenebilir. Ama devlet sorununda da aynı "çelişik nitelik"i görmüyor muyuz? Biz, devletin giderek yokolmasından yanayız. Ama aynı zamanda, şimdiye kadar varolmuş tüm devlet iktidarlarının en sert ve en güçlüsünü oluşturan proletarya diktatörlüğünün pekişmesinden de yanayız. Bu iktidarın giderek yokolması *için* koşulları hazırlama ereğiyle devlet iktidarının en yüksek derecede gelişmesi — işte marksist formül. Bu formül "çelişik" midir? Evet, "çelişik"tir. Ama bu çelişki yaşamla kaynaşır; Marx'ın diyalektiğini tamamen yansıtır.

Ya da örneğin, Lenin'in ayrılmaya kadar ve ayrılma dahil, ulusların kendi kaderlerini kendilerinin tayin etme hakkı sorununu koyma biçimi. Lenin ulusların kendi kaderlerini kendilerinin tayin etme hakkı tezini bazan şu yalın formül ile deyimliyordu: "Birleşmek için ayrılmak". Düşünün biraz: birleşmek için ayrılmak. Bu da paradoks kokar. Gene de, ulusal sorunda, bolşeviklerin en ele geçirilmez kaleleri almalarını sağlayan bu "çelişik" formül, marksist diyalektiğin canlı gerçeğini yansıtır.

Ulusal kültüre ilişkin formül için de aynı şeyi söylemek gerek: sosyalizmin bütün dünyadaki zaferi sırasında, giderek yokolma ve tek bir ortak sosyalist kültür (ve tek bir ortak dil) içinde kaynaşmaları koşullarını hazırlamak için, proletarya diktatörlüğü döneminde ulusal kültürlerin (ve dillerin) açılıp gelişmesi.

Geçiş çağımızın bu özelliğini ve bu "çelişik niteliğini" anlamamış biri, tarihsel süreçlerin bu diyalektiğini anlamamış biri,

marksizm için yitip gitmiş biridir.

Sapmacılarımızın mutsuzluğu, Marksist diyalektiği anlamamaları ve anlamak istememeleridir.

İşte Büyük-Rus şovenizmi sapmasının içyüzü de bu.

Bu sapmanın, eskiden egemen durumunda bulunan Büyük-Rus ulusunun giderek yokolan sınıflarının, yitip gitmiş ayrıcalıklarını geri alma özlemlerini yansıttığını anlamak güç değil.

Ulusal sorun alanında, parti içindeki baş tehlike olarak Büyük-Rus şovenizmi tehlikesi burdan geliyor.

Yerel milliyetçilik sapmasının özü ne?

Kendini tecrit etme ve kendi ulusal kabuğunun içine kapanma eğilimi; ulus içindeki sınıf karşıtlıklarını sulandırma eğilimi; genel sosyalist kuruluş dalgasından ayrılarak, kendini Büyük-Rus şovenizmine karşı savunma eğilimi; SSCB milliyetleri emekçi yığınlarını yaklaştırıp birleştiren şeyi görmeme ve yalnızca onları birbirlerinden uzaklaştırabilecek şeyi görme eğilimi, yerel milliyetçilik sapmasının özüdür.

Yerel milliyetçilik sapması, eski ezilen ulusların giderek yokolan sınıflarının, proletarya diktatörlüğü rejimine karşı hoşnutsuzluklarını, kendi ulusal devletleri içinde kendi başlarına kalma ve kendi sınıf egemenliklerini kurma eğilimini yansıtır.

Bu sapmanın tehlikesi, burjuva milliyetçiliğini beslemesi, çeşitli SSCB halkları emekçilerinin birliğini güçten düşürmesi ve müdahalecilerin değirmenine su taşımasıdır.

Yerel milliyetçilik sapmasının özü de işte bu.

Partinin görevi, bu sapmaya karşı kesin bir savaşım vermek SSCB halkları yığınlarının enternasyonalist eğitimi için zorunlu koşulları sağlamaktır.

TARTIŞMANIN KAPANIŞ KONUŞMASINDAN BİR PARÇA

Yazılı soruların ikinci bölümü, ulusal soruna ilişkin. Bu pusulalardan bana en ilginç görünen biri, ulusal diller sorununu, XVI. Kongreye sunduğum rapordaki ele alış biçimimi, 1925'te, Doğu Halkları Üniversitesinde yaptığım konuşmadaki ele alış biçimiyle karşılaştırıyor. Pusula yazarı bu konuda, aydınlatıl-

ması gereken bir karanlık nokta görüyor.

"O zaman —diyor bu pusula—, siz, sosyalizm döneminde (*tek ülkede*) ulusal dillerin giderek yokolması ve tek bir ortakdilin yaratılması üzerinde *(Kautsky)* teori ile savaşıyordunuz; ve şimdi, XVI. Kongreye raporunuzda, komünistlerin, tek bir ortak dil ile birlikte, ulusal kültür ve ulusal dillerin tek bir ortak kültür içinde kaynaşmasından yana olduklarını söylüyorsunuz *(sosyalizmin dünya ölçüsündeki zaferi döneminde).* Burada karanlık bir şey yok mu?"

Sanırım ki, ne karanlık bir nokta, ne de herhangi bir çelişki var burada. Ben, 1925'de yaptığım konuşmada, Kautsky'nin, birleşik Avusturya-Alman devletinde, proleter devrimin geçen yüzyıl ortalarındaki zaferinin, sözde ulusların tek bir ortak *Alman* dili konuşan tek bir ortak Alman ulusu içinde kaynaşmasına, ve Çeklerin *almanlaşmasına* yolaçacağı yolundaki ulusal-şoven teorisi ile savaştım. Ben, bu teori ile, SSCB'nde sosyalizmin zaferinden sonra, ülkemiz yaşamından alınmış, ve bu teoriyi çürüten olgulara baş vurarak, anti-marksist ve anti-leninist bir teori olarak savaştım. Ben, bu teori ile, bu XVI. Kongreye sunulan çalışma raporunun da gösterdiği gibi, gene savaşıyorum. Savaşıyorum, çünkü örneğin tüm SSCB uluslarının, tek bir ortak *Büyük-Rus* dilini konuşan tek bir ortak Büyük-Rus ulusu içinde kaynaşmaları teorisi, ulusal ayrımların gelecek dönemde ortadan kalkmayacaklarını söyleyen, hatta proleter devrimin *dünya ölçüsündeki* zaferinden sonra bile, daha uzun zaman varlıklarını sürdüreceklerini söyleyen leninizmin temel ilkesi ile çelişen ulusal-şoven bir teori, anti-leninist bir teoridir. Ulusal kültürler ile ulusal dillerin daha uzak perspektifine gelince, ben, her zaman, sosyalizmin *dünya ölçüsündeki* zaferi döneminde, sosyalizm kendini pekiştirip törelere gireceği zaman, ulusal dillerin kuşkusuz ne Rusça, ne Almanca, ama yeni bir şey olacak tek bir ortak dil içinde kesin olarak kaynaşacakları yolundaki leninist görüşe bağlı kaldım ve kalmaktada devam ediyorum. XVI. Kongreye sunduğum raporda da açıkça söylediğim şey, işte budur.

Burada karanlık ne var ve kısacası neyi açıklamak gerekli?

Görünüşe bakılırsa, bu pusulanın sahipleri en az iki şeyi iyi kavramamışlar.

İlkin, bizim SSCB'nde sosyalizm dönemine girmiş bulunduğumuzu ve bu döneme girmiş bulunmamıza karşın, uluslaın, yokolmak şöyle dursun, açılıp geliştiklerini kavramamışlar. Gerçekte sosyalizm dönemine girmiş bulunuyor muyuz? Çoğu kez bizim geçtiğimiz döneme, kapitalizmden sosyalizme geçiş dönemi denir. Bu dönem, 1918'de, Lenin, ünlü yapıtı *"Sol" Komünizm, Bir Çocukluk Hastalığı*'nda, onu, beş iktisadî yaşam biçimi ile ilk kez olarak belirlediği zaman, geçiş dönemi olarak adlandırılıyordu. Bu dönem, bugün, 1930'da, bu zamanı geçmiş biçimlerden bazıları tam batar, ve biri, yani yeni rejim, sanayi ve tarım alanında görülmemiş bir çabuklukla büyüyüp gelişirken gene geçiş dönemi olarak adlandırılıyor. Bu iki geçiş döneminin özdeş oldukları ve birbirinden köklü bir biçimde ayrılmadıkları söylenebilir mi? Elbette hayır. 1918 yılında, ulusal ekonomi alanında neyimiz vardı? Yıkıma uğramış bir sanayi ve ilkel aletler, yaygınlaşmış durumda ne kolhoz var, ne sovhoz; kentlerde "yeni" bir burjuvazi ile kırda bir kulaklar sınıfının büyümesi. Şimdi neyimiz var? Belini doğrultmuş ve yeniden kuruluş yolunda sosyalist bir sanayi, yalnızca ilkyaz ekimleri için ekilen toprakların %40'ından çoğunu kapsayan gelişmiş bir kolhoz ve sovhoz sistemi; kentlerde cançekişen bir "yeni" burjuvazi, kırda cançekişen bir kulaklar sınıfı. O zaman, geçiş dönemi. Şimdi, gene geçiş dönemi. Bununla birlikte, bu dönemler, göğün topraktan ayrıldığı gibi, birbirinden köklü bir biçimde ayrılıyorlar. Bununla birlikte, bizim son ciddî kapitalist sınıfı, kulaklar sınıfını yoketmek üzere olduğumuzu kimse yadsıyamaz. Terimin eski anlamıyla geçiş döneminden çıkmış, ve dolaysız ve tüm cephe üzerine genişçe yayılmış sosyalist kuruluş dönemine girmiş bulunduğumuz açık. Daha şimdiden sosyalizm dönemine girmiş bulunduğumuz açık; çünkü sosyalist kesim (sektör), tam sosyalist toplumun kurulmasının ve sınıf ayrımlarının kaldırılmasının daha uzak olmasına karşın, şimdi tüm ulusal ekonominin bütün iktisadî kaldıraçlarını kendi elinde tutuyor. Bununla birlikte, bu gerçeğe karşın, ulusal diller giderek yokol-

mak ve tek bir ortak dil içinde kaynaşmaktan uzak; tersine, ulusal dil ve kültürler açılıp gelişiyorlar. *Tek bir devlet* çerçevesinde, geniş ölçüde yayılmış sosyalist kuruluş döneminde, sosyalizm döneminde, *tek bir* ülkede, ulusal dillerin giderek yokolmaları ve tek bir ortak dil içinde kaynaşmaları teorisinin, yanlış, anti-marksist, anti-leninist bir teori olduğu açık değil mi?

İkinci olarak, pusulanın sahipleri, ulusal dillerin giderek yokolma ve tek bir ortak dil içinde kaynaşmaları sorununun, *devlet içi* bir sorun, sosyalizmin *tek bir* ülkedeki zaferi sorunu değil, ama *uluslararası* bir sorun, sosyalizmin *dünya ölçüsündeki* zaferi sorunu olduğunu kavramamışlar. Pusulanın sahipleri, sosyalizmin *tek bir ülkedeki* zaferi ile *uluslararası* ölçüdeki zaferinin birbirine karıştırılamayacağını kavramamışlar. Lenin, ulusal ayrımların, hatta proletarya diktatörlüğünün uluslararası ölçüdeki zaferinden sonra bile, daha uzun zaman varlıklarını sürdüreceklerini boş yere söylemiyordu. Ayrıca çeşitli SSCB milliyetlerine ilişkin bir başka durumu da gözönünde tutmak gerekir. SSCB'nin bir bölümünü oluşturan bir Ukrayna var. Ama başka devletlerin bir bölümünü oluşturan bir başka Ukrayna daha var SSCB'nin bir bölümünü oluşturan bir Beyaz-Rusya var. Ama başka devletlerin bir bölümünü oluşturan bir başka Beyaz-Rusya daha var. Ukrayna ve Beyaz-Rusya dilleri sorununu bu özel koşullar gözönünde tutulmadan çözülebileceğini sanır mısınız? Sonra SSCB'nin, Azerbaycan'dan Kazakistan ve Buryato-Moğolistan'a kadar, güney sınırları üzerinde yaşayan milliyetlerini düşünün. Hepsi de Ukrayna ve Beyaz-Rusya ile aynı durumda. Burada da bu milliyetlerin özel gelişme koşullarının gözönünde tutulması gerekeceği açık. Ulusal kültürler ve ulusal diller sorununa bağlı bu ve benzeri tüm öbür sorunların, tek bir devlet çerçevesinde, SSCB çerçevesinde çözülemeyecekleri açık değil mi?

İşte Yoldaşlar, genel olarak, ve özellikle de yukarda sözü geçen pusulada ortaya konulan noktaya ilişkin olarak ulusal sorun, kendini böyle gösteriyor.

Stenografik Tutanak,
Devlet Yayınları, 1930.

MİLLİYETÇİLİĞE DOĞRU SAPMALAR KONUSUNDA

SSCB KOMÜNİST PARTİSİ MERKEZ KOMİTESİNİN ÇALIŞMASI ÜZERİNE 26 OCAK 1934 GÜNÜ XVII. PARTİ KONGRESİNE SUNULAN RAPORDAN BİR PARÇA

ÖRNEĞİN, *ulusal sorunu* alalım. Burada da, öbür sorunlar alanında olduğu gibi ulusal sorun alanında da, bazı parti üyeleri arasında, belli bir tehlike yaratan bir kafa karışıklığı var. Kapitalizmin canlı kalıntılarından sözettim. Kapitalizmin insanların bilincindeki kalıntılarının, ulusal soruna değgin konularda, bütün öbür alanlardakinden çok daha canlı olduklarını da belirtmek gerekir. Daha canlıdırlar, çünkü kendilerini ulusal giysi altında gizleme olanakları var. Birçokları, Skripnik'in günahının tek başına bir olay, kuruldan bir istisna olduğunu sanıyor. Bu doğru değil. Skripnik ile grubunun Ukrayna'daki büyük günahı bir istisna değil. Öbür ulusal cumhuriyetlerdeki yoldaşlar arasında da aynı sapmalar görülüyor.

İster Büyük-Rus milliyetçiliği ister yerel milliyetçilik sözkonusu olsun, önemi yok, milliyetçiliğe doğru sapma nedir? Milliyetçiliğe doru sapma demek, işçi sınıfının enternasyonalist

siyasetini, burjuvazinin milliyetçi siyasetine uyarlama demektir. Milleyetçiliğe doğru sapma, kendi "öz", "ulusal" burjuvazisinin, sovyetik rejimi yıkma ve kapitalizmi yeniden kurma girişimlerini yansıtır. Bu iki sapmanın kaynağı, gördüğünüz gibi, ortaktır. Leninist enternasyonalizmin *bırakılması*. Eğer ateşinizi bu iki sapma üzerine yöneltmek istiyorsanız, her şeyden önce bu kaynağa, yani ister yerel milliyetçiliğe doğru sapma, ister Büyük-Rus milliyetçiliğine doğru sapma sözkonusu olsun, önemi yok, enternasyonalizmi bırakan kimseler üzerine vurmamız gerek. [*Alkışlar.*] En büyük tehlikeyi hangi sapmanın, Büyük-Rus milliyetçiliği sapmasının mı, yoksa yerel milliyetçilik sapmasının mı oluşturduğu tartışılıyor. Güncel koşullar içinde, bu tartışma bir biçim tartışması, dolayısıyla boş bir tartışmadır. En büyük olan ya da olmayan tehlikenin, bütün zamanlar ve bütün koşullar için hazırlop bir reçetesini vermeye kalkışmak saçmalık olur. Gerçekte böyle receteler yoktur. En büyük tehlike artık kendisiyle savaşılmayan ve böylece bir devlet tehlikesi olacak kadar gelişmesine izin verilen sapma tarafından oluşturulur. [*Uzun ve sürekli alkışlar.*]

Daha son zamanlara kadar, Ukrayna milliyetçiliği sapması Ukrayna'da başta gelen tehlikeyi oluşturmuyordu; ama artık onunla savaşılmadığı ve müdahalecilerle ittifak kurması ölçüsünde izin verildiği zaman, bu sapma, en büyük tehlike durumuna geldi. Ulusal sorunda başta gelen tehlike sorunu, biçimsel ve boş tartışmalarla değil, ama her belli anda durumun marksist bir tahlili ve bu alanda yapılmış yanlışlıkların irdelenmesi ile çözülür.

Pravda, nº 23,
28 Ocak 1934.

SSCB ANAYASA TASARISI ÜZERİNE

SSCB SOVYETLERİ VIII. KONGRESİNE —OLAĞAN ÜSTÜ KONGRE— SUNULAN RAPORDAN

(25 KASIM 1936)

EĞER bir başka alanda daha ortaya çıkmış bulunan değişiklikler üzerine birkaç söz söylenmezse, SSCB toplumsal yaşamındaki değişiklikler üzerindeki tablo eksik kalacak. SSCB'nde *uluslar arasındaki* ilişkilerden sözetmek istiyorum. Bilindiği gibi, Sovyetler Birliği, 60 dolaylarında ulus, ulusal topluluk ve milliyeti kapsıyor. Sovyet devleti çokuluslu bir devlet. SSCB halkları arasındaki ilişkiler sorununun bizim için birinci derecede bir önem taşımasında anlaşılmayacak bir şey yok.

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği, bilindiği gibi, 1922 yılında, SSCB Sovyetleri birinci kongresinde kurulmuştur. SSCB halklarının eşitlik ve özgür katılma temeli üzerinde kurulmuştur, 1924 yılında kabul edilmiş ve bugün yürürlükte bulunan anayasa, SSCB'nin ilk anayasasıdır. O dönem, halklar

arasındaki ilişkilerin henüz gerektiği gibi kurulmadığı, Büyük-Ruslara karşı duyulan güvensizlik kalıntılarının henüz yokolmadığı, merkezkaç güçlerin henüz etkili olmakta devam ettiği bir dönemdi. O koşullar içinde, halkların kardeşçe işbirliğini, onları tek bir çokuluslu federal devlet içinde toplayarak, karşılıklı bir iktisadî, siyasal ve askerî yardımlaşma temeli üzerinde kurmak gerekiyordu. Sovyet iktidarı bu işin güçlüklerini görüyordu. Önünde, burjuva dünyadaki çokuluslu devletlerin başarısız deneyimleri vardı. Önünde, eski Avusturya-Macaristan'ın başarısızlığa uğramış deneyimi vardı. Ama gene de, çokuluslu bir devlet kurma deneyimine girişmeyi kararlaştırdı; çünkü sosyalizm temeline dayanan çokuluslu bir devletin, her güçlüğün üstesinden geleceğini biliyordu.

O zamandan bu güne ondört yıl geçti. Deneyimi değerlendirmek için yeterli bir dönem. Peki ne oldu? Geçen dönem, sosyalizme dayalı çokuluslu bir devlet kurma deneyiminin tam bir başarı kazandığını sözgötürmez bir biçimde gösterdi. Bu, leninist siyasetin, ulusal sorundaki sözgötürmez bir zaferidir.

Bu zaferi nasıl açıklamalı?

Uluslar arasındaki çatışmaların başlıca örgütleyicisi olan sömürücü sınıfların yokluğu; karşılıklı güvensizliği besleyen ve milliyetçi eğilimleri körükleyen sömürünün yokluğu; iktidarda, her tür köleliğin düşmanı ve enternasyonalizm fikirlerinin sadık savunucusu işçi sınıfının varlığı; iktisadî ve toplumsal yaşamın bütün alanlarında, halklar arasındaki karşılıklı yardımlaşmanın pratik gerçekleşmesi; son olarak, SSCB halklarının, biçim bakımından ulusal, içerik bakımından sosyalist bir nitelik taşıyan ulusal kültürlerinin açılıp gelişmesi, bütün bu ve öbür benzeri etkenler sonucu, SSCB halklarının çehresi iyiden iyiye değişti; aralarındaki karşılıklı güvensizlik duygusu yokoldu; karşılıklı bir dostluk duygusu gelişti, ve böylece, tek bir federal devlet içinde, halkların gerçek kardeşçe işbirliği kuruldu.

İşte bunun sonucudur ki, biz, bugün her türlü güçlüğün üstesinden gelmiş, ve sağlamlığı, dünyanın neresinde olursa olsun, tek bir ulus üzerine kurulmuş herhangi bir devlette

kıskançlık uyandırabilecek çokuluslu bir sosyalist devlete sahip bulunuyoruz.

. . . . . .

Burjuva anayasalar, kendiliğinden anlaşılacak bir biçimde, ulusların ve ırkların hak eşitliğine sahip olamayacakları, bir yanda tüm haklardan yararlanan uluslar, bir yanda da yararlanamayan başka uluslar olduğu, ayrıca örneğin sömürgelerde, tüm haklardan yararlanamayan uluslardan da daha az haklara sahip üçüncü bir ulus ya da ırk kategorisi bulunduğu öncülünden yola çıkarlar. Bu, bütün bu anayasaların aslında milliyetçi anayasalar, yani egemen ulusların anayasaları oldukları anlamına gelir.

Bu anayasalara karşıt olarak, yeni SSCB anayasa tasarısı derinden derine enternasyonalist bir nitelik taşır. Tüm ulus ve ırkların eşit haklara sahip oldukları ilkesinden yola çıkar. Renk ve dil, kültür ve siyasal gelişme düzeyi ayrımı ya da uluslar ve ırklar arasındaki herhangi bir ayrımın, uluslar arasındaki hak eşitsizliğini doğrulayamayacağı ilkesinden yola çıkar. Bütün ulus ve ırkların, geçmiş ve şimdiki durumlarından bağımsız olarak, güçlülük ya da güçsüzlüklerinden bağımsız olarak, toplumun tüm iktisadî, toplumsal, siyasal ve kültürel yaşam alanlarında eşit haklardan yararlanacakları ilkesinden yola çıkar.

. . . . . .

Sonra, anayasa tasarısının 17. maddesinin değişikliği gelir. Bu değişiklik, federe cumhuriyetlerin SSCB'nden özgürce çıkma hakkını korudukları yolundaki 17. maddenin tamamen çıkarılmasını öneriyor. Ben bu önerinin doğru olmadığı ve kongrenin bunu kabul etmemesi gerektiği kanısındayım. SSCB'den özgürce çıkma hakkına ilişkin maddeyi anayasadan çıkarmak demek, bu birliğe özgürce girme hakkını çiğnemek demektir. Bu yolu tutabilir miyiz? Ben, bunu yapamayız ve yapmamalıyız kanısındayım, SSCB'de, SSCB'den çıkmak isteyen bir tek cum-

huriyet olmadığı, bu nedenle, 17. maddenin pratik bir nitelik taşımadığı söyleniyor. Bizde, SSCB'den çıkmak isteyen bir tek cumhuriyet olmadığı elbette doğru. Ama bundan, federe cumhuriyetlerin SSCB'den özgürce çıkma hakkına anayasada yer vermemiz gerektiği sonucu hiç de çıkmaz. SSCB'de, bir başka federe cumhuriyeti ezmek isteyen hiç bir federe cumhuriyet yok. Ama bundan, federe cumhuriyetlerin hak eşitliğine ilişkin maddenin anayasadan çıkarılması gerektiği sonucu hiç de çıkmaz.

Sonra, anayasa tasarısının II. bölümünün, öz olarak özerk sovyet sosyalist cumhuriyetlerinin gerekli iktisadî ve kültürel gelişme düzeyine eriştikten sonra, federe sovyet sosyalist cumhuriyetleri durumuna dönüşebileceklerini söyleyen yeni bir madde ile tamamlanması öneriliyor. Bu öneri kabul edilebilir mi? Bence edilemez. Bu öneri yalnızca özü bakımından değil, ama nedenleri bakımından da yanlış. Özerk cumhuriyetlerin federe cumhuriyetler safına geçişleri, onların iktisadî ve kültürel olgunlukları ile gerçekleştirilemez — tıpkı şu ya da bu cumhuriyetin özerk cumhuriyetler listesinde tutulmasının, iktisadî ya da kültürel geriliği ile gerçekleştirilemeyeceği gibi. Böylesine bir bakış, marksist, leninist bir bakış olamaz. Örneğin, Tataristan Cumhuriyet özerk olarak kalıyor, oysa Kazakistan Cumhuriyeti federe oluyor; ama bu Kazakistan Cumhuriyetinin, kültürel ve iktisadî gelişme bakımından, Tataristan Cumhuriyetinden üstün olduğu anlamına gelmez. Örneğin, birincisi, özerk cumhuriyet olarak kalmasına karşın, kültürel ve iktisadî bakımdan ikincisinden üstün olan Volga Almanları özerk cumhuriyeti ile Kırgızistan federe cumhuriyeti için de aynı şeyi söylemek gerekir.

Özerk cumhuriyetlerin federe cumhuriyetler kategorisine geçmesini gerçeklendiren göstergeler nelerdir?

Bu göstergelerin sayısı üçtür.

Birincisi, cumhuriyetin çevre-bölgesel olması, dörtbir yanından SSCB toprakları ile çevrilmemiş olması gerekir. Neden? Çünkü eğer federe cumhuriyet SSCB'den çıkma hakkını korursa, federe duruma gelmiş bu cumhuriyetin SSCB'den çıkma sorununu, mantıksal ve pratik olarak, koyma olanağına

sahip bulunması gerekir. Oysa, bu sorun, ancak, örneğin herhangi bir yabancı devletle sınırdaş olan, dolayısıyla dörtbir yanından SSCB toprakları ile çevrilmemiş bulunan bir cumhuriyet tarafından konabilir. Gerçi SSCB'den çıkmaları sorununu pratik olarak koyan cumhuriyetlerimiz yok. Ama bir federe cumhuriyet, SSCB'den çıkma hakkını koruduğu zaman, bu hakkın anlamsız bir kâğıt parçası durumuna gelmemesini sağlayacak biçimde davranmak gerekir. Örneğin Başkiristan ya da Tataristan Cumhuriyetini alalım. Bu özerk cumhuriyetlerin, federe cumhuriyetler kategorisine yükseltildiklerini varsayalım. Bunlar, SSCB'den çıkmaları sorununu, mantıki ve pratik olarak, koyabilecekler mi? Hayır, koyamayacaklar. Neden? Çünkü bu cumhuriyetler dörtbir yandan sovyetik cumhuriyet ve bölgelerle çevrilmişlerdir ve SSCB'den gerçekten çıkabilecekleri bir yerleri yoktur. Bundan ötürü, bu cumhuriyetleri federe cumhuriyetler kategorisine yükseltmek haksızlık olur.

İkincisi, sovyet cumhuriyetine adını vermiş bulunan milliyetin, o cumhuriyet içinde azçok büyük bir çoğunluğu oluşturması gerekir. Örneğin, Kırım özerk cumhuriyetini alalım. Çevresel bir cumhuriyettir bu, ama Kırım tatarları bu cumhuriyet içinde çoğunluğu elde tutmazlar; tersine, orada azınlığı oluştururlar. Bunun sonucu, Kırım Cumhuriyetini federe cumhuriyetler kategorisine geçirtmek yanlış ve mantıksız bir iş olur.

Üçüncüsü, cumhuriyetin nüfus bakımından çok küçük olmaması, nüfusun, diyelim bir milyondan az değil, ama en az bir milyonun üstünde olması gerekir. Neden? Çünkü çok küçük bir nüfus ve çok önemsiz bir ordusu bulunan küçük bir sovyet cumhuriyetinin, bağımsız devlet olarak varolabileceğini varsaymak bir yanılgı olur. Emperyalist canavarların bu cumhuriyete hemen el uzatacaklarından kuşku duyulamaz.

Bu üç nesnel gösterge olmadıkça, şu tarihsel anda, şu ya da bu özerk cumhuriyetin federe cumhuriyetler kategorisine geçirilmesi sorununu koymak doğru olmaz sanırım.

Sonra, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28 ve 29. maddelerdeki federe cumhuriyetlerin ülkeler ve bölgeler olarak ayrıntılı yönetsel ve

bölgesel bölüntüleri sayımının çıkarılması öneriliyor. Ben, bu önerinin de kabul edilemez olduğunu düşünüyorum. SSCB'de, ülkeler ve bölgeleri seve seve ve yorulmaksızın budayıp yeniden budayarak, böylece işin içine karışıklık ve belirsizlik sokmaya hazır kimseler var. Anayasa tasarısı bu gibi kimselerin önüne bir engel koyuyor. Ve bu da çok iyi, çünkü bu konuda, başka birçok konuda olduğu gibi, bize, bir kesinlik, kararlılık ve açıklık havası gerek.

Beşinci değişiklik 33. maddeye ilişkin. İki meclis kurulması usa-uygun bulunmuyor ve milliyetler sovyetinin kaldırılması öneriliyor. Ben, bu değişikliğin de doğru olmadığı kanısındayım. Eğer SSCB türdeş bir ulusal devlet olsaydı, tek meclis sistemi, iki meclis sisteminden daha iyi olurdu. Ama durum böyle değil. SSCB, bilindiği gibi, çokuluslu bir devlet. Tüm SSCB emekçilerinin, milliyetlerinden bağımsız olarak, *ortak* çıkarlarının temsil edildiği bir yüce organımız var. Birlik Sovyeti. Ama ortak çıkarlar dışında, SSCB milliyetlerinin kendi ulusal özelliklerine bağlı, *özel, özgül çıkarları* da var. Bu özgül çıkarlar savsaklanabilir mi? Elbette hayır. Bu özgül çıkarları yansıtan özel bir yüce organa gereksinme var mı? Kesinlikle var. Bu organ olmaksızın, SSCB gibi çokuluslu bir devleti yönetmenin olanaksız olacağından kuşku duyulamaz. Bu organ, ikinci meclistir, SSCB milliyetler sovyetidir.

Avrupa ve Amerika devletlerinin parlamenter tarihi sözkonusu ediliyor; bu ülkelerdeki iki meclis sisteminin olumsuz sonuçlardan başka bir şey vermediği, ikinci meclisin çoğu kez, ileriye doğru gidişi engelleyen bir gericilik merkezi biçiminde yozlaştığı anımsatılıyor. Bütün bunlar doğru. Ama bu, bu ülkelerde, meclisler arasında eşitlik bulunmamasından geliyor. Bilindiği gibi, çoğu kez, ikinci meclise birinciden daha çok haklar verilir; sonra, ikinci meclisi, genel kural olarak demokratik yoldan kurulmaz: üyeleri çoğu kez yukardan atanır. Eğer iki meclis arasında eşitlik kurulur ve eğer ikincisi de birincisi kadar demokratik bir biçimde örgütlenirse, bu olumsuz sonuçların ortaya çıkmayacakları kesindir.

Sonra anayasa tasarısına, her iki meclis mevcudunun da

eşitleştirilmesini isteyen bir katma öneriliyor. Bu önerinin kabul edilebileceğini sanıyorum. İki meclisin de eşitliğini vurguladığına göre, bence bu öneri açık siyasal yararlar sunuyor.

Sonra anayasa tasarısına, milliyetler sovyeti temsilcilerinin, Birlik Sovyeti temsilcileri ile aynı biçimde, tek dereceli seçimler yoluyla seçilmesini öneren bir katma geliyor. Ben, bu önerinin de kabul edilebileceği kanısındayım. Gerçi bu, seçimler sırasında teknik nitelikte bazı sakıncalar çıkarabilir. Ama, sonuçta, milliyetler sovyetinin yetkesini genişleteceği için önemli bir siyasal yarar sunar.

SOVYET YURTSEVERLİĞİ ÜZERİNE

MOSKOVA EMEKÇİ VEKİLLERİ SOVYETİNİN TÖRENSEL OTURUMUNA SUNULAN RAPORDAN

(6 KASIM 1944)

SOVYET yurtseverliğinin gücü, ırkçı ya da milliyetçi ön yargılara dayanmaz; halkın kendi sovyetik yurduna karşı bağlılık ve derin özverisine, ülkemizde yaşayan tüm uluslar emekçilerinin kardeşçe birliğine dayanır. Sovyet yurtseverliğinde, halkların ulusal gelenekleri ile, tüm Sovyetler Birliği emekçilerinin ortak hayatî çıkarları, uyumlu bir biçimde bağdaşırlar. Sovyet yurtseverliği, bölmek şöyle dursun, tersine ülkemizin bütün ulus ve milliyetlerini, tek bir kardeş aile içinde birleştirir. Sovyetler Birliği halklarının, gitgide daha güçlü o sarsılmaz dostluk temelleri, kendilerini işte burada gösterirler. Öte yandan, SSCB halkları, yabancı ülkeler halklarının hak ve bağımsızlıklarına saygılıdırlar; komşu devletlerle barış ve dostluk içinde yaşama isteklerini her zaman göstermişlerdir. Devletimizin özgürlüğe bağlı halklarla gitgide daha geniş ve gitgide daha sürekli ilişkilerinin temeli, kendini işte burada gösterir.

Eğer sovyetler ülkesinin insanları, Alman istilâcılarından nefret ediyorlarsa, bunun nedeni, bunların yabancı bir ulustan olmaları değil, ama halkımıza ve özgürlüğe tutkun bütün halklara sayısız yıkım ve acılar getirmiş bulunmalarıdır. Halkımızda şöyle bir eski atasözü var: "Kurdu boz olduğu için değil, koyun yediği için vururlar."

Hayvanca bir milliyetçilik propagandasının, Alman istilâcılarının boyunduruk altına alınmış halklar üzerindeki manevi ve siyasal egemenlik koşullarını yaratacağını sanan Alman faşistleri, ideolojik silah olarak, insan düşmanlığına dayanan ırkçı teoriyi seçtiler. Oysa, hitlerciler tarafından uygulanan ırk düşmanlığı siyaseti, gerçekte faşist Alman devletinin iç güçsüzlüğü ve dışardaki siyasal yalnızlığının kaynağı oldu. Irk düşmanlığı ideoloji ve siyaseti, hitlerci haydutluk blokunun yıkılış etkenlerinden biri oldu. Fransa, Yugoslavya, Polonya, Çekoslovakya, Yunanistan, Belçika, Danimarka, Norveç ve Hollanda'nın boyunduruk altına alınmış halklarının, hatta Hitler'in eski müttefikleri olan İtalyanlar, Romanyalılar, Finlandiyalılar ve Bulgarların, Alman emperyalistlerine karşı ayaklanmış bulunmaları hiç de rastlantı değil. Kendi yamyamlık siyaseti ile, hitlerci güruh, dünyanın bütün halklarını Almanya'ya karşı ayaklandırdı, ve sözümona "üstün Alman ırkı", evrensel bir düşmanlık konusu oldu.

Hitlerciler savaş içinde yalnızca askerî bir yenilgiye değil, ama manevî ve siyasal bir yenilgiye de uğradılar. Ülkemizde benimsenmiş bulunan bütün ırk ve ulusların hak eşitliği ideolojisi, halkların dostluğu ideolojisi, hitlercilerin hayvanca milliyetçilik ve ırk düşmanlığı ideolojisi üzerinde tam bir zafer kazandı.

Ulusal savaşımın muzaffer bir sona doğru yolaldığı şu anda, sovyet halkının tarihsel rolü, kendini tüm büyüklüğü içinde gösteriyor. Sovyet halkının özveri dolu savaşımının, Avrupa uygarlığını faşist haydutlardan kurtardığını bugün bütün dünya kabul ediyor. Sovyet halkının insanlık tarihindeki büyük değeri işte budur.

SOVYET-FİN ANTLAŞMASI ÜZERİNE

FİN HÜKÜMETİ DELEGELERİ ONURUNA VERİLEN ŞÖLENDE YAPILAN KONUŞMA

(7 NİSAN 1948)

DÜN Sovyetler Birliği ile Finlandiya arasında imzalanmış bulunan karşılıklı dostluk ve yardımlaşma antlaşmasının anlam ve önemi üzerine birkaç söz söylemek isterim.

Bu antlaşma, iki ülke arasındaki ilişkilerde bir dönüm noktasıdır. Rusya ile Finlandiya arasındaki ilişkilerde, 150 yıldan beri, karşılıklı bir güvensizliğin varolduğu bilinir. Finlandiyalılar Ruslara, Ruslar da Finlandiyalılara karşı güvensizlik gösteriyorlardı. Sovyetler yönünden, Ruslar ile Finlandiyalılar arasında varolan güvensizliği ortadan kaldırmak için, geçmişte bir girişimde bulunulmuştu. Bu, 1917'de, Lenin Finlandiya'nın bağımsızlığını ilân ettiği zaman oldu. Bu, tarihsel bakımdan ilginç bir davranıştı. Ama, ne yazık ki, güvensizliğin üstesinden gelemedi. Güvensizlik, güvensizlik olarak kaldı. Bundan ötürü, aramızda iki savaş oldu.

Aramızda iki savaş yaptığımız uzun karşılıklı güvensizlik

döneminden, ilişkilerimizde yeni bir karşılıklı güven dönemine geçmemizi isterdim. Aramızda imzalanmış bulunan antlaşmanın bu güvensizliğin üstesinden gelmesi ve haklarımız arasındaki ilişkiler için yeni bir temel yaratması gerek; iki ülke arasındaki ilişkilerde, güven ve dostluğa doğru büyük bir dönüm noktası oluşturmak gerek.

Bunun yalnızca bu salonda bulunan kimselerce değil, ama Finlandiya'da olsun, Sovyetler Birliği'nde olsun, bu salon dışında bulunan kimselerce de iyi anlaşılmış olması gerek.

Halklar arasındaki güvensizliğin bir anda dağıtılabileceğini sanmamalı. Bu iş çabucak yapılamaz. Kaldırılmaları için, SSCB ile Finlandiya arasında karşılıklı dostluk gelenekleri yaratmak ve bu gelenekleri uzun ömürlü kılmak için çok çalışılması ve çok savaşım verilmesi gereken güvensizlik kalıntıları varlıklarının uzun bir süre boyunca sürdürürler.

Eşit antlaşma var; eşitsiz antlaşma var. Sovyet-Fin antlaşması eşit bir antlaşmadır; çünkü bu antlaşma, antlaşmacıların tam hak eşitliği temeli üzerinde imzalanmıştır.

Büyük bir ulus ile küçük bir ulus arasında eşitlik ilişkileri olabileceğine çok kişi inanmaz. Ama biz, sovyetler ülkesi insanları, bu türlü ilişkilerin varolabileceği ve varolması gerektiği düşüncesindeyiz. Sovyetler ülkesinin insanları, ister büyük ister küçük olsun, her ulusun yalnızca kendine ait ve başka uluslarda bulunmayan kendi nitel özellikleri, kendi özgül kişiliği olduğu düşüncesindedirler. Bu özellikler, her ulusun, tamamlayıp zenginleştirdiği dünya kültürünün ortak hazinesine katkısını oluşturur. Bu anlamda, büyük küçük bütün uluslar eşit bir durum içinde bulunurlar, ve her ulus, herhangi bir başka ulus kadar değerlidir.

Bu nedenle Sovyet halkı, Finlandiya'nın, küçük bir ülke olmasına karşın, bu antlaşmada Sovyet Birliği ile eşit haklara sahip bir antlaşmacı olduğunu düşünür.

Büyük devletler siyaset adamları arasında, küçük ulusları büyük uluslara eşit sayan çok kişi yoktur. Bu siyaset adamlarından çoğu, küçük uluslara yukardan bakarlar. Bazan, küçük uluslara tekyanlı bir güvence vermeye seve seve razı olurlar.

Ama bu siyaset adamları, genel olarak küçük uluslar ile eşit antlaşmalar imzalamaya razı olmazlar, çünkü onları kendi denkleri olarak görmezler.

Kadehimi Sovyet-Fin antlaşması onuruna, bu antlaşmanın ülkelerimiz arasındaki ilişkilerde gösterdiği o iyiye dönüş onuruna kaldırıyorum.

EKLER

PARTİNİN ULUSAL SORUN ÜZERİNDEKİ BAŞLICA KARARLARI

ULUSAL SORUN ÜZERİNE KARAR

RSDİP VII. KONFERANSI TARAFINDAN KABUL EDİLMİŞTİR NİSAN (MAYIS) 1917

OTOKRASİ ve monarşinin mirası olan ulusal baskı siyaseti, kendi sınıf ayrıcalıklarını korumak ve çeşitli milliyetler işçilerini bölmek ereğiyle, büyük toprak sahipleri, kapitalistler ve küçük-burjuvazi tarafından desteklenmiştir. Güçsüz halkların bağımlılığı eğilimini pekiştiren bugünkü emperyalizm, ulusal baskının ağırlaşmasında yeni bir etkendir.

Ulusal baskının, kapitalist toplumda olabileceği kadarıyla kaldırılması, ancak tutarlı bir demokratik cumhuriyetçi rejimde ve bütün uluslar ve bütün dillerin tam bir eşitliğini sağlayan bir devlet yönetimi ile mümkündür.

Rusya'yı oluşturan bütün uluslara, özgürce ayrılma ve bağımsız devlet olarak örgütlenme hakkı tanınmalıdır. Bu hakkı yadsıma ve pratik olarak gerçekleşmesini güvence altına alan önlemleri benimsememe, fetih ve ilhak siyasetini destekleme anlamına gelir. Çeşitli uluslar işçilerinin tam dayanışmasını, yalnızca ulusların ayrılma hakkının proletarya tarafından tanınması sağlar ve ulusların gerçekten demokratik yaklaşmasına katkıda bulunur.

Şu anda Finlandiya ile Rus Geçici Hükümeti arasında çıkmış bulunan çatışma, özgürce ayrılma hakkının yadsınmasının, çarlık siyasetinin dolaysız uzantısına yolaçtığını çok açık bir biçimde gösterir.

Ulusların özgürce ayrılma hakkı sorunu ile, şu ya da bu ulus için şu ya da bu anda ayrılmanın yararlılığı sorunu birbirine karıştırılmamalıdır. Bu son sorunu, proletarya partisinin, her özel durum içinde, tüm toplumsal gelişme ve

proletaryanın sosyalizm için sınıf savaşımı çıkarları açısından, tam bir bağımsızlık içinde çözmesi gerekir.

Parti, iktisadi koşulların, töre ve alışkıların, nüfusun ulusal bileşiminin vb., yerli halkın kendisi tarafından değerlendirilmesi temeli üzerinde, geniş bir bölgesel özerklik, yukardan denetime son verilmesini, bir devlet dilinin zorunlu kullanımının kaldırılmasını ve özerk bölgeler sınırlarının saptanmasını ister.

Proletarya partisi, "ulusal-kültürel özerklik" denilen şeye, yani okul vb. işlerinin devlet elinden alınıp, bir tür ulusal diyet eline verilmesine kesinlikle karşı çıkar. Ulusal-kültürel özerklik, tek bir yerde yaşayan ve hatta tek ve aynı bir işletmede çalışan işçileri, şu ya da bu "ulusal kültür"e mensup olmalarına göre yapay olarak böler, yani işçilerin, çeşitli ulusların burjuva kültürleri ile bağını pekiştirir; oysa sosyal-demokrasinin görevi, dünya proletaryasının uluslararası kültürünü pekiştirmektir.

Parti, anayasaya, uluslardan birinin, ne olursa olsun tüm ayrıcalıklarını, ulusal azınlıkların haklarına, hangisi olursa olsun tüm yasaya aykırılıkları yürürlükten kaldıran bir temel kural konmasını ister.

İşçi sınıfının çıkarları, Rusya'da yaşayan tüm milliyetler işçilerinin, siyasal, sendikal, kooperatif, eğitimsel vb. tek proleter örgütler içinde birleşmelerini gerektirir. Proletaryaya, uluslararası sermaye ve burjuva milliyetçiliğine karşı savaşımı başarılı bir biçimde yürütme olanağını, ancak çeşitli milliyetler işçilerinin tek örgütler içinde bu türlü bir kaynaşması sağlayacaktır.

PARTİ PROGRAMINDAN BİR PARÇA

RUS KOMÜNİST PARTİSİ VIII. KONGRESİ TARAFINDAN KABUL EDİLMİŞTİR

(MART 1919)

ULUSAL İLİŞKİLER ALANINDA

Ulusal sorunda RKP şu ilkelerden esinlenir:

1. Topraksahipleri ile burjuvazinin alaşağı edilmesi ereğiyle, çeşitli milliyetlerin proleterleri ve yarı-proleterleri arasındaki yakınlaşma siyaseti birinci plana konmuştur.

2. Ezilen ülkelerin emekçi yığınlarının, bu ülkeleri ezmiş bulunan devletlerin proletaryasına karşı duydukları güvensizliğin üstesinden gelebilmek için, hangisi olursa olsun herhangi bir ulusal topluluğun yararlandığı her çeşit ayrıcalıkları kaldırmak, uluslar arasında tam bir eşitlik kurmak, tüm haklarından yararlanamayan sömürgeler ve ulusların, devlet olarak örgütlenmek üzere ayrılma haklarını tanımak zorunludur.

3. Aynı erekle, parti, tam birlik yolundaki geçiş biçimlerinden biri olarak, sovyet tipi üzerine örgütlenmiş devletlerin federatif birliğini önerir.

4. Ulusun ayrılma iradesini kimin temsil ettiğini bilme sorununda, parti, sözkonusu ulusun bulunduğu tarihsel gelişme derecesini —ortaçağdan burjuva demokrasisine ya da burjuva demokrasisinden sovyetik ya da proleter demokrasiye götüren yolda vb. bulunup bulunmadığını— gözönünde tutarak, tarihsel sınıf açısında yer alır.

Ne olursa olsun, eski ezen uluslar proletaryasının, ezilmiş ya da tüm hak-

larından yararlanamayan uluslar emekçi yığınları arasındaki ulusal duygu kalıntıları karşısında özel bir sıkıntı ve dikkat göstermesi gerekir. Birçok ulusal sovyetik cumhuriyetin, Sovyetler Rusyası yöresinde birleşmeleri deneyiminin göstermiş bulunduğu gibi, uluslararası proletaryanın ulusal bakımdan türdeş olmayan öğelerinin gerçekten sağlam ve özgürce onanmış birliği için zorunlu koşulların yaratılmasını, ancak böyle bir siyaset sağlar.

PARTİ VE DEVLET KURULUŞUNDA ULUSAL ETKENLER

RUS KOMÜNİST PARTİSİ XII. KONGRESİNDE KABUL EDİLEN KARARDAN

(NİSAN 1923)

I

1. Kapitalizmin gelişmesi, daha geçtiğimiz yüzyılda, üretim ve değişim araçlarının uluslararası bir nitelik kazanmasına, ulusal yalnızlığın kalkmasına, halkların iktisadi yaklaşmasına ve engin toprakların birbirine bağlı bir bütün içinde birleşmesine doğru bir eğilimi ortaya çıkardı. Kapitalizmin daha sonraki gelişmesi, dünya pazarlarındaki gelişme, deniz ve demiryollarının örgütlenmesi, sermaye ihracı vb., uluslararası işbölümü ve bütün alanlardaki karşılıklı bağımlılık aracıyla, en çeşitli halkları birleştirerek, bu eğilimi daha da pekiştirdi. Bu süreç üretici güçlerdeki devsel gelişmeyi yansıttığı ölçüde, ulusal yalnızlığı ve çeşitli halkların çıkar karşıtlıklarını giderdiği ölçüde, bir ilerleme etkeni oldu ve gene de öyledir, çünkü gelecekteki dünya sosyalist ekonomisinin maddi öncüllerini hazırlar.

2. Ama bu eğilim, iç tarihsel anlamına hiç de uygun düşmeyen biçimler içinde gelişti. Halkların karşılıklı bağımlılığı ve ülkelerin iktisadi birleşmesi, kapitalizmin gelişmesi boyunca, eşit haklara sahip halklarm elbirliği ile değil, ama bazı halkların başka bazılarına bağımlılığı ile, daha az gelişmiş halkların daha çok gelişmiş halklar tarafından baskı ve sömürüsü ile gerçekleşiyordu. Sömürge fethi ve yağmalar, ulusal baskı ve eşitsizlik, emperyalist keyfilik ve zor; son olarak "uygar" ulusların "uygar olmayan" uluslar üzerine uygulanacak egemenlik

için kendi aralarındaki savaşımları — halkların iktisadî yaklaşma sürecinin çerçevesi içinde oluştuğu biçimler bunlar. Böyle olduğu için, birleşme eğilimine koşut olarak, bu birleşmenin şiddet biçimlerinin bastırılması eğilimi, ezilen sömürgeler ve bağımlı milliyetlerin emperyalist boyunduruktan kurtulma savaşımları da büyüyordu. Bu ikinci eğilim, ezilen yığınların emperyalist birleşme biçimlerine karşı başkaldırması anlamına geldiği için, halkların elbirliği ve özgürce onanmış bir ittifak temeli üzerinde birleşmesini istediği için, bir ilerleme eğilimi idi ve gene de öyledir, çünkü gelecekteki dünya sosyalist ekonomisinin manevî öncüllerini hazırlar.

3. Kapitalizme özgü biçimler içinde dile gelmiş bu iki temel eğilimin savaşımı, son yarım-yüzyıl boyunca, çokuluslu burjuva devletlerin tarihini doldurur. Kapitalist gelişme çerçevesinde, sömürge burjuva devletlerin iç bozukluğu ve organik istikrarsızlığı, işte bu eğilimler arasındaki uzlaşmaz karşıtlık sonucudur. Bu tür devletlerin içindeki kaçınılmaz çatışmalar ve bu devletler arasındaki kaçınılmaz savaşlar; eski sömürge devletlerin dağılması ve yenilerinin kurulması; dünya siyasal haritasında yeni bir düzeltmeye yolaçan yeni sömürgeler fethi yarışı ve çokuluslu devletlerin yeniden dağılışı — bu temel karşıtlığın başlıca sonuçları işte bunlar. Bir yanda, eski Rusya, Avusturya-Macaristan ve Türkiye'nin çöküşü, öte yanda, Büyük-Britanya ve eski Almanya gibi sömürgeci devletlerin tarihi; son olarak, "büyük" emperyalist savaş ve sömürge halkları ile tüm haklardan yararlanamayan halkların devrimci hareketindeki büyüme, bütün bu ve benzeri olgular, çokuluslu burjuva devletlerin istikrarsızlığını ve çürüklüğünü açıkça gösterirler.

Burjuvazinin ulusal sorunu çözmenin doğru biçimini bulmadaki yeteneksizlik, etkisizlik ve güçsüzlüğünün nedeni, halkların iktisadî birleşme süreci ile bu süreci yöneten emperyalist yöntemler arasındaki uzlaşmaz çelişki işte böyledir.

4. Partimiz, ulusların kendi kaderlerini kendilerinin tayin etme hakkını, halkların bağımsız devletler olarak yaşama hakkını, ulusal sorundaki siyasetinin temeline koyarken, bu koşulları gözönünde tutmuştur. Daha varlığının ilk günlerinde, I. Kongresinde (1898), kapitalizmin ulusal sorundaki çelişkileri henüz tam bir açıklıkla belirecek zaman bulamamışken, parti, milliyetlere, bu zamanaşımına uğramaz hakkı tanımıştı. Sonradan, Ekim Devrimine kadar kongreleri ve konferanslarında kabul edilen özel belge ve kararlardaki kendi ulusal programını hiç sekmeden doğruladı. Emperyalist savaş ve bunun sömürgelerde yolaçtığı güçlü devrimci hareket, partinin ulusal sorundaki kararlarının yeni bir doğrulanmasından başka bir şey olmadı. Bu kararların anlamı: a) milliyetlere karşı baskının tüm olanaklı ve düşünülebilir biçimlerinin kesin yadsınmasında; b) kendi yazgılarını belirlemeleri bakımından halkların eşitlik ve egemenliklerinin tanınmasında; c) halkların sağlam birliğinin ancak elbirliği ve özgür onama temeli üzerinde gerçekleştirileceği ilkesinin tanınmasında; d) böyle bir birliğin ancak sermaye iktidarının devrilmesinden sonra olanaklı olduğu gerçeğinin ilânında yatar.

Partimiz, çalışmasında, çarlığın açık baskı siyasetine olduğu kadar, menşevikler ile sosyalist-devrimcilerin ikircikli, yarı-emperyalist siyasetine de, bu ulusal kurtuluş programı ile karşı çıkmaktan yorulmuyordu. Eğer, menşevikler ile sosyalist-devrimcilerin yarı-emperyalist siyasetleri Kerenski ve siyasetinin bu milliyetlerin en iyi unsurları tarafından yüzüstü bırakılması sonu-

cunu verirken, çarlığın rusiaştırma siyaseti, çarlık ile Rusya'nın eski milliyetleri arasında bir uçurum açtıysa, partimizin özgürleştirici siyaseti, çarlığa ve emperyalist Rus burjuvazisine karşı savaşımda, partimize bu milliyetlerin büyük yığınlarının sevgi ve desteğini kazandırdı. Bu sevgi ve desteğin, partimizin, Ekim günlerindeki zaferini belirleyen kesin öğelerden biri olduğundan kuşku duyulamaz.

5. Ekim Devrimi, partimizin ulusal sorundaki kararlarının pratik bilançosunu çıkardı. Ulusal baskının başlıca uygulayıcıları olan büyük toprak sahipleri ile kapitalistlerin iktidarını devirdikten, ve iktidara proletaryayı geçirdikten sonra, Ekim Devrimi, tek bir vuruşta ulusal baskının zincirlerini kopardı; halklar arasındaki eski ilişkileri bütünden bütüne değiştirdi, eski ulusal düşmanlığa kesin bir darbe indirdi, halkların elbirliği için alanı açtı ve Rus proletaryasına, yalnızca Rusya'da değil, ama Avrupa ve Asya'da da, öbür milliyetlerden kardeşlerinin güvenini kazandırdı. Bu güven olmasaydı, Rus proletaryasının Kolçak ve Denikin'i, Yudeniç ve Vrangel'i yenemeyecek olduğunu tanıtlamaya pek gerek yok. Öte yandan, Rusya'nın merkezinde proletarya diktatörlüğü kurulmasaydı, ezilen milliyetlerin kurtuluşlarını elde edemeyecek olduklarından da kuşku yok. İktidar, sermaye tarafından elde tutuldukça, küçükburjuvazi ve her şeyden önce, eski "egemen" ulusun milliyetçi önyargılar ilişkilerine işlemiş köylülüğü kapitalistlerin ardından gittikçe, ulusal düşmanlık ve ulusal çatışmalar kaçınılmaz şeylerdir; tersine, eğer köylülük ve öbür küçükburjuva katmanlar proletaryayı izlerlerse, yani eğer proletarya diktatörlüğü güvenlik altında ise, ulusal barış ve ulusal özgürlük güvenlik altında sayılabilir. Bundan ötürü, sovyetlerin zaferi ve proletarya diktatörlüğünün pekişmesi, tek bir devlet içinde birleşmiş haklarm kardeşçe elbirliğinin üzerlerinde kurulabileceği dayanaklar, temellerdir.

6. Ama Ekim Devrimi yalnızca ulusal boyunduruğun kalkması, halkların birleşmesine elverişli bir alanın yaratılması sonucunu vermedi. Gelişmesinin akışı içinde, Ekim Devrimi, bu birleşmenin biçimlerini de hazırladı; halkların tek bir federal devlet içinde birleşmesinin kendilerine göre gerçekleştirileceği temel çizgileri çizdi. Devrimin birinci dönemi içinde, milliyetlerin emekçi yığınları, bağımsız ulusal yücelikleri ilk kez olarak duydukları zaman, ama yabancı bir müdahale henüz gerçek bir tehlike oluşturmazken, halkların elbirliği henüz kesinlikle belirlenmiş sıkı sıkıya saptanmış bir biçim almamıştı. İç savaş ve müdahale döneminde, ulusal cumhuriyetlerin askeri özsavunmaları birinci plana çıktığı zaman, ama iktisadi kuruluş henüz gündemde yer almamışken elbirliği askeri bir ittifak biçimini aldı. Son olarak, savaş-sonrası dönemde, savaş tarafından yıkıma uğramış üretici güçlerin yeniden kurulması sorunları birinci plana çıktıkları zaman, askeri ittifak iktisadi bir ittifak ile tamamlandı. Ulusal cumhuriyetlerin sovyet cumhuriyetleri birliği içinde birleşmeleri, elbirliği biçimlerinin gelişmesinde, bu kez halkların çokuluslu tek bir sovyet devleti içinde, askeri iktisadi ve siyasal bir birliği niteliğine bürünen son evresini oluşturur.

Böylece, proletarya, ulusal sorunun doğru çözümünün anahtarını sovyet rejiminde bulmuştur; ulusal eşitlik ve özgür onay üzerine kurulu, kararlı bir çokuluslu devletin örgütlenme yolunu, sovyetik rejimde görmüştür.

7. Ama ulusal sorunun doğru çözümünün anahtarını bulmak, henüz ne onu tamamen ve kesinlikle çözme, ne de bu çözümü pratik ve somut gerçekleş-

mesine götürme anlamına gelir. Ekim Devrimi tarafından formüllendirilen ulusal programı doğru bir biçimde gerçekleştirmek için, daha yeni aşılmış ulusal baskı dönemi tarafından bize miras bırakılmış, ve kısa bir zaman süresi içinde birdenbire üstesinden gelinemeyecek engellerin üstesinden gelinmeside zorunludur.

Bu miras, en başta, Büyük-Rusların eski ayrıcalıklı durumlarının yansısı olan egemen Büyük-Rus şovenizminin kalıntılarına dayanır. Bu kalıntılar, bizim merkez ve taşra sovyetik kurumlarımız emekçilerinin kafasında varlıklarını hâlâ sürdürürler; merkez ve taşra devlet kurumlarımızda yuvalanırlar; *Smena Veh* tarzında, NEP ile birlikte durmadan kızışan "yeni" Büyük-Rus şovenizmi eğilimleri biçimi altında takviye alırlar. Pratik olarak, bu kalıntılar kendilerini, ulusal cumhuriyetlerin gereksinme ve zorunlulukları karşısında, sovyetik Rus memurların gösterdikleri yüksekten bakış ve katı bürokratizm tutumu içinde dile getirirler. Çokuluslu sovyet devleti, ancak devlet örgütlerimizin pratiğindeki bu kalıntıların kökü kazınırsa gerçekten sağlam ve içindeki halkların elbirliği, ancak o zaman gerçekten kardeşçe bir nitelik kazanabilir. Bir dizi ulusal cumhuriyette (Ukrayna, Beyaz-Rusya, Azerbaycan, Türkistan), sovyet iktidarının temel dayanağı işçi sınıfının büyük bir bölünün Büyük-Rus milliyetinde olması sonucu, durum karmaşıktır. Bu bölgelerde, kent ile kır arasındaki, işçi sınıfı ile köylülük arasındaki ittifak, sovyetik kurumlarda olduğu kadar parti organlarında da, o Büyük-Rus şovenizmi kalıntıları güçlü engeli ile karşılaşıyor. Bu koşullarda,Rus kültürünün üstünlüklerine değgin sözler ve üstün Rus kültürünün daha geri halkların (Ukraynalı, Azerî, Özbek, Kırgız vb.) kültürleri üzerindeki kaçınılmaz zaferine ilişkin tezin formüllendirilmesi, Büyük-Rus milliyetinin egemenliğini pekiştirme girişimlerinden başka birşey değildir. Bundan ötürü, Büyük-Rus şovenizmi kalıntılarına karşı amansız savaşım, partimizin ilk ivedi görevidir.

Bu miras, ikinci olarak, fiilî eşitsizliğe, yani Cumhuriyetler Birliği milliyetlerinin iktisadî ve kültürel eşitsizliğine dayanır. Ekim Devrimi ile kazanılan hukuksal ulusal eşitlik, halkların büyük bir kazanımıdır, ama kendi başına tüm ulusal sorunu çözemez. Kapitalizm aşamasına geçmemiş, kendi proletaryası hemen hiç bulunmayan, ve bunun sonucu, iktisadi ve kültürel bakımdan geri kalmış belli bir sayıdaki cumhuriyetler ve halklar, ulusal eşitliğin kendilerine verdiği hak ve olanaklardan sonuna kadar yararlanacak durumda değiller; dışardan gerçek ve sürekli bir yardım olmadıkça, yüksek bir gelişme derecesine yükselecek ve kendilerini geride bırakan milliyetlere yetişecek durumda değiller. Bu fiilî eşitsizliğin nedenleri yalnızca bu halkların tarihlerinde değil, ama çevre-bölgeleri yalnızca sanayi bakımından gelişmiş merkez bölgeler tarafından sömürülen hammadde bölgeleri durumuna dönüştürmeyi gözeten çarlık ve Rus burjuvazisinin siyasetindedir de. Kısa bir sürede bu eşitsizliğin üstesinden gelmek, bu mirası bir-iki yıl içinde yoketmek olanaksız bir şeydir. Daha önce partimizin X. Kongresi belirtmiştir ki "fiilî ulusal eşitsizliğin giderilmesi, ulusal baskı ve sömürgesel bağımlılığın bütün kalıntılarına karşı çetin ve direngen bir savaşım gerektiren uzun süreli bir süreçtir."

Ama mutlaka bunun üstesinden gelmek gerek. Oysa, ancak Rus proletaryası, onların iktisadî ve kültürel ilerlemelerini kolaylaştırmak için, Birliğin geri halklarına gerçek ve sürekli bir yardımda bulunursa bunun üstesinden gelinebilir. Bu yardım, kendini, ilkin, eskiden ezilen milliyetlerin cumhuriyetlerinde sa-

nayi ocakları kurmak ve buralara yerel nüfusu en yüksek derecede katmak için, bir dizi pratik önlemin alınması ile gösterilmelidir. Sonra, bu yardım, X. Kongre kararı uyarınca, emekçi yığınların, NEP sonucu güçlenen yerli ve dışardan gelmiş yüksek sömürücü katmanlara karşı kendi toplumsal konumlarını pekiştirme savaşımlarına paralel olmalıdır. Bu cumhuriyetler her şeyden önce tarımsal bölgeler olduklarından, iç toplumsal önlemler, her şeyden önce, emekçi yığınları, devlet elinde bulunan fonlardan ayrılmış topraklarla donatmayı gözetmelidir. Bu olmadıkça, halkların tek bir federal devlet çerçevesinde sıkı ve iyi anlaşılmış bir elbirliğinin örgütlenmesi beklenemez. Bundan ötürü, milliyetlerin fiilî eşitsizliğinin ortadan kaldırılması için savaşım, geri halkların kültürel ve iktisadî düzeyinin yükseltilmesi için savaşım, partimizin ikinci ivedi görevidir.

Bu miras son olarak acı ulusal baskı boyunduruğunda yaşamış ve henüz kendilerini eski ulusal sızlanma duygularından kurtaracak zamanı bulamamış bir dizi halkın bağrındaki milliyetçilik kalıntılarına dayanır. Bu kalıntıların pratik ifadesi, belli bir ulusal tecrit ve eski ezilen halkların Ruslardan gelen önlemler karşısında tam bir güven yokluğudur. Bununla birlikte, birçok milliyetten oluşan cumhuriyetlerde, bu savunucu milliyetçiliğin, saldırgan milliyetçiliğe, en güçlü milliyetin, bu cumhuriyetlerin güçsüz milliyetlerine karşı yöneltilmiş şovenizmine dönüştüğü de az görülmez. Ermeniler, Osetler, Acarlar ve Abazalara karşı yönelmiş Gürcü şovenizmi (Gürcistan'da); Türkmenler ve Kırgızlara karşı yönelmiş Özbek (Buhara ve Horezm) şovenizmi; Ermeni şovenizmi vb. — ayrıca NEP koşulları tarafından da kışkırtılmış bütün bu şovenizm çeşitleri, bazı ulusal cumhuriyetleri bir çatışma ve anlaşmazlık alanına dönüştürmekle tehdit eden en büyük tehlikeyi oluştururlar. Bütün bu olayların, halkların tek bir devlet içinde gerçekten birleşme işini engellediklerini söylemek gereksiz. Milliyetçilik kalıntıları, Büyük-Rus şovenizmine karşı özel bir savunma biçimi olduğu kadarıyla, Büyük-Rus şovenizmine karşı gözüpek bir savaşım, milliyetçilik kalıntılarının üstesinden gelmenin en güvenilir aracıdır. Ama bu kalıntılar, çeşitli cumhuriyetlerdeki güçsüz ulusal topluluklara karşı yönelmiş yerel şovenizm biçimine dönüştükleri kadarıyla, bu kalıntılara karşı doğrudan savaşım, parti üyelerinin ödevidir. Bundan ötürü, milliyetçilik kalıntılarına ve, her şeyden önce de bu kalıntıların şoven biçimlerine karşı savaşım, partimizin üçüncü ivedi görevidir.

8. Cumhuriyetler Birliğinin, merkez ve taşradaki sovyetik memurların önemli bir bölümü tarafından, ulusal cumhuriyetlerin ulusal gelişmesini sağlamaya aday bir eşit devletler birliği olarak değil, ama bu cumhuriyetlerin ortadan kaldırılmasına doğru atılmış bir adım olarak, "bir ve bölünmez" [Rusya] denilen şeyin kuruluş başlangıcı olarak düşünülmesi olgusuna, geçmişin mirasının parlak ifadelerinden biri olarak bakmak gerekir.

Bazı RSSFC yöneticilerinin, özerk cumhuriyetlerin bağımsız komiserliklerini kendilerine bağımlı kılma ve bu komiserliklerin kaldırılmasına yolaçma yolunda besledikleri eğilime de, geçmişin mirasının benzer bir sonucu olarak bakmak gerekir.

Bu görüş biçimini anti-proleter ve gerici olarak yargılayan, ve ulusal cumhuriyetlerin varlık ve gelecekteki gelişme mutlak zorunluluğunu ilân eden kongre, parti üyelerini, cumhuriyetlerin birleşmesi ve komiserliklerin kaynaşmasının, şoven eğilimli sovyetik memurları tarafından, ulusal

cumhuriyetlerin iktisadi ve kültürel gereksinmelerini kulak arkası etme eğilimlerini örtme yolunda kullanılmamasını dikkatle gözetmeye çağırır. Komiserliklerin kaynaşması, sovyet aygıtının geçirdiği bir sınavdır; eğer bu deneyim pratikte Büyük-Rus nitelikte şoven bir yönelim alırsa, parti bu bozulmaya karşı en sert önlemler almak, hatta sovyet aygıtı, küçük bir geri milliyetlerin gereksinme ve zorunlulukları karşısında gerçekten proleter ve kardeşçe bir özeniş anlayışı içinde gereğince eğilinceye kadar, bazı komiserliklerin kaynaşmasını gözden geçirmeyi düşünmek zorunda kalacaktır.

9. Çeşitli cumhuriyetlerin işçi ve köylülerinin eşitlik ve özgür onay ilkelerine göre kurulan Cumhuriyetler Birliği, bağımsız devletler arasında karşılıklı uluslararası ilişkileri düzenlemek için proletarya tarafından yapılmış ilk deneyim, ve gelecekteki dünya sovyetik emek cumhuriyetinin kuruluşuna doğru atılmış ilk adımdır. Cumhuriyetler Birliği, halkların birlikte yaşamasının yeni bir biçimi, yukarıda sözü edilen kalıntıların, halkların ortaklaşa çalışması içinde ortadan kaldırılacakları tek bir federal devlet çerçevesindeki elbirliğinin yeni bir biçimi olduğu için, Birliğin yüksek organlarının, yalnızca Birliğin bütün milliyetlerinin ortak zorunluluk ve gereksinmelerini değil, ama çeşitli milliyetlerin özel zorunluluk ve gereksinmelerini de tamamen yansıtacak biçimde kurulmaları gerekir. Bundan ötürü, Birliğin, tüm Birliğin emekçi yığınlarını, milliyetlerinden bağımsız olarak temsil eden mevcut organlarının yanısıra, milliyetleri eşitlik temeli üzerinde temsil eden özel bir organ da kurulmalıdır. Birliğin merkez organlarının böyle bir yapılaşması, kendini halkların gereksinme ve zorunlulukları karşısında daha dikkatli gösterme, onlara istenen zamanda gerekli yardımda bulunma, karşılıklı bir güven havası yaratma ve böylece, en acısız araçlarla, yukarıda sözü geçen mirası ortadan kaldırma olanaklarını sağlayacaktır.

10. Yukarıda söylenenlere dayanan kongre, parti üyelerine şu pratik önlemleri önerir:

a) Birliğin merkez organlarının kuruluşu sırasında, çeşitli cumhuriyetlerin, kendi aralarındaki ilişkilerde olduğu kadar Birliğin merkez iktidarı karşısında da, hak ve ödev eşitliği sağlanmalı;

b) Birliğin yüksek organları sistemi içinde eşitlik temeli üzerinde, bu cumhuriyetleri oluşturan tüm milliyetlerin olanak ölçüsünde temsil edilmelerine özen göstererek, istisnasız bütün cumhuriyet ve ulusal bölgeleri temsil eden özel bir organ kurulmalı;

c) Birliğin yürütme organlarının yapısı, cumhuriyetler temsilcilerinin bu organlara gerçek katılımını ve Birlik halklarının zorunluluk ve gereksinmelerinin karşılanmasını sağlayan ilkeler üzerine kurulmalı;

d) Cumhuriyetler mali haklarla, ve özellikle, onlara devlet yönetimi, kültür ve ekonomi alanında kendi öz girişkenliklerini gösterme olanağını sağlayan, yeterince geniş bütçe hakları ile donatılmalı;

e) Ulusal cumhuriyet ve bölgeler organları her şeyden önce kendi haklarının dilini, yaşam koşullarını, töre ve alışkılarını bilen ülke insanlarından bileşmeli;

f) Bütün devlet organlarında ve öbür milliyetler ve ulusal azınlıklar nüfusuna hizmet eden bütün kurumlarda ulusal dilin kullanılmasını güvenlik altına alan, ulusal hakları, ve özellikle ulusal azınlıkların haklarını çiğneyen herkesi izleyen ve devrimci bir sertlikle cezalandıran özel yasalar çıkarmalı;

g) Kızılordu içindeki eğitim çalışması, Birlik halklarının kardeşlik ve dayanışma düşüncelerinin yayılması yönünde pekiştirilmeli ve cumhuriyetlerin tam savunma yeteneklerini güvenlik altına alma bakımından gerekli bütün önlemlere uyarak, ulusal ordu birliklerinin örgütlenmesi için pratik önlemler alınmalı.

II

1. Partimiz örgütlerinin ulusal cumhuriyetlerin çoğundaki gelişmesi, büyüme ve pekişmelerine tamamen uygun olmayan koşullar içinde oluşuyor. Bu cumhuriyetlerin iktisadî geriliği, ulusal proletaryanın sayıca azlığı, ülke insanları arasında eski parti kadro ve militanlarının yetersizliği ve hatta yokluğu, ulusal dilde ciddî marksist yayının yokluğu, partinin eğitici çalışmasının güçsüzlüğü, son olarak da henüz dağılma vakti bulamamış köklü milliyetçi geleneklerin kalıntıları, bütün bu koşullar, yerel komünistler arasında, ulusal özelliklerin abartılmasına doğru, proletaryanın sınıf çıkarlarının küçümsenmesine doğru, milliyetçiliğe doğru belli bir sapma yaratma sonucunu vermiştir. Bu olay, en güçlü milliyet komünistleri arasında, çoğu kez, ucu, güçsüz milliyetler komünistlerine karşı yönelik bir şovenizm sapması biçimine büründüğü birçok milliyetlerden meydana gelmiş cumhuriyetlerde özellikle tehlikeli olmaktadır (Gürcistan, Azerbaycan, Buhara, Horezm). Milliyetçiliğe doğru sapma şu anlamda zararlıdır ki, ulusal proletaryanın ulusal burjuvazi tarafından uygulanan ideolojik etkiden kurtulma sürecini engellediğinden, çeşitli milliyetlerden proleterlerin tek bir enternasyonalist örgüt içinde toplanmalarını daha da güçleştirir.

2. Öte yandan, parti, merkez kuruluşlarında olduğu kadar, ulusal cumhuriyetlerin komünist parti örgütlerinde de, bu cumhuriyetler emekçi yığınlarının töre, alışkı ve dilleri ile içli-dışlı olmayan, ve bundan ötürü, onların gereksinmelerine her zaman özen göstermeyen birçok Rus kökenli eski komünist militan kadroların varlığı, partimizde, parti çalışmasında ulusal özelliklerin ve ulusal dilin küçümsenmesine doğru bir sapma, bu özellikler karşısında yüksekten bakan ve küçümseyici bir tutum, Büyük-Rus şovenizmine doğru bir sapma yaratmıştır. Bu sapma, yalnızca ulusal dili bilen ülke insanları arasında komünist kadrolar oluşmasını engelleyerek, partinin ulusal cumhuriyetler proleter yığınlarından koptuğunu görme tehlikesini yarattığı için değil, ama her şeyden önce milliyetçiliğe doğru yukarda sözkonusu edilen sapmayı beslediği ve ona karşı savaşımı daha güç kıldığı için de zararlıdır.

3. Bu iki sapmayı da komünizm davası için zararlı ve tehlikeli olarak yargılayan, ve parti üyelerinin dikkatini Büyük-Rus şovenizmine doğru sapmanın özel zarar ve tehlikesi üzerine çeken kongre, partiyi, parti kuruluşunda geçmişin bu kalıntılarını bir an önce ortadan kaldırmaya çağırır.

Kongre pratik önlemler olarak merkez komitesine:

a) Ulusal cumhuriyetlerde partinin yerel militanlarından oluşan yüksek tipte marksist çevreler örgütlemeye;

b) Ulusal dillerde öğretisel marksist yazının geliştirilmesine;

c) Doğu Halkları Üniversitesinin ve bu kuruluşun çevredeki şubelerinin pekiştirilmesine;

d) Ulusal komünist partilerin merkez komitelerine bağlı olarak, ülke mi-

litanlarından meydana gelmiş öğretici grupların kurulmasına;

e) Ulusal dillerde komünist yığın yazınının geliştirilmesine;

f) Cumhuriyetlerdeki parti eğitim çalışmasının pekiştirilmesine;

g) Cumhuriyetlerde gençler arasındaki çalışmaların pekiştirilmesine girişmek için vekâlet verir.

4. Sorumlu militanların özerk ve bağımsız cumhuriyetlerdeki, ve genel olarak çevredeki etkinliğinin (belli bir cumhuriyetin emekçileri ile birliğin geri kalan bölümünün emekçileri arasındaki ilişkiyi kurma bakımından) taşıdığı büyük önemi gözönünde tutan kongre, sayılarının partinin ulusal sorun üzerindeki kararlarının gerçek uygulanışını tamamen güvence altına alması bakımından bu militanları çok özenli bir biçimde seçme işini merkez komitesine verir.

MERKEZ KOMİTESİ RAPORU ÜZERİNE KARARDAN

SSCB KOMÜNİST PARTİSİ XVI. KONGRESİ TARAFINDAN KABUL EDİLMİŞTİR

(TEMMUZ 1930)

PARTİ, ülkedeki sınıflar savaşımının kızışması ile ilgili olarak, parti saflarında, Büyük-Rus şovenizmi ve yerli şovenizme doğru *ulusal sapmaların* yeniden bir etkinlik artışı gösterdiğini saptar.

Baş tehlike, güncel evrede, leninist ulusal siyasetin temellerini değiştirmeye çalışan ve enternasyonalizm görünüşü altında, eskiden egemen Büyük-Rus ulusunun çöken sınıflarının, yitirdikleri ayrıcalıklarını yeniden kazanma özlemlerini gizleyen *Büyük-Rus şovenizmine* doğru sapma tarafından temsil edilmektedir.

Bunun yanısıra, SSCB halklarının birliğini sarsan ve müdahaleye yardım eden yerli şovenizme doğru sapmanın canlandığı da görülmektedir.

Parti, aynı zamanda, leninist ulusal siyasetin pratik uygulanması için, ulusal eşitlik öğelerinin giderilmesi ve Sovyetler Birliği'ni oluşturan halkların ulusal kültürlerinin gelişmesi için dikkati bir kat daha artırarak, ulusal sorundaki bu iki sapmaya ve bu sapmalar karşısındaki uzlaştırıcı tutuma karşı savaşımını yoğunlaştırmalıdır.

BÖLÜM II
DEVLET ÖRGÜTÜ

Madde 13. — Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği eşit haklara sahip sovyetlik sosyalist cumhuriyetlerin özgürce katıldıkları birlik temeli üzerinde kurulmuş federal bir devlettir. Bu cumhuriyetler şunlardır:

Rusya Sovyet Sosyalist Federatif Cumhuriyeti,
Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti,
Beyaz-Rusya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti,
Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti,
Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti,
Ermenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti,
Türkmenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti,
Özbekistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti,
Tacikistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti,
Kazakistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti,
Kırgızistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti,
Kareli-Fin Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti,
Moldavya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti,
Litvanya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti,

Letonya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti,
Estonya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti,

Madde 14. — Şu işler, yüksek iktidar organları ve devlet yönetim organları ile temsil edilen Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin yetkisindedir.

a) Uluslararası ilişkilerde SSCB'ni temsil etmek, öbür devletlerle antlaşmalar yapmak ve onaylamak;

b) Savaş ve barış sorunları;

c) SSCB içine yeni cumhuriyetler kabul etmek;

d) SSCB Anayasasının ve federe cumhuriyetler anayasalarının SSCB Anayasasına uygunluğunu sağlamaya özgü önlemlerin uygulanmasını denetlemek;

e) Federe cumhuriyetler arasındaki sınır değişikliklerini onaylamak;

f) Federe cumhuriyetler içinde yeni özerk cumhuriyetler gibi, yeni ülke ve bölgeler kurulmasını onaylamak;

g) SSCB savunmasını örgütlemek ve tüm SSCB silahlı kuvvetlerini yönetmek;

h) Devlet tekeli üzerinde dış ticaret:

i) Devlet güvenliğini sağlamak;

j) SSCB ulusal ekonomi planlarını düzenlemek;

k) SSCB bütçesi ile, Cumhuriyetler Birliği bütçesi ve yerel bütçelere yönelik vergi hasılatını onaylamak;

l) Bankaları, sanayi ve tarım işletme kuruluşlarını, Birliğin tümünü ilgilendiren ticarî işlemleri yönetmek;

m) Ulaştırma ve PTT işlerini yönetmek;

n) Para ve kredi sistemini yönetmek;

e) Devlet sigortalarını örgütlemek;

p) Borçalıp borç vermek;

q) Topraktan, toprakaltından, ormanlar ve sulardan yararlanmanın temel ilkelerini saptamak;

r) Ulusal eğitim ve halk sağlığı alanındaki temel ilkeleri saptamak;

s) Tek bir ulusal ekonomi istatistik sistemi örgütlemek;

t) Çalışma yasası ilkelerini saptamak;

u) Yargılama örgüt ve usulüne ilişkin yasama; ceza yasası ve medenî yasa;

v) SSCB yurttaşlığı üzerine, yabancıların hakları üzerine yasalar;

w) Tüm Birlik için af yasaları çıkarmak.

Madde 15. — Federe cumhuriyetler egemenliğinin, SSCB Anayasası 14. maddesinde gösterilmiş bulunan sınırlardan başka sınırı yoktur. Bu sınırlamalar dışında, her federe cumhuriyet, devlet iktidarını bağımsız bir biçimde kullanır. SSCB, federe cumhuriyetlerin egemenlik haklarını korur.

Madde 16. — Her federe cumhuriyetin, cumhuriyetin özelliklerini gözönünde tutan ve SSCB Anayasası ile tam bir uygunluk için yapılmış kendi anayasası vardır.

Madde 17. — Her cumhuriyet, SSCB'den özgürce çıkma hakkına sahiptir.

Madde 18. — Federe cumhuriyetlerin sınırları, kendi onayları olmaksızın değiştirilemez.

Madde 19. — SSCB yasaları bütün federe cumhuriyetler topraklarında aynı güce sahiptir.

Madde 20. — Bir federe cumhuriyet yasası ile federal yasa arasında ayrılık olduğu zaman, federal yasa uygulanır.

Madde 21. — SSCB yurttaşları için tek bir federal yurttaşlık kabul edilmiştir.

Federe bir cumhuriyetin her yurttaşı, SSCB yurttaşıdır.

Madde 22. — Rusya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti: Altay, Krosnodar, Krasnoyarsk, Orjonikitze, Primorye, Haborovsk topraklarından; Arhangelsk, Vologda, Voronej, Gorki, İvanovo, İrkutsk, Kalinin, Kirov, Kuybişev, Kursk, Leningrad, Molotov, Moskova, Murmansk, Novolssibirsk, Omsk, Orel, Penza, Rostov, Riyazan, Saratov, Sverdlovsk, Smolensk, Stalingrad, Tambov, Tula, Çelyabinsk, Çita, Çkalov, Yaroslavl bölgelerinden; Tataristan, Başkıristan, Dağıstan, Buryato-Moğolistan, Kabarda, Balkaristan, Kalmukistan , Komiler, Kırım, Mariiler, Mordovya, Volga Almanları, Kuzey Osetya Udmuristan, Çeçeno-İngrişistan, Çuvaşistan, Yakutistan özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyetlerinden; Adigeler, Yahudiler, Karaçaylar, Oyrotlar, Hakaslar, Çerkezler özerk bölgelerinden oluşur.

Madde 23. — Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti: Vinnitsa, Volinya, Voroşilalovgrad, Dnyepropetrovsk, Drogobiç, Jitomir, Zaporojye, İsmayil, Kamaneç-Podolsk, Kiev, Kirovograd, Lvov, Nikolayev, Odesa, Poltava, Rovno, Stalino, Stanislav, Sumi, Tarnopol, Harkov, Çernigov ve Czernovici bölgelerinden oluşmuştur.

Madde 24. — Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti, Nahcivan özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti ile Nagorni-Karabağ bölgesini de kapsar.

Madde 25. — Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti, Abaza özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti, Acaristan özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti, Güney Osetya özerk bölgesini de kapsar.

Madde 26. — Özbekistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti: Buhara, Semerkant, Taşkent, Fergana, Horezm bölgesi ile Kara-Kalpaklar özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyetinden oluşmuştur.

Madde 27. — Tacikistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti: Garmo, Kulyab, Leninabad, Stalinabad bölgeleri ile Gorni-Badakcan özerk bölgesinden oluşmuştur.

Madde 28. — Kazakistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti: Akmolinsk, aktiyubinsk, Alma-Ata, Doğu Kazakistan, Guryev, Cambul, Batı Kazakistan, Karaganda, Kızıl-Ordu, Kustanay, Pavlodar, Kuzey Kazakistan, Semirpalatinsk, Güney Kazakistan bölgelerinden oluşmuştur.

Madde 29. — Beyaz-Rusya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti: Baronoviçi, Biyelostok, Brest Vileyka, Vitebsk, Gomel, Minsk, Mogilev, Pinsk ve Polesye bölgelerinden oluşmuştur.

Madde 29-a. — Türkmenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti: Aşkabad, Krasnovodsk, Mariiler, Taşoğuz, Çarcuy bölgelerinden oluşmuştur.

Madde 29-b. — Kırgızistan Sovyet sosyalist Cumhuriyeti: Celal-Abad, Işık-Kul, Oş, Tiyan-Şan ve Frunze bölgelerinden oluşmuştur.

BÖLÜM III
SOVYET SOSYALİST CUMHURİYETLER BİRLİĞİ'NİN YÜKSEK DEVLET İKTİDAR ORGANLARI

Madde 30. — SSCB yüksek devlet iktidar organı, SSCB Yüksek Sovyeti-

dir.

Madde 31. — SSCB Yüksek Sovyeti, Anayasanın 14. maddesine uygun olarak Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'ne verilmiş ve anayasa gereğince, SSCB Yüksek Sovyetine bağlı organların, yani SSCB Yüksek Sovyet Prezidyumu, SSCB Halk Komiserleri Kurulu ve SSCB Halk Komiserliklerinin yetkisinde bulunmayan tüm hakları kullanır.

Madde 32. — SSCB yasama yetkisi, salt SSCB yüksek Sovyeti tarafından kullanılır.

Madde 33. — SSCB Yüksek Sovyeti iki meclisten kurulur: Birlik Sovyeti ve Milliyetler Sovyeti.

Madde 34. — Birlik Sovyeti, SSCB yurttaşları tarafından, seçim bölgeleri çevresinde, 300.000 kişiye bir temsilci düşecek biçimde seçilir.

Madde 35. — Milliyetler sovyeti, SSCB yurttaşları tarafından, federe ve özerk cumhuriyetler, özerk bölgeler ve ulusal ilçeler toprakları çerçevesinde, federe cumhuriyet başına 25, özerk cumhuriyet başına 11, özerk bölge başına 5 ve ulusal ilçe başına 1 temsilci düşecek biçimde seçilir.

Madde 36. — SSCB Yüksek Sovyeti dört yıllık bir süre için seçilir.

Madde 37. — SSCB Yüksek Sovyetinin, Birlik Sovyeti ve Milliyetler Sovyeti, her iki meclisi de eşit haklara sahiptir.

Madde 38. — Birlik Sovyeti ve Milliyetler Sovyetinin yasa önerme hakları eşittir.

Madde 39. — SSCB Yüksek Sovyetinin iki meclisinden herhangi biri tarafından salt çoğunlukla kabul edilen bir yasa, kesinleşmiş sayılır.

Madde 40. — SSCB Yüksek Sovyeti tarafından kabul edilmiş bulunan yasalar, SSCB Yüksek Sovyet Prezidyum başkan ve sekreterinin imzası altında, federe cumhuriyetlerin dilleri ile ilân edilir.

Madde 41. — Birlik Sovyeti ile Milliyetler Sovyetinin toplantı dönemleri aynı zamanda başlar ve aynı zamanda biter.

Madde 42. — Birlik Sovyeti, Birlik Sovyeti başkanı ve iki başkan yardımcısını seçer.

Madde 43. — Milliyetler Sovyeti, Milliyetler Sovyeti başkanı ve iki başkan yardımcısını seçer.

Madde 44. — Birlik Sovyeti ve Milliyetler Sovyeti başkanları, meclislerinin oturumlarını yönetir ve kendi içtüzüklerini uygulatırlar.

Madde 45. — SSCB Yüksek Sovyetinin iki meclisinin ortak oturumlarına, Birlik Sovyeti başkanı ile Milliyetler Sovyeti başkanı sıra ile başkanlık ederler.

Madde 46. — SSCB Yüksek Sovyeti, Yüksek Sovyet Prezidyumu tarafından, yılda iki kez toplantıya çağrılır.

Olağanüstü toplantılar, kendi isteği ya da federe cumhuriyetlerden birinin isteği üzerine, SSCB Yüksek Sovyet Prezidyumu tarafından çağrılır.

Madde 47. — Birlik Sovyeti ve Milliyetler Sovyeti arasında bir uzlaşmazlık durumunda, sorun eşitçi bir temel üzerinde kurulmuş bulunan bir uzlaştırma komisyonuna gönderilir. Eğer komisyon uygun bir çözüme varmaz ya da karar meclislerden biri tarafından benimsenmezse, sorun her iki mecliste de bir ikinci kez incelenir. Her iki meclisin de uygun bulduğu bir karar çıkmazsa, SSCB Yüksek Sovyet Prezidyumu, SSCB Yüksek Sovyetini fesheder ve yeni seçimlere gider.

BÖLÜM IV
FEDERE CUMHURİYETLERİN YÜKSEK DEVLET İKTİDAR ORGANLARI

Madde 57. — Federe cumhuriyetin yüksek devlet iktidar organı, Federe Cumhuriyet Yüksek Sovyetidir.

Madde 58. — Federe Cumhuriyet Yüksek Sovyeti, Cumhuriyet yurttaşları tarafından dört yıllık bir süre için seçilir.

Temsil kuralları, federe cumhuriyetler anayasaları tarafından saptanır.

Madde 59. — Federe Cumhuriyet Yüksek Sovyeti, cumhuriyetin tek yasama organıdır.

Madde 60. — Federe Cumhuriyet Yüksek Sovyeti:

a) Cumhuriyet Anayasasını kabul eder ve SSCB Anayasasının 16. maddesi uyarınca ona değişiklikler getirir;

b) Kendi içindeki özerk cumhuriyetlerin anayasalarını onaylar ve topraklarının sınırlarını belirler;

c) Cumhuriyetin ulusal ekonomi planı ve bütçesini onaylar;

d) Federe cumhuriyet adlî organları tarafından yargılanmış yurttaşlara karşı af hakkını kullanır.

Madde 61. — Federe Cumhuriyet Yüksek Sovyeti, kendi prezidyumunu: Federe Cumhuriyet Yüksek Sovyeti başkanını, başkan yardımcılarını, sekreter ve prezidyum üyelerini seçer.

Federe Cumhuriyet Yüksek Sovyet Prezidyumunun yetkileri, Federe Cumhuriyet Anayasası tarafından belirlenir.

Madde 62. — Oturumlarını yönetmek için, Federe Cumhuriyet Yüksek Sovyeti bir başkan ve başkan yardımcıları seçer.

Madde 63. — Federe Cumhriyet Yüksek Sovyeti, Federe Cumhuriyet Hükümetini: Federe Cumhuriyet Halk Komiserleri Kurulunu belirler.

BÖLÜM V
ÖZERK SOVYETİK SOSYALİST CUMHURİYETLERİNİN YÜKSEK DEVLET İKTİDAR ORGANLARI

Madde 89. — Özerk cumhuriyetin yüksek devlet iktidar organı, Özerk Cumhuriyet Yüksek Sovyetidir.

Madde 90. — Özerk Cumhuriyet Yüksek Sovyeti, cumhuriyet yurttaşları tarafından, özerk cumhuriyet anayasasınca saptanmış temsil kurallarına göre, dört yıllık bir süre için seçilir.

Madde 91. — Özerk Cumhuriyet Yüksek Sovyeti, özerk sovyet sosyalist cumhuriyetin tek yasama organıdır.

Madde 92. — Her özerk cumhuriyetin, özerk cumhuriyetin özelliklerini gözönünde tutan, ve federe cumhuriyet anayasası ile tam bir uygunluk içinde yapılmış, kendi anayasası vardır.

Madde 93. — Özerk Cumhuriyet Yüksek Sovyeti, kendi prezidyumunu seçer ve özerk cumhuriyet anayasası uyarınca, özerk cumhuriyet halk komiserleri kurulunu kurar.

BÖLÜM VI
YEREL DEVLET İKTİDAR ORGANLARI

Madde 94. — Bölgeler, özerk bölgeler, ilçeler, reyonlar, kentler, kırsal topluluklardaki (stanitsalar, köyler, obalar, kışlaklar) devlet iktidar organları, emekçi vekilleri sovyetleridir.

Madde 95. — Bölgeler, özerk bölgeler, ilçeler, reyonlar, kentler, kırsal topluluklar (stanitsalar, köyler, obalar, kışlaklar) emekçileri vekilleri sovyetleri, her bölge, özerk bölge, ilçe, reyon, kent, kırsal topluluk emekçileri tarafından iki yıllık bir süre için seçilirler.

Madde 96. — Emekçi vekilleri sovyetleri için temsil kuralları, federe cumhuriyetler anayasaları tarafından saptanır.

Madde 97. — Emekçi vekilleri sovyetleri, kendilerine bağımlı olan yönetim organlarının çalışımını yönetir, kamu düzeninin sürdürülmesini, yasalara uyulmasını ve yurttaş haklarının korunmasını sağlar, yerel iktisadî ve kültürel çalışmayı yönetir, yerel bütçeyi yaparlar.

Madde 98. — Emekçi vekilleri sovyetleri, SSCB ve federe cumhuriyet yasalarının kendilerine verdikleri hakların sınırları içinde, kararlar ve önlemler alırlar.

SOL YAYINLARI
Sahibi ve Yöneten : Muzaffer İlhan Erdost
İlhanilhan Kitabevi
Bayındır Sok. 23/6
Yenişehir - Ankara